

Jaarstukken 2017

Colofon

De jaarrekening 2017 is een uitgave van de gemeente Renkum

Inhoud en vormgeving
Gemeente Renkum

Druk
Huisdrukkerij gemeente Renkum

Oplage
60 exemplaren

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Deel I Jaarverslag	9
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	11
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	31
04 Veiligheid	45
05 Openbare ruimte	55
06 Economie & Cultuur	58
07 Inwoner, bestuur & organisatie	64
Vennootschapsbelasting	76
Paragraaf 1 Lokale heffingen	77
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	85
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen	92
Paragraaf 4 Financiering	101
Paragraaf 5 Bedrijfsvoering	103
Paragraaf 6 Verbonden partijen	110
Paragraaf 7 Grondbeleid	133
Paragraaf 8 subsidies	138
Deel II Jaarrekening	141
Opzet van de jaarrekening	142
Baten en lasten en toelichting	143
Resultaatbepaling	181
Balans per 31 december	190
Toelichting op de balans	195
Vaste activa	195
Vlottende activa	199
Vaste Passiva	206
Vlottende passiva	221
Staat van gewaarborgde geldleningen en andere garantieverplichtingen	225

Deel III Bijlagen.....	227
Bijlage 1 Productenrekening	228
Bijlage 2 Weerstandscapaciteit en Risico's	236
Bijlage 3 Financiering.....	256
Bijlage 4 Kredieten.....	260
Bijlage 5 Specifieke uitkeringen (SiSa).....	268
Bijlage 6 Welk beleid is voor handen?.....	270
Vaststelling Jaarstukken 2017	273

Inleiding

Deel I Het jaarverslag

In het jaarverslag vindt de evaluatie plaats van het in het afgelopen jaar gevoerde beleid. Het jaarverslag bestaat uit de volgende verplicht voorgeschreven onderdelen:

- de programmaverantwoording;
- de paragrafen.

De huidige coalitie heeft haar Coalitieakkoord 'Veranderend Renkum' 2014-2018 nader uitgewerkt in het Meerjarenbeleidsplan.

Bij de beleidsmatige informatie die is opgenomen in deze onderdelen van de jaarstukken gaat het om een verantwoording van de beleidsvoornemens die waren opgenomen in de Begroting 2017.

Deel II De jaarrekening

Met de jaarrekening legt het college van burgemeester en wethouders verantwoording af over het gevoerde financieel beheer in 2017. De jaarrekening bestaat uit:

- de programmarekening en de toelichting;
- de balans en de toelichting.

Resultaat 2017

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	-8.294	-8.133	-8.262	-129
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	-1.804	-2.105	-2.015	90
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	1.156	1.129	1.215	86
04 Veiligheid	-2.288	-2.512	-2.566	-54
05 Openbare ruimte	-4.151	-4.316	-4.363	-48
06 Economie & Cultuur	-461	-515	-472	43
07 Inwoner, bestuur & organisatie	-4.437	-4.885	-4.989	-104
Totaal programma's	-20.278	-21.336	-21.452	-116
00 Algemene dekkingsmiddelen	30.774	31.790	32.109	319
Overhead	-10.277	-11.873	-11.877	-4
Onvoorzien	-215	-105		105
Totaal resultaat	4	-1.523	-1.220	303

In deel II van deze jaarstukken zijn de afwijkingen *ten opzichte van de Najaarsnota 2017* nader toegelicht.

In het volgende overzicht is de samenstelling van het rekeningssaldo ten opzichte van de Begroting 2017 kort samengevat. Daarbij is aangegeven:

- welk programma/ product het betreft;
- de in de voor- en najaarsnota opgenomen bijstellingen;
- de afwijkingen van € 50.000 en meer per product zoals in deze jaarrekening is opgenomen;
- of het een incidenteel of structureel resultaat betreft. Wanneer sprake is van een structureel resultaat in de jaarrekening, zal hier in de Voorjaarsnota 2018 op worden teruggekomen.

		VJN	NJN	JRK	Inc/ str.
1A	Invulling taakstelling kinderboerderij uurperiode 2 jaar		14		inc.
2C	Bestemmingsplannen		17		inc.
3C	Houtverkoop	-34			inc.
4A	Resultaat brandweer 2016	24			inc.
4A	Brandweer			-57	inc.
4A	Vergoeding BTW kosten brandweer	4			inc.
5A	Taakstelling kinderboerderij e.d. niet haalbaar	-42			inc.
5A	Onkruidbeheersing begraafplaatsen	-16			str.
5B	Onkruidbeheersing verhardingen	-82			str.
5B	Wegmarkering	-25			str.
5B	Openbare verlichting			-82	inc.
6A	Marktgelden	-12			inc.
6B	Schoonmaakkosten Airbornewandeltocht		-15		str.
7C	Stemhokjes	-2			inc.
7E	Toeristenbelastingen		-31		inc.
7F	Sloop opslaggebouw/ voorz. park Hartenstein	-8			inc.
7F	Verkoop Dorpsstraat 61C	-49			inc.
7F	Verkoop lijn 50			-180	inc.
7G	Wachtgeld voormalig burgemeester		46		inc.
7G	Aanstelling nieuwe burgemeester	-15			inc.
7G	Taakstelling p-budget niet haalbaar		-69		inc.
7G	P-budget griffie	-42			inc.
7G	Bovenwettelijke verlofdagen	-2			inc.
7G	Ziektevervanging griffie		-28		inc.
7G	Intergemeentelijk subsidiebureau			57	inc.
0A A.U.	OZB		62		inc.
0A A.U.	Gemeentefonds	26			inc.
	Septembercirculaire		-146		inc.
OB. Bel	Precariobelasting	10			inc.
OB. Bel	WOZ-waarde	-58			inc.
OB. Bel	Baten OZB		-208		inc.

		VJN	NJN	JRK	Inc/ str.
OB. Bel	Baten toeristenbelasting		70		inc.
OB. Bel	Baten hondenbelasting		-18		inc.
ov. Alg. dek.	Dividend BNG	47			inc.
ov. Alg. dek.	Stadsregio		108		inc.
ov. Alg. dek.	Aanvulling stelpost	-192			inc.
ov. Alg. dek.	Aanvulling stelpost loon- en prijscomp tot € 0		-4		inc.
ov. Alg. dek.	Vrijval reserve algemene uitkering (bommenregeling)	6			inc.
onv.	OZB		125		inc.
overh.	Bovenwettelijke verlofdagen	-74			inc.
overh.	Dienstverlening	-32			inc.
overh.	Inhuur/ meerkosten	-1.101			inc.
overh.	Ontwikkelingen	-145			inc.
overh.	Resultaat teams	-79			inc.
overh.	P-budget			-313	inc./ str.
overh.	Voorziening pensioenen wethouders			137	inc.
overh.	Renovatie ruimte jeugdwerk (kelder gemeentehuis)		-1		inc.
overh.	Vervanging discussiesysteem raadszaal		-6		inc.
onv.	OZB			105	inc.
A.U.	Afrekening oude jaren			-64	inc.
A.U.	Baten toeristenbelasting			71	inc.
Ov. alg.dek.	Voorziening bijstandsdebiteuren			165	inc.
Ov. alg. dek.	Rente			69	inc.
Ov. alg. dek.	Stelpost vervangingsinvesteringen			65	inc.
	Overigen*)			330	inc.
	Subtotaal		-88	303	
rente	Wijziging rekenrente		118	0	
	Totaal	-1.892	30	303	

*) deze post bestaat uit meerdere afwijkingen van minder dan € 50.000 en wordt om deze reden niet nader uitgewerkt in bovenstaande tabel.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Primitieve begroting	4
Bijstellingen Voorjaarsnota	-1.892
Meicirculaire	333
Bijstellingen Najaarsnota	30
Prognose jaarrekeningresultaat in najaarsnota	-1.523
Voor-/ nadelen na Najaarsnota	303
Jaarrekeningresultaat	-1.220

Deel I Jaarverslag

Programmaverantwoording

Inleiding

In het jaarverslag vindt de evaluatie plaats van het in het afgelopen jaar gevoerde beleid. Het jaarverslag bestaat uit:

- de programmaverantwoording;
- de paragrafen.

De programmaverantwoording bestaat uit de verantwoording over de realisatie van de programma's. In de programmaverantwoording worden de drie vragen, gesteld in het programmaplan van de begroting, beantwoord maar dan op basis van de realisaties.

De programmaverantwoording biedt daardoor per programma inzicht in:

1. de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd (Wat hebben we bereikt?);
2. de wijze waarop getracht is de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken (Wat hebben we daarvoor gedaan?);
3. de gerealiseerde baten en lasten (Wat heeft het gekost?). Dit komt per programma terug in de tabel bij punt 3 'Wat heeft het gekost?'. Wanneer in de kolom 'afwijking' een positief getal gemeld wordt, is sprake van een voordeel. Een negatief getal houdt een nadeel in.

Daarnaast wordt in de programmaverantwoording een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen verstrekt en wordt inzicht gegeven in het gebruik van het geraamde bedrag voor onvoorzien.

Opbouw programmaverantwoording

In de Begroting 2017 zijn per begrotingsproduct doelstellingen en effectindicatoren geformuleerd. In het jaarverslag informeren wij u over de voortgang van de doelstellingen. De voortgang op de effectindicatoren hebben we, zoals reeds in de inleiding verwoord, achterwege gelaten.

Bij elk programma wordt allereerst de visie van het programma aangegeven. Vervolgens informeren wij u waar mogelijk over de voortgang van de doelstellingen. Tevens wordt verantwoording gegeven over de in 2017 geplande activiteiten.

Vanaf de begroting 2017 zijn alle gemeenten conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht de zogenaamde basisset beleidsindicatoren op te nemen. Deze zijn gebaseerd op landelijke (reeds bestaande) bronnen. Via de website 'waarstaatjegemeente.nl' zijn alle gegevens voor het opnemen van de indicatoren en de bronnen te vinden.

De verplichte beleidsindicatoren vindt u bij de betreffende producten. Bij een aantal beleidsindicatoren zijn nog geen recente cijfers voorhanden op genoemde website.

Tenslotte wordt in het onderdeel 'Wat heeft het gekost?' een overzicht van de gerealiseerde baten en lasten gegeven. Een toelichting op de afwijkingen tussen begrote en gerealiseerde baten en lasten is opgenomen in deel 2, de jaarrekening.

01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

Visie

Inwoners van onze gemeente kunnen zelfstandig en onder eigen regie hun leven inrichten en deelnemen aan de samenleving. Het is niet vanzelfsprekend dat iedere inwoner dat altijd kan. In gevallen waarin de inwoner tijdelijk hiertoe niet in staat is, kan hij zich richten tot het sociaal team dat samen met hem een oplossing zoekt zodat belemmeringen zoveel als mogelijk worden weggenomen. Wij willen dit zo snel als mogelijk kunnen doen en daartoe onderzoeken wij nieuwe mogelijkheden en toepassingen van hulp en ondersteuning voor alle leeftijden. In het kader van toeleiding valt dit onder de versterking van het preventieve veld, inclusief signalering. In het kader van afschaling valt dit onder het organiseren van nazorg en waakvlam begeleiding.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2017.

Producten

1A. Algemene voorzieningen

Doelstelling
Met ingang van 2015 zijn de decentralisaties in het sociale domein van kracht geworden. Op de budgetten wordt door het Rijk gekort. Met deze decentralisaties worden gemeenten in staat gesteld om passende hulp en ondersteuning aan haar inwoners te bieden op momenten dat zij hier zelf niet in kunnen voorzien. Het uitgangspunt is eigen kracht behalve als dat niet lukt of kan. Om dit te realiseren maken wij gebruik van de inzet van het sociaal team, algemeen toegankelijke voorzieningen en maatwerk- of individuele voorzieningen. Deze inzet betreft het hele sociale domein. De algemene voorzieningen zijn voor iedereen toegankelijk. Zij worden laagdrempelig ingezet. Zij zijn echter wel verbonden aan het sociaal team en het netwerk van het sociaal team zodat opgeschaald kan worden (en afgeschaald kan worden) als daartoe aanleiding is. Door deze inzet wordt gestuurd op uitgaven hetgeen erop gericht is dat de taakstelling 2020 wordt gerealiseerd onder behoud van voldoende en goede ondersteuning voor onze inwoners.
Voortgang
Op 'eigen kracht' is genuanceerd naar eigen regie zelfstandigheid, het vermogen om zaken zelf aan te pakken.

Algemeen

De decentralisatie van een aantal taken en verantwoordelijkheden naar de gemeente gaat gepaard met een forse bezuiniging.

De invulling van deze taakstelling wordt vormgegeven vanuit de inhoud en niet vanuit de zogenaamde 'kaasschaaf' methode waarbij vooraf een taakstelling wordt opgelegd.

Door middel van transformatie, substitutie en preventie wordt geprobeerd de kosten die gepaard gaan met de vraag naar zorg te verminderen. Hierbinnen past de inzet van algemene voorzieningen.

Activiteiten:

Zorggebruik

Om vanuit de inhoud hierop te sturen is onder andere inzicht nodig in zorggebruik. Het zorggebruik is moeizaam in beeld te brengen, er zijn veel belemmeringen. Hieraan is in 2017 hard gewerkt. Om te weten waar we staan en waaraan sturing nodig is, hebben we gewerkt aan een systeem van verzamelen en koppelen van data om deze vervolgens inzichtelijk in beeld te brengen zodat hieruit sturingsinformatie gehaald kan worden (data gestuurd werken). Voor de Wmo is dit proces zo goed als klaar, voor Jeugd zijn we halverwege. Dit wordt in het eerste kwartaal van 2018 afgerond.

Netwerkorganisatie

Met ingang van 2017 is de netwerkorganisatie "Renkum voor elkaar" van start gegaan. Deze organisatie, een samenwerkingsverband van 6 organisaties, biedt de door de gemeente ingekochte algemene voorzieningen aan voor inwoners van de gemeente Renkum. Deze voorzieningen hebben een signalerend en preventief effect: ze dienen problematiek in vroegtijdig stadium te signaleren en te voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op langdurige zware hulp.

Frontoffice/ Sterk Renkum

In 2017 heeft het goed inrichten en neerzetten van de frontoffice van het sociaal team verder vorm gekregen. Dat is de plek waar de vragen van inwoners als eerste binnenkomen en waar de eerste inschatting wordt gemaakt hoe en door wie de vraag opgepakt wordt. Het is van belang dat vanuit de frontoffice een goed overzicht is op, en goed wordt samengewerkt met alle algemene voorzieningen in het "voorliggende veld". Hieronder valt de netwerkorganisatie Renkum voor elkaar, maar ook een groot aantal maatschappelijke organisaties, instellingen, verenigingen, bewonersinitiatieven.

Om dit allemaal goed in beeld te krijgen is in 2017 intensief gewerkt aan de voorbereiding voor de site "Sterk Renkum" die in februari 2018 is gestart. Dit platform levert een interactieve sociale kaart die bijdraagt aan het zelf regie houden over het eigen leven van onze inwoners.

Daarnaast biedt het een actueel overzicht van alle organisaties en (buurt)initiatieven in de gemeente op thema's als wonen en veiligheid, gezond blijven en bewegen, actief in de buurt, zorg en ondersteuning. Ook is er informatie over de diverse ondersteuningsmogelijkheden voor mantelzorgers en de mogelijkheden die er in de gemeente zijn voor (ondersteuning door) vrijwilligers. Op Sterk Renkum staat een kaartje per kern, vraag en aanbod per dorp, kalender met activiteiten, interviews en artikelen, en daarnaast een zoek- en vergelijkingsfunctie.

Vrijwilligerswerk

Op het gebied van vrijwilligerswerk heeft een verkenning plaatsgevonden (gesprekken met en enquête onder vrijwilligers en organisaties) om de prioriteiten voor de uitvoering opnieuw te formuleren. Het uitvoeringsplan vrijwilligerswerk 2018 - 2019 is in februari vastgesteld door het college.

Mantelzorg

De ondersteuning van mantelzorgers is verzorgd vanuit het sociaal team. Zoveel als mogelijk wordt aan mantelzorgers gevraagd aanwezig te zijn bij het gesprek dat wordt gevoerd met de zorgvrager. In het jaarlijkse cliëntervaringsonderzoek zijn ook vragen toegevoegd die betrekking hebben op de ondersteuning van mantelzorgers. Aan de hand daarvan wordt de uitvoering van het mantelzorgbeleid gemonitord en waar nodig bijgesteld of verbeterd.

In 2017 zijn 481 mantelzorgcomplimenten verstrekt.

Asielzoekers

OP het gebied van asielzoekers is de toestroom in overeenstemming met het landelijk beeld lager uitgevallen dan geraamd. Daarentegen heeft de gezondheidszorg voor deze groep extra aandacht gevraagd waarop de GGD goed is ingesprongen.

In personele zin is extra capaciteit ingezet op beleid en bedrijfsvoering, conform het investeringsplan.

1B. Gezondheid

Doelstelling

Collectieve preventie op het gebied van gezondheid, Wmo en Jeugd.

Voortgang

In 2017 is de JGZ 0-4 en 4-18 samengevoegd en is triage ingevoerd. De VGGM heeft in samenwerking met gemeenten een nieuw basistakenpakket ontwikkeld. Daarnaast is er ruimte voor lokale inkoop ter ondersteuning van de lokale behoeften.

Activiteiten:

Gezondheid: landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen

De verschuiving van het begrip gezondheid als het afwezig zijn van ziekten naar een bredere opvatting gericht op de mate waarin inwoners zo zelfstandig als mogelijk deelnemen aan de samenleving, positieve gezondheid, heeft inmiddels postgevat, ook internationaal. Vanuit deze nieuwe positieve benadering is het verband duidelijk van het belang van gezondheid binnen het sociaal domein. Deze nieuwe visie op gezondheid geeft ook ruimte voor nieuwe ontwikkelingen voor beleid maar ook voor het individu. Als immers niet meer wordt uitgegaan van wat iemand niet kan, maar van wat wel mogelijk is, openbaren zich nieuwe mogelijkheden die weer bijdragen aan een positief zelfbeeld. Deze positieve benadering heeft daardoor een vliegwielen effect.

Regionale visie publieke gezondheid

De regionale gezondheidsvisie die de 16 gemeenten van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden betreft is in 2016 door uw raad als kaderstellend voor gezondheid in onze gemeente vastgesteld.

Voor ons gemeentelijk gezondheidsbeleid betekent dit een invlechting in het totale beleid, waardoor er geen aparte nota beleid publieke gezondheid is geformuleerd. Wel wordt een speerpunten notitie opgesteld die de rode draad van gezondheid in onze uitvoering ondersteunt. Deze aanpak past bij een integrale benadering vanuit de gehele gemeente en de samenhang binnen het sociaal domein in het bijzonder. Hierin wordt tevens rekening gehouden met de landelijke speerpunten van beleid inzake de publieke gezondheid.

1C. Sport

Doelstelling

Rekening houdend met de positieve maatschappelijke waarde van sport, mogelijkheden scheppen voor en stimuleren van (blijvende) deelname aan sport door een zo groot mogelijk deel van de Renkumse inwoners.

Voortgang

In de sportnota 'Sportief Verbinden' zijn de beleidsvoornemens en ambities opgenomen die

bijdragen aan deze doelstelling. Op basis van een tussenevaluatie door NOC*NSF en bijeenkomsten zijn deze daar waar noodzakelijk bijgesteld. Voor realisatie van de beleidsvoornemens zijn verschillende activiteiten uitgevoerd en sport- en bewegprogramma's ingezet.

Activiteiten:

Ambities breedtesport en welzijn

Het Sport- en Bewegteam zet zich in op het stimuleren van een actieve levensstijl/ sporten voor kwetsbare groepen en inwoners die nu nog niet sporten of bewegen. Het team is een onmisbare schakel voor de invulling van 'sport als middel' in het sociaal domein. In het team zijn buurtsportcoaches actief, coaches van het sportproject 'speciaal onderwijs' en Uniek Sporten. Verschillende sport- en beweegactiviteiten zijn uitgevoerd voor schoolkinderen, jongeren, leerlingen in het speciaal onderwijs, mensen met een aandoening of beperking en 50-plussers. Dit gebeurde in nauwe samenwerking met sportverenigingen, sportscholen, huisartsen, fysiotherapeuten, scholen, welzijnsinstellingen en het sociaal team van de gemeente. Een kleine impressie van uitgevoerde activiteiten:

- de Nationale Sportweek met 31 sportaanbieders, 146 activiteiten, 181 deelnemers waarvan 84 een vervolgstap naar een cursus of vereniging hebben gemaakt.
- Voorjaarstoernooi met 14 basisscholen (1183 kinderen) en Oudejaarszaalvoetbaltoernooi met 28 teams met maximaal 7 deelnemers.
- Nationale Diabetes Challenge in Renkum/Heelsum met 28 deelnemers en in Doorwerth met 18 waarmee positieve effecten in gezondheid zijn bereikt en deelnemers nog blijvend in beweging zijn.
- Aan de initiatiefgroep voor de Koningsspelen werd ondersteuning geboden in de organisatie van de 'obstaclerun' waar alle basisscholen uit Renkum/Heelsum aan hebben deelgenomen.
- Individuele begeleiding naar sport- en beweegaanbod/adviezen: 43 volwassenen en 23 kinderen.
- K.N.V.B. Straatvoetbaltoernooi in samenwerking met Renkum voor Elkaar (Dynamo Jeugdwerk) met 10 teams.

Ruimtelijke ambities

Op basis van de rapportage van Adviesbureau R.I.E.T. is de partijen op sportpark De Bilderberg en Wilhelmina een aanbod gedaan voor overdracht beheer en onderhoud. De partijen op sportpark De Bilderberg hebben december 2017 laten weten dat overdracht van beheer en onderhoud op dit moment niet haalbaar is. Overdacht van het kleedgebouw en de tribune wordt begin 2018 afgewikkeld. De beheerstichting heeft aangegeven zich met afwikkeling van de overdracht van het kleedgebouw en de tribune in te spannen om gezamenlijk met de gemeente, OVC'85 en de vereniging Mixed Hockey Club Oosterbeek (MHCO) mee te werken aan een mogelijke toekomstige verzelfstandiging van het sportpark Bilderberg. Met de stuurgroep op sportpark Wilhelmina is eind 2017 nog geen overeenstemming bereikt over de overdracht van beheer en onderhoud. Voor de parken die al verzelfstandigd zijn is blijvende aandacht over de voortgang.

Naam indicator	Eenheid		2012	2014	2016
% niet-sporters	%	Renkum		49,6	50,7
		NL	46,6	49,9	48,7

Naam indicator

% niet-sporters

Beschrijving

Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

Bron: Gezondheidsmonitor volwassenen, GGD'en, CBS en RIVM

1D. Educatie

Doelstelling

Educatie draagt bij aan de participatie van alle inwoners door het ontwikkelen van de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden. Voor mensen met een laag opleidingsniveau (laaggeletterden) of nieuwkomers (na hun inburgering) blijft lokaal de toegang tot een educatie-aanbod.

Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek (voor kinderen en volwassenen).

Voortgang

Om invulling te geven aan de doelstelling is in samenspraak met het maatschappelijk veld ingezet op onderstaande activiteiten.

Activiteiten:

Peuterspeelzaalwerk en harmonisatie

In 2017 hebben we invulling gegeven aan de landelijke ontwikkelingen voor de voortgaande harmonisatie Peuterspeelzalen en Kinderdagverblijven. Vanaf 31 december 2017 zijn alle kinderdagverblijven en peuterspeelzalen geharmoniseerd en mogen alle kinderdagverblijven die daarvoor gecertificeerd zijn VVE-trajecten en Peuterwerk aanbieden.

Ook is er in samenwerking met de stichting PAS een taaltraject nivo 3F (eindexamen HAVO) afgerond voor alle pedagogisch medewerkers in de Renkumse kinderopvang.

Onderwijsachterstanden

In 2017 is een monitor VVE (vroeg- en voorschoolse educatie) én een monitor aansluiting van de VVE in de kinderopvang en het basisonderwijs uitgevoerd. Ook heeft de Onderwijsinspectie ons VVE-beleid beoordeeld. Renkum voldoet aan de wettelijke verplichtingen.

In samenspraak met de kinderopvang en het onderwijs is gesproken over het opstellen van een uitvoeringsagenda voor 2018 waarin de conclusies en aanbevelingen van de monitoren en het inspectierapport zijn verwerkt.

In samenwerking met de bibliotheek, kinderopvang en het consultatiebureau hebben we voor onze jongste inwoners ook weer ingezet op de landelijke methodes Boekstart en Boekstart in de Kinderopvang.

Lokale educatie agenda (LEA)

De samenwerking tussen de gemeente en het onderwijs is verankerd in de LEA. De LEA kent drie tafels: 2-5 jaar, 5-14 jaar en het besturen overleg. Het doel van het LEA-overleg is een sluitende onderwijs/ zorgstructuur. Het LEA-overleg is een hulpmiddel om de integraliteit tussen onderwijs,

zorg en welzijn te borgen. Daarnaast is het ook het platform van overleg over de uitvoering van wettelijke taken.

In de eerste helft van 2017 is gewerkt aan het continueren aansluiting jeugdbeleid en passend onderwijs. Hiervoor heeft de stichting Passend Wijs richtlijnen opgesteld. Ook is de pilot voor begaafdenonderwijs uitgevoerd met een positief resultaat. Alle scholen krijgen op de school zelf professionele ondersteuning vanuit dit project. Daarnaast is er in de gemeente Renkum binnen het samenwerkingsverband een Hoogbegaafden klas gestart.

In 2017 is ook binnen de Renkumse scholen de methodiek Bibliotheek op school ingevoerd.

Op grond van de Jeugdwet is de gemeente ook verantwoordelijk voor het bieden van dyslexiezorg. Ook in 2017 maken we gebruik van deze vorm van zorg.

Om jongeren die dreigen uit te vallen te stimuleren aan het onderwijs te blijven deelnemen om hun startkwalificatie te behalen wordt inzet gepleegd door het team '2Gethere'.

Aansluiting van jeugdhulp op het onderwijs

In de eerste helft van 2017 is er een stevigere verbinding gemaakt tussen het sociaal team en de scholen voor basisonderwijs. Hiermee is de verbinding gemaakt tussen jeugdhulp en onderwijs zodat indien nodig snel de juiste hulp kan worden ingezet. De GGD (gezondheidszorg) is eveneens op de multidisciplinaire casus overleggen van het onderwijs aangesloten.

De extra inzet van de jeugdarts in het lokale voortgezet onderwijs is met name gericht op het vroegtijdig signaleren van sociaal emotionele problemen zodat de jeugdige hierop passend wordt geadviseerd. Deze inzet heeft (mede) tot doel om voortijdig schoolverlaten te voorkomen.

De inzet van de gedragswetenschappers jeugd als verbinding tussen huisartsen, sociaal team, onderwijs en GGD is met ingang van januari 2017 gestart. Deze inzet betreft kortdurende begeleiding en advies en heeft tot doel de huisartsen hierin te ontlasten en te zorgen voor kortere lijnen, verkorten van eventuele wachttijden door hun directe inzet. Het eerste kwartaal van 2017 is succesvol met 44 doorverwijzingen vanuit de huisartsen waarvan slechts 8 doorverwijzingen naar specialistische hulp, 13 naar basis hulp en overig door de gedragswetenschappers zelf of de inzet van het sociaal team. Van de 9 praktijken doen 8 praktijken mee. Omdat het een nieuwe samenwerking betreft is het van belang aandacht aan de bewustwording van deze inzet te blijven schenken. Daarnaast zijn er kinderziekten die om een oplossing vragen in de technische sfeer.

Afspraken inzake de inzet van jeugdhulp in combinatie met passend onderwijs (grijs gebied) zijn maatwerkafspraken, omdat iedere situatie anders is, de vraag anders ligt en de oplossing van de inzet samen gevonden moet worden.

Cultuureducatie

Begin 2017 werden wij geconfronteerd met het faillissement van 't Venster, centrum voor kunstzinnige vorming. Met inzet van de cultuurcoach, culturele aanbieders en het onderwijs is het mogelijk geweest om het resterende programma met enkele kleine aanpassingen uit te voeren.

Daarnaast hebben we in de eerste helft van 2017 gewerkt aan de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen in de gemeente voor een brede verankering van kunst, cultuur, erfgoed en natuur & milieueducatie binnen het reguliere onderwijs. Dit heeft geresulteerd in een educatieprogramma 2017-2019 waarbij de vraag van het onderwijs leidend is. Alle scholen (basisvoortgezet en speciaal onderwijs) in de gemeente Renkum hebben een educatieprogramma dat is afgestemd op hun schoolcurriculum. De scholen en de gemeente dragen samen de financiële lasten van dit programma. Voor de ondersteuning van de scholen en culturele organisaties zetten we middelen in voor een cultuurcoach.

Volwaardige bibliotheek in Renkum en Oosterbeek

Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek. Ook in 2017. De gemeente Renkum zet in op een openbare bibliotheek die bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van inwoners. De gemeente vraagt de bibliotheek in te zetten op bevorderen van informatie- en digitale vaardigheden; lezen en schrijven; taal als basis voor maatschappelijke participatie; werk en inkomen; educatie; e-overheid; de bibliotheek als neutrale, onafhankelijke, veilige ontmoetingsplek.

Volwassenen educatie

De rijksmiddelen worden regionaal ingezet (via contactgemeente Arnhem) op basis van een regionaal educatief programma. Voor Renkum zijn dat 20 cursusplaatsen via het ROC. Daarmee hebben 32 cursisten een formeel leertraject Nederlandse taal doorlopen. Voor het Taalhuis verzorgt het ROC de intake en brengt advies uit voor het maatwerktaaltraject.

Daarnaast zijn in 2017 in de regio twee pilots gestart voor scholing laaggeletterden via andere organisaties.

Ook heeft Het Taalhuis Veluwezoom Webgelden ontvangen voor de ontwikkeling van het Taalhuis.

Educatie en aanpak laaggeletterdheid

In 2017 is in samenwerking met de met de Alliantie én de stichting Lezen & Schrijven het Taalhuis ontwikkelt, binnen het Rijksactieprogramma Tel mee met Taal. In juni 2017 is het Taalhuis geopend. Daarmee is aanwezig aanbod van formeel (ROC), non-formeel (bibliotheek) en informeel aanbod (welzijnsorganisaties en Vluchtelingenwerk) op elkaar afgestemd. In deze samenwerking kan voor iedere inwoner die zijn/ haar (digi)taalvaardigheid wil vergroten maatwerk worden geboden. Naast de formele trajecten bij het ROC zijn er via het Taalhuis 32 mensen gestart met een informeel taaltraject. Ook zijn de initiatiefnemers van de taalcafe's aangesloten op het Taalhuis.

Inburgering

In oktober hebben we alle taalscholen uitgenodigd voor een bespreking en afstemming met het participatiebeleid van de gemeente. Gezamenlijk willen we het inburgeringsresultaat verhogen door meer regie en begeleiding van de inburgeraar bij hun taalontwikkeling.

Participatieworkshops

In 2017 is de Wet Inburgering aangepast. Vanaf 1 oktober zijn inburgeraars echt verplicht om een programma volgen ter voorbereiding op het ondertekenen van de participatieverklaring. De uitvoering van het programma hebben wij bij Vluchtelingenwerk ondergebracht. Zij verzorgen een 4 tal workshops om statushouders te informeren over rechten en plichten en het gebruik van voorzieningen. Het resultaat is dat statushouders veel meer betrokkenheid zijn bij hun omgeving. Inmiddels hebben 53 personen een programma gevolgd en de verklaring ondertekent. Hiermee is het eerste deel van hun inburgering voltooid.

Integratie minderheden: taal en participatie

Bij de uitvoering van de Participatiewet letten we extra op basisvaardigheden zoals beheersing van de Nederlandse taal (Wet Taaleis) en digitale vaardigheden. Wij bespreken met uitkeringsgerechtigden hun taalcompetenties die voldoende moeten zijn om zelfstandig te kunnen meedoen in de maatschappij. Afspraken leggen we vast in het persoonlijk werkplan.

Naast het algemeen aanbod van educatie bieden we waar nodig maatwerk om sneller aan het werk te kunnen (bijvoorbeeld training taal op de werkvloer). Half 2017 is het project participatie statushouders van start gegaan. We krijgen deze groep in ons bestand steeds beter in beeld en zorgen dat hun talenten de ruimte krijgt naast de lessen voor inburgering. We verwachten van elke

statushouder dat hij naast school (inburgering) ook maatschappelijke actief is. Deze aanpak heeft resultaat. Van de ruim 100 statushouders in ons bestand hebben we al 50 mensen een duaal programma van scholing en (vrijwilligers-) werk. Eind van het jaar hebben 12 personen uit deze groep betaald werk gevonden. Om zo ver te komen werkt het sociaal team samen met Vluchtelingenwerk, de scholen voor inburgering en het WSP. Ook organiseren we trainingen en werkcafe-ontmoetingen als opstap voor participatie.

Inwonersinitiatieven dragen bij aan het bevorderen taalbeheersing van anderstalige. In Wolfheze, Renkum en Oosterbeek zijn wekelijks inloop-bijeenkomsten in een taalcafe. Nieuwkomers oefenen hier de Nederlandse taal door de ontmoeting met autochtone dorpsgenoten.

1E. Minima

Doelstelling

In het nieuwe integrale armoedebeleid worden maatregelen bedacht om de zogenaamde armoedeval tegen te gaan. Doelstelling is dat werken aantrekkelijker wordt. Tegelijkertijd mag de groep mensen die nooit (meer) aan het werk kan gaan hiervan niet de dupe worden.

In de bestrijding van armoede staan verder kinderen centraal. Er moet worden voorkomen dat zij in hun ontwikkeling worden geremd, doordat zij opgroeien in armoede.

Mensen met schulden moeten weer financieel en maatschappelijk zelfredzaam kunnen functioneren. Het uitgangspunt daarbij is dat mensen primair zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor het oplossen van hun schulden. Waar nodig ontvangen zij daarbij ondersteuning op maat.

Voortgang

Gelrepas

In 2017 is het gebruik van de Gelrepas geëvalueerd. Sinds de introductie van de Gelrepas in juli 2015 is het aantal Gelrepashouders en het gebruik van de Gelrepas gestegen. Eind 2017 zijn er 1412 Gelrepassen uitgegeven. Eind 2015 waren dat er nog 1146. We zien ook dat het gebruik van de Gelrepas verder is toegenomen. In 2016 is er 922 keer gebruik gemaakt van de Gelrepas. In 2017 is het gebruik gestegen naar 993 keer.

Naar aanleiding van de uitgevoerde evaluatie is er een negental aanbevelingen gedaan om het gebruik van de Gelrepas nog verder te laten stijgen. Een aantal van deze aanbevelingen is inmiddels opgevolgd. Zo is de website van de GelrePas gemoderniseerd. Inwoners kunnen hierdoor makkelijker navigeren door het aanbod en gericht zoeken naar activiteiten. Ook is de informatieverstrekking uitgebreid. Naast de digitale informatieverstrekking, zetten we meer in op fysieke vormen van informatieverstrekking. Wij zorgen ervoor dat er bij het Sociaal Team en bij de bibliotheken fysieke exemplaren van het recente GelrePas-programma beschikbaar zijn. Inwoners kunnen deze meenemen. Indien gewenst kunnen inwoners bij het Sociaal Team aangeven dat zij het GelrePas-programma graag per post willen ontvangen. Omdat uit de evaluatie bleek dat de kosten van het openbaar vervoer soms een belemmering vormden voor deelname aan de activiteiten uit het aanbod van de GelrePas is in juli 2017 (als onderdeel van het kindpakket) de OV-regeling voor jongeren tussen de 12 t/m 17 jaar geïntroduceerd. Hierdoor kunnen jongeren makkelijker deelnemen aan GelrePas-activiteiten buiten onze gemeentegrenzen. Daarnaast wordt de vergoeding voor (sport)kleding voor kinderen in de leeftijd van 6 t/m 17 jaar uitgebreid. Vanaf 2018 verstrekken wij (als onderdeel van ons kindpakket) de winterkledingpas en de kindpas. Het tegoe op deze passen kan onder andere worden besteed aan (sport)kleding.

Armoedebestrijding kinderen

In oktober 2017 is het plan *Kansen voor alle Kinderen* vastgesteld. Dit plan regelt de invulling van het Kindpakket. Een deel van de voorzieningen in dit pakket is in 2017 al gestart; de OV-regeling

en de vergoeding voor refurbished laptops. In 2018 starten wij met een aantal nieuwe voorzieningen – De Kindpas, Schoolspullenpas en Winterkledingpas - en zetten wij de eerder ingezette voorzieningen voort.

Schulddienstverlening

Het geldende schulddienstverleningsplan is herijkt. In het nieuwe Beleidsplan Integrale Schulddienstverlening Gemeente Renkum 2017-2020 gaan wij door op de lijn die in het eerdere plan en onze Kadernota Sociaal Domein is ingezet (*vastgesteld op 27 september 2017*).

Wij versterken onze inzet op preventie en vroegsignalering. Daarnaast continueren wij schuldregelen en nazorg.

Sinds 2014 is een deel van de uitvoering van onze schulddienstverlening uitbesteed aan een externe partij, namelijk aan Stichting Kredietbank Nederland (KBNL). In verband met een aflopend contract hebben wij ons in de 2de helft van 2017 georiënteerd op de mogelijkheden en wensen per 1 januari 2018. Na onderzoek is besloten de samenwerking met KBNL per 1 januari 2018 te continueren waarbij de dienstverlening op een aantal onderdelen verder is uitgebreid/ aangepast:

- Invoering van een inlooppreekuur voor inwoners in inkomensbeheer/ budgetcoaching;
- Uitbreiding van de aanwezigheid van KBNL op het gemeentehuis (2 dagdelen per week in plaats van 1 dagdeel per week);
- Er wordt maandelijks budgetvoorlichting gegeven aan inwoners die een bijstandsuitkering komen aanvragen of reeds ontvangen. Enerzijds omdat deze inwoners te maken krijgen met een wijziging van hun inkomenssituatie en anderzijds omdat het eventueel hebben van schulden de weg naar de arbeidsmarkt kan belemmeren;
- Uitbreiding van de mogelijkheden om bij aanvang van de dienstverlening direct uitgebreid budgetbeheer in te zetten om zodoende erger te voorkomen en zo snel mogelijk rust te creëren;
- KBNL verstrekt onze inwoners (die voldoen aan de voorwaarden) sociale kredieten als voorliggende voorziening op de bijzondere bijstand.

Activiteiten:

Activerend minimabeleid

In 2017 hebben wij uitvoering gegeven aan de Nota: 'Naar een integraal en activerend minimabeleid 2015 t/m 2018' (vaststelling 2014), waaronder het faciliteren van het afsluiten van een Collectieve zorgverzekering voor minima (CZM) en het verstrekken van de Gelrepas.

Schulddienstverlening

Als gemeente vormen wij de poort naar de schulddienstverlening. Wij ondersteunen inwoners op het gebied van preventie en vroegsignalering. Wij stellen onder meer *geldplannen* beschikbaar, waarmee inwoners zelfstandig (en anoniem) aan de slag kunnen om hun geldzaken beter te regelen. Daarnaast adviseren en ondersteunen wij inwoners met (dreigende) schulden teneinde hun financiële situatie te verbeteren. De zogenaamde fase 2 van de schulddienstverlening (minnelijke schuldregeling, inkomensbeheer, smal en breed moratorium, aanvraag Wsnp, dwangakkoord en budgetcoaching) wordt uitgevoerd door Stichting Kredietbank Nederland (KBNL), waarbij onze consultants schulddienstverlening door middel van casemanagement vanuit de gemeente de regie behouden.

1F. Inkomensvoorziening

Doelstelling

Het zorgen voor een tijdige en rechtmatige verstrekking van inkomensvoorzieningen. Daarbij geven wij uitvoering aan de verplichting van het Rijk om op maat een tegenprestatie te vragen.

Voortgang

Verstrekken inkomensvoorzieningen

Het totaal aantal personen met een uitkering (Participatiewet, IOAW, IOAZ, Bbz), inclusief zak- en kleedgeld, bedroeg 852 in december 2017. Dit betrof in totaal 743 uitkeringsdossiers (1 dossier kan uit 1 of 2 personen bestaan), waarvan 116 dossiers zak- en kleedgeld voor inwoners in onze instellingen betroffen.

Ondanks de opleving van de economie, neemt de bijstandspopulatie, zowel landelijk als in onze gemeente, nog steeds niet af. Dit houdt verband met het aandeel 45-plussers en jongeren die een beroep (blijven) doen op de bijstand. Dit is het gevolg van wetwijzigingen (kortere WW duur, verhogen AOW leeftijd, beperking instroom Wajong, afsluiten instroom Wsw). Ook houdt het verband met de instroom van statushouders.

Wij betalen de inkomensvoorzieningen uit het budget Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG). Het tekort op deze rijksbijdrage loopt op.

Het te lage macrobudget voor de bijstand en de manier waarop dit over de gemeenten verdeeld wordt zijn oorzaken van ons tekort. Door middel van de raadsbrief van 13 december 2017 over "Analyse tekort BUIG 2017" bent u hierover geïnformeerd.

In 2017 bedraagt ons BUIG-budget € 7.373.000. Ons tekort op deze rijksbijdrage in 2017 is € 1.625.000. Dat is 22% van de rijksbijdrage. Het tekort moet onze gemeente voor een groot deel zelf opvangen. Dit zogenaamde eigen risico is in 2017 8,75% van het BUIG-budget, ofwel € 645.000. De overige € 980.000 wordt vergoed uit de Vangnetregeling van het rijk onder de voorwaarde dat ons beroep op een Vangnetuitkering voor het jaar 2017 gehonoreerd wordt.

Verstrekken individuele bijzondere bijstand

In 2017 bedraagt het totaal aantal verstrekkingen individuele bijzondere bijstand 854.

Net als in voorgaande jaren beslaat het grootste deel (ruim 1/3 van het totale aantal) bijzondere bijstand voor de kosten voor een bewindvoerder. Dit betreft kosten voor inwoners die door de rechter onder een beschermingsbewind zijn geplaatst.

Collectieve zorgverzekering voor minima (CZM)

De Collectieve zorgverzekering voor minima is een regeling voor inwoners met een laag inkomen tot 120% van de toepasselijke bijstandsnorm. Dit is een categoriale regeling die onderdeel uitmaakt van de bijzondere bijstand. In 2017 lag het aantal verzekerden rond de 760, waaronder 210 kinderen (18-). Dit is vergelijkbaar met 2016.

Activiteiten:

Verstrekken inkomensvoorzieningen

- Wij stellen maandelijks uitkeringen betaalbaar op grond van wettelijke voorschriften in Participatiewet, Bbz 2004, IOAW en IOAW (doorlopend);
- Wij ondersteunen mensen in de bijstand naar werk en stimuleren mensen in de bijstand om maatschappelijke nuttige activiteiten uit te voeren (zie onder Arbeidsmarktregio e.v.).

Verstrekken individuele bijzondere bijstand

Wij verstrekken, op aanvraag, individuele bijzondere bijstand in extra noodzakelijke kosten van het bestaan.

Collectieve zorgverzekering voor minima.

Wij verstrekken toegang tot de collectieve zorgverzekering voor minima.

Arbeidsmarktregio

Het gaat goed op de Nederlandse arbeidsmarkt en ook in de arbeidsmarkt FoodValley. Het aantal openstaande online UWV vacatures is gestegen van 1719 eind 2016 tot 3541 eind 2017 (+ 97%). Het aantal mensen met een WW-uitkering nam af van 6275 mensen eind 2016 tot 4780 mensen (- 24%) eind 2017. Het aantal mensen met een WW-uitkering in Renkum nam af naar 539, een daling van 22% (cijfers Regionale Maandcijfers Arbeidsmarktinformatie FoodValley, december 2017). De mensen die kansrijk zijn op de arbeidsmarkt vinden vaak zelf hun weg naar werk en hoeven minder vaak een bijstandsuitkering aan te vragen. Dat is allemaal goed nieuws. Toch blijft het voor sommige mensen moeilijk om aan werk te komen met de gevolgen voor bijstandspopulatie zoals hierboven staan omschreven. Om ervoor te zorgen dat ook de groep mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt met ondersteuning aan het werk kunnen, hebben mensen meer voorbereiding nodig op het toekomstige werk. Het Werkgeversservicepunt (WSP) FoodValley gaat gericht op zoek naar passende vacatures of maakt vacatures beter geschikt.

Werkgeversdienstverlening

Renkum is onderdeel van WSP FoodValley dat branchegericht ondernemers ondersteunt bij het vinden van passend personeel. Onze accountmanager maakt onderdeel uit van het team van WSP. De Renkumse werkfitte kandidaten staan geregistreerd in het regionale systeem dat matcht op vacatures. Het WSP heeft een belangrijke rol. In 2017 heeft het WSP in totaal 768 vacatures vervuld, waarvan 50 met Renkumse inwoners. Dat waren 13 mensen met een WW-uitkering, 18 mensen met een bijstandsuitkering en 19 mensen vanuit andere regelingen. Dit is in verhouding tot het Renkumse aandeel in de arbeidsmarktregio positief.

Het lokaal koppelen van economisch beleid aan werkgelegenheid en in het bijzonder voor mensen met een arbeidsbeperking, is in 2017 een belangrijke prioriteit. Op lokaal en regionaal niveau informeren wij ondernemers over de mogelijkheden en de meerwaarde die het in dienst nemen van mensen met een arbeidsbeperking kan bieden.

In juni jl. was de goedbezochte Renkumse bijeenkomst voor ondernemers waar opnieuw veel aandacht was voor sociaal ondernemerschap en het belang ervan voor onze gemeenschap. Vanuit deze bijeenkomst zijn er weer contacten gelegd. Daarnaast werd in november 2017 de 'Dag van de ondernemer' voor en door ondernemers georganiseerd.

Arbeidsmarktondersteuning

De gemeente biedt inwoners arbeidsmarktondersteuning als belangrijk onderdeel van de integrale dienstverlening vanuit het Sociaal team. Hiervoor is in 2015 het Uitvoeringsplan Participatiewet onderdeel arbeidsmarktondersteuning 2015- 2018 opgesteld. In 2017 gaven wij uitvoering aan dit plan waarbij wij de prioritering wat aan het verleggen zijn:

- Focus en maatwerk; doelgroepenaanpak met consultants met verschillende aandachtsvelden en specialismen. Extra aandacht voor de groep kansrijken
- streng aan de poort van het sociaal team; inzet op het voorkomen van bijstandsafhankelijkheid

- Actieve ondersteuning aan het begin van de bijstandperiode
- Stimuleren van deeltijd arbeid

Wij bieden arbeidsmarktondersteuning op basis van behoefte van inwoners en de verwachte afstand tot de arbeidsmarkt. Eind 2017 schatten wij in dat 95 inwoners met een bijstandsuitkering kansrijk zijn om binnen 6 maanden werk te vinden, 366 inwoners extra ondersteuning nodig hebben om binnen 1 jaar aan het werk te kunnen gaan, 338 inwoners hebben behoefte aan zorg en participatieondersteuning en zullen naar verwachting niet betaald gaan werken. Ongeveer 100 inwoners van deze laatste groep wonen in een zorginstelling.

2GetThere biedt jongerencoaching richting werk of scholing voor alle Renkumse jongeren die hier behoefte aan hebben. In de periode van 1 september 2016 tot 1 september 2017 had 2GetThere 31 jongeren in begeleiding. 25 trajecten zijn in deze periode afgesloten met de volgende resultaten; 6 jongeren vonden werk, 8 jongeren starten weer met een opleiding en 4 jongeren zijn begeleid naar hulpverlening. 7 jongeren hebben geen resultaat geboekt tijdens het traject.

De totale aanpak van arbeidsmarktondersteuning leverde een bijdrage aan het voorkomen dat inwoners bijstandsafhankelijk werden. Eind 2017 zijn:

- 77 inwoners niet meer bijstandsafhankelijk omdat zij betaald werk hebben gevonden;
- 13 inwoners gestart als zelfstandige waardoor zij niet meer bijstandsafhankelijk zijn/ na de zelfstandigenregeling niet meer bijstandsafhankelijk zijn;
- 3 inwoners gestart met een opleiding waardoor hij/zij niet meer bijstandsafhankelijk is
- hebben 94 huishoudens met een bijstandsuitkering ofwel 16% van het bijstandsbestand deeltijdarbeid met een gemiddeld inkomen van € 512 per maand.
- inwoners met een bijstandsuitkering 146 treden gestegen op de participatieladder en participeren meer dan voorheen.
- 482 inwoners van de 853 die voldoen aan de tegenprestatie in de vorm van vrijwilligerswerk of mantelzorg (106 inwoners verblijven in een zorginstelling en 155 inwoners kunnen aantoonbaar geen tegenprestatie doen).

De resultaten over 2017 zijn verbeterd ten opzichte van 2016 en 2015 m.n. 11 inwoners meer die niet meer bijstandsafhankelijk zijn doordat zij betaald werk hebben gevonden. De belangrijkste oorzaak de gestegen vraag op de arbeidsmarkt, maar ook ons verbeterde zicht op de ondersteuningsbehoefte en gerichtere aanpak.

De Banenafpraak

De banenafpraak is een landelijke afspraak voor het realiseren van 125.000 extra banen voor arbeidsbeperkten in 2025. Om een indicatie te geven over de voortgang stelt het UWV een trendrapportage op die inzicht geeft in de realisatie per arbeidsmarktregio. Daaruit blijkt dat de realisatie van de banenafpraak in de regio FoodValley bovengemiddeld verloopt. Ook in onze regio blijft de realisatie bij de overheid achter. Dit heeft ertoe geleid dat het kabinet medio 2017 de Quotumheffing heeft geactiveerd voor de sectoren Overheid en onderwijs. Dit houdt in dat er per werkgever gemeten wordt of aan het quotumpercentage voldaan is. De quotumheffing bedraagt € 5.000 per niet ingevulde baan vanaf 2019.

Bij gemeente Renkum zijn in 2017 3 werknemers in tijdelijke dienst die onder de banenafpraak vallen. Wij voldoen hiermee op dit moment aan de Quotumheffing.

In 2017 staan 70 inwoners in het doelgroepenregister die een beroep doen op de gemeente voor ondersteuning. Naast deze inwoners komen ook de inwoners met een Wajonguitkering en de

inwoners met een Wsw-indicatie in aanmerking voor de banenafspraken Werknemers met een arbeidsbeperking).

- 30 inwoners hebben een baan;
- 9 inwoners volgen een traject om werkfit te worden;
- 16 inwoners is deelname aan Activerend werk op dit moment het hoogst haalbare;
- 15 inwoners zijn naar een vervolgopleiding gegaan.

De resultaten van de banenafspraken worden regionaal in beeld gebracht door het Regionaal Werkbedrijf: in september 2017 zijn 935 garantiebanen gerealiseerd waarvan er 535 door de markt en 33 door de overheid en onderwijs. Ook 367 detacheringen tellen mee. Gemeenten in de regio Foodvalley werken hard aan het creëren van de randvoorwaarden (via HRM) om baanopeningen te realiseren voor de banenafspraken.

Activerend werk

Activerend werk in Renkum heeft tot doel dat inwoners zich op (vrijwilligers-/) werkplekken kunnen ontwikkelen op de participatieladder en een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan de samenleving. De feitelijke implementatie is afgerond en de werkwijze wordt steeds beter bekend. Lokaal en regionaal werken verschillende aanbieders hier aan mee. Op 1 januari volgden 21 inwoners een traject op basis van het arrangement Activerend werk. Het aantal breidt langzaam uit.

Een mooi voorbeeld hoe Activerend werk ook iets kan betekenen voor de lokale omgeving is de overname van de kinderboerderij in Heesum door Zorgboerderij Hoeve Klein Mariëndaal (HKM). De kinderboerderij, nu Hoeve Heidestein, is voor 2 jaar verhuurd aan HKM om sluiting te voorkomen vanwege de opgelegde taakstelling. HKM exploiteert de hoeve door functies van Activerend werk te combineren met het beheer van de kinderboerderij.

Lokale opbouw Wsw

Per 1 januari 2018 zijn 97 Wsw-medewerkers, voorheen werkzaam waren bij Permar en woonachtig in gemeente Renkum, bij de gemeente in dienst gekomen. Deze Wsw-medewerkers behouden de Wsw-Cao. Het Sociaal team is uitgebreid met twee trajectbegeleiders die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de Wsw voor gemeente Renkum. Samen met het Werkgeversservicepunt (WSP) Foodvalley worden de Wsw-medewerkers ondersteund bij het zoeken of behouden van een passende werkplek.

Uitgangspunt bij de opbouw is het behouden van werk. Om dit op een goede en efficiënte manier vorm te kunnen geven, is gemeente Renkum voor de backofficetaken een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met de gemeenten Wageningen, Barneveld, Scherpenzeel en Werkkracht, het participatiebedrijf van gemeente Ede. In deze samenwerkingsovereenkomst zijn afspraken vastgelegd over de regionale samenwerking zoals bij groepsdetacheringen, arbo en andere backofficetaken.

Ook werken wij regionaal samen met het WSP om nieuwe detachingsplekken te kunnen realiseren. Hiervoor heeft gemeente Renkum een extra accountmanager aangetrokken.

Beschutte werkplekken en het Vangnetplekken zijn ingekocht via het perceel Activerend werk. Zo heeft de gemeente Renkum een lokaal netwerk van organisaties waar gebruik van gemaakt wordt voor beschutte werkplekken. De overgang van de Wsw-medewerkers naar deze nieuwe werkplekken is zorgvuldig verlopen. Iedereen heeft een passende plek waar men naar tevredenheid aan het werk is.

In samenwerking met team Beheer Openbare Ruimte is het Onderhoudsteam opgericht. De groep Wsw-medewerkers die eerder bij de gemeente gedetacheerd waren, hebben zo hun werkzaamheden kunnen behouden. Voor de aansturing van het onderhoudsteam is een opzichter aangetrokken.

Liquidatie Permar

Permar Ws is per 1 januari 2018 opgeheven. De liquidatie verloopt volgens plan. Het pand is verkocht, de Wsw-medewerkers zijn overgedragen en van de 48 niet-gesubsidieerde medewerkers hebben de meesten nieuw werk gevonden. De 10 niet-gesubsidieerde medewerkers die nog geen ander werk hebben, zijn voor een van Werk naar werk-traject ondergebracht bij gemeente Ede. Voor de liquidatie van de Permar en de lokale opbouw Wsw zijn in de jaarrekening 2016 de benodigde budgetten opgenomen. De totale kosten van de liquidatie worden begroot op € 8.848.000. Renkum draagt hierin 12,1% en € 1.071.000 aan bij. Maandelijks worden de liquidatiekosten gemonitord. De liquidatiemonitor loopt in lijn met de begrote liquidatiekosten. Ook de reguliere begroting 2017 blijft binnen het begrote bedrag.

Naam indicator	Eenheid		2014	2015	2016	2017
Banen	per 1.000 inw 15-64jr	Renkum		578,7	602,5	
		NL		721,7	744,0	
Netto arbeidsparticipatie	%	Renkum	63,1		64,3	
		NL	64,9		65,8	66,7
% Jeugdwerkloosheid	%	Renkum		0,91		
		NL		1,52		
Bijstandsuitkeringen	per 1.000 inw 18jre	Renkum		31,39	34,2	35,2
		NL		39,87	41,3	41,9
Aantal re-integratievoorzieningen	per 1.000 inw 15-65jr	Renkum		20,53	25,1	45,3
		NL		24,98	25,5	27,1

Naam indicator

Banen

Beschrijving

Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar. Bron: LISA

Netto arbeidsparticipatie

Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking. Bron: CBS - Arbeidsdeelname

% Jeugdwerkloosheid

Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar). Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Bijstandsuitkeringen

Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 1.000 inwoners. Bron: CBS - Participatie Wet

Aantal re-integratievoorzieningen

Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar. Bron: CBS - Participatie Wet

1G. Maatwerkvoorzieningen

Doelstelling

We willen maatwerk voor alle inwoners. Wij stimuleren burenhulp, zonder daarbij privacy uit het oog te verliezen en professionele ondersteuning te verdringen. We kiezen daarom ook voor een brede inzet van het PGB model. Binnen de wettelijke kaders wordt een eigen bijdrage in de (zorg)kosten gevraagd.

De doelstelling is de inwoner zo lang mogelijk zelfredzaam en maatschappelijk actief te laten blijven. Waar nodig wordt voorzien, met eigen financiële verantwoordelijkheid van inwoners, in individuele hulp.

Voortgang

We willen - door aan te sluiten bij de leefomgeving en de vraag van inwoners - maximaal inzetten op eigen regie van inwoners, buurtkracht en veerkracht van de samenleving. Dit doen wij door de ontwikkeling van een sluitende keten van passende algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen.

Een maatwerkvoorziening is ondersteuning, afgestemd op behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van een individu. De doelstelling is de inwoner - met waar mogelijk financiële verantwoordelijkheid - regie, zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie te laten behouden of herwinnen.

Activiteiten:

Verwerving en contractering Wmo en Jeugdhulp

Verwerving van maatwerkvoorzieningen wordt zoveel als mogelijk regionaal georganiseerd met behoud van lokale aanvullende producten. Zowel binnen de regionale verwerving als de aanvullende lokale verwerving is aandacht voor innovatie en transformatie.

De zeer specialistische jeugdhulp wordt landelijk door de VNG ingekocht.

Een aantal specialistische functies worden bovenregionaal (op provinciaal niveau) verworven binnen de G7. Vanaf 2018 worden deze regionaal ingekocht.

Uitfaseren DBC's

Het gebruik van DBC's (diagnose behandel combinaties) is vanaf 2018 niet meer toegestaan. Daarvoor in de plaats komen net zoals voor overige producten jeugdhulp producten en codes en worden er regionaal tarieven afgesproken. De aanbesteding start vanaf eind september zodat de zorg bij alle gemeenten kan worden ingeregeld en aanbieders ook voldoende zicht hebben op de gevolgen van het beëindigen van DBC's. Landelijk wordt er rekening mee gehouden dat aanbieders en/of gemeenten de deadline niet halen. Als dat het geval is moet per regio de wijziging zijn ingeregeld op 1 april, dan wel op 1 juli 2018. Voor onze regio is dit niet aan de orde.

Jeugdhulp

Deze decentralisatie gaat gepaard met een stevige taakstelling vanuit het rijk. Om hierin te kunnen voorzien is het noodzakelijk de knoppen in beeld te hebben waaraan kan worden gedraaid zodat de taakstelling kan worden behaald onder behoud van kwaliteit van hulp en ondersteuning. Dat doen wij vanuit de inhoud waardoor de nadruk ligt op transformatie en substitutie, naast het versterken van het preventieve veld door de inzet van (semi) algemeen toegankelijke voorzieningen.

Het gebruik van jeugdhulp bij de 32 grootste aanbieders laat over 2017 een afname zien. De periode is echter te kort om hiervan te zeggen dat het om een trend gaat.

Versterking van het preventieve veld: Dit doen wij in samenwerking met alle partners die rondom jeugd staan (netwerk) waaronder de GGD (consultatiebureau), kinderdagopvang (waaronder peuterspeelzaalwerk) en het onderwijs. Dit betreft regionale zowel als lokale inzet van onder andere samen starten, integrale vroeghulp, voorzorg. Speciale aandacht wordt gevraagd voor vroegsignaleren door onze partners, ook of met name met betrekking tot armoede.

In 2017 is vanuit het netwerk van huisartsen, de GGD, onderwijs, het sociaal team en beleid de inzet van een gedragswetenschapper gerealiseerd. Zij geven de jeugdige en het gezin korte begeleiding en kunnen heel gericht verwijzen indien nodig. Uit de praktijk blijkt dat hierdoor minder snel wordt doorverwezen naar de specialistische GGZ en dat lichte problematiek direct wordt opgelost. Dit is voordelig voor alle betrokkenen.

In de uitvoering wordt door het sociaal team op basis van de specifieke situatie van het kind en zijn gezin maatwerk geleverd op basis van de verbindingen tussen gezondheidszorg, zorg (Wmo), onderwijs, werk en inkomen (dus ook armoede beleid), sport en veiligheid. In aanvulling op bestaande arrangementen hebben wij in 2017 de inzet van kinderdagopvang toegevoegd om een gezin te kunnen ontlasten, of om dit in te kunnen zetten vanuit participatie.

De verbinding (speciaal) basis onderwijs met jeugdhulp (5-12 jaar) wordt vormgegeven door middel van de inzet van de GGD (waaronder de gedragswetenschappers) en het Sociaal Team. De jeugdverpleegkundige en de jeugdarts zijn aangesloten op de zorgteams van de scholen, evenals het Sociaal Team. Daardoor kunnen zorg en ondersteuning langs korte lijnen worden geregeld.

De verbinding voortgezet (speciaal) onderwijs wordt lokaal op dezelfde wijze vormgegeven als binnen het basisonderwijs. Voor de jeugdigen die buiten onze gemeente het onderwijs volgen is de leerplicht consulent de verbindende schakel als lokaal binnen een gezin ondersteuning nodig is.

In het kader van terugdringen van ziekte verzuim op basis van sociaal-emotionele klachten worden extra uren jeugdarts ingezet op het Dorenweerd.

Kwetsbare jeugd

Soms kunnen kinderen uit het oogpunt van veiligheid niet thuis blijven wonen en zijn zij op pleegzorgvormen aangewezen. Omdat uit onderzoek duidelijk is dat het voor kinderen heel nadelig is om hen uit hun gezinssetting te halen, daardoor lopen zij jaren (ontwikkel) achterstand op en lopen tegen hechtingsproblemen aan die hun ontwikkeling zwaar belemmeren, zal de uitvoering erop gericht zijn om pleegzorgvormen in te zetten als alle andere vormen van ondersteuning geen soelaas bieden voor het gezin. Veiligheid staat hierin voorop. Onder die andere vormen van zorg vallen bijvoorbeeld hulp bij het huishouden, begeleiding een plaats in de kinderopvang. Daarnaast gaan wij ons ook richten op goede arrangementen voor 18+ die uit pleegzorg komen, zodat er een goed en veilig verloop is van jeugdzorg naar Wmo en de jongeren niet tussen wal en schip raken. Hieronder valt ook het verkennen van de mogelijkheden om pleegzorg binnen een gezin langer te laten plaatsvinden en het stimuleren van gezinshuizen. Voorts ligt hier ook een verbinding met wonen die verkend wordt (kerngroep wonen-zorg), met name vormen van beschermd wonen voor LVB jongeren.

In 2017 is een nieuwe gecertificeerde instelling binnen onze regio actief geworden (veilig Verder). Deze werkt onder Lumens die ook in onze gemeente het jongerenwerk (Dynamo) uitvoert. De kennis die gedeeld wordt is een verrijking voor het jongerenwerk. Het jongerenwerk dat vanaf 2017 gestalte krijgt is gericht op positieve benadering, talent ontwikkeling en (her)toeleiding school of werk. Hierin wordt ook de samenwerking met het WSP gezocht.

Regionaal wordt er in samenspraak met aanbieders, de lokale toegang van gemeenten, de GI, inkoop gewerkt aan versterken van het preventieve veld voor opschalen en voor nazorg.

Beschermingstafel heeft in 2017 gefunctioneerd. Deze tafel gaat over overleg mét de jeugdige en zijn ouders ter voorkoming van onder toezichtstelling. Hierin wordt gezocht naar meer transparantie, de dialoog en betere afstemming waardoor het effect van een (dreigende) maatregel verbetert in de zin van perspectief voor de jeugdige, minder terugval meer kans op normalisering.

Verordening en beleid Wmo

Met ingang van 1 juni 2017 is het Landelijke Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 gewijzigd. De wijziging heeft tot doel heeft dat een gemeente een reële prijs betaalt voor een Wmo dienst, waarmee de aanbieder kan voldoen aan de gemeentelijke eisen van kwaliteit en continuïteit van deze dienst en de arbeidsrechtelijke verplichtingen aan de beroepskracht die deze dienst verleent aan de cliënt. Wij hebben de verordening in overeenstemming gebracht met deze wijziging.

Hulp bij het Huishouden, Pilot algemene voorzieningen Huishoudelijke Hulp Toelage en Pilot Klantgerichte zorgarrangementen en financiering

We hebben **Hulp bij het Huishouden** getransformeerd naar Ondersteuning Thuis Licht, Midden en Zwaar om de ondersteuning vanaf 1 januari 2018 integraler in te kunnen zetten ten behoeve van de inwoner. Door te investeren in deze voorziening verwachten wij de kwaliteit van maatschappelijke ondersteuning te verhogen en de inzet van duurdere voorzieningen uit te kunnen stellen, te verminderen of te voorkomen. We hebben Ondersteuning Thuis verworven via het regionale Interactief Aankoop Systeem (I.A.S.) en daarbij het lokale beleid geborgd.

De **Pilot algemene voorziening Huishoudelijke Hulp Toelage** is, in verband met onvoldoende vraag, per 1 januari 2018 afgerond.

Wij zijn nog wel in beroep tegen VWS vanwege het niet-toekennen van de extra HHT-middelen, die konden worden verkregen door middel van de spoedprocedure.

De **Pilot Klantgerichte zorgarrangementen en financiering: Ondersteuning Thuis** is afgerond op 1 januari 2018. De resultaten na drie maanden, die u inmiddels gepresenteerd zijn, zijn veelbelovend: de cliënten zijn over het algemeen tevredener dan bij de start. Ook de zorgaanbieders en onze gemeente zijn tevreden over de voorlopige resultaten. De uitkomst dat het inzetten van één hulpverlener bij samenloop van Hulp bij het Huishouden en lichte Begeleiding individueel goed werkt voor de cliënt én de Ondersteuner Thuis bevestigt onze keuze voor het transformeren van Hulp bij het Huishouden naar Ondersteuning Thuis. De uitkomst dat veel is te winnen wat betreft inhoudelijke afstemming, planning en het overnemen van bepaalde taken tussen Wmo en Zorgverzekeringswet is belangrijke input voor de doorontwikkeling van samenwerking tussen het medisch (Zorgverzekeringswet) en sociaal domein (Wmo). De uitkomst van de pilot wordt besproken met de zorgverzekeraars.

Begeleiding

Eind 2016 hebben de her-indicaties voor overgangsccliënten, met de maatwerkvoorziening Begeleiding vanuit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, plaatsgevonden. In 2017 is vooral in de tweede helft van het jaar een hogere zorgconsumptie geconstateerd. Dit houdt verband met het gegeven dat de zorgvraag complexer wordt.

Persoonsgebonden Budget (PGB): Jeugd en Wmo

Per 1 januari 2017 is het nieuwe integrale PGB beleid voor Jeugd en Wmo van kracht geworden. Belangrijkste kenmerken van het beleid zijn dat het indienen van een Mijn BudgetPlan door de cliënt voorwaarde is voor toegang en dat er onderscheid wordt gemaakt tussen het tarief van een professionele hulpverlener en van een niet-professionele hulpverlener uit het eigen netwerk. Het optimaal inrichten van de toegang - in combinatie met het striktere regime van de Sociale

VerzekeringsBank (SVB) - maakt ook dat minder zwaar ingezet hoeft te worden op controle en verantwoording. Op basis van het nieuwe beleid zijn per 1 januari 2017 de uurtarieven Hulp bij het Huishouden verhoogd en de overige tarieven geïndexeerd. Aan de hand van een aantal casussen hebben we het beleid kunnen toetsen met name wat betreft de toepassing van Mijn BudgetPlan en de tariefstelling. Uit deze toetsing komt naar voren dat het beleid vooralsnog voldoet. Begin 2018 wordt het nieuwe beleid geëvalueerd.

Leerlingenvervoer

Binnen het leerlingenvervoer zijn we in 2017 het laatste contractjaar in gegaan. In het laatste kwartaal 2017 heeft er een marktverkenning plaats gevonden, die moet bijdragen bij de besluitvorming om het leerlingenvervoer al dan niet zelf aan te besteden of af te nemen bij Avan. In de loop van 2018 zal de beleidsmatige en financiële uitkomst van deze keuze duidelijk worden.

Het blijvend stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer laat ook in 2017 een daling van de taxikosten zien. Dit heeft opnieuw een gunstig effect op de realisatiecijfers voor 2017. Daarnaast is er een lichte daling zichtbaar van het aantal dat leerlingen wat naar het speciaal onderwijs gaat.

In 2017 zijn interne afspraken gemaakt over de combinatie van het leerlingenvervoer en Jeugdvervoer om een kosten opdrijvend effect te voorkomen en voor iedereen helderheid te scheppen.

Doelgroepenvervoer

Op 1 augustus 2017 is het instellingenvervoer (dagbesteding, dagbehandeling, jeugdzorgvervoer) voor Renkum en de overige Regio Centraal Gelderland gemeenten ondergebracht bij Avan. Dit is sindsdien niet langer ingekocht bij de zorgverleners. Hierdoor deze hebben deze reizigers voor al hun vervoersvragen te maken met één en hetzelfde systeem, wat voor duidelijkheid zorgt. Door deze keuze met de hele regio Arnhem te maken, is te verwachten, dat dit efficiency in het vervoerssysteem oplevert. Dat zal in 2018 blijken.

Het leerlingenvervoer en de Zorgtaxi hebben we zelf nog gecontracteerd (lopen beide in 2018 af).

Ondanks meerdere pogingen en veel rekenwerk is het in 2017 niet gelukt om regionaal een nieuwe verdeelsleutel vast te stellen, die recht doet aan de wens om een reële kostenverdeling van Avan en een uitlegbare verdeelsystematiek. De wens om een reële en begrijpelijke kostenverdeling is groot aangezien het ingebrachte vervoer voor iedere gemeente, zo ook voor Renkum, in 2017 duurder blijkt, dan in het systeem vóór Avan (Stadsregiotaxi). Voor 2018 is niet de verwachting dat de kosten zullen dalen.

In 2017 is duidelijk geworden, dat in het vervoerssysteem een aantal kostenverhogende factoren zitten, die een verklaring geven voor de regionale kostenstijging. Een aantal voorbeelden zijn:

- * Avan rekent niet op basis van zônes, maar op basis van kilometers en uren;
- * Er zijn, op basis van ingewonnen externe adviezen, te veel rolstoelvoertuigen ingekocht. Dit zijn dure voertuigen;
- * Er is gekozen voor bovenwettelijk duurzaam vervoer. Dit maakt het hele systeem € 600.000 tot € 700.000 duurder.

Met AVAN en overige in AVAN deelnemende gemeenten zijn wij bezig te onderzoeken in hoeverre maatregelen getroffen kunnen worden om deze kostenstijging te mitigeren.

Naam indicator	Eenheid		2012	2015	2016
Jongeren met een delict voor de rechter	%	Renkum		1,75	
		NL		1,45	
% Kinderen in armoede	%	Renkum	4,20	4,72	
		NL	5,66	6,58	
Jongeren met jeugdhulp tot 18 jaar	% van alle jongeren tot 18 jaar	Renkum		8,5	12,6
		NL		7,9	10,8
Jongeren met jeugdbescherming	%	Renkum		1,4	1,5
		NL		1,1	1,2
Jongeren met jeugdreclassering	%	Renkum		0,4	0,4
		NL		0,4	0,5
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	per 1.000 inw	Renkum			53
		NL			54

Naam indicator

Jongeren met een delict voor de rechter

% Kinderen in armoede

Jongeren met jeugdhulp

Jongeren met jeugdbescherming

Jongeren met jeugdreclassering

Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement

Beschrijving

Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bron: Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar. Bron: CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Bron: CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar). Bron: CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Aantal per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat een referentiegemiddelde gebaseerd is op aantal deelnemende gemeenten. Bron: CBS - Monitor Sociaal Domein WMO

2 Transformatie Sociaal Domein

Doelstelling

Benodigde ontwikkelingen en initiatieven stimuleren, ondersteunen en initiëren ten behoeve van de transformatie sociaal domein, op die manier dat door transformatie en substitutie kwalitatief goede hulp en ondersteuning wordt geboden onder gelijktijdige invulling van de taakstelling.

Voortgang

Transformatie doelen worden voornamelijk regionaal opgepakt voor jeugd. We richten ons daarbij op de GGZ en op de residentiële zorgvormen. Dit is een proces dat tijd vergt omdat hierbij alle partijen betrokken zijn.

Activiteiten:

Er wordt stevig ingezet op transformatie, substitutie en versterking van het preventie veld om de vanuit het rijk opgelegde bezuinigingsopgave vanuit de inhoud het hoofd te kunnen bieden. Datzelfde veld dat aan de voorkant preventieve veld wordt genoemd, speelt aan de achterkant bij nazorg een even belangrijke rol.

Hierbij zijn alle partijen betrokken, de lokale toegang, de aanbieders, huisartsen, de GI's voor jeugd.

Voor de Wmo richten we ons op nieuwe vormen van hulp bij het huishouden die in de plaats kunnen komen, onder passende omstandigheden, van begeleiding én hulp bij het huishouden bijvoorbeeld.

Omdat de zorg regionaal wordt ingekocht werken we regionaal ook samen aan de transformatie. Dat neemt niet weg dat onderdelen net zo goed alleen lokaal getransformeerd kunnen worden ingezet.

Dit betekent dat de inhoud opnieuw vormgegeven wordt, wat de feitelijke transformatie is. Daarbij sturen wij op:

- inzet op versterking eigen regie inwoners, buurtkracht en samenkracht;
- ontsluiting van het aanbod en innovatie in algemene voorzieningen;
- maatwerk vraaggericht ontwikkelen;
- praktijk ontkokering en efficiency-slagen (in samenspraak met maatschappelijk partners en (zorg)aanbieders).

Om aan deze complexe opgave gericht vorm te geven is een investering vooraf nodig. Hiertoe is het masterplan met het investeringsplan sociaal domein opgesteld en vastgesteld.

Veel transformatie-opgaven en bijbehorende budgetten zijn inmiddels onderdeel geworden van specifieke onderdelen binnen programma 1. Voor toekomstige ontwikkelingen die we nog niet hebben geormerkt houden we met dit onderdeel 1.2 ruimte beschikbaar.

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	38.172	40.654	39.990	664
Baten	29.023	30.775	30.802	27
Saldo van baten en lasten	-9.149	-9.879	-9.188	691
Mutatie reserve	855	1.746	926	-820
Gerealiseerd resultaat	-8.294	-8.133	-8.262	-129

02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

Visie

Wij wonen in een bijzondere gemeente. De omgeving waarin wij leven heeft een aantrekkelijk karakter met landgoederen, sprengbeken en markante zichtlijnen. Deze groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Er zijn veel voorzieningen die we willen behouden. Bovendien moet onze gemeente goed bereikbaar zijn voor inwoners en bezoekers.

Duurzaamheid maakt een integraal onderdeel uit van alle ontwikkelingen. De ontwikkelingen in de dorpscentra stimuleren de levendigheid van de dorpen en de maatschappelijke participatie van de inwoners. De gemeente wil samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties de ontwikkelingen vormgeven.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2017.

Producten

2A. Ruimtelijke ontwikkeling

Doelstelling
De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Voortgang
De vraag naar woningen neemt toe. Het effect daarvan is ook zichtbaar binnen de gemeentelijke grondexploitatieprojecten. Een aantal langlopende projecten in Oosterbeek zijn afgerond en de projecten vallende onder de noemer 3B4 in Renkum gaan naar verwachting dit jaar in uitvoering. Waar nieuwe initiatieven zich aandienen worden de omwonenden, gelijk aan de aanpak van de afgelopen jaren, vroegtijdig betrokken.

Activiteiten:

- De oudere woningbouwprojecten zijn weer opgepakt en de een na de ander wordt afgerond.
- Nieuwe (woning)bouwprojecten moeten voldoen aan de actuele eisen op het gebied van stedenbouw, ruimtelijke inpassing, duurzaamheid, gasloos bouwen en wonen
- Alle eisen die de gemeente stelt aan nieuwbouwplannen worden contractueel vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Ook bij de diverse controles op het ontwerp wordt hier door de gemeente kritisch naar gekeken.
- Bij nieuwe (woning)bouwprojecten worden omwonenden vroegtijdig betrokken en krijgen waar mogelijk een rol in het opstellen van stedenbouwkundige kaders.
- Onderzoeken mogelijkheden ontwikkelen opbrengst uit eigen grondposities. Bij locaties die vrij komen en ontwikkeld kunnen worden, onderzoeken we hiervoor de mogelijkheden binnen het bestaande beleid en regionale afspraken hierover.

Doelstelling
Dorpskernen moeten aantrekkelijk blijven met voldoende voorzieningen en woningen. Prioriteit ligt bij de centra van Doorwerth en Renkum.

Voortgang

Voor Doorwerth is een masterplan ontwikkeld om het centrum aantrekkelijker en levendiger te maken. De raad heeft het plan in mei 2017 unaniem aangenomen. Inmiddels is een plan van aanpak opgesteld voor de vervolgstappen.

Activiteiten:

Doorwerth Centrum

De in het najaar van 2015 gestarte 2e fase van de gebiedsvisie Centrum Doorwerth is in januari 2017 afgerond met het aanbieden door de kerngroep van het 'masterplan centrum Doorwerth'. Op 31-5-2017 bent u unaniem akkoord gegaan met het geamendeerde voorstel over het masterplan. Het plan van aanpak voor de verdere uitwerking van de plannen is opgesteld. Het bestemmingsplan zal rond de zomervakantie 2018 ter inzage worden gelegd.

Ontwikkelaar KBH zal naar verwachting in de loop van 2018 starten met de bouw van zijn appartementencomplex (e.e.a. onder voorbehoud van voldoende verkoop).

Rond de zomer 2018 zal een besluit genomen worden over de hoofdstructuur van de scholen en daarmee over de aanvraag voor het benodigde krediet. Gestreefd wordt om tegen die tijd ook voldoende duidelijkheid te hebben over het ontmoetingsdeel zodat dit in dezelfde kredietaanvraag meegenomen kan worden.

Renkum Centrum

- Alle resterende onderdelen uit het maatregelenplan zijn ondergebracht in de 'Winkelvisie centrum Renkum' die najaar 2016 is vastgesteld en vanaf 2017 wordt uitgevoerd.
- De gemeente ondersteunt vastgoedeigenaren om hun panden aan het Europaplein te vullen met publieksfuncties en/of zorg/welzijn/cultuurinstellingen. Hiertoe zijn diverse gesprekken gevoerd.
- Er is door de gemeenteraad extra geld (€ 250.000) beschikbaar gesteld om de zijstraten van de Dorpsstraat op te knappen. De aanpassingen aan de inrichting zijn het najaar van 2017 ontworpen, in overleg met belanghebbenden. De werkzaamheden worden zoveel mogelijk voor de zomer van 2018 uitgevoerd.
- De gemeenteraad heeft daarbij opdracht gegeven om een opbrengst van € 250.000 te realiseren door verkoop/ontwikkeling van gronden in het dorp Renkum. In 2017 is hiervoor een eerste ambtelijke verkenning gemaakt. Begin 2018 wordt dit verder uitgewerkt om tot een keuze te komen waar en hoe dit bedrag wordt gerealiseerd.

2B. Wonen

Doelstelling

Voor alle doelgroepen moeten voldoende, goede woningen betaalbaar en bereikbaar zijn, vooral voor jonge gezinnen.

Voortgang

Er zijn in het afgelopen jaar grondgebonden woningen gerealiseerd in onze dorpen (zie bouwprojecten). Deze zijn ook bedoeld voor jonge gezinnen.

Activiteiten:

Uitvoeren activiteiten routekaart, zoals die is opgenomen in de Nota Wonen 2014:

- Het continueren van het verhuurdersoverleg. Dit overleg heeft in 2017 één keer plaats gevonden.
- Regie houden over de huisvestingsopgave in de zorgsector door het hanteren van de beleidsnotities voor Wonen en zorg voor ouderen en de overige doelgroepen. Door onze veranderende verplichtingen vanuit het Sociaal Domein en vanuit de Omgevingswet komen er nieuwe dimensies voor het beleidsonderdeel Volkshuisvesting. De eerste overleggen zijn geweest over hoe wij dit vraagstuk gaan oppakken. Het wordt ook meegenomen bij het actualiseren van de Nota Wonen.
- In 2016 is besloten om de informatie over projecten, zoals het project energiezuinig en levensloopgeschikt wonen, onder één noemer te zetten, namelijk onder Bewust Wonen. Met Bewust Wonen willen wij inwoners informeren over verschillende aspecten rondom wonen in de gemeente Renkum. Onderwerpen die daar onder vallen zijn:
 - Langer zelfstandig thuis wonen (valpreventie, kleine huisaanpassingen, tips, etc.);
 - Duurzaam en energiezuinig wonen (o.a. tips en hoe kun je energie besparen?) en water;
 - Veiligheid in en om de woning (inbraakpreventie).

Voor het project zijn in 2017 meerdere acties uitgevoerd. Het communicatiemateriaal (folder, brochure en website) is aangepast. Daarnaast zijn meerdere acties uit het communicatieplan ingezet. Voor het langer zelfstandig thuis wonen wordt er met zorgpartijen een signaleringskaart opgesteld en worden deze begin 2018 via bijeenkomsten onder de aandacht gebracht bij de medewerkers van de zorgpartijen. Daarnaast is in augustus een start gemaakt met een groep maatschappelijk betrokken ondernemers hoe zij vanuit hun werkveld bij kunnen dragen dat de inwoners zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. Dit alles om de bewoners instrumenten in handen te geven om zo veel mogelijk de regie te hebben en houden over hun eigen leven en woonomgeving.

- Prioriteren en keuzes maken ten aanzien van woningbouwprogramma (d.m.v. stoplichtenmodel) en regionale afstemming hierover. De subregionale afspraken bieden de gemeente de ruimte om het programma, zoals vastgelegd in de Nota Wonen 2014, te realiseren. In 2017 is de regionale woningmarktanalyse afgerond. De nieuwe analyse is aanleiding voor het actualiseren van de Regionale woonagenda, waarvan het woningbouwprogramma een onderdeel is. Hiervoor is een regionale procesbegeleider aangesteld. De laatste maanden van 2017 is hard gewerkt aan een nieuwe subregionale woonagenda. De focus is gericht op een beknopte analyse van de woningmarkt, het (h)erkennen van de belangrijke vraagstukken(knelpunten en kansen) en een set afspraken hoe we deze kunnen (aan)pakken, inhoudelijk en procesmatig: manier van samenwerken, manier van ontmoeten van onze stakeholders, spelregels van afstemming. In het eerste kwartaal van 2018 wordt de agenda afgerond.
- Bij nieuwbouwinitiatieven hanteren wij de gewenste bouwrichtlijnen uit de Nota Wonen. Omdat de ontwikkelingen met betrekking tot wonen constant in beweging zijn, kijken wij ook naar de laatste woningmarktanalyse en hebben wij afstemming met de stakeholders. In 2018 gaan wij de Nota Wonen actualiseren en wordt dit thema ook meegenomen.
- In november 2015 zijn prestatieafspraken met Vivare afgesloten. Deze gelden tot 2019. Momenteel wordt gewerkt aan de uitvoering. Door wettelijke veranderingen is Vivare daarnaast verplicht elk jaar een bod uit te brengen. In het bod geeft de corporatie aan wat zij jaarlijks gaan uitvoeren binnen onze gemeente. Aan de hand van het bod worden de prestatieafspraken jaarlijks aangepast.
- Onze gemeente heeft in de eerste helft van 2017 haar taakstelling voor de opvang van statushouders kunnen uitvoeren. De taakstelling is op 5 personen na ingevuld in 2017. De huur

van woningen bij Pro persona is in 2017 afgebouwd. Momenteel worden er nog twee woningen gehuurd bij Pro persona om via tijdelijke kamerbewoning de huisvesting van statushouders in 2018 te reguleren. De taakstelling blijft onze aandacht houden.

Naam indicator	Eenheid		2013	2014	2015
Nieuwbouwwoningen	aantal per 1.000 woningen	Renkum	8,4	0,2	2,3
		NL	6,6	6,0	6,4

Naam indicator

Nieuwbouwwoningen

Beschrijving

Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.

Bron: ABF-Systeem Woningvoorraad

2C. Bestemmingsplannen

Doelstelling
De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Voortgang
Meerdere woningbouwprojecten zijn inmiddels opgestart of in uitvoering. Uiteraard komen er ook er ook steeds weer nieuwe bij.

Activiteiten:

Tijdig actualiseren van de bestemmingsplannen

Bestemmingsplannen mogen niet ouder zijn dan 10 jaar. De planning voor de actualisatie van de bestemmingsplannen van het afgelopen jaar is gehaald. Dat wil zeggen dat de bestemmingsplannen 'Wolfheze 2017' en 'Veentjesbrug 2017' zijn vastgesteld.

Daarnaast zijn bestemmingsplannen gemaakt (en aan u voorgelegd) voor diverse bouwprojecten, zoals voor het Dorrestijnplantsoen in Heelsum en de W.A. Scholtenlaan in Doorwerth.

Omgevingswet

Inmiddels is gestart om de gevolgen van de toekomstige Omgevingswet voor de gemeente in kaart te brengen.

2D. Omgevingsvergunning

Doelstelling
Behouden en benutten van het aantrekkelijke karakter van onze omgeving met enerzijds het uitgangspunt van regulering en anderzijds meer verantwoordelijkheid van de inwoners en lagere kosten.

Voortgang
Door het verlenen van vergunningen en het houden van toezicht op deze vergunningen levert de ODRA een belangrijke bijdrage aan het behouden van het aantrekkelijke karakter van onze omgeving en het realiseren van een prettige leefomgeving.

Activiteiten:

Sinds 1 oktober 2015 voert de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem) de milieu-, bouw-/WABO-taken en de juridische uitvoeringsgerichte APV taken voor ons uit. Op basis van ons gemeentelijk beleid worden door de ODRA vergunningen verleend en wordt het toezicht en de handhaving van de wetgeving door hen uitgevoerd. Vanwege de aantrekkende economie heeft de ODRA het afgelopen jaar, met name op het taakveld bouw, meer werkzaamheden uitgevoerd dan waar vooraf rekening mee was gehouden. Dit heeft geleid tot hogere kosten maar ook tot een hogere legesopbrengst voor de bouwvergunningen, waardoor voor de extra kosten geen extra budget hoefde te worden gevraagd. Ook voor 2018 verwachten we meer bouwaanvragen. Deze verwachting is nu in het werkprogramma verwerkt.

Omdat in de praktijk de het financiële proces van de ODRA niet helemaal goed is afgestemd op de financiële cyclus binnen de gemeente, wordt momenteel vanuit de partners en de ODRA gekeken hoe dit beter op elkaar kan worden afgestemd.

Doelstelling

Komen tot een uitvoerbare bomenverordening.

Voortgang

De bomenverordening is in februari 2017 in werking getreden. Om te zorgen dat deze verordening goed kan worden uitgevoerd is het noodzakelijk dat we onze interne processen en de samenwerking met de ODRA ten aanzien van dit onderdeel verbeteren. Dit is in medio 2017 opgepakt, maar nog niet afgerond.

2E. Mobiliteit

Doelstelling

De bereikbaarheid van onze dorpen wordt ten minste behouden en mobiliteit in alle vormen wordt versterkt.

Voortgang

Voor alle vormen van mobiliteit zijn we erin geslaagd om de bereikbaarheid van onze dorpen te behouden en te versterken.

Activiteiten:

Afstemming vindt plaats met omliggende gemeenten, provincie Gelderland, Pro-Rail en Rijkswaterstaat over plannen van veranderingen in het (spoor)wegennet. Zoals: Onderhoud aan provinciale wegen en kruispunten N225 (2017), N783 (2018) en verkeerslichteninstallaties. Ook het overleg over de kwaliteit (voortgang) van het openbaar vervoer en de aanleg van de snelfietsroute wordt op dit regionale niveau afgestemd. Tevens werken we regionaal samen aan de nieuwe mobiliteitsagenda die in 2017 is vastgesteld.

Openbaar vervoer

- Moderniseren van doelgroepenvervoer (zie programma 1).
- Drielse veer versterken: In 2017 zijn ca. 80.000 personen overgezet. Het bestuur van de Stichting Drielse Veer ziet het als haar voornaamste taak om een betrouwbaar en toekomstbestendig veer te besturen. In 2017 zijn ze hierin weer goed geslaagd. Bij de

provincie Gelderland is een BDU subsidie verkregen (50%) voor een radarinstallatie. Renkum en Overbetuwe hebben elk 25% bijgedragen. Hiermee kan nu nog veiliger worden gevaren.

- Lijn 352 heeft het in 2017 weer heel goed gedaan, het is de snelst groeiende lijn in de provincie Gelderland. Stimuleren van de realisatie van de doortrekking van de bus (nu lijn 352) Arnhem-Wageningen campus-ziekenhuis-Ede. Deze lijn loopt over de concessie-grens en dus bij (minimaal) twee vervoerbedrijven. Tevens speelt hier de ontwikkeling van bus naar trolleybus, zie volgend punt. De gesprekken hierover tussen de provincie Gelderland en de vervoerbedrijven lopen.
- Renkum trekt momenteel het project Rijnlijn (voorheen Trolley 2.0) waarin wordt onderzocht welke nieuwe kansen en mogelijkheden een doorontwikkeling van de trolleybussen kunnen opleveren. Op de verbinding Arnhem - Wageningen WUR. Hiervoor is in juni 2017 een intentieverklaring met de betrokken partijen ondertekend. Deze partijen zijn: provincie Gelderland, gemeente Wageningen, gemeente Arnhem, Universiteit Wageningen, VNO-NCW, Economic Board Arnhem Nijmegen, Regio Arnhem Nijmegen en gemeente Renkum. Op het moment dat de voertuigen beschikbaar zijn (eind 2018) gaan deze trolleybussen-met-accu o.a. op lijn 1 als pilot rijden.
- Het doortrekken van de Valleilijn (spoor Amersfoort - Arnhem) zal moeten wachten op een gedeeltelijke aanbesteding van het huidige lijnennet van NS (2020). Hierbij is lobbyen noodzakelijk om de stops in Wolfheze en Oosterbeek te handhaven en zo mogelijk uit te breiden.
- In 2017 is de route van de buurtbus in Heelsum enigszins aangepast. De vervoercijfers groeien nog steeds (ca. 33.000 per jaar) terwijl het zelden voorkomt dat mensen niet mee kunnen omdat de bus vol zit. Stimuleren van goede (buurt-) busverbindingen door vinger aan de pols te houden bij OV-ontwikkelingen van de provincie Gelderland.

Autoverkeer

- Kruispunt N225-Heidesteinlaan is door de provincie Gelderland in 2017 voorzien van een verkeersregelinstallatie (gelijk met groot onderhoud aan de N225 tussen de A50 en Wageningen). De gemeente Renkum heeft hieraan mee betaald (zie Investeringskredieten). De ingecalculerde MUP-bijdrage was uiteindelijk minder dan verwacht en het restant vloeit terug naar de MUP-reserve.
- Het is niet gelukt om de verkeersmaatregelen op de Van Borsselenweg in het najaar van 2017 te realiseren. Er is nog geen overeenstemming bereikt met Het Geldersch Landschap en Kastelen over de voorgestelde parkeeroplossing.

Langzaam verkeer

- Verbeteren van de overstek van de spoorweg bij Wolfheze voor langzaam verkeer. Voor de aanleg is een treinvrije periode noodzakelijk, deze is aangevraagd voor het eerste kwartaal 2019. De gemeente is opdrachtgever voor Prorail en provincie draagt een groot deel van de kosten. Daarnaast is een gezamenlijke studie gestart naar een ongelijkvloerse lange termijn oplossing. Voor de toegankelijkheid van het middenperron heeft Prorail een aanvraag gedaan voor het realiseren van een traverse.
- De werkzaamheden voor het tweede deel van de snelfietsroute Arnhem-Wageningen via de Klingelbeekseweg en Benedendorpsweg tot de jhr Nedermeijer van Rosenthalweg zijn in het najaar van 2017 gestart en zullen in het eerste kwartaal 2018 afgerond worden.
- De aanpassing van de Utrechtseweg (dubbel fietspad) tussen de Mariëbergweg en de komgrens Arnhem is in het najaar van 2017 gerealiseerd. Arnhem heeft de bijbehorende fietsoverstek gerealiseerd.

Doelstelling

De verkeersveiligheid in onze dorpen wordt verbeterd.

Voortgang

Het verbeteren van de verkeersveiligheid is voortdurend een punt van aandacht. Verkeersveiligheid is lastig meetbaar, bovendien kunnen objectieve en subjectieve verkeersveiligheid soms ver uit elkaar liggen. Door de jaren heen is wel een beeld te geven (licht positief) maar door veranderingen in de manier van het verzamelen van de data blijft het geheel lastig meetbaar.

Activiteiten:

- Inzet van snelheidsdisplay: In 2017 zijn zes nieuwe snelheidsdisplays aangeschaft. Dit kon met behulp van subsidie vanuit de Regio. Er is vanuit de bevolking grote vraag naar het tijdelijk (maar ook definitief) plaatsen van deze dynamische snelheidsinformatiedisplays. De effectiviteit op korte termijn is groot maar het effect is niet permanent en vervangt dus niet een permanent duurzaam veilige inrichting van de weg.
- Werk met werk maken: In 2017 zijn een aantal verkeersveiligheidsmaatregelen gerealiseerd op een aantal locaties waar toch al weg- of rioolwerkzaamheden plaatsvonden. Hierdoor kon met relatief weinig geld toch de verkeersveiligheid verbeterd worden.
- Aanpassingen Schelmseweg; van enkelzijdige versmallingen naar tweezijdige versmallingen.
- In 2017 is de voetgangersoversteekplaats in de Stationsweg nabij de Paul Krugerstraat aangepakt (schoolroute St. Bernulphusschool). Deze oversteekplaats is van dynamische led borden voorzien.
- Aanpak spoorwegovergang Wolfheze (toelichting gegeven bij onderdeel bereikbaarheid)
- In 2017 is 'Permanente verkeerseducatie' uitgevoerd om de verkeersveiligheid van m.n. kwetsbare verkeersdeelnemers te verhogen zoals bij schoolgaande kinderen (Verkeers-examen VVN), ouderen (opfriscursus VEIS) en jonge automobilisten (project Ik rij beter, deelname mogelijk bij andere regio gemeenten). Ook is er weer aandacht geweest voor de fietsverlichting, de BOB acties en nieuw in 2017 was de actie Op weg ben ik Offline.
- Verbeteren van de veiligheid voor verkeer en aanwonenden en oversteekbaarheid bij reconstructies en groot wegenonderhoud van de doorgaande wegen: in 2017 zijn de werkzaamheden bij de rotonde Bennekomseweg door de provincie afgerond. Het verbeteren van de verkeersveiligheid was daarbij een belangrijke aanleiding.

Naam indicator	Eenheid		2014	2015
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met motorvoertuig	%	Renkum	8	8
		NL	7	8
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met fietser	%	Renkum	12	9
		NL	10	9

Naam indicator

Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met motorvoertuig

Beschrijving

Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen. Bron: VeiligheidNL

Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met fietser

Als aandeel van het totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen. Bron: VeiligheidNL

Doelstelling

Zorgen voor voldoende goede parkeervoorzieningen.

Voortgang

Bij nieuwbouw projecten adviseren over voldoende goede parkeervoorzieningen. Voor aanleg van extra of aangepaste parkeervoorzieningen is geen regulier budget beschikbaar.

Bij station Wolfheze zijn in 2017 P&R voorzieningen gerealiseerd door NS. Wij hebben hier vanuit het MUP bijna € 50.000 aan bijgedragen. Door de provincie Gelderland is hier € 110.000 aan bijgedragen.

Activiteiten:

De parkeersituatie rondom het gemeentehuis en het Raadhuisplein is in 2016 in kaart gebracht. In 2017 zijn enkele kleinschalige verbetermaatregelen opgepakt. In het gereserveerde budget in het MUP is nog ruimte om meer verbetermaatregelen uit te voeren (2018).

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	4.627	4.826	5.806	-981
Baten	2.822	2.259	3.286	1.027
Saldo van baten en lasten	-1.804	-2.566	-2.520	46
Mutatie reserve		461	505	44
Gerealiseerd resultaat	-1.804	-2.105	-2.015	90

03 Milieu, klimaat & duurzaamheid

Visie

Gemeente Renkum biedt aan bewoners en bezoekers de mogelijkheid in een natuurlijke omgeving te ontspannen en te genieten en zich bewust te zijn van de waarde ervan. 'Landschap' is één van de vier kernkwaliteiten van onze gemeente. De mooie groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Daarom willen wij een gemeente zijn die inwoners en instellingen stimuleert tot opwekken van duurzame energie, het zuinig en bewust omgaan met water, energie en afval én die actief stimuleert tot meehelpen met het in stand houden van onze natuur, landschap en biodiversiteit. Duurzaamheid is een leidend principe. De stimulans is ook bedoeld om te komen tot een circulaire economie, waarbij zoveel als mogelijk afvalstoffen weer als gelijkwaardige grondstof in de economie terug komt.

Ondanks zeer beperkte financiële middelen formuleren we ambitieuze doelstellingen, die wij alleen gezamenlijk met inwoners, bedrijven en andere overheden kunnen bereiken.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2017.

Producten

3A. Milieu en duurzaamheid

Doelstelling
De gemeente Renkum is een duurzame, groene gemeente die duurzaam ontwikkelt en bouwt, en inwoners, bedrijven en instellingen stimuleert tot energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.

Voortgang
Zorgen voor een duurzame gezonde leefomgeving is niet alleen een taak van de gemeente maar alle bedrijven, instellingen en inwoners dienen hier een steentje aan bij te dragen. Daarom zoeken we, daar waar mogelijk, naar mogelijkheden tot samenwerking met deze partijen.

Activiteiten:

- Het ondersteunen van inwoners of organisaties die concrete duurzame initiatieven willen ontplooiën in onze gemeente. Op dit moment lopen er bijvoorbeeld inwonersinitiatieven voor het verduurzamen van de appartementencomplexen Koningsberg/Reigersberg en voor een waterkrachtcentrale bij de stuw van Driel.
- In overleg met Vivare de prestatieafspraken op het gebied van duurzaamheid verder uitwerken. Inmiddels is besloten dat er zonnepanelen komen op een tweetal complexen aan de Nieuwlandweg. Het Buurtcomité Nieuwland speelt hierbij een actieve rol.
- Buurtbewoners stimuleren/ verleiden om gezamenlijk hun huis te verduurzamen en levensloopbestendig te maken. Het project bewust wonen is van start. Inmiddels zijn de folder en brochure gereed en vanaf maart 2018 vinden de eerste themabijeenkomsten plaats. Eén van de thema's is duurzaamheid (zie 2B).
- Zorgen dat er door middel van Natuur- en Milieueducatie (NME) een bijdrage wordt geleverd aan het bereiken van onze beleidsdoelen op het gebied van milieu en duurzaamheid. In 2016 zijn hiervoor prestatieafspraken gemaakt met Stichting Renkums Beekdal. Begin 2017 zijn de prestatieafspraken besproken. Er was toen geen aanleiding om de afspraken tussentijds aan te

passen. Wel is besproken hoe NME in 2017 zou worden ingevuld. Begin 2018 gaan we de afspraken weer evalueren.

- De ODRA gaat zich de komende jaren verder richten op energiebesparing door bedrijven. In het werkprogramma 2017 hebben we dan ook extra aandacht gevraagd voor dit onderwerp. Samen met de ODRA zijn we op dit moment bezig met een project voor het verduurzamen van het bedrijventerrein Schaapsdrift (zie 6A).
- Het realiseren en inrichten van (4) laadlocaties en het zoveel mogelijk faciliteren van Smart-charging op de openbare laadpalen voor en door ElaadNL. Via de concessie zijn er in de gemeente 9 laadlocaties bijgekomen. In het totaal hebben we nu 14 laadlocaties in de openbare ruimte gerealiseerd. De openbare laadpalen voor en door ElaadNL zijn Smart-charging ready. Dat wil zeggen dat door slimme aanpassingen in de hard- en software van de laadpalen, het in de toekomst mogelijk is om bijvoorbeeld de auto te laden op het moment dat de stroom het goedkoopst is en de belasting op het elektriciteitsnet het laagst is.

3B. Energie en klimaat

Doelstelling

De gemeente Renkum is in 2040 klimaatneutraal.

Voortgang

De diverse activiteiten die in 2017 zijn uitgevoerd dragen bij aan de klimaatsdoelstelling.

Activiteiten:

Routekaart Renkum klimaatneutraal 2040

In 2017 is de Routekaart vastgesteld. Wij werken aan verschillende acties uit het uitvoeringsprogramma, die gericht zijn op de doelstelling om als gemeente klimaatneutraal te worden.

Gemeentelijke organisatie klimaatneutraal

Uitvoeren van het plan van aanpak in het kader van de CO₂ Prestatieladder. De audit is glansrijk doorstaan, het certificaat niveau 3 is dan ook behouden.

Per januari 2018 is de elektriciteit die de gemeentelijke organisatie gebruikt duurzaam (regionaal) opgewekt.

Project E-bus 2020 (trolley 2.0)

Als gemeente nemen we in de periode 2016-2019, samen met de gemeente Arnhem, deel aan het Interreg-project E-bus 2020. Wij participeren in dit project dat bijdraagt aan emissieloos openbaar vervoer. De Trolley 2.0, nu omgedoopt tot Rijnlijn, is een van de projecten uit dit regionale project, zie 2E.

Zonnepanelen op (gemeentelijk) vastgoed

Het begeleiden van het laten leggen van zonnepanelen op (een deel van) het dak van het nieuwe MFC Doelum voor het opwekken van duurzame energie.

Energieloket

Bij het energieloket krijgen inwoners en bedrijven informatie over tal van (landelijke) stimuleringsregelingen. Daarnaast stimuleren wij maatschappelijke organisaties om gebruik te maken van de gemeentelijke duurzaamheidslening (voor hen is geen landelijke regeling). Met deze lening zijn succesvol 6 aanvragen verstrekt.

Daarnaast is de actie Winst uit je woning georganiseerd voor woningeigenaren. Hieraan hebben veel mensen deel genomen.

Innovatie bedrijven

Het stimuleren van duurzame ideeën bij bedrijven. Met name Parenco voor het onderzoek naar geothermie en Parenco en Schut voor hun onderzoek naar biomaterialen. We spreken met hen zowel bestuurlijk als ambtelijk regelmatig over o.a. hun duurzaamheidsambities. Voorjaar 2018 start het geologisch onderzoek.

Naam indicator	Eenheid		2013	2016
Hernieuwbare elektriciteit	%	Renkum	14,17	15,20
		NL		12,60

Naam indicator

Hernieuwbare elektriciteit

Beschrijving

Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa. Bron: Hernieuwbare elektriciteit

3C. Bos en landschap

Doelstelling

- Het blijven beschermen en waar nodig ontwikkelen van de aanwezige waarden van bos, landschap en inheemse flora en fauna in de gemeente.
- ▲ Het ondersteunen van vrijwilligerswerk en andere initiatieven vanuit inwoners- of belangengroepen die de kwaliteit van bos en landschap verbeteren of in stand houden. Hierbij is het openbare karakter een voorwaarde.
- ▲ Het conform FSC-voorwaarden beheren van de gemeentelijke (landgoed-)bossen, die een belangrijk deel van ons landschap vormen. Hierbij is er blijvend aandacht voor een financieel gezonde exploitatie.

Voortgang

- Met het vaststellen van het LandschapsBasisPlan 2017 is beleid vastgesteld waarin de waarden van bos, landschap en natuur voor de komende jaren zijn vastgelegd en worden beschermd en ontwikkeld.
- Ook is de waarde van de inzet van inwoners en vrijwilligers voor het landschap met waardering beschreven.
- Bosbeheer is uitgevoerd conform de FSC voorwaarden. In 2018 vindt opnieuw FSC-controle plaats.
- In het kader van duurzaam bosbeleid is ingezet op bosverjonging zoals opgenomen in het bosbeleidsplan.

Activiteiten:

LandschapBasisPlan 2017 (LBP; voorheen LandschapsOntwikkelingsPlan / LOP)

- Het LandschapsBasisPlan 2017 is vastgesteld.
- Uitvoeren van projecten vanuit LOP 2005 en LBP 2017, met aandacht voor de nieuwe thema's als klimaat, biodiversiteit, inzet vrijwilligers:

- o Per 1 januari 2017 is de Nieuwe Natuurwet in werking getreden. Voor uitvoerende medewerkers is een training georganiseerd waarin zij leren de wet natuurbescherming toe te passen tijdens hun werkzaamheden. Daarnaast is een soortengids samengesteld dat ook fungeert als handboek bij uitvoering van (groen)werkzaamheden.
- o Het eerste jaar van de proef "bloemrijke bermen tegen eikenprocessierupsen" van de Vlinderstichting is afgerond. De proef loopt door in 2018.
- o In het kader van een POP3 subsidie 'korte voedselketens' (**Plattelands-ontwikkelingsprogramma**) is er deelgenomen aan Voedselregio Rijn-IJssel-Linge. Dit project loopt door in 2018.

Bevorderen en ondersteunen van initiatieven op het gebied van natuur, landschap en biodiversiteit (volgens LBP 2017 en LOP 2005)

- Samen met vrijwilligers het oprichten van klompenpaden Oosterbeek en Nederrijnpad (samen met gemeente Overbetuwe). Oplevering is vertraagd in verband met eigendomssituatie Rijkswaterstaat. Oplevering in 2018.
- Faciliteren van het opzetten van een Hoogstambrigade en een Duizendknoopbrigade. Beiden met groot succes en grote aanwas van vrijwilligers.

Bosbeleidsplan

- Het Bosbeleidsplan is in oktober 2017 vastgesteld en er is gestart met de uitvoering van dit beleid, waarbij de prioriteit ligt op de bos- en laanverjonging.
- Met de reguliere dunningsronde binnen de Bilderbergbossen in het winterseizoen 2017/2018, is gestart met de voorbereiding van natuurlijke en handmatige bosverjonging.
- In het najaar van 2018 wordt gestart met de daadwerkelijke aanplant van nieuw bos.

Bestrijding Japanse Duizendknoop

- De proef van NVWA & Probos (2014-2017) is afgerond. Afrondende rapportage Probos wordt verwacht in 2018.
- Bij de proef met begrazing door varkens zijn er dit jaar meer varkens ingezet, maar dit heeft niet geleid tot een grotere afname van de duizendknoop. Het resulteert wel tot aandacht voor het probleem van de duizendknoop en binding in de buurt. De proef wordt in 2018 voortgezet.
- Faciliteren van de vrijwillige Duizendknoopbrigade door het ophalen van afval en participeren in webapplicatie voor het melden van groeiplaatsen.
- Op de hoogte blijven van innovaties en ervaringen bij andere beheerders door middel van overleggen met Vereniging Stadswerk, Stichting Probos en andere beheerders. Maar ook beschikbaar stellen van groeiplaatsen voor demonstraties van nieuwe technieken.

3D. Water en riolering

Doelstelling

We zetten ons in voor een mooi, veilig, schoon, gezond en duurzaam beheer van het watersysteem en de waterketen. Daarmee vergroten we de kwaliteit van het beheer tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. De inwoner ziet wat we bereiken en we zijn transparant over de kosten. Wij voldoen aan de zorgplichten vanuit de Wet milieubeheer en de Waterwet. Naast de wettelijke taken zijn de doelen uit het Bestuursakkoord Water (BAW) in 'Water stroomt' verwerkt.

Voortgang

- Het beheer en onderhoud van de infrastructuur is uitgevoerd conform planning.
- Grootschaliger reparatie- en vervangingsprojecten zijn in gang gezet of momenteel in uitvoering.
- Door de activiteiten steeds planmatiger en beter onderbouwd uit te voeren wordt een bijdrage geleverd aan bovenstaande doelstelling.
- Door afwegingen met betrekking tot de prioritering transparant te maken, wordt gestreefd naar een zo efficiënt mogelijke besteding van uren en middelen. Dit wordt zoveel mogelijk conform planning uit het vastgestelde vGRP+ gedaan.
- Medio 2018 zal een tussenevaluatie van het water- en rioleringsplan plaatsvinden.

Activiteiten:

Meerjarenuitvoeringsprogramma Riolering (MUP-R)

- Uitvoering van een deel van de projecten dat in 2016 opgestart is.
- Opstarten van de voorbereidingen van diverse projecten (vervangen/ relinen en BRP maatregelen), waarvan de uitvoering in 2018 plaatsvindt.
- De publiekscampagne rond afkoppelen is in 2017 opgestart.
- Dagelijks beheer en onderhoud zijn uitgevoerd conform planning.
- Werkzaamheden voortkomend uit klachten en meldingen zijn uitgevoerd.
- Het signaleren en corrigeren van omissies is een continue proces zodat de gegevens op orde worden gebracht en blijven. Een deel van de omissies wordt zichtbaar door de implementatie van een nieuw beheerpakket en door de koppeling van dit beheerpakket met de topografische basiskaart (BGT). Bij veranderingen in het stelsel wordt geborgd dat gegevens geactualiseerd worden.

Samenwerken met de waterpartners

- Samenwerking met de waterpartners vindt doorlopend plaats in het Platform Water en in de zuiveringskring R2W2.
- In de zuiveringskring R2W2 zijn samenwerkingsacties beschreven, die gericht zijn op het beter leren kennen van elkaars organisatie en rioolsysteem. Acties beschreven in het jaarplan 2017 zijn deels uitgevoerd. Een jaarplan 2018 is in de maak, waarbij de nog niet afgeronde acties uit 2017 doorlopen en nieuwe activiteiten opgepakt worden.

Klimaatadaptatie (wateroverlast, hittestress, droogte, veiligheid)

- De landelijke ontwikkelingen op het gebied van klimaatadaptatie zijn gevolgd en de bruikbare onderdelen hiervan toepassen in gemeente Renkum.
- Er is gestart met het inzichtelijk maken van de stand van zaken van een klimaatadaptieve gemeente (aanwezige kennis binnen en buiten de gemeentelijke organisatie, mate van aanwezigheid van draagvlak voor maatregelen, opname van klimaatverandering in planvorming en beleid, al getroffen klimaatadaptieve maatregelen).
- Samen met partners vanuit het Platform Water, commerciële partijen én onderwijs is een onderzoeksvoorstel tot stand gekomen om te komen tot een afwegingskader voor maatregelen tegen wateroverlast. Naar verwachting wordt dit onderzoek in het 1e kwartaal van 2018 uitgevoerd.

Integratie van beleid op het gebied van klimaatverandering in het milieu- en natuurbeleid

In 2017 is het Landschapsbasisplan vastgesteld. Hierbij is beleid rondom het aanpassen aan een zekere klimaatverandering opgenomen voor zover er een relatie is met dit thema. De ontwikkeling van de Omgevingswet is nauwlettend in de gaten gehouden omdat integratie van milieu-natuurbeleid en klimaatverandering hierin ook verankerd moet worden.

3E. Afvalverwijdering en -verwerking

Doelstelling
• Scheidingspercentage huishoudelijk afval in 2018 naar 75% ofwel 140 kg restafval/inwoner/jaar.• Verlaging van de gemeentelijke belastingen door inwoners directe invloed te geven op de aangeboden hoeveelheid restafval.
Voortgang
• Het totale afvalscheidingspercentage over 2017 is uitgekomen op 78%. Het aantal kilo's restafval (zowel grof als fijn) per inwoner is uitgekomen op 114 kg. Hiermee is de landelijke doelstelling van 75% afvalscheiding in 2020 al behaald. Daarmee kan gesteld worden dat de nieuwe manier van het inzamelen van huishoudelijk afval succesvol is.• Gemiddeld is de financiële last met betrekking tot huisvuilinzameling voor de inwoner gedaald.• Een kanttekening hierbij is dat inwoners minder restafval aanbieden dan vooraf verwacht. Het variabele deel van de opbrengst van de afvalstoffenheffing is daardoor lager dan verwacht.• Omdat het variabele deel slechts 14% uitmaakt van de totale afvalstoffenheffing zijn de risico's beperkt.

Activiteiten:

Uitvoering afvalbeleidsplan 'Grondstoffen zijn nodig, restafval is onnodig'

- In 2017 is gestart met de nieuwe manier van de inzameling van huishoudelijk afval.
- De ophaalfrequentie van restafval voor grondgebonden woningen is verlaagd en betaling per keer aanbieden van restafval is ingevoerd.
- Voor het ophalen van grof huishoudelijk afval wordt een financiële bijdrage gevraagd.
- Vanaf het begin zijn inwoners het huishoudelijk afval veel beter gaan scheiden. Dit heeft geleid tot meer herbruikbare grondstoffen die voorheen verloren gingen omdat ze aan de verbrandingsoven werden aangeboden.
- Afvalstromen zijn gemonitord en waar nodig is geanticipeerd.
- Vooral het aanbod van PMD (verpakkingen van plastic, blik en drinkpakken) is sterk toegenomen. Hierdoor stond de tweewekelijkse inzamelfrequentie dermate onder druk dat vanaf september is gestart met een wekelijkse inzameling. Dit heeft geleid tot een betere acceptatie van het nieuwe inzamelsysteem.
- Inzet van Schone Buurt Coaches heeft voor een belangrijk deel bijgedragen aan de acceptatie.
- Afvalstromen bij prullenbakken in de openbare ruimte zijn gemonitord. Als gevolg hiervan is op een aantal locaties inworpverkleiners op de openbare prullenbakken aangebracht. Hierdoor kunnen er geen zakken met huisvuil meer in.
- Boa's zijn ingezet voor de handhaving op bijplaatsingen en dumpingen.

Naam indicator	Eenheid		2014	2015	2016	2017
Fijn huishoudelijk restafval	kg per inwoner	Renkum	194	195	180	86
		NL	205	200	187	
Grofhuishoudelijk restafval	kg per inwoner	Renkum				28

Naam indicator

Fijn huishoudelijk restafval

Beschrijving

Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval. Bron: CBS - Statistiek Huishoudelijk Afval

Aanvullende informatie

- De hoeveelheid fijn huishoudelijk restafval is in het jaar 2017 in de gemeente Renkum uitgekomen op 86 kilogram per inwoner.
- De hoeveelheid grof huishoudelijk restafval bedroeg 28 kg per inwoner.

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	6.211	7.194	6.116	1.078
Baten	7.368	8.322	7.337	-985
Saldo van baten en lasten	1.156	1.129	1.221	93
Mutatie reserve			-7	-7
Gerealiseerd resultaat	1.156	1.129	1.215	86

04 Veiligheid

Visie

Iedereen in de gemeente Renkum kan hier ook op langere termijn in rust en veiligheid opgroeien en wonen.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2017.

Producten

4A. Integraal veiligheidsbeleid

Doelstelling

De gemeente Renkum wil een veilige gemeente zijn waar inwoners, ondernemers en bezoekers zich prettig en veilig voelen. Er wordt samengewerkt aan leefbaarheid en veiligheid. Het organiseren van veiligheid op lokaal niveau is complex en is een verantwoordelijkheid van iedereen. In contact staan met onze inwoners en ondernemers als het gaat om het gevoel van veiligheid en anderzijds de daadwerkelijke samenwerking met de veiligheidspartners zoals politie, veiligheidsregio incl. veilig thuis, veiligheidshuis. Bij de integrale aanpak op het gebied van de lokale veiligheid ligt de regierol bij de gemeente:

- Onze invloed aanwenden om georganiseerde misdaad, ondermijning, High Impact Crimes en andere vormen van criminaliteit tegen te gaan;
- Zorg dragen voor een adequaat niveau van brandveiligheid: voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen van ongevallen bij brand;
- Het minimaliseren van de gevolgen van eventuele rampen en incidenten;
- Zorg dragen voor adequate inzet van zorg vanuit veiligheid (verbinding zorg en veiligheid)

Voortgang

In 2017 is het Integrale Veiligheidsplan (IVP) vastgesteld. Aan de hand daarvan wordt jaarlijks vanaf 2018 een Jaarlijks Uitvoeringsplan (JUP) vastgesteld. De onderwerpen die prioriteit zijn, zijn in het IVP benoemd. Hoe jaarlijks hiermee wordt omgegaan wordt in het JUP uitgeschreven waarin ook de activiteiten aan bod komen die niet zijn geprioriteerd. Met het maken van een prioritering is ingezet op het benoemen van de thema's die om extra inzet vragen, integraal opgepakt moeten worden met alle veiligheidspartners en daarmee een specifiek plan van aanpak vragen om de gewenste ambities die in het IVP zijn beschreven te bereiken. Daarnaast worden diverse activiteiten opgepakt die te maken met de bestaande samenwerkingen op het gebied van openbare orde en veiligheid. Denk aan de politie, Openbaar Ministerie, Veiligheidshuis, Veiligheidsregio Gelderland Midden incl. Veilig Thuis, woningcorporatie etc.

Activiteiten:

In 2017 is het eerste Integrale Veiligheidsplan IVP (2018-2021) vastgesteld. Het plan is opgesteld volgens de richtlijn van de VNG en borgt tevens de verbinding met het sociaal domein. In het IVP zijn vijf prioriteiten gesteld in de leefgebieden die zijn bepaald met daarbij twee overkoepelende prioriteiten die een algemene focus vragen op diverse beleidsterreinen.

Prioritering veiligheidsthema's volgens Kernbeleid Veiligheid	
<i>Veiligheidsveld</i>	<i>Veiligheidsthema's en prioriteiten</i>
Veilige woon- en leefomgeving	• Personen met verward gedrag • Huiselijk geweld/ ouder- en kindermishandeling
Bedrijvigheid en veiligheid	• Veilige evenementen
Jeugd en veiligheid	• Overlast gevende jeugd
Fysieke veiligheid	
Integriteit en veiligheid	• Ondernijning: vermenging onder- en bovenwereld, georganiseerde criminaliteit.
Overkoepelende veiligheidsthema's	• Focus op intramurale zorginstellingen (zorg en veiligheid) • Focus op alcoholmatiging en aanpak drugs

Met de decentralisatie van de jeugdhulp naar gemeenten is er een extra dimensie toegevoegd waarin de gemeente de regievoerder en verbindende factor is. Het veiligheidsdomein veranderd, het is nu mede in zorg verbonden. Dit heeft ook effect op de afdeling Veiligheid voor de gemeente Renkum. In 2017 is ingezet op betere verbinding van zorg en veiligheid. Regie voeren, een goede informatie-uitwisseling en ketensamenwerking in domeinoverstijgende netwerken vormen hiervoor de basis. Deze nieuwe samenwerking van zorg en veiligheid op de afdeling Openbare orde, veiligheid en zorg (OOVZ) heeft geleid tot inzicht in en inventarisatie van alle (nieuwe) veiligheid en zorg gerelateerde onderwerpen.

Er is gewerkt aan de beschrijving van verschillende werkprocessen, er is input gegeven voor de aanpassing van beleid op verschillende beleidsvelden en uitvoering gegeven aan de implementatie van een brede integrale aanpak van de onderwerpen en (extra) taken met raakvlak zorg en veiligheid binnen dit nieuwe veiligheidsdomein. Ook heeft dit geresulteerd in integratie van het sociaal domein (zorg en veiligheid) in het integraal veiligheidsplan. Het versterken en verbinden van zorg en veiligheid is gericht op het reduceren van de veiligheidsrisico's. Met name op het verbeteren van de woon- en leefsituatie van inwoners, het voorkomen van overlast voor de omgeving en het voorkomen van recidive.

Veilige woon- en leefomgeving

In het kader van drugsoverlast heeft de burgemeester bestuursdwang vanuit de wet Damocles toegepast en een pand in Oosterbeek voor bepaalde tijd gesloten. Vanuit zorg en veiligheid zijn verschillende overlastgevende panden in kaart gebracht. Hier zijn doorgaans kwetsbare doelgroepen woonachtig die kampen met alcohol-, drugs- en persoonlijkheidsproblematiek wat tot overlast en verstoring van de openbare orde en veiligheid leidt. In samenwerking met de politie, woningbouwvereniging, GGZ, het veiligheidshuis en eventueel aanwezige zorgaanbieders (WMO begeleiding) is geïnvesteerd op het reduceren van deze overlast middels het MDO zorg en veiligheid, het voeren van gesprekken met zorgaanbieders en GGZ. In een van deze gevallen is ook buurtbemiddeling ingezet.

Ten aanzien van de high impact crimes, waar in het geval van de gemeente Renkum vooral woninginbraken leidend zijn, is buurtpreventie in de vorm van social media en whatsappgroepen steeds actueler. Daar wordt in Renkum ook op geïnvesteerd en zijn diverse WhatsApp buurtpreventieborden geplaatst. Hoe dit verder vorm gegeven kan worden en winst kan opleveren moet nader onderzocht gaan worden. Als de inbraakcijfers erom vragen kunnen er intensievere maatregelen getroffen worden. Dit is momenteel niet aan de orde en laten de politiecijsers juist een dalende trend zien op nagenoeg alle gebieden.

Huiselijk geweld en kindermishandeling (oudermishandeling)

De verantwoordelijkheid voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling valt onder de gemeente. Lokaal en regionaal wordt gewerkt aan de afspraken die voortkomen uit de regionale visie en doelstellingen rond huiselijk geweld en kindermishandeling. In de regionale visie worden aanwijzingen voor de inbedding van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de lokale uitvoering van het sociale domein gegeven.

Personen met verward gedrag

Vanuit zorg en veiligheid is in 2017 voornamelijk geïnvesteerd in het opbouwen van een stevig netwerk en goede samenwerking met de belangrijkste netwerkpartners (politie, OM, Veiligheidshuis, GGZ, zorgaanbieders) omtrent deze doelgroep. Er wordt gezamenlijk uitvoering gegeven aan vernieuwde samenwerkingsafspraken ten behoeve van een sluitende aanpak met netwerkpartners en inzicht verschaft in de aard en omvang van deze doelgroep.

Personen met verward gedrag waarbij sprake is van een justitieel kader worden besproken in het Veiligheidshuis. Voor de personen met overlast gevend en/of verward gedrag zonder justitieel kader, is een nieuwe, bredere overlegstructuur (MDO zorg en veiligheid) gevormd. Hierbij stemmen de gemeente, (zorg en veiligheid en coach) politie en de woningbouwvereniging af. De nadruk ligt op preventie en vroegtijdig ingrijpen en samenwerking om escalaties te voorkomen. Dit overleg laat nu al zijn meerwaarde zien in de afname van grote escalaties op casuïstiek niveau en de korte lijnen op operationeel niveau. Dit wordt vertaald in een gemeentelijk plan van aanpak personen met verward gedrag, gericht op het (vroegtijdig) signaleren van complexe problematiek en een keten overstijgende aanpak voor de complexe gevallen.

Regionaal wordt aangesloten bij de netwerkoverleggen personen met verward gedrag.

Vanuit het Actieprogramma van ZonMw worden 18 projecten uitgevoerd in de regio Oost Nederland. Naar aanleiding daarvan zal de gemeente Renkum verder inventariseren wat nodig is voor de aanpak van personen met verward gedrag en dit meenemen in een plan van aanpak voor dit onderwerp voor 2018.

Wonen en zorg

Vanuit de afdeling veiligheid wordt zowel intern als extern afstemming gezocht met interne en externe partners omtrent het onderwerp wonen. Hierbij ligt de focus op het reduceren van overlastsituaties van het plaatsen van kwetsbare doelgroep in een reguliere woonwijk. Ook is geïnvesteerd in een intensievere samenwerking met verschillende bestaande (beschermd) woonvormen en zijn er met name voor notoire overlastgevers en personen met verward gedrag, korte lijnen omtrent het plaatsingsbeleid. Ook zijn er intern afspraken gemaakt met de afdeling ROM dat de afdeling veiligheid in het kader van vergunningen van nieuwe woonzorg vormen (vaak PGB) bij het aanvraagproces betrokken wordt om de veiligheidsaspecten en risico's inzichtelijk te hebben voordat een vergunning verstrekt wordt op basis van geen bezwaren omtrent het bestemmingsplan. Dit geldt ook voor het onderwerp Statushouders, indien er sprake bleek van veiligheidsrisico's vanwege huisvesting in kwetsbare wijken of het willen openen van een woonvorm voor alleenstaande minderjarige asielzoekers.

Bedrijvigheid en veiligheid

Dit thema omvat de sociale veiligheid in en rondom bedrijven. Bij veilige winkelgebieden gaat het om klanten die in een prettige, schone en vooral veilige omgeving hun aankopen kunnen doen. Ondernemers op bedrijventerreinen en in winkelgebieden moeten in een veilige omgeving kunnen ondernemen. Zo is er op het industrieterrein de Schaapsdrift toegewerkt aan certificering in het kader van het Keurmerk Veilig Ondernemen.

Veilige evenementen

In 2017 zijn er in totaal 440 evenementenvergunningen afgegeven voor diverse evenementen in de gemeente Renkum. Voor het afgeven van een evenementenvergunning worden evenementen geclassificeerd in een A, B of C evenement. De meeste vergunningen vallen binnen de categorie A-evenementen. Dit zijn kleine evenementen met een laag veiligheidsrisico en duren niet langer dan 1 dag. In totaal vonden er 30 B-evenementen plaats in de gemeente. Hier zitten meer veiligheidsrisico's aan vast en worden de veiligheidspartners al veel meer bij betrokken als het gaat om de advisering. Het betreffen dan vooral verkeersmaatregelen in het kader van wegafsluitingen en/of risico's die te verwachten zijn in relatie tot het aantal bezoekers en de eigenschappen van het evenement. In de gemeente Renkum is alleen de Airborne wandeltocht met alle activiteiten die op die dezelfde dag (1e zaterdag van september) plaatsvinden gecategoriseerd als een C-evenement. Dat betekent dat alle veiligheidspartners betrokken zijn. Zij geven (mono) advies over de planvorming die wordt aangeleverd. Dit wordt uiteindelijk in een multidisciplinair overleg besproken en betrokken in de vergunningverlening omtrent de voorwaarden en voorbereidingen die noodzakelijk zijn inclusief de organisatie op de dag zelf.

In 2017 is verder een interactieve bijeenkomst geweest onder begeleiding van de VGGM over de veiligheid rondom evenementen. Hier was de organisatie van de Airborne wandeltocht bij aanwezig. Dit heeft direct geleid tot aanpassingen voor de organisatie rondom de Airborne wandeltocht. Alles rondom de organisatie en vergunningverlening rondom de Airborne wandeltocht is in 2017 geëvalueerd. Het is de bedoeling om in 2018 een vervolgbijeenkomst te houden in het kader van veiligheid, en in het verlengde daarvan vergunningverlening, rondom evenementen. Hier worden zo veel mogelijk organisatoren van evenementen bij betrokken.

Jeugd en Veiligheid

Vanuit jeugd en veiligheid zijn het maken van een veiligheidsinschatting en een veiligheidsplan een van de belangrijkste taken van de coaches en jeugdconsulenten geworden. Indien een jeugdige in een onveilige of risicovolle situatie zit, heeft de gemeente de verantwoordelijkheid daar wat aan te doen. Als regievoerder op de uitvoering van de wet Meldcode is een start gemaakt met de formatie van een nieuwe regiegroep (breed in de gemeentelijke organisatie) van getrainde aandachtsfunctionarissen Huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook zijn er verschillende informatiebijeenkomsten georganiseerd en is een plan van aanpak opgesteld waarbij de Meldcode opnieuw is vastgesteld.

Jeugdbescherming

In 2017 heeft de afdeling Veiligheid deelgenomen aan een werkgroep waarbij samenwerking en afstemming met gecertificeerde instellingen (GI) centraal staat. Niet alleen is Veilig thuis (VT) vanaf 1 april 2017 niet meer bij de Jeugdbescherming onderbracht, ook is er een nieuwe aanbieder; Jeugd Veilig Verder (JVV).

Er is gewerkt aan een gezamenlijk visiedocument, waarin een regionaal gedragen visie en doelstelling omschreven wordt omtrent de veiligheid en bescherming van jeugd. Met als doel de verbinding tussen GI's en uitvoering (sociaal team) te verbeteren en tevens om betere afstemming van beleid en uitvoering binnen de gemeenten te bewerkstelligen. Dit heeft geresulteerd in drie regionale bijeenkomsten in 2017, waar de gemeente Renkum bij alle bijeenkomsten medeorganisator is geweest en waarbij ook zorgaanbieders, coaches, leerplicht en jeugdconsulenten zijn uitgenodigd en aangesloten van alle respectievelijke gemeenten. De vierde regiobijeenkomst vindt in Q4 plaats. Er is tevens geïnvesteerd op intensieve samenwerking met de respectievelijke GI's en vanuit veiligheid zijn kennismakingen en themabijeenkomsten geïnitieerd met de coaches ten behoeve van een betere lokale samenwerking met de vier GI's.

Jeugdoverlast

De integrale aanpak van jeugdgroepen is in 2017 gecontinueerd en uitgebreid tot een nieuwe, bredere overlegstructuur jeugd (inclusief scholen, leerplicht, jeugdbescherming). Er is een start gemaakt met de Implementatie van de Groepsscan, ter vervanging van de Shortlist methodiek (samenwerkingsgerichte analyse). Er is veel inzet geweest vanuit zorg en veiligheid in samenwerking met de coaches en externe netwerkpartners om de overlast te doorbreken. De burgemeester heeft met zorg en veiligheid een bijeenkomst georganiseerd voor de ouders van overlast gevende jeugd. Ook heeft de burgemeester bestuursrechtelijke maatregelen moeten treffen, onder andere zijn twee gebiedsverboden uitgereikt. Er is vanuit Veiligheid een kader opgesteld voor de preventie en repressieve aanpak voor overlast gevende jeugd.

Fysieke Veiligheid

De brandweer, onderdeel van de veiligheidsregio Gelderland Midden (VGGM), heeft ingezet op basis van de wettelijke kaders die er zijn en is afgesproken met de VGGM. De prestatiegegevens op het gebied van brandveiligheid zijn primair gekoppeld aan advisering en toezicht/controle. Adviseringen zijn moeilijk vooraf te plannen, aangezien deze vooral aanbodgericht zijn. Het toezicht wordt uitgevoerd op basis van een jaarlijks controleplan. Daarbij is van belang dat niet alle objecten jaarlijks gecontroleerd hoeven te worden, sommige objecten kennen een lagere controlefrequentie (1 keer per 2 jaar). De opkomsttijden van de brandweer voor Renkum worden ieder kwartaal besproken met de VGGM.

De Beleidsteam oefening die gepland stond is niet doorgegaan in verband met de burgemeesterswisseling. In het najaar heeft een training plaatsgevonden met het gehele college over de rol van burgemeester in het Beleidsteam (GBT) met daarin specifieke aandacht voor crisiscommunicatie. In 2017 is gestart met een regionaal project in samenspraak met alle gemeenten die gelegen zijn binnen de VGGM in samenspraak met de VGGM om de gemeentelijke crisisorganisatie (bevolkingszorg) onderwerp van gesprek te laten zijn en te bepalen in welke richting dit met alle gemeenten doorontwikkeld moet worden. Het advies moet in 2018 opgeleverd worden en vervolgens in samenspraak met alle gemeenten tot implementatie worden overgegaan. In ieder geval is de inzet een effectieve en flexibele crisisorganisatie dat past binnen de regionale samenwerking van de VGGM en toepasbaar is voor de gemeente Renkum.

Integriteit en veiligheid

Een onderwerp dat steeds meer wordt genoemd en aandacht vraagt waar het de beïnvloeding van de onder- en bovenwereld betreft. Dit wordt ook wel ondermijning genoemd. De onderwereld die allerlei criminele activiteiten ontplooid heeft de bovenwereld nodig om dit te kunnen doen. Denk aan vergunningen, inschrijvingen tot aan banken, notarissen en ga zo maar door. Ondermijning is regionaal en landelijk veelvuldig onderwerp van gesprek. De Commissaris van de Koning in Gelderland heeft voor dit onderwerp een netwerkbijeenkomst georganiseerd om kennis nog meer uit te wisselen en alle partners aan te spreken om de verantwoordelijkheid die zij hierin hebben.

Ondermijning

Voor de zomerperiode is een bewustwordingsbijeenkomst gehouden voor de gehele gemeentelijke organisatie in samenwerking met het RIEC. In navolging daarvan zijn gesprekken geweest met o.a. de afdeling ROM om de bestaande signalen die er te bespreken en te bepalen of een Bibob onderzoek effectief en rechtmatig is. In ieder geval wordt gewerkt aan verbreding van het Bibob beleid waar ook de aan- en verkoop van gronden en gebouwen wordt meegenomen waarbij de gemeente is betrokken en het afgeven van vergunningen c.q. medewerking wordt verleend aan het ontwikkelen van vastgoed in de gemeente. Binnen het aanstaande IVP wordt voorgesteld om meer prioriteit te gaan geven aan het onderwerp ondermijnende criminaliteit. Het nog op te stellen

ondermijningsbeeld door het RIEC moet hierin leidend worden. Uitgangspunt moet zijn om als gemeente bewust te zijn van ondermijnende criminaliteit en dat we als gemeente hier actief aan kunnen mee werken. Voldoende voorzorgsmaatregelen treffen is daarin leidend naast het actief delen van signalen en oppakken van deze signalen.

Naam indicator	Eenheid		2014	2015	2016
Verwijzingen Halt	2014: aantal per 10.000 inw. 12-17 jaar	Renkum	131,5		122,0
	2016: aantal per 10.000 inwoners 12-24 jaar	NL	139,7		137,0
Hardekern jongeren	Per 10.000 inw. 12-14 jaar	Renkum	0,7		
		NL	1,3		
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	Renkum	1,6	1,4	1,1
		NL	2,5	2,6	2,3
Diefstal uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	Renkum	5,1	3,7	4,5
		NL	4,2	4,1	3,3

Naam indicator

Beschrijving

Verwijzingen Halt

Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24jaar. Bron: Bureau Halt

Hardekern jongeren

Het aantal hardekern jongeren, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-24 jaar. Bron: Korps Landelijke Politiediensten (KLPD)

Winkeldiefstallen

Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners. Bron: CBS - Diefstallen

Diefstal uit woning

Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners. Bron: CBS - Diefstallen

4B. Toezicht en handhaving

Doelstelling
Transparant toezicht houden en effectief handhaven met een belangrijk accent op het voorkomen van overtredingen. Dit doen we samen met alle inwoners, bedrijven en andere betrokken partijen en organisaties.

Voortgang
In 2017 waren de speerpunten van Toezicht: afval, hondenoverlast en jeugd. Bij <u>afval</u> is ingestoken op informeren en meenemen van inwoners bij de wijzigingen op de afvalverordening. Vanaf 2018 wordt bekeurd op het verkeerd aanbieden van afval. Bij <u>hondenoverlast</u> stond hondenpoep op nummer 1 gevolgd door loslopende dan wel agressieve honden. Hier is actief op ingezet. Met betrekking tot <u>jeugd</u> is intensief samengewerkt met OOVZ, jeugdwerk en politie. In 2018 wordt een boa benoemd met als extra taakaanwijzing jeugd boa. Een andere belangrijk onderwerp binnen Toezicht is het Bibobbeleid. Het bestaande beleid wordt herzien.

Verder wordt het Beleid(splan) preventie en handhaving jeugd, alcohol en drugs (in samenhang met het toezicht- en handhavingsbeleid) opgesteld. In dit plan wordt beschreven wat er in de gemeente Renkum gedaan wordt aan preventie en handhaving van alcohol en drugs, onder meer aan jongeren onder de 18 jaar;

We blijven ondertussen uitvoering geven aan het handhavingsplan drank- en horecawet

Het huidige toezicht- en handhavingsbeleid wordt geactualiseerd

Incidenteel drank & horeca toezicht tijdens grote evenementen (Airborne wandeltocht, herdenkingen, stuwwalloop) is sinds 3e kwartaal belegd bij een extern gespecialiseerd bureau. Het reguliere toezicht wordt per 2018 intern geborgd waarbij toezicht op jeugd en drankgebruik en achterstallig onderhoud drank & horeca vergunningen centraal staan.

Activiteiten:

- Er wordt een gericht maatschappelijk netwerk opgebouwd met stakeholders, zoals belangenorganisaties, doelgroepen, burgerplatforms en bedrijven.
- Er is een gedegen regie over en samenwerking met de overige handhavingspartners VGGM (GGD en Brandweer) en ODRA, alsmede samenwerkingen met overige (bestuurs- en/of strafrechtelijke) organen. Bij ODRA zijn naast de milieutaken in 2015 ook de overige WABO-taken ondergebracht ter uitvoering.
- Toezicht en sanctionering vindt transparant plaats op:
 - a. de activiteiten zoals benoemd in de WABO (o.m. bouw- en sloopwerkzaamheden, brandveiligheid, milieu-inrichtingen, planologische gebruik in overeenstemming met het bestemmingsplan, monumenten, APV).
 - b. kinderopvang, zoals bedoeld in de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen (hierna: Wkcp, kinderopvang of Wet kinderopvang).
Op dit moment heeft de gemeente Renkum de hoogst haalbare status (de A-status). De verwachting is dat - gezien de resultaten van het huidige jaarverslag - deze status opnieuw zal worden toegekend;
 - c. de openbare orde en (verkeers-)veiligheid, waaronder de APV (voor zover hier een gemeentelijke bevoegdheid aanwezig is);
 - d. de overige bijzondere regelgeving ten aanzien van de fysieke leefomgeving, zoals o.m. de Drank- en horecawet, Wegenwet en de Winkeltijdenwet.

Toezichthouderfunctie Wmo: calamiteiten en kwaliteit

Eind 2015 is het calamiteitentoezicht ingericht en heeft onze gemeente - evenals meerdere gemeenten in de Regio Arnhem - de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) als toezichthouder aangewezen. In juli 2016 is ook het (signaal en risicogestuurd)kwaliteitstoezicht belegd bij de VGGM.

4C. Huiselijk geweld, kindermishandeling, discriminatie/pest

Doelstelling

Veilig Thuis (VT) is een schakel tussen signaal en interventie als het gaat om de veiligheid van jong en oud. Het doel is om zo spoedig als mogelijk interventie met blijvend resultaat te realiseren. Veilig Thuis behandelt zelf niet, maar initieert de inzet van zorg . Veilig Thuis kan ook een verzoek tot onderzoek doen bij de Raad voor de Kinderbescherming. Indien geen sprake is van crisis wordt het signaal doorgezet naar het sociaal team zodat de casus op lokaal niveau kan worden opgepakt.

Voortgang

Huiselijk geweld en kindermishandeling. Het netwerk van het sociaal team is dit jaar verder ontwikkeld en de samenwerking verbeterd. Medewerkers van het sociaal team en netwerkpartners hebben een training gevolgd over huiselijk geweld en kindermishandeling gezien vanuit de positie van inwoners met een andere culturele achtergrond. De groep 'nieuwkomers' komt vaker in beeld bij het sociaal team met hulp- en ondersteuningsvragen.

In het najaar is het Integraal Veiligheidsplan vastgesteld. Voor 2018 is het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling een speerpunt van beleid waar we extra op willen inzetten. Binnen de regiovisie op huiselijk geweld en kindermishandeling zijn afspraken voor preventie, deskundigheid en borging opgenomen. Hier sluit de lokale aanpak bij aan. Afgesproken is om binnen de hele regio te monitoren hoe elke gemeente omgaat met dit beleid. Inmiddels is de digitale monitor van het Nationaal Jeugd Instituut ook door Renkum ingevuld waarmee we naast de cijfers ook inzicht krijgen in de kwaliteit van het lokaal beleid. Hiermee wordt een benchmark mogelijk met gelijke gemeenten in de regio en het landelijk beeld. We moeten nog bepalen hoe deze informatie ook breder beschikbaar kan komen.

Bij het meldpunt discriminatie en pesten kwamen 11 klachtmeldingen binnen en zijn behandeld. De inhoudelijke rapportage komt in april 2018. Op bestuurlijk niveau is dit jaar gesproken over een extra voorlichting voor medewerkers van het sociaal team en de netwerkpartners in de gemeente. Dit staat gepland in voorjaar 2018. Als preventie-inzet hebben we in 2017 lokaal meegedaan aan de campagne "Zet een streep door discriminatie".

Activiteiten:

Vanaf april 2017 is Veilig thuis (VT) geïntegreerd binnen de VGGM. VT is een advies- en meldpunt waar vanuit triage plaatsvindt na meldingen van zorg in het kader van huiselijk geweld of kindermishandeling. Aan de hand van de analyse van de melding wordt een casus doorgeleid voor onderzoek of een crisis interventie, indien nodig wordt tegelijkertijd een aanmelding bij de weegploeg van het Veiligheidshuis gedaan, waardoor een integrale aanpak tot stand komt.

Casussen die niet in aanmerking komen voor nader onderzoek worden 'afgeschaald' naar de gemeente waar zij worden opgepakt door het sociaal team (coaches). In 2017 is door VT besloten om vanaf 1 januari 2018 een nieuw, verbeterd triagemodel te hanteren.

In 2017 is de manager van VT aangesloten bij de integrale aanpak van de weeglopers van de J.P. Heije te Oosterbeek. Eind 2017 zullen de samenwerkingsafspraken opnieuw vastgesteld worden, rekening houdend met de recentelijke ontwikkelingen binnen VT.

Hierbij worden in elk geval de volgende onderwerpen besproken; afstemming tussen VT en het sociaal team bij afschaling en consultering, veiligheidsinschatting door het sociaal team, het maken van een veiligheidsplan door het sociaal team, de inzet van het participerende consult door VT, het borgen van direct inzetbare adequate hulp in crisissituaties, samenwerking en afstemming met de Gecertificeerde instellingen (GI), afspraken omtrent het tijdelijk huisverbod, implementatie van het nieuwe triagemodel met bijbehorende consequenties voor het sociaal team, de aanscherping van de meldcode vanaf 1 januari 2018 en het gebruik van een nieuw (enkel) formulier van zorgmeldingen vanuit de politie, die tevens 1 januari 2018 van kracht gaat.

Meldpunt discriminatie en pesten

Wij stellen inwoners, wanneer zij er niet zelf uitkomen, in de gelegenheid om onafhankelijk melding te doen van ongelijke behandeling (discriminatie) en pestgedrag. Veel klachten hebben te maken met ongelijke behandeling op de arbeidsmarkt en problemen in de buurt.

Klachten komen terecht bij het regionaal Meldpunt Discriminatie en Pesten (voorheen ADV Artikel 1).

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.294	2.575	2.629	-54
Baten	6	6	5	
Saldo van baten en lasten	-2.288	-2.569	-2.624	-55
Mutatie reserve		58	58	
Gerealiseerd resultaat	-2.288	-2.512	-2.566	-54

05 Openbare ruimte

Visie

Renkum is een mooie groene gemeente en wordt hierdoor alom geprezen. Wij zetten ons in voor het behoud van deze kwalitatief hoogwaardige woon- en werkomgeving onder andere door het goed onderhouden van de gemeentelijke plantsoenen, parken en begraafplaatsen.

Ten aanzien van onze wegen, straten en pleinen wordt uitvoering gegeven aan de wettelijke taak tot het in stand houden van de bestaande asfalt- en elementenverhardingen.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2017.

Producten

5A. Groenonderhoud

Doelstelling
Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau van groen, door middel van het anders aanbesteden en/of samenwerking.

Voortgang
Binnen de bestaande financiële middelen en bemensing is er geen ruimte geweest om het groenonderhoud conform niveau 'Accent' uit te voeren, onderhoud is uitgevoerd op niveau 'Sober'.In de loop van 2018 komen wij met een voorstel om de structurele financiële problemen met betrekking tot het groenonderhoud op te lossen.

Activiteiten:

Groenonderhoud

Uitvoering volgens planning a.d.h.v. beschikbare mensen en middelen op niveau sober. Volgens de CROW systematiek niveau C.

Groenstructuurplan 'Structuur in het groen, slim verbinden'

- Er is uitvoering gegeven aan het Groenstructuurplan 2017-2027.
- In 2017 heeft u financiële middelen beschikbaar gesteld voor uitvoering van een vijftal projecten in 2018. De voorbereidingen zijn hiervoor in 2017 gestart.

Kinderboerderij

Per 1 september 2017 is de exploitatie van de kinderboerderij overgedragen aan Hoeve Klein Mariëndaal.

Inzet groepen vrijwilligers

Door het faciliteren van groepen vrijwilligers is op beperkte schaal de beeldkwaliteit verhoogd. Vrijwilligers zijn o.a. actief in: park Hartenstein, park Bato'swijk, heemtuin De Zomp en in de Rosandegaard.

5B. Wegen, straten en pleinen

Doelstelling

- Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau voor wegen, waarbij het wettelijke niveau de minimumnorm is.
- Indien mogelijk gebeurt dat door anders en slimmer aan te besteden of samen te werken, waar mogelijk nog meer dan nu.
- Middelen die daardoor worden bespaard, worden ingezet voor het verhogen van het onderhoudsniveau.

Voortgang

- In de afgelopen jaren is het onderhoudsniveau van de hoofdwegen verbeterd waardoor deze nu in ieder geval aan de minimeisen voldoet.
- De uitvoering is gecombineerd met andere disciplines waardoor werk met werk is gemaakt. Dit betreft onder andere de Van der Molenallee tussen de Seelbeeckweg en de Oude Oosterbeekseweg.
- Door het ontbreken van voldoende budget is het onderhoudsniveau van fietspaden en woongebieden niet op het wettelijk niveau. Het verbeteren van het niveau wordt opgenomen in de planning van 2018.

Activiteiten:

Groot onderhoud/Planning:

- De planning van 2017 is, met uitzondering van het herstel van een enkel trottoir, afgerond.
- In het najaar van 2017 is de onderhoudsplanning voor 2018 opgesteld. Hierbij is het beschikbare budget maatgevend en wordt er nadrukkelijk gekeken naar de wegen met de hoogste prioriteit, zoals dat in de Beleidsnota Wegbeheer is vastgesteld.
- Er wordt integraal een afweging gemaakt om werk met werk te maken. Met name in combinatie met rioolvervanging en verkeersmaatregelen.

Beleidsplan

In 2018 wordt een nieuw Integraal Beheerplan Openbare Ruimte opgesteld dat aan u ter vaststelling wordt voorgelegd. De actualisatienota Wegbeheer wordt hierin opgenomen.

Doelstelling

Straatverlichting moet zo veel mogelijk duurzaam zijn, minder verlicht, daar waar dat kan zonder de veiligheid, het gebruik van de wegen en de bereikbaarheid voor alle weggebruikers aan te tasten.

Voortgang

- In 2017 is het langjarig uitbesteden van onderhoud en vervanging van de openbare verlichting in gang gezet.
- Duurzaamheid, sociale en verkeerstechnische veiligheid zijn hierbij belangrijke uitgangspunten.
- Het gebruiken van innovaties vanuit de markt is een belangrijk speerpunt.

Activiteiten:

Onderhoud en vervanging openbare verlichting

In 2017 is de uitvraag aan de marktpartijen opgesteld en is een drietal partijen geselecteerd waarmee wij de dialoofase ingaan om te komen tot een definitieve uitvraag.

Nieuw beleidsplan

- Het opstellen van een nieuw beleidsplan is uitgesteld tot het moment dat er vanuit de OVLNL (Openbare Verlichting Nederland) duidelijkheid is over toepassing nieuwe praktijkrichtlijnen. Hiermee wordt voorkomen dat beleid wordt opgesteld zonder de juiste achtergrondinformatie.
- Uiteindelijk zal het beleid op Openbare Verlichting deel uit gaan maken van een nieuw Integraal Beheerplan Openbare Ruimte.

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	5.076	5.443	4.762	681
Baten	319	319	637	317
Saldo van baten en lasten	-4.757	-5.123	-4.125	998
Mutatie reserve	606	808	-238	-1.046
Gerealiseerd resultaat	-4.151	-4.316	-4.363	-48

06 Economie & Cultuur

Visie

Renkum kent een grote diversiteit aan ondernemers. Zij zorgen voor werkgelegenheid en behoud van de leefbaarheid in onze dorpen. Daarom worden bestaande ondernemingen gekoesterd en het vestigingsklimaat wordt zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt.

De kernkwaliteiten van onze gemeente (cultuurhistorie, Airborne, kunst en cultuur en landschap) worden versterkt om de woonkwaliteit nog aantrekkelijker te maken, economie te stimuleren en recreatie en toerisme te bevorderen.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2017.

Producten

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

Doelstelling
Een aantrekkelijker gemeente zijn voor ondernemers door een intensievere samenwerking met het bedrijfsleven, het versterken van structuren en het leggen van koppelingen met andere beleidsterreinen.

Voortgang
Het afgelopen jaar is er een intensievere samenwerking met het bedrijfsleven gezocht. Dit is gedaan door het uitvoeren van onderstaande activiteiten.

Activiteiten:

- In 2017 is actiever de samenwerking gezocht met het bedrijfsleven. Zo is er periodiek overleg met alle voorzitters van ondernemersverbanden, winkeliersverenigingen en netwerkclubs in onze gemeente. Met ondernemersverenigingen en winkeliers is daarnaast ook nog apart overleg.
- De samenwerking tussen Economische Zaken en Sociale zaken is geïntensiveerd in 2017.
- Met een dubbel aantal aanmeldingen ten opzichte van 2016, ruim 150, was de bedrijvenbijeenkomst 9 juni 2017 een groot succes. In het najaar is de dag van de ondernemer georganiseerd bij de golfclub in Heelsum, in samenwerking met de Enk Groen&Golf. Het aantal deelnemers was +/- 75.
- De kadernota economie is in juni 2017 vastgesteld. Door de afwezigheid van een beleidsmedewerker economie is nog niet met de uitvoering van alle actiepunten begonnen. De nieuwe beleidsmedewerker start in maart 2018.
- In de regionale samenwerking wordt de samenwerking tussen onderwijsinstellingen, ondernemers en overheid (tripel helix) gestimuleerd en gefaciliteerd. Ook is er gezamenlijk met 19 andere gemeenten in de regio een Regionaal Plan Werklocaties samengesteld en werken we aan een gezamenlijke visie.
- In Renkum centrum is reclamebelasting ingevoerd. Dit geeft de ondernemervereniging een vast bedrag aan inkomsten om te investeren in de lokale economie. De fysieke aanpassingen voor een aantrekkelijker centrum gebeurt vanuit de gemeente onder het project Renkum Centrum.

- In Oosterbeek is het afgelopen jaar voor het eerste jaar reclamebelasting geheven. Hiermee heeft de ondernemersvereniging onder andere kerstverlichting aangeschaft, activiteiten georganiseerd en hun website geprofessionaliseerd.
- Samen met ondernemers actief beleid voeren om het aantal overbodige regels en bureaucratie te verminderen. Dit is niet opgepakt door beperkte capaciteit.
- Het helpen van mensen, al dan niet met een arbeidshandicap, aan werk doen we door dit actief onder de aandacht te brengen bij bedrijven bij bedrijfsbezoeken.
- De subsidie voor gevelverbetering op bedrijventerreinen Schaapsdrift en Cardanuslaan liep tot aan het najaar van 2017. Tot nu toe zijn er 5 aanvragen toegekend. Een aantal aanvragen zijn op dit moment nog in behandeling. Het valt op dat ondernemers nu de economie weer aantrekt en de openbare ruimte wordt/is opgeknapt steeds meer interesse hebben voor deze subsidieregeling en hun gevels ook daadwerkelijk verbeteren.
- Het project Klingelbeekseweg heeft vertraging opgelopen doordat de ontwikkelende partij is gestopt met dit project en door interne personele wisseling van projectleider. Koppeling met de Hes West blijkt een kans die de nieuwe projectleider inmiddels heeft opgepakt. Er zijn diverse (bestuurlijke) gesprekken gevoerd met een aantal nieuwe potentiële private projectontwikkelaars en de gemeente Arnhem. De koper (ontwikkelaar) van Hes West heeft ook de Hes Oost (Arnhems) gekocht en is geïnteresseerd om één visie te ontwikkelen voor beide gebieden en de Klingelbeekseweg.
- Het afgelopen jaar is in samenwerking met de betrokken ondernemers de voorbereiding en de uitwerking van de werkzaamheden van de Cardanuslaan doorgesproken. Tijdens de laatste bijeenkomst in oktober waren alle aanwezige ondernemers en bewoners overwegend positief over het definitieve plan. De planning is om de werkzaamheden te starten in het begin van 2018.
- De herstructurering van het bedrijventerrein Schaapsdrift is vrijwel voltooid. Recent is, met steun van de gemeente, door het bestuur van de vereniging van het bedrijventerrein een traject gestart gericht op het verduurzamen van het terrein. In 2017 is het bestuur bedrijventerrein Schaapsdrift in adviserende zin op weg geholpen. Met een subsidie is bijgedragen aan het doen van een energiescan op het bedrijventerrein.
- In september 2017 is het nieuwe bestemmingsplan voor het bedrijventerrein Veentjesbrug vastgesteld. Het verwerven van de percelen op Veentjesbrug is nog steeds in studie en hangt samen met de ontwikkelingen op de Klingelbeekseweg.
- Voor project "Herstructurering bedrijventerreinen" als geheel geldt dat overleg met de provincie Gelderland wordt gevoerd over verlenging van de subsidietermijn en koppeling met de Hes. De oorspronkelijke termijn van 4 jaar loopt in maart 2018 af.

Naam indicator	Eenheid		2013	2015	2016
Functiemenging	%	Renkum		42,2	43,0
		NL		51,3	52,1
Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw 15-64jr	Renkum		149,1	159,6
		NL		122,4	134,0

Naam indicator

Functiemenging

Beschrijving

De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen. Bron: LISA

Vestigingen (van bedrijven)

Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar. Bron: LISA

6B. Recreatie en toerisme

Doelstelling

Het ondersteunen van initiatieven die de kernkwaliteiten van de gemeente Renkum (cultuurhistorie, Airborne, kunst en cultuur, landschap) versterken.

Voortgang

In 2017 hebben we diverse initiatieven ondersteund die kernkwaliteiten versterken, zie bij activiteiten.

Activiteiten:

Veluwealliantie

Dit jaar is er door recreatieondernemers, grondeigenaren, terreinbeheerders, provincie Gelderland en 21 Veluwse gemeenten gewerkt aan een VeluweAlliantie. Het is de bedoeling dat deze samenwerking een bijdrage gaat leveren aan onze toeristische ambities.

Deze samenwerking heeft als uitgangspunt dat ondernemers, grondeigenaren, overheid en andere partijen op gelijkwaardige manier betrokken zijn.

Elke gemeente wordt aangeslagen op inwoneraantal. We zetten een organisatie op die aanspraak kan maken op provinciale agenda's en financiering.

De gezamenlijke ambities van zijn vastgelegd in de VeluweAgenda. De ambitie van alle partijen is om het toeristisch product te verbeteren door goed gebruik te maken van wat er op de Veluwe aanwezig is aan natuur, landschap en erfgoed. En dat alles op een manier dat ook natuur, landschap en erfgoed er beter van worden.

De realisering van het fietsknooppuntensysteem, de film "Wild" en de campagne "Macht en Pracht in de Gelderse streken" rondom de landgoederen & buitenplaatsen die onze regio rijk is, zijn resultaten van de samenwerking.

Fietsknooppuntensysteem

De samenwerking met de regiogemeenten op de Veluwe in het fietsknooppuntensysteem is voortgezet. De taken van het gerealiseerde Routebureau worden verder uitgewerkt in 2018.

RBT-KAN

Voor de periode 2018-'21 hebben we een nieuwe samenwerkingsovereenkomst afgesloten met het RBT-Kan.

Airborne

In 2017 heeft belangstelling voor de Airbornegeschiedenis weer veel mensen naar onze gemeente gebracht. Er hebben 31.732 wandelaars de Airborne Wandeltocht gelopen naast de ongeveer 30.000 bezoekers die ook die zaterdag op de been waren. Tijdens het herdenkingsweekend hebben ongeveer 15.000 mensen een bezoek gebracht aan alle activiteiten die door vrijwilligers worden georganiseerd.

Met de Politiesportvereniging Renkum hebben wij een convenant gesloten over blijvende gezamenlijke inzet voor de AirborneWandeltocht. De kosten voor de schoonmaak nemen wij als gemeente voor onze rekening.

In september 2017 was het nieuwe logo van de Airborneregio zichtbaar. De samenwerking met de vier Airborne gemeenten heeft in 2017 een goede ontwikkeling doorgemaakt. Er is een begin gemaakt met het zichtbaar en vindbaar maken van alle activiteiten en een gezamenlijke promotie

van herdenken, beseffen, beleven. We zijn voorzichtig nieuwe wegen ingeslagen om nieuw en meer divers publiek te bereiken door afstemming binnen het Airborne aanbod. Eind 2017 is er een wisseling geweest in de coördinatie. De opdracht voor 2018 is het initiëren en ondersteunen van samenhang in promotie en marketingcommunicatie verbeteren.

Klompepad

Op het vlak van wandelroutes is gewerkt aan de realisatie van een nieuw Klompepad XL langs de Neder-Rijn. Deze route is een initiatief van inwoners en gemeenten Overbetuwe en Renkum en omvat een wandel- en struinroute aan beide zijden van de Nederrijn. Het blijkt om verschillende redenen lastig om tijdig medewerking te krijgen van alle grondeigenaren. De uitvoerende organisatie is Stichting Landschapsbeheer Gelderland. De verwachting is dit in 2018 wordt opgelost en het pad kan worden geopend.

Camperplaatsen Heveahaven

In 2017 is de Heveahaven vernieuwd. Het bestuur van de stichting heeft in samenwerking met de gemeente een plan voor de aanleg van zes camperplaatsen en een aangepaste hellingbaan ontwikkeld. Hiervoor is begin 2018 bij het RijksVastgoedBureau een vergunning aangevraagd.

Blauwe Bever

Dit jaar hebben we bijgedragen aan stichting De Blauwe Bever. Deze organisatie zorgt met hun schip De Blauwe Bever rivieroever-vaarten en excursies tussen Arnhem en Wijk bij Duurstede.

Er zijn meerdere opstappunten, aan weerszijden van de rivier, om inwoners, bezoekers, toeristen uit de verschillende gemeenten een dichtbij- gelegenheid te bieden om mee te varen en tijdens een vaart een excursie in een natuurgebied of een bezoek aan een cultuurhistorische locatie, zoals kasteel, oude steenfabriek, een fort, of stadswandeling te maken in een van de karakteristieke stadjes langs de Nederrijn. Op basis van het jaarverslag 2017 zullen we bepalen of een structurele bijdrage gerechtvaardigd is.

Rondje Pondje

De routefolder Rondje Pondje is opnieuw uitgegeven.

Herstel Waterfilter Heveadorp

In samenwerking met de Stichting Beken en Sprengen is rondom het herstel van het waterfiltergebouw in Heveadorp een attractief informatiepaneel ontwikkeld. Hierop wordt de relatie van dit object met de verdwenen modelboerderij Huis ter Aa uit de doeken gedaan.

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

Doelstelling
Renkum heeft een hoge ambitie op het gebied van kunst en cultuur: de ambitie is om een kunstenaarsgemeente te zijn met een landelijke uitstraling, waarbij het erfgoed als inspiratiebron fungeert voor nieuwe ontwikkelingen.

Voortgang
Om invulling te geven aan de doelstelling is in samenspraak met het maatschappelijk veld ingezet op onderstaande activiteiten.

Activiteiten

Cultuurhistorie en erfgoed

- In 2017 is de Visie Landgoederen en Buitenplaatsen 2018 opgesteld. Dit beleidsstuk heeft u in januari 2018 vastgesteld en geeft de integrale visie op de Renkumse landgoederen en buitenplaatsen en de belangen die daarmee samenhangen. Bij het opstellen van de visie zijn landgoedeigenaren en inwonersinitiatieven betrokken.
- Belevingswaarde landgoederen & buitenplaatsen: dit is een onderdeel van het uitvoeringsprogramma van de Visie Landgoederen & Buitenplaatsen. Binnen de discipline Toerisme is dit een speerpunt waarbij Renkum samenwerkt met de andere gemeenten aan de Veluwezoom (Wageningen t/m Brummen). Dit krijgt in 2018 zijn beslag waarbij deze gemeenten hun keuze maken van de Landgoederen & Buitenplaatsen die een impuls krijgen voor marketing ten behoeve van het binnenlands toerisme. Het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen verzorgt de internationale marketing van locaties zoals kasteel Doorwerth en Middachten.
- In 2017 is het Cultuurpact Gelders Arcadië gestart met de ontwikkeling van een kunst- en cultuurproject om de beleving van de landgoederen te vergroten. Hiervoor is ook provinciale subsidie aangevraagd.

Kunstenaarsgemeente

In mei 2017 is de Cultuurvisie 2017-2020 en het uitvoeringsplan vastgesteld. Daarin is het belangrijkste speerpunt het vergroten van de bekendheid van de gemeente Renkum als kunstenaarsgemeente. In 2017 hebben wij een poging gedaan om beide initiatieven voor een centrum voor Landschap, Kunst & cultuur te verbinden. Tevens hebben we gezocht naar mogelijkheden om het atelier van Marius van Beek te behouden voor de gemeente Renkum. En is de gemeentelijke collectie opgebouwd uit werk van de BKR regeling en vroegere aankopen geïnventariseerd.

Ook in 2017 hebben we enkele culturele organisaties financieel ondersteund. Met deze structurele ondersteuning (Uitvoeringsplan Cultuurvisie) van de cultuursector waarderen we tevens de belangeloze inzet van de vele vrijwilligers. Die inzet is noodzakelijk om de kunst- en cultuur in onze gemeente toegankelijk te maken voor recreanten en toeristen.

Airborne

Het Airbornemuseum als kenniscentrum "spin in het web" van de Airbornegeschiedenis heeft een Masterplan ontwikkeld. Hiermee wordt ook de landgoedfunctie van het gebouw in oude luister hersteld. Deze ontwikkeling ondersteunen wij van harte. Bij de behandeling van het Meerjarenbeleidsplan is een motie aangenomen om tegemoet te komen aan het verzoek van het Airbornemuseum om in 2019 €50.000 co-financiering Masterplan ter beschikking te stellen. In 2017 hebben wij, op verzoek van het Airbornemuseum een bedrag van € 10.000 voorgesloten vanwege de tegenvallende staat van het gebouw. In 2017 hebben ongeveer 100.000 mensen het Airbornemuseum bezocht.

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.944	3.002	691	2.311
Baten	1.038	1.041	-129	-1.170
Saldo van baten en lasten	-1.907	-1.961	-821	1.140
Mutatie reserve	1.446	1.446	349	-1.097
Gerealiseerd resultaat	-461	-515	-472	43

07 Inwoner, bestuur & organisatie

Visie

De verhouding tussen inwoners en gemeente verandert snel. Inwoners ontplooiën steeds meer eigen initiatieven en willen meer verantwoordelijkheid. Inwoners willen meer mogelijkheden om zelf hun zaken met de gemeente te regelen. De gemeente kan bovendien steeds minder zelf doen. Onze visie is een gemeentelijke overheid die minder boven de inwoners staat, maar meer ernaast. Daarbij hoort een gemeentelijke dienstverlening die aansluit bij de eisen van deze tijd

We gaan ervan uit dat Renkum een zelfstandige gemeente blijft. Een open discussie in de raad over de bestuurlijke toekomst zal worden gevoerd. Om de huidige uitdagingen aan te kunnen, gaat gemeente Renkum versneld samenwerken met omliggende gemeenten. Gemeente Renkum ligt aan de rand van belangrijke samenwerkingsverbanden (Stadsregio, Food Valley, De Connectie en G12) en blijft daarom ook over de grenzen van die samenwerkingsverbanden heen samenwerking zoeken. Zowel op het gebied van bedrijfsvoering als beleid. Voordat stappen worden gezet naar samenwerkingsvormen, wordt de raad gevraagd hierover een uitspraak te doen. Hierbij is het uitgangspunt dat steeds wordt beoordeeld in welk samenwerkingsverband gemeente Renkum het beste haar ambities kan realiseren. Daarnaast worden de wettelijk verplichte samenwerkingsverbanden voortgezet.

Wat hebben wij bereikt en wat hebben wij daarvoor gedaan?

Wat wij per beleidsterrein willen bereiken, is uitgewerkt in de programmabegroting. Om niet in herhaling te vallen, verwijzen wij u naar de Begroting 2017.

Producten

7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie

Doelstelling

Een gemeente die initiatieven van inwoners stimuleert, serieus neemt, meer ruimte geeft en niet afremt. Een gemeente die openstaat voor ideeën en kennis van inwoners en daar samen met inwoners iets mee doet. Samenwerking met inwoners met als uitgangspunten vertrouwen, transparantie en gelijkwaardigheid. Een gemeente die niet beheerst en bepaalt, maar beïnvloedt en behartigt. Inwonerparticipatie en overheidsparticipatie worden zoveel mogelijk op alle beleidsterreinen toegepast.

Voortgang

In het Koersplan Renkum 2020 zijn in navolging van de besturingsfilosofie een aantal zaken geconcretiseerd. Dit plan is door uw raad omarmd en bevat een visie en een strategie die het mogelijk maakt om de gemeentelijke taken via deze lat te bezien. Door te bekijken welke taken door anderen worden gedaan, welke taken we met anderen doen en wat we zelf doen krijgt inwonerparticipatie en overheidsparticipatie een concrete invulling. Het maken van keuzes hierbij ligt bij uw raad.

Activiteiten:

Besturingsfilosofie

In 2014 is de nota besturingsfilosofie afgerond en door de Raad vastgesteld. De nota geeft richting via een drietal routes: a) Verschuiving van verantwoordelijkheden; b) Het vergroten van bestuurskracht (zie doelstelling 2 onder 7A); c) Het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (burgerparticipatie).

Verschuiving van verantwoordelijkheden

Op verscheidene onderwerpen zijn inwoners ondersteund bij ideeën en initiatieven. Bijvoorbeeld de Heveahaven, een waterkrachtcentrale, centrum Doorwerth, overdracht gymzaal Wolfheze en vele andere.

Het Koersplan Renkum 2020 is door de raad omarmd en heeft een strategie vastgelegd hoe we naar taken van de gemeente kijken en wat de rol van inwoners kan zijn. We maken doorlopend een afweging of taken dóór anderen, mét anderen of zélf moeten worden uitgevoerd.

In het kader van informatieoverdracht naar uw raad is een begin gemaakt met factsheets die het huidige werk zoals we die op de huidige manier uitvoeren beschrijven. Met het oog om de coalitievorming in 2018 worden ook scenario's beschreven omdat keuzes gemaakt moeten worden. De oude taken uitvoeren op de huidige manier, nieuwe taken uitvoeren en een organisatieontwikkeling doormaken is met de huidige middelen niet haalbaar.

Inwonerparticipatie

Het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (inwonerparticipatie) doen we langs een aantal sporen. Een daarvan is herziening van de huidige adviesstructuur binnen het Sociaal Domein. In 2017 hebben gemeente en adviesraden discussie gevoerd over de gewenste toekomstige inwoner- en cliëntenparticipatie in het sociaal domein. Op basis van de geformuleerde uitgangspunten is gesproken over de mogelijkheid om de adviesraden Wmo en Participatiewet samen te laten gaan in een Adviesraad Sociaal Domein.

Hierover is in de Raadsvergadering van februari 2018 het besluit genomen. De nieuwe Adviesraad zal in de loop van 2018 van start gaan.

Een ander spoor waarlangs we werken aan inwonersparticipatie is via het vrijwilligerswerk en het Right to challenge (zie bij product 1A. Algemene voorzieningen).

Subsidie inwonerinitiatieven

Op deze regeling is sinds de introductie regelmatig een beroep gedaan. Wij willen initiatieven die zonder een gemeentelijke bijdrage niet van de grond komen een steuntje in de rug geven, lees; het laatste zetje om toch doorgang te vinden.

De gedachte achter de regeling is het versterken van het saamhorigheidsgevoel in buurt of wijk of om de kwaliteit van het openbare gebied te helpen verbeteren door het treffen van voorzieningen. Buurtbarbecues, straatfeesten e.d. zijn van subsidiëring uitgesloten.

Voorbeelden van bijdragen de afgelopen jaren: ondersteunen van planvorming door inwoners (4 landgoederen op de helling), het aanleggen en onderhouden van een strook grond met rododendrons, de aanleg van beachvolleybalvelden, het treffen van extra voorzieningen op de passantenhaven in Heveadorp en het herinrichten en vervolgens bijhouden van een boomgaard, incl. het gebruik maken van de oogst.

Altijd moet sprake zijn van een behoorlijke eigen bijdrage. De subsidie geldt niet als vervanging van de reguliere budgetten, die door bezuinigingen niet altijd meer toereikend zijn.

Bij maatschappelijke opgaven waar een ruimtelijke component aan de orde is wordt de lijn van meer ruimte geven aan betrokken burgers doorgetrokken. Burgerplanvorming wordt gestimuleerd.

Ruimte geven aan betrokken burgers, veelal omwonenden, gebeurt in veel projecten, op verschillende manieren.

Commissie Ruimtelijke Kwaliteit

In de commissie Ruimtelijke Kwaliteit (voorheen Welstandscommissie) zit sinds 2014 een burgerlid. Zijn aanstelling is verlengd.

Beleidsstukken en uitvoering

Ook bij het opstellen van beleidsstukken en uitvoering van het beleid zijn inwoners of betreffende organisaties betrokken. Zoals bij het project Doorwerth centrum, Renkum Centrum, landgoederenvisie, landschapsbeleidsplan, groenstructuurplan etc.

Doelstelling

De gemeente Renkum wil haar bestuurskracht versterken door krachtenbundeling met andere partijen. Dit kan plaatsvinden in diverse vormen van samenwerking met als streven een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving vanuit ieders eigen kracht. Samenwerking met andere gemeenten en partijen is gebaseerd op het uitgangspunt dat die samenwerking in het belang van onze inwoners is.

Voortgang

Op diverse termijnen is de samenwerking ondertussen in een stadium van totstandkoming van gemeenschappelijke regelingen. De *Notitie (intergemeentelijke) samenwerking georganiseerd* is hierbij toegepast. Samenwerking is voor Renkum een belangrijke manier van werken geworden.

Intergemeentelijke samenwerking op bedrijfsvoering

Op 1 juli 2017 is de intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie De Connectie van start gegaan. Op die datum zijn de uitvoeringstaken, budgetten en medewerkers behorende bij inkoop en aanbesteding, facilitaire zaken en frontoffice, documentaire informatievoorziening, personeels- en salarisadministratie, financiële administratie, verzekeringen, belastingen, basisregistraties, en secretariaat overgegaan naar dit samenwerkingsverband van de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden. Door de samenwerking op de bedrijfsvoeringstaken vergroten wij onze bestuurskracht.

G12: MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

April 2017 is de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland getroffen. Ultimo 2017 zijn er 3 modules in de regeling opgenomen: Inkoop sociaal domein, Onderwijszaken en Werkgevers servicepunt (regio Arnhem).

Binnen een module kunnen submodules zijn ingericht waarbij de deelnemers aan de module alleen die kosten dragen van de submodules waaraan zij deelnemen.

Onze gemeente is aangesloten op de modules inkoop en op de module onderwijszaken. Bij onderwijszaken zijn wij alleen aangesloten voor de contactgemeente taken, waarvoor de contact gemeente financieel verantwoordelijk is (Arnhem). Leerplicht valt hier buiten. Deze hebben we lokaal binnen ons Sociaal Team gepositioneerd.

Het bestuur van de MGR kan per module een bestuurscommissie inrichten. In deze commissies nemen de portefeuillehouders plaats. Op die manier is het inhoudelijk belang van de module geborgd binnen de MGR geborgd. Deze bestuurscommissies krijgen een adviserende rol op de begroting van hun module, door een ontwerp deelbegroting aan het DB aan te bieden die dan onderdeel wordt van de MGR ontwerp begroting.

2017, op moment van schrijven in concept, zal naar het zich laat aanzien met een positief resultaat worden afgesloten. De oorzaak hiervan is gelegen in het vooruitschuiven naar 2018 van

een aantal organisatie ontwikkelingen. De kosten hiervan komen dan ook voor rekening van 2018. Voorgesteld zal dan ook worden om het resultaat van 2017 voor 2018 te bestemmen. Dit is in de bijgestelde begroting 2018, die voor zienswijze naar de raad gaat opgenomen.

Stadsregio

Met het verdwijnen van de Stadsregio Arnhem Nijmegen, is eind 2015 een nieuw regionaal samenwerkingsverband opgericht: het Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Regio Arnhem Nijmegen. In het voorjaar van 2017 is deze samenwerking geëvalueerd. Uit deze evaluatie is gebleken dat de samenwerking in de basis voldoet aan de wensen en verwachtingen van de partnergemeenten en stakeholders. Er is echter wel behoefte aan het formuleren van een gezamenlijke visie over wat de regiogemeenten aan elkaar bindt. Het GO is bedoeld voor het afstemmen van beleid op de domeinen wonen, mobiliteit, duurzaamheid en economische ontwikkeling. Iedere gemeente neemt zelfstandig haar besluiten op deze domeinen.

Nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd

Bij de verkenningen tot samenwerking is de Nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd het uitgangspunt van handelen. Via deze route en procedure gaan wij met de raad in gesprek en vragen wij een besluit van de raad voor een verdere stap in het samenwerkingsproces. Als voor een samenwerking een gemeenschappelijk regeling tot het besluit behoort wordt gekeken naar bestuurlijke grip, de organisatievorm en een exitstrategie.

7B. Organisatieontwikkeling

Doelstelling

Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd door gebruik van moderne digitale mogelijkheden en een uniforme en goed ingerichte eerste ingang voor klantcontacten, ongeacht het door de klant gekozen kanaal (web, balie, telefoon, post).

Voortgang

In het Meerjarenbeleidsplan 2017-2021 zijn een aantal zaken die verband houden met gemeentelijke dienstverlening genoemd. Een aantal zaken zijn gehonoreerd, waaronder het uitvoeren van een nader onderzoek naar de benodigde en voor Renkum passende gemeentelijke dienstverlening. Op het moment van schrijven wordt dit onderzoek uitgevoerd en zal in de vorm van een scenario ter informatie aan de raadsfracties worden aangeboden.

Activiteiten:

Van programma naar uitgangspunten dienstverlening

Om de gemeentelijke dienstverlening aan te passen aan de eisen van deze tijd hadden we tot 2016 een Programma Dienstverlening. Vanaf 2016 continueerden we deze activiteiten vanuit de lijn waarbij de oorspronkelijke uitgangspunten leidend bleven. Eind 2017 is dit opnieuw projectmatig opgepakt, zie onder 7C Servicepunt voor de ontwikkelingen rond dienstverlening.

Ontwikkeling Personeel & Organisatie

- Per 1 juli 2017 zijn diverse uitvoeringstaken op het gebied van bedrijfsvoering ondergebracht bij De Connectie. Per die datum zijn 31 medewerkers uit dienst gegaan bij de gemeente Renkum en in dienst getreden bij De Connectie.
- Een gezonde organisatie is blijvend in beweging. Het realiseren van personele mobiliteit, zowel intern als extern blijft hierdoor een speerpunt. Financieel kan dit knellen met nieuwe taken,

wensen, ambities en andere factoren die de personeelskosten opdrijven. We blijven kritisch op het invullen van de hoogst noodzakelijke bezetting.

- De vier organisaties (Renkum, Rheden, Arnhem en De Connectie) hebben in 2017 samen een aanbestedingstraject gevolgd voor een gezamenlijke arbodienstverlener. Daarbij is een gedeelde visie op arbobeleid voor de vier organisaties het uitgangspunt. Ten aanzien van preventie en verzuim is het doel voor de gemeente Renkum een lager ziekteverzuim binnen 3 jaar en een doorontwikkeling naar het Eigen regie model. De gezamenlijke dienstverlener is de Arbo Unie geworden, deze start op 1 januari 2018 op basis van de vastgestelde doelen voor de vier organisaties.
- Met ingang van 1 januari 2017 is het Individueel Keuze Budget (IKB) ingevoerd. Dit budget biedt meer keuzevrijheid aan medewerkers bij de uitbetaling van een deel van het jaarsalaris.
- De consequenties van het zijn van een regiegemeente voor personeel en organisatie (zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin) vragen om meer rollen als opdrachtgever, vraagmanagers en regievoerders. Deze rollen en werkwijzen zijn uitgewerkt in het Koersplan en worden vertaald in een organisatieplan.

Doelstelling

Inrichten en stroomlijnen van processen om te komen tot een goed ingerichte organisatie om de nieuwe werkzaamheden die de gemeente in het kader van decentralisatie van de Jeugdwet, de Participatiewet, Passend Onderwijs en de nieuwe WMO(2015) efficiënt uit te voeren.

Voortgang

Om de nieuwe taken te kunnen uitvoeren hebben wij het team voor de uitvoering van de Wmo 2015 moeten uitbreiden op beleid en op de uitvoering (consulenten en coaches). Voor de uitvoering van de taken vanuit de jeugdwet, waarvoor wij op basis van onze eerdere taken geen verantwoordelijkheden hadden, hebben wij een team ingericht van coaches en consulenten ondersteund door beleid. Dit betekent dat wij drie uitvoeringsteams hebben (Wmo 2015, jeugdwet en Participatie). In onze kaderstelling Sociaal Domein gaan wij uit van integraal werken. Dat heeft tot gevolg dat we in 2017 de teams dichter tegen elkaar aan hebben gepositioneerd zodat men over en weer van elkaar kan leren en kennis kan delen. Dat is een complex proces omdat vanuit de 'oude' Wmo en de 'oude' participatie de beweging gemaakt moet worden naar de inwoner centraal versus de regels centraal. Dat is een verandering die niet zonder sturing en investering op de teams vorm krijgt. Deze verandering is voorwaardelijk voor het kunnen behalen van de taakstellingen binnen het sociaal domein van 5 mln. in een periode van 4 jaar (2015-2020), zoals opgelegd door de rijksoverheid, waaraan wij het hoofd bieden op basis van het investeringsplan 2017-2020.

Doelstelling

De ontwikkeling van de organisatie sluit aan bij de ontwikkelingen in de samenleving. De organisatie is een effectief en efficiënt werkende eenheid. De klant staat centraal.

Voortgang

De steeds complexer wordende maatschappelijke ontwikkelingen en de veranderende verwachtingen van de samenleving maken dat we een behoefte hebben (en de noodzaak voelen) om onze organisatie te ontwikkelen. Om deze reden hebben we eind 2017 het *Koersplan Renkum 2020* vastgesteld. Het koersplan geeft de richting aan waar we heen willen om de organisatie te worden die we nodig hebben. In het koersplan hebben we bepaald dat onze organisatie is gericht op het creëren van maatschappelijke meerwaarde voor de Renkumse samenleving. We sluiten daarbij blijvend aan op de ontwikkelingen in de samenleving. Dit doen we door het volgen van onze strategie: we zijn naar buiten gericht, met het oog op de samenleving. We maken hierbij doorlopend de afweging of we taken door anderen, met anderen of zelf (moeten) uitvoeren.

7C. Servicepunt

Doelstelling

Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd.

Voortgang

Naast de digitale aanvraagmogelijkheid is de dienstverlening inmiddels met ingang van 1 januari 2018 uitgebreid met de mogelijkheid om digitaal een afspraak te kunnen maken voor Burgerzakenproducten. Ook is de voorziening voor verloren- en gevonden voorwerpen gemoderniseerd door per 1 januari 2018 gebruik te maken van ILost, waarbij inwoners via de website hun melding kunnen doen.

Activiteiten:

Uitbreiden online diensten (digitale producten)

Op dit moment zijn er 15 e-diensten die online aangevraagd of gemeld kunnen worden. Hiervan is er één die door middel van een link naar de ODRA wordt doorgeleid. Er zijn 4 meldingsmogelijkheden via een app en 9 gemeentelijke producten die online aangevraagd kunnen worden. De laatste maanden van het jaar is gewerkt aan de mogelijkheid om digitaal een afspraak te kunnen maken.

Opstellen plan van aanpak (online) dienstverlening

In het najaar zijn wij gestart met de voorbereiding van een plan van aanpak om onze (online)dienstverlening verder te ontwikkelen.

Aansluiting bij de behoeften van onze inwoners staat centraal bij de verdere ontwikkeling van de dienstverlening. Daarnaast willen wij ook aansluiten bij de twee verplichte programma's van de rijksoverheid, te weten Digitaal 2017 en Digitale Agenda 2020.

Doelstelling

Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.

Voortgang

In het vierde kwartaal van 2017 is hard gewerkt om één telefonische ingang voor de gemeente te realiseren. Het Servicepunt is in deze nieuwe opzet ook de telefonische ingang voor het Sociaal Team. Tegelijkertijd zal in de nieuwe opzet de telefonische bereikbaarheid van het Sociaal Team uitgebreid worden en gelijk getrokken worden met de telefonische bereikbaarheid van het gemeentehuis. Deze wijziging is gerealiseerd met ingang van 1 januari 2018.

Activiteiten

We voegen de balies van het Sociaal Loket en het Servicepunt samen in de centrale hal

Omdat de verbouwing van de hal in 2017 niet is doorgegaan zijn de balies van het Sociaal Team en het Servicepunt nog niet samengevoegd. Wel is de telefonische ingang samengevoegd met ingang van 1 januari 2018. Ook de telefoontjes voor het Sociaal Loket komen nu dus binnen bij het Servicepunt. Hierdoor kunnen de medewerkers van het Sociaal Loket hun tijd besteden aan de wat ingewikkelder gevallen en is het Sociaal Loket nu ook 's middags bereikbaar.

7D. ICT

Doelstelling

De informatiestromen in onze organisatie zijn zoveel mogelijk digitaal en met elkaar verbonden om een effectieve en efficiënte inrichting van onze processen en een optimale dienstverlening te faciliteren.

Voortgang

We hebben gewerkt aan het behalen van de doelstelling door onderstaande activiteiten uit te voeren.

Activiteiten:

Informatie Beveiliging

Verplichte invoering van de Baseline Informatiehuishouding om een betere grip en sturing te krijgen op de beveiligingsaspecten van het informatiebeheer. Informatiebeveiliging is een belangrijk onderdeel hiervan. Het informatiebeleidsplan zal als basis dienen voor het verdere informatiebeheer en de informatiebeveiliging binnen de gemeente Renkum. Vanuit de rijksoverheid zal de gemeente hierop doorlopend jaarlijks ge-audit worden (2015-2018).

In 2017 is gestart met vormgeven van het verantwoordingsproces met betrekking tot informatiebeveiliging op basis van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). De zelfevaluatie met betrekking tot de beveiligingsnormen DigiD, Suwinet, Basis Registratie Personen (BRP) en de Baseline Informatiebeveiliging (BIG) is uitgevoerd. De resultaten van de zelfevaluatie zullen in 2018 uitgewerkt worden in een verantwoordingsrapportage. Onderdeel van deze verantwoordings-rapportage is de collegeverklaring waarin verantwoording wordt afgelegd over geselecteerde informatiebeveiligingsnormen inzake DigiD en Suwinet. Van een onafhankelijke IT-auditor wordt assurance gevraagd voor deze verklaring.

Op basis van de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten is een concept strategisch informatiebeveiligingsbeleid opgesteld.

Samenwerking

Binnen onze intergemeentelijke bedrijfsvoeringorganisatie De Connectie wordt de samenwerking op het gebied van applicaties, informatie en ICT omgeving vorm gegeven.

In opdracht van haar eigenaren is De Connectie bezig met het harmoniseren van de verschillende infrastructuren en tegelijkertijd met het creëren van één beheerorganisatie hiervoor.

Door het actualiseren van ons informatiebeleid en het vertalen daarvan naar een jaarplan kunnen wij goed richting geven aan wat we verlangen van onze uitvoeringsorganisatie op dit gebied. Het nieuwe informatiebeleidsplan wordt in het eerste kwartaal 2018 vastgesteld.

Op de nieuwe wetgeving en de daarbij noodzakelijke organisatorische aanpassingen op het gebied van informatievoorziening (informatieveiligheid, informatiebeveiliging en gegevensbescherming) zoeken wij maximaal de samenwerking op met Rheden, Arnhem en de Connectie.

Basisregistraties

De afgelopen jaren zijn reeds verschillende basisadministraties met succes geïmplementeerd. Deze lijn wordt verder gevolgd. Door het realiseren van digitale koppelingen en normaliseren van informatie t.b.v. Basisregistraties wordt dit verder vorm gegeven (2015-2018). Met de start van de samenwerking wordt het beheer van de Basisregistraties in de loop van 2017 overgedragen aan de Connectie.

Er is onderzocht op welke manier het beheer van basisregistraties het beste kan worden georganiseerd in samenwerking met De Connectie. Eind 2017 is besloten dat de praktische vormgeving hiervan zal worden uitgewerkt zodat uiterlijk 1 juli 2018 definitieve besluitvorming kan plaatsvinden.

Digitalisering

- Het accent komt de komende jaren te liggen op het verder uitbouwen van het zaaksysteem. Daarnaast implementeren we E-diensten die efficiënt zijn en bij de huidige tijd passen, zowel voor burgers en bedrijven als voor beheer.
- In 2017-2018 wordt het zaaksysteem overgezet naar de systemen van De Connectie.
- De koppelingen tussen het Zaaksysteem en de backoffice applicaties gaan in de loop van 2018 gerealiseerd worden. We zijn hierbij afhankelijk van een nieuwere versie van het Zaaksysteem. De leverancier van ons zaaksysteem is bezig om alle klanten op de laatste versie van de software te brengen. Voor gemeente Renkum heeft dit inmiddels (eind januari 2018) plaatsgevonden. Hierdoor kunnen we nieuwe functionaliteiten gaan inzetten bij het verder uitbouwen van onze digitale dienstverlening.

7E. Belastingen

Doelstelling
We willen een gemeente zijn die zuinig omgaat met overheidsgeld. Het financieel huishoudboekje is op orde, structurele lasten worden gedekt met structurele inkomsten. Hierbij streven we naar lagere lasten voor de inwoners.

Voortgang
Jaarlijks worden de belastingaanslagen opgelegd conform de door de raads vastgestelde tarieven.

Activiteiten:

Wijziging systematiek heffing afvalstoffenheffing

Met ingang van 2017 is de systematiek van de heffing van afvalstoffenheffing in lijn met het in 2016 vastgestelde Afvalbeleidsplan 2016-2020 ingevoerd. Onze inwoners betalen nu voor het afvoeren van restafval. Hiervoor geldt een vast basistarief en een variabel tarief afhankelijk van het aantal aanbiedingen.

Reclamebelasting

In 2017 is in overleg met de winkeliers van Renkum de invoering van reclamebelasting in Renkum voorbereid. Binnen het vastgestelde gebied is jaarlijks een vast bedrag per aankondiging verschuldigd.

In Oosterbeek is de reclamebelasting op dezelfde manier geregeld.

Naam indicator	Eenheid		2012	2013	2014	2015	2016	2017
WOZ waarde woningen	Duizend euro	Renkum	281	270	253	248	243	248
		NL	232	223	211	206	209	216
Woonlasten éénpersoons-huishouden	In Euro's	Renkum	661	674	651	656	664	642
		NL	613	630	627	644	651	644
Woonlasten meerpersoons-huishouden	In Euro's	Renkum	822	842	820	827	839	832
		NL	683	697	698	714	723	723

Naam indicator

WOZ waarde woningen

Woonlasten éénpersoons-huishouden (eigenaar-bewoner)

Woonlasten meerpersoons-huishouden (eigenaar-bewoner)

Beschrijving

De gemiddelde WOZ waarde van woningen. Bron: CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten. Bron: COELO, Groningen

Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten. Bron: COELO, Groningen

7F. Vastgoed

Doelstelling
• Vastgoed hanteert een inspanningsverplichting om de diverse eigen accommodaties duurzamer te maken. • Sportaccommodaties worden, waar mogelijk, overgedragen aan sportverenigingen, beheer en onderhoud maken hiervan onderdeel uit. • Onderzoek naar decentralisatie van nieuwbouw, onderhoud en renovatie van schoolgebouwen naar onderwijsorganisaties.

Voortgang
• Bij de plannen voor nieuwbouw (Doelum) en renovaties is duurzaamheid een belangrijk uitgangspunt. • Verzelfstandiging van sportaccommodaties: dit is opgenomen bij product 1c 'Sport' onder de activiteit 'ambities sportnota'. • De nieuwbouw van de scholen in Renkum (naast Doelum) wordt door de schoolbesturen zelf begeleid. (school is bouwheer).

Activiteiten:

- Realisatie MFC Doelum: In het laatste kwartaal is het gebouw Doelum en de tennisaccommodatie binnen Doelum opgeleverd en geopend. De sloop van de bestaande gebouwen is afgerond begin 2018. Aansluitend start de aanleg van de buitenruimte (inclusief kunstgrasveld).
- Integraal Huisvestings Plan (IHP) onderwijs: op basis van het geactualiseerd IHP wordt uitvoering gegeven aan de ambities uit dat IHP. Voor de nieuwbouw in Renkum is een Voorlopig Ontwerp gemaakt en zijn verschillende duurzaamheidsopties onderzocht. Gebleken is dat het door u beschikbaar gestelde krediet niet toereikend is. Dit heeft geresulteerd in een aanvullende kredietaanvraag bij uw raad.
Door uw raad is in de voorjaarsnota 2017 een aanvangskrediet beschikbaar gesteld om het plan LOC in Doorwerth verder uit te werken. In 2017 is gewerkt aan het ruimteprogramma voor het schooldeel inclusief de aanvullende kindvoorzieningen, het ruimteprogramma ontmoetingsdeel en de haalbaarheid van het ontmoetingsdeel. Tevens zijn samen met verschillende partijen een aantal stedenbouwkundige scenario's uitgewerkt voor het deelgebied LOC inclusief het nieuwe appartementencomplex. In één van deze scenario's is een nieuwe gymzaal opgenomen waarvan de haalbaarheid op hoofdlijnen, en afgezet tegen het behouden van de bestaande gymzaal, is uitgewerkt. In 2018 wordt dit nader uitgewerkt.
- Renovatie gemeentelijke gebouwen: in mei 2017 heeft u ingestemd met de renovatie van twee gymzalen en de sporthal in Doorwerth. In 2018 wordt de uitvoering van deze renovatie verder uitgewerkt. Gestart wordt met de sporthal Doorwerth.
- Het raadsvoorstel voor de brandweerposten Oosterbeek en Wolfheze is akkoord bevonden. De voorbereidende werkzaamheden en benodigde onderzoeken lopen. In 2017 is de uitbreiding/renovatie van de brandweerpost Oosterbeek aanbesteed. De aanbesteding ligt boven de kostenraming. Dit komt vooral door stijgende bouwkosten. Voor de brandweerpost Wolfheze zijn in 2017 de uitgangspunten eerst verder onderzocht.

7G. Bestuur en organisatie

Doelstelling
Een optimale interactie tussen raad, college en organisatie, gericht op een zo efficiënt en effectief mogelijk samenwerking.

Voortgang
Op 1 mei 2017 vond de heidag plaats waar raad, college en MT over de voortgang m.b.t. de Besturingsfilosofie hebben gesproken.

Activiteiten:

Besturingsfilosofie

Zowel in het college, als bij uw raad en in de organisatie is het beeld eenduidig dat de besturingsfilosofie een vervolg moet krijgen. Er dient een vertaling gemaakt te worden op de diverse rollen die we te vervullen hebben.

Voor de organisatie betekent dit een uitwerking van diverse (nieuwe) rollen in het koersplan, zodat medewerkers kunnen handelen op de onderwerpen "behartigen en beïnvloeden".

Tijdens de heidag op 1 september hebben raad, college en MT met elkaar gedeeld wat daarvoor nodig is. Een voorstel voor een pilot voor een nieuwe manier van vergaderen, met inbreng van inwoners en bedrijven, is door uw raad aangenomen. Ook het Koersplan Renkum 2020 is door uw raad omarmd. Het college en de organisatie werken nu aan informatie naar de fracties zodat in de

aanloop van het Meerjarenbeleidsplan 2018-2022 keuzes kunnen worden gemaakt in aansluiting op onze besturingsfilosofie en de koers van de organisatie.

Naam indicator	Eenheid		2015	2016	2017
Demografische druk	%	Renkum	69,7	88,3	89,1
		NL		68,5	69,0

Naam indicator **Beschrijving**

Demografische druk De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar. Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Wat zijn de kosten?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	5.681	5.934	6.343	-408
Baten	844	869	1.299	430
Saldo van baten en lasten	-4.837	-5.066	-5.044	22
Mutatie reserve	400	181	56	-126
Gerealiseerd resultaat	-4.437	-4.885	-4.989	-104

Resultaat per programma

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Rekening
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	-8.262
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	-2.015
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	1.215
04 Veiligheid	-2.566
05 Openbare ruimte	-4.363
06 Economie & Cultuur	-472
07 Inwoner, bestuur & organisatie	-4.989
Totaal programma's	-21.452
00 Algemene dekkingsmiddelen	32.109
Onvoorzien	
Overhead	-11.877
Totaal resultaat	-1.220

Vennootschapsbelasting

Op grond van deze wet worden gemeenten, provincies, waterschappen en andere publiekrechtelijke rechtspersonen die een onderneming drijven per 1 januari 2016 belastingplichtig voor de Vpb.

Voor de Vpb is sprake van een onderneming indien, cumulatief, sprake is van:

- een duurzame samenwerking van kapitaal en arbeid;
- waarmee wordt deelgenomen aan het economische verkeer; en
- waarmee winst wordt beoogd (het winstogmerk wordt geacht reeds aanwezig te zijn indien structureel overschotten worden behaald of als incidenteel overschotten worden behaald en in concurrentie wordt getreden).

Indien één van deze drie eisen ontbreekt, is geen sprake van een onderneming. De gemeente is alsdan in zoverre niet onderworpen aan de Vpb.

Alle gemeentelijke activiteiten zijn in kaart gebracht en bepaald is welke daarvan Vpb-plichtig worden. In het geval van Vpb-plicht is in kaart gebracht welke opbrengsten, welke kosten en welke vermogensbestanddelen aan die activiteit worden toegerekend (vermogensetikettering). Voorts is onderzocht of (een deel van) de ondernemingswinst is vrijgesteld.

Het risico op VPB-plicht beperkt zich tot een klein aantal gebieden:

- Begraven (voor zover "winstgevend")
- Financiering (verstrekking van leningen bijv. ihkv duurzaamheid)
- Natuurbescherming (in het geval dat houtverkoop wordt losgeweekt uit het totale bosbeheer)
- Grondbedrijf (voor zover "winstgevend")
- Verhuur onroerende zaken (boven normaal vermogensbeheer)
- Verkoop onroerende zaken (boven normaal vermogensbeheer)
- Verkoop roerende zaken (voor zover daar een "bescheiden inkomen" uit wordt gerealiseerd)

Deze onderdelen zijn verder uitgewerkt om te komen tot een voorstel richting de belastingdienst. Consequenties lijken vooralsnog beperkt. Op deze onderdelen komt Gemeente Renkum niet door de ondernemerspoort. Wel moet een administratie worden ingericht om de Vpb-plicht voor deze onderdelen blijvend in kaart te houden.

Pas na controle door de belastingdienst kan met 100% zekerheid worden vastgesteld dat ons ingenomen standpunt "Gemeente Renkum is niet verplicht tot aangifte VPB" juist is.

Paragrafen

Paragraaf 1 Lokale heffingen

Inleiding

Lokale heffingen zijn inkomsten voor de gemeente, betaald door de burgers. Het zijn inkomsten die verkregen worden op grond van publiekrechtelijke regels, voornamelijk belastingen en leges, die de overheid heft op grond van wettelijke bepaling van haar inwoners en gasten.

Deze heffingen kunnen worden onderscheiden in:

1. Belastingen: uitvoering van collectieve vormen van dienstverlening (algemeen belang), maar ook publiek-individuele vormen van dienstverlening zonder een duidelijke relatie tussen dienstverlening en belasting (voornamelijk OZB).
2. Retributies: uitvoering van publiekrechtelijke dienstverlening: burger moet ook betalen als hij de dienst niet wenst (afvalstoffenheffing en rioolrecht).
3. Leges: individuele dienstverlening van typische overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard (paspoorten, vergunningen enz.). Betaling vindt alleen plaats bij afname van de producten.

Opbrengsten

In deze paragraaf zullen wij ingaan op het gemeentelijk beleid voor de bepaling van de tarieven en realisatie van de inkomsten voor belastingen, retributies en leges.

In een gecombineerde aanslag worden de OZB, afvalstoffenheffing, rioolheffing en hondenbelasting aan de belastingplichtige in rekening gebracht. Over 2017 zijn de aanslagen per 31 januari opgelegd. Daarnaast zijn de nog op te leggen belastingen over 2015 en 2017 in 2017 in rekening gebracht.

In het vervolg wordt aangegeven wat de opbrengsten zijn over belastingjaar 2017 en de effecten van de aanslagen over oudere jaren.

OZB

Tarieven OZB

In de Begroting 2017 zijn de uitgangspunten weergegeven voor de bepaling van de OZB inkomsten in 2017. Bij de behandeling van de Begroting 2017 is besloten om de tarieven OZB 2017 te laten stijgen met betrekking tot de inflatie, perceptiekosten, waardeontwikkeling WOZ-waarde voor 2015 en voor 2017.

Op basis van deze gegevens zijn de tarieven voor 2017 als volgt vastgesteld:

Tarief in % van de waarde onroerend goed	2017	2016
Woning		
Eigenaar	0,1179	0,1209
Niet-woning		
Eigenaar	0,2529	0,2407
Gebruiker	0,1994	0,1969
Totaal	0,4523	0,4376

De geraamde opbrengst voor het belastingjaar 2017 is € 6.250.000. De opbrengst OZB die hierdoor behaald moet worden heeft betrekking op het huidige areaal. Deze begroting is in de Voorjaarsnota 2017 naar beneden bijgesteld naar € 6.192.000. Daarnaast is in de najaarsnota de begroting naar beneden bijgesteld met € 208.000 voor lagere opbrengsten over oude jaren.

Opbrengsten OZB/RZB

Via de gecombineerde aanslagen over belastingjaar 2017 wordt de OZB in rekening gebracht. Vervolgens worden gedurende het jaar verminderingen en ontheffingen toegepast. De vermindering en ontheffingen hebben onder andere te maken met afhandeling van bezwaar- en beroepschriften.

De kwijtscheldingen zijn bij de OZB opgenomen als opbrengsten. De kwijtscheldingen worden binnen het minimale beleid opgenomen als een last. De bruto opbrengst van de OZB 2017 is als volgt:

OZB/RZB <i>Bedragen x € 1.000</i>	Bedrag	Vermindering/ ontheffing	Bruto opbrengst
Woning			
Eigenaar	4.226	18	4.208
Niet-woning			
Eigenaar	1.265	28	1.237
Gebruiker	806	72	734
Totaal	6.297	118	6.179

In het jaar 2017 zijn er aanslagen over oude jaren in rekening gebracht en hebben over oude jaren verminderingen plaatsgevonden. Per saldo levert dit nog een nadeel op van € 199.000. In de najaarsnota was rekening gehouden met een nadeel van € 208.000.

Totale OZB in 2017 <i>Bedragen x € 1.000</i>	
Aanslagen 2017	6.187
Nog op te leggen over 2017	37
Totaal belastingjaar 2017	6.224
Effect van oude belastingjaren	-199
Totale opbrengst	6.025
Begroot 2017	6.192
Begroot oude jaren	-208
Resultaat	41

Het totale voordeel van OZB ten opzichte van de begroting bedraagt € 41.000. Dit voordeel bestaat uit een structureel voordeel van € 32.000 over 2017 (OZB/RZB woningen eigenaren € 19.000 voordeel; OZB niet-woning eigenaar € 19.000 voordeel en OZB niet-woningen gebruiker € 6.000 nadeel) en incidenteel voordeel van € 9.000 (OZB/RZB woningen eigenaren € 3.000 voordeel; OZB niet-woningen eigenaren € 17.000 voordeel en OZB niet-woningen gebruikers € 11.000 nadeel). Het nadeel bij niet-woningen gebruikers voor 2017 wordt veroorzaakt door leegstand.

Afvalstoffenheffing

Tarieven afvalstoffenheffing

In 2017 is overgegaan naar een nieuwe manier van inzamelen. Bij het nieuwe betalingssysteem wordt uitgegaan van het in rekening brengen van het vastrecht per aansluiting inclusief een gemiddeld aantal aanbiedingen per jaar. Na afloop van het kalenderjaar vindt de afrekening plaats op basis van het werkelijk aantal aanbiedingen over het voorgaande jaar. Tegelijkertijd ontvangt men de aanslag van het vastrecht voor het nieuwe jaar.

De tarieven voor 2017 op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel.

Vastrecht	2017
<i>Bedragen in euro's</i>	
Tarieven	
1-persoon	181,00
2-persoons	194,70
3-persoons of meer	211,40

Variabel	2017
<i>Bedragen in euro's</i>	
Tarieven	
Laagbouw	
Per aanbieding restafval met een 140 liter restafval klike	3,00
Per aanbieding restafval met een 240 liter restafval klike	5,00
Hoogbouw	
Per aanbieding restafval met een zak van 60 liter	1,00
Per aanbieding restafval met een zak van 30 liter	0,50

In hoogbouw komt het ook voor dat de huishoudens niet zelfstandig het afval in de ondergrondse containers deponeren (serviceflats). Hierbij wordt alleen een vast bedrag aan afvalstoffenheffing in rekening gebracht. Hierbij wordt de helft van de verlaging van de tarieven ten opzichte van 2016 toegepast. De tarieven voor de serviceflats bedragen dan:

Afvalstoffenheffing serviceflats	2017
<i>Bedragen in euro's</i>	
Tarieven	
1-persoon	212,00
2-persoons	240,90
3-persoons of meer	260,60

Om de nieuwe tarieven te kunnen vergelijken met de huidige tarieven is er een aanname gemaakt van het aantal keer dat restafval wordt aangeboden. Dit is 8 keer voor een één persoon, 13 keer voor een twee persoon en 17 keer voor een 3 of meer persoonshuishouden. Bij hoogbouw is dit 3 keer zoveel.

Omgerekend komt dit uit op de volgende bedragen.

Afvalstoffenheffing <i>Bedragen in euro's</i>	2017	2016
Tarieven		
1-persoon	205,00	219,00
2-persoons	233,70	248,20
3-persoons of meer	262,40	278,80
Wijziging t.o.v. vorig jaar	-6,5%	0,5%

De geraamde opbrengst voor het belastingjaar 2017 was € 3.207.000.

Opbrengsten afvalstoffenheffing

Via de gecombineerde aanslagen over belastingjaar 2017 wordt de afvalstoffenheffing in rekening gebracht. Vervolgens worden gedurende het jaar verminderingen en ontheffingen toegepast. Dit heeft, onder andere, te maken met verhuizing van de belastingplichtige.

De kwijtscheldingen zijn bij de afvalstoffenheffing opgenomen als opbrengsten. De kwijtscheldingen worden binnen het product belastingen bij programma 7 opgenomen als een last. De opbrengst afvalstoffenheffing voor 2017 bedraagt:

Afvalstoffenheffing <i>Bedragen x € 1.000</i>	Bedrag	Vermindering / ontheffing	Bruto opbrengst
1-persoon	832	35	797
2-persoons	1.024	32	992
3-persoons of meer	892	24	868
Totaal	2.748	91	2.657

Er moeten in 2018 nog aanslagen worden opgelegd over 2017 voor het variabele deel en de serviceflats. Hiervoor is een bedrag bepaald van € 530.000.

Over oude jaren zijn aanslagen opgelegd en verminderingen/ ontheffingen toegepast van € 8.000. Dit levert een resultaat op dat ten gunste komt van het boekjaar 2017.

Totale afvalstoffenheffing in 2017 <i>Bedragen x € 1.000</i>	
Aanslagen 2017	2.657
Nog op te leggen over 2017	530
Totaal belastingjaar 2017	3.187
Effect van oude belastingjaren	8
Totale opbrengst	3.195
Begroot	3.207
Resultaat	-12

Het resultaat op de inkomsten afvalstoffenheffing is meegenomen bij de bepaling van de storting in c.q. onttrekking uit de voorziening afvalstoffenheffing.

Rioolheffing

Tarieven rioolrecht

Bij de bepaling van een kostendekkend rioolrecht gelden voor de kostprijsbepaling de volgende uitgangspunten:

- alle lasten en baten zoals geraamd op het product "Riolering en Water";
- 100% van de kwijtscheldingen over de rioolheffing;

- 50% van de lasten van de straatreiniging;
- 100% van de perceptiekosten belastingen.

De tarieven zijn in de volgende tabel weergegeven.

Tarieven	2017	2016
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
Eigenaren		
Woning per aansluiting	92,34	89,89
Niet-woning per aansluiting	353,38	353,38
Gebruiker		
Woningen:		
1-persoonshuishouden	58,23	56,69
2-persoonshuishoudens	116,47	113,38
Vanaf 3-persoonshuishoudens	174,70	170,07
Niet woningen:		
Tot en met 250 m3	192,70	192,70
Stijging/daling t.o.v. vorig jaar	(alleen woningen) 2,7%	

De geraamde opbrengst voor het belastingjaar 2017 was € 3.367.000.

Opbrengsten rioolheffing

Via de gecombineerde aanslagen over belastingjaar 2017 wordt de rioolheffing in rekening gebracht. Vervolgens worden gedurende het jaar verminderingen en ontheffingen toegepast. Een vermindering heeft, onder andere, te maken met verhuizing van de belastingplichtige.

De kwijtscheldingen zijn bij de rioolheffing opgenomen als opbrengsten. De kwijtscheldingen worden binnen het product belastingen bij programma 7 opgenomen als een last. De opbrengst rioolheffing voor 2017 bedraagt:

Rioolheffing	Bedrag	Vermindering/ ontheffing	Bruto opbrengst
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
Woningen:			
Vast bedrag (eigenaars)	1.343	4	1.339
Gebruikers:			
1-persoon	285	13	272
2-persoons	623	25	598
3-persoons of meer	733	29	704
Niet woningen:			
Vast bedrag (eigenaars)	276	6	270
Waterverbruik (gebruikers)	218	6	212
Totaal	3.478	83	3.395

Over oude jaren zijn aanslagen opgelegd en verminderingen/ ontheffingen toegepast van € 5.000. Bij de jaarrekening 2016 was er geen rekening mee gehouden dat over oude jaren nog verrekeningen zouden plaatsvinden. Dit levert een resultaat op dat ten gunste komt van het boekjaar 2017.

Totaal rioolheffing in 2017	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Aanslagen 2017	3.395
Nog op te leggen over 2017	0
Totaal belastingjaar 2017	3.395
Effect van oude belastingjaren	5
Totale opbrengst	3.400
Begroot	3.367
Resultaat	33

Het voordeel dat hier ontstaat zal worden meegenomen bij de bepaling van de storting in c.q. onttrekking uit de voorziening rioolheffing.

Hondenbelasting

Tarieven hondenbelasting

Op basis van de algemene uitgangspunten voor de bepaling van de jaarlijkse tariefstelling zijn de tarieven (afgerond) hondenbelasting in de volgende tabel weergegeven.

<i>Bedragen in euro's</i>	2017	2016
Eerste hond	62,80	63,10
Tweede hond	104,80	105,30
Derde en volgende hond	146,80	147,50
Stijging t.o.v. vorig jaar	- 0,5%	

In de begroting is een opbrengst geraamd van € 178.000.

Opbrengsten hondenbelasting

De opbrengst van de hondenbelasting in 2017 is als volgt:

Hondenbelasting	Bedrag	Vermindering/ ontheffing	Bruto opbrengst
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
Eerste hond	154	9	145
Tweede hond	29	3	26
Derde en volgende hond	7	1	6
Totaal	190	13	177

Totaal hondenbelasting in 2017	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Aanslagen 2017	177
Nog op te leggen over 2017	0
Totaal belastingjaar 2017	177
Effect van oude belastingjaren	1
Totale opbrengst	178
egroot	178
Resultaat	0

Toeristenbelasting

Tarieven toeristenbelasting

Met ingang van 2007 worden twee tarieven gehanteerd, namelijk één voor campings en andere eenvoudige verblijfsaccommodaties en één voor hotels. De tarieven voor 2017 zijn weergegeven in de volgende tabel (afgerond op 5 cent).

Toeristenbelasting	2017	2016
<i>Bedragen in euro's</i>		
Tarief per overnachting voor:		
Hotels	1,90	1,75
Campings	1,05	0,95
Stijging t.o.v. vorig jaar		
- Hotels	0,0%	
- Campings	0,0%	

In de begroting is een opbrengst geraamd van € 349.000. In de najaarsnota is dit bijgesteld naar € 419.000 in verband met inkomsten over oude jaren.

Opbrengsten toeristenbelasting

Bij bepaling van de opbrengsten over belastingjaar 2017 wordt uitgegaan van het aantal overnachtingen 2016 van 233.407 (173.202 hotels en 60.205 campings) tegen de tarieven van 2017 Dit betekent dat er een opbrengst over 2017 van € 392.000 wordt verwacht.

Totaal toeristenbelasting in 2017	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Nog op te leggen over 2017	392
Effect van oude belastingjaren	98
Totale opbrengst	490
Begroot na wijziging	419
Resultaat	71

Kwijtscheldingen

Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

Kwijtscheldingen per belasting/ retributie <i>Bedragen x € 1.000</i>	
Rioolheffing	63
Afvalstoffenheffing	147
Hondenbelasting	9
Overig	0
Totaal	219

Samenvattend waren de totale kwijtscheldingen over 2017 als volgt:

Totaal kwijtschelding in 2017 <i>Bedragen x € 1.000</i>	
Kwijtschelding 2017	204
Kwijtscheldingen oude jaren	15
Totaal kwijtscheldingen in 2017	219
Begroot na wijziging	252
Resultaat	33

Leges

Hieronder vallen de leges voor:

- de producten van team burgerzaken (w.o. paspoorten, rijbewijzen);
- vergunningen (waaronder bouwvergunningen, gebruikersvergunningen, kapvergunningen);
- lijkbezorgingsrechten;
- marktgelden;
- overig.

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgenomen dat de gemeente in de begroting en de jaarstukken moet aangeven:

- welke risico's er spelen;
- welke capaciteit (middelen) er beschikbaar is bij tegenvallers;
- wat het beleid is ten aanzien van de risico's, de capaciteit en de relatie tussen beide.

In deze paragraaf zal worden ingegaan op ons weerstandsvermogen in 2017. Daarbij wordt eerst stilgestaan bij het beleid van onze gemeente. Vervolgens komt de weerstandscapaciteit aan de orde. Daarna wordt ingegaan op de risico's waarvan sprake is binnen onze gemeente. Tot slot worden conclusies getrokken over het weerstandsvermogen.

Daarnaast zijn de op basis van het BBV en onze financiële verordening verplichte kengetallen opgenomen in deze paragraaf.

Beleid

De hoofdlijnen van ons beleid met betrekking tot het weerstandsvermogen en risicomanagement is vastgelegd in de financiële verordening gemeente Renkum, die op 28 juni 2017 door uw Raad is vastgesteld. De verdere uitwerking vindt jaarlijks plaats in de begroting.

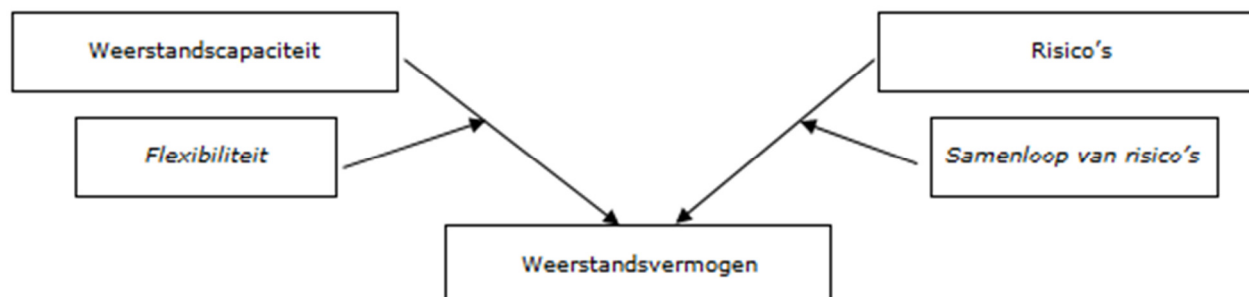
Risicomanagement is als een continu proces vormgegeven binnen de organisatie. Daarvoor is het risicomanagement ingebed binnen het beleidsvormingsproces en de planning- & controlcyclus. Het proces van risicomanagement omvat drie stappen: inventariseren, analyseren en beheersen. In hoofdlijnen zijn er vier mogelijkheden om risico's te beheersen, namelijk: elimineren, reduceren, overdragen of accepteren. Als een risico niet kan worden geëlimineerd, gereduceerd of overgedragen, dan wordt het risico geaccepteerd en zal de eventuele (financiële) schade middels de weerstandscapaciteit moeten worden afgedekt. Dit betekent overigens niet per definitie dat het risico niet beïnvloedbaar is en daarom maar geaccepteerd moet worden. Het betekent dat het risico op dit moment geaccepteerd wordt en niet op één of andere wijze is afgedekt.

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre een gemeente in staat is tegenvallers op te vangen. Van belang is daarbij om vast te stellen in hoeverre tegenvallers kunnen worden opgevangen zonder dat dit consequenties heeft voor het voorgenomen beleid in de (meerjaren)begroting.

Voor de bepaling van het weerstandsvermogen zijn twee factoren van belang, namelijk:

- de weerstandscapaciteit en
- de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van de gemeente.

In schema kan dit als volgt worden weergegeven:

Het kan noodzakelijk zijn om de weerstandscapaciteit aan te vullen, bijvoorbeeld omdat er nieuwe risico's zijn ontdekt. Het tempo waarin dit gebeurt is afhankelijk van de flexibiliteit van de (financiële) organisatie. Bepaalde kostenposten kunnen sneller worden omgebogen dan andere.

De samenloop van risico's heeft een dubbele inhoud. Enerzijds kan de samenloop van risico's ertoe leiden dat de weerstandscapaciteit 'op' raakt. Anderzijds kunnen kleine risico's, risico's die individueel niet van belang zijn, indien ze gelijktijdig of kort na elkaar zich voordoen, toch een risico voor de weerstandscapaciteit gaan vormen.

In het vervolg van deze paragraaf zal worden ingegaan op onze weerstandscapaciteit. Vervolgens komen de risico's aan de orde. Tot slot zullen conclusies worden getrokken over het weerstandsvermogen van de gemeente en zal aanvullend worden ingegaan op enkele financiële kengetallen. In deze paragraaf worden alleen de uitkomsten op hoofdlijnen aangegeven. Meer gedetailleerde informatie in terug te vinden in bijlage 2.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit betreft de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt c.q. kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Daarbij worden incidentele en structurele weerstandscapaciteit onderscheiden.

Met het eerste wordt het vermogen bedoeld om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de hoogte van het voorzieningenniveau dat de gemeente haar burgers wil aanbieden.

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent kunnen worden ingezet om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van het bestaande beleid.

In bijlage 2 vindt u de inventarisatie van de weerstandscapaciteit voor de jaren 2018 tot en met 2022. Op grond daarvan concluderen we het volgende over de huidige weerstandscapaciteit:

Weerstandscapaciteit <i>Bedragen x € 1.000</i>	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
Structurele capaciteit						
Onbenutte belastingcapaciteit		2.649				2.649
Begrotingsruimte						
Kostenreductie						
Totaal structureel	0	2.649	0	0	0	2.649
Incidentele capaciteit						
Post onvoorzien	165	165	165	165	165	825
Weerstandreserve	954					954
Onbenutte belastingcapaciteit						
Stille reserves						
Begrotingsruimte						
Buffer						
Kostenreductie						
Totaal incidenteel	1.119	165	165	165	165	1.779
Totaal weerstandscapaciteit	1.119	2.814	165	165	165	4.428

Risico's

Bij de inventarisatie van risico's worden de risico's ingedeeld naar de paragrafen in de begroting. Dit betekent dat we risico's onderscheiden op het gebied van lokale heffingen, kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen, grondbeleid en subsidies.

In het kader van het weerstandsvermogen moet overigens worden bedacht dat niet alle risico's daadwerkelijk risico's voor het weerstandsvermogen van de gemeente zijn. Risico's waarvoor reeds een voorziening, verzekering of bestemmingsreserve is gevormd, worden uiteraard niet meegenomen in deze inventarisatie. Dit geldt ook voor risico's waarvoor reeds in de projectbegroting c.q. de kostencalculatie een post onvoorzien is opgenomen.

In bijlage 2 zijn de risico's in beeld gebracht die op dit moment bekend zijn. Van de risico's is aangegeven wat de kans is dat het risico zich voordoet en wat het financiële gevolg van het risico is. De totale risico-omvang is bepaald door de kans te vermenigvuldigen met het financiële gevolg. Voor de beoordeling van de kans gebruiken we de volgende 5 klassen:

Klasse	Kans (waarschijnlijkheid)	Procentueel
1	Zeër klein	1-20 %
2	Klein	21-40 %
3	Gemiddeld	41-60 %
4	Groot	61-80 %
5	Zeër groot	81-100 %

Voor de beoordeling van het financiële gevolg hanteren we de volgende klassenindeling:

Klasse	Bandbreedte financieel gevolg in euro's
1	0-25.000
2	25.001-50.000
3	50.001-100.000
4	100.001-250.000
5	Meer dan 250.001

Hieruit volgen de volgende risicobedragen per paragraaf.

Risico's Bedragen x € 1.000	2018 Inc	2018 Str	2019 Inc	2019 Str	2020 Inc	2020 Str	2021 Inc	2021 Str	2022 Inc	2022 Str
Lokale inkomsten	38	88	105	0	0	0	0	0	0	0
Onderhoud kapitaalgoederen	926	0	313	0	201	0	0	0	0	0
Financiering	41	0	37	0	26	0	20	0	16	0
Bedrijfsvoering	543	23	80	0	50	0	50	0	50	0
Verbonden partijen	81	0	99	0	117	0	117	0	117	0
Grondbeleid	423	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Subsidies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	2.052	110	635	0	393	0	186	0	182	0

Weerstandsvermogen

In de voorgaande onderdelen zijn we ingegaan op de weerstandscapaciteit en de risico's. Zoals eerder gezegd, bestaat het weerstandsvermogen uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. Het weerstandsvermogen kan in twee soorten worden verdeeld, te weten:

Statisch weerstandsvermogen

Met het statisch weerstandsvermogen (ook wel het éénjarige weerstandsvermogen genoemd) wordt bedoeld de mate waarin tegenvallers opgevangen kunnen worden zonder dat dit tot beleidswijzigingen in het begrotingsjaar zelf leidt. Het gaat er om of de gemeente voldoende middelen heeft om een risico in het lopende jaar op te vangen. Het voordoen van het risico mag er niet toe leiden dat de gemeente haar beleid moet aanpassen.

Dynamisch weerstandsvermogen

Het is ook mogelijk dat een risico gevolgen heeft voor meerdere jaren. Het dynamisch weerstandsvermogen (ook wel het meerjarige weerstandsvermogen genoemd) is de mate waarin de gemeente tegenvallers kan opvangen zonder dat dit consequenties heeft voor meerdere begrotingsjaren.

Het in kaart brengen van het statisch en dynamisch weerstandsvermogen geeft de gemeente inzicht in hoeverre ze in staat is om risico's op te vangen in het huidige jaar en komende jaren. Met dit inzicht kan de gemeente tijdig maatregelen treffen om problemen te voorkomen.

Het weerstandsvermogen is niet uit te drukken in een bedrag. Het betreft een kwantificering van de confrontatie tussen de weerstandscapaciteit en de financiële risico's. Wij berekenen het statisch en het dynamisch weerstandsvermogen als volgt:

$$\text{Statisch weerstandsvermogen} = \frac{(\text{Incidentele weerstandscapaciteit jaar } t \text{ t/m } t+4)}{((\text{Inc. risico's jaar } t \text{ t/m } t+4) + (\text{str. risico's jaar } t))} \times 100 \%$$

$$\text{Dynamisch weerstandsvermogen} = \frac{(\text{Structurele weerstandscapaciteit jaar } t+1 \text{ t/m } t+4)}{(\text{Structurele risico's jaar } t+1 \text{ t/m } t+4)} \times 100\%$$

Aan het weerstandsvermogen geven we de volgende kwalificaties:

Weerstandsvermogen	Beoordeling
> 100 %	Uitstekend
80 % - 100 %	Ruim voldoende
60 % - 80 %	Voldoende
40 % - 60 %	Matig
< 40 %	Slecht

Wij streven naar een statisch en dynamisch weerstandsvermogen van minimaal 80 en maximaal 100%.

Het statisch en dynamisch weerstandsvermogen van onze gemeente kan op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten als volgt worden vastgesteld.

Statisch weerstandsvermogen	
Risico's ten opzichte van incidentele weerstandscapaciteit	
Incidentele risico's 2018 t/m 2022	3.449
Structurele risico's 2018	110
Totaal	3.559
Aanwezige incidentele weerstandscapaciteit 2018 t/m 2022	
	1.779
Percentage	50 %

Dynamisch weerstandsvermogen	
Risico's ten opzichte van structurele weerstandscapaciteit	
Structurele risico's 2018 t/m 2022	110
Totaal	110
Aanwezige structurele weerstandscapaciteit 2018 t/m 2022	
	2.649
Percentage	2.409 %

De conclusie luidt dat het statisch weerstandsvermogen matig is en niet voldoet aan de gestelde norm van 80%. Het dynamisch weerstandsvermogen is meer dan uitstekend.

In eerdere begrotingen is besloten de "overcapaciteit" op het dynamisch weerstandsvermogen mee te nemen bij de bepaling van het statisch weerstandsvermogen. De incidentele weerstandscapaciteit komt daarmee op 122%.

Ons weerstandsvermogen ligt op vergelijkbaar niveau met wat is gerapporteerd in de begroting 2018. Doel van het weerstandsvermogen is dat risico's kunnen worden opgevangen, zonder dat dit de realisatie van het beleid in gevaar brengt. Wij hebben beleid vastgesteld voor de inhoudelijke programma's, maar ook voor de bepaling van belastingopbrengsten en de omvang van de vrije algemene reserve. Wanneer meer dan 50 % van de onderkende risico's zich voordoet, zullen wij ons beleid op een of meerdere onderdelen moeten bijstellen.

Financiële kengetallen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten is het verplicht een aantal financiële kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarstukken. Het betreft de volgende kengetallen:

- netto schuldquote;
- netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen;
- solvabiliteitsratio;
- kengetal grondexploitatie;
- structurele exploitatieruimte;
- belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden.

De uitkomst van deze kengetallen voor onze gemeente is weergegeven in de volgende tabel. De berekening is opgenomen in bijlage 2.

Financiële kengetallen	Rek. 2016	Begr. 2017	Rek. 2017
Netto schuldquote	19 %	20 %	31 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	14 %	15 %	25 %
Solvabiliteitsratio	32 %	32 %	27 %
Grondexploitatie	5 %	6 %	3 %
Structurele exploitatieruimte	1 %	2 %	2 %
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde voorgaand jaar	118 %	116 %	116 %

Beoordeling ontwikkeling kengetallen

De netto schuldquote laat door de jaren heen een stijging zien. Dit laat zich verklaren door grote investeringen in het MFC 3B4, scholen, brandweerposten, sporthallen en gymzalen waarvoor externe financiering wordt aangetrokken. Vergeleken met andere Gelderse gemeenten is onze schuldenlast relatief laag ten opzichte van de eigen middelen. De bijbehorende rente- en aflossingslast vormt dan ook een relatief beperkt onderdeel van de gemeentelijke uitgaven.

De solvabiliteitsratio, oftewel het eigen vermogen in verhouding tot het balanstotaal laat een daling zien. Ook dit heeft te maken met de eerder genoemde investeringen.

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. De afgelopen periode is de grondwaarde van een aantal projecten afgeboekt op basis van nieuwe contracten. De resterende grondwaarde is daarmee beperkt. De verwachte realisatie van projecten verklaart de daling van het percentage.

De structurele exploitatieruimte is beperkt. Aangezien nog steeds sprake is van een structureel sluitende meerjarenbegroting, is dat geen probleem.

De woonlasten t.o.v. het landelijke gemiddelde worden alleen op begrotingsbasis berekend. Onze woonlasten liggen hoger dan het landelijke en het Gelderse gemiddelde.

De provincie Gelderland gaat voor de beoordeling van de gemeentelijke begroting uit van een categorisering van de kengetallen. Zij nemen de netto schuldquote niet mee in hun oordeel. De omvang van het weerstandsvermogen wordt daarentegen wel meegenomen in het oordeel. De categorieën, waarbij categorie A het minst risicovol is en categorie C het meest, zijn opgenomen in de onderstaande tabel. De score van Renkum voor 2017 is vetgedrukt weergegeven.

Kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Solvabiliteitsratio	> 50 %	20 - 50 %	< 20 %
Grondexploitatie	< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
Structurele exploitatieruimte	Begr. en MJB > 0 %	Begr. of MJB > 0 %	Begr. en MJB < 0 %
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde voorgaand jaar	< 95 %	95 - 105 %	> 105 %
Weerstandsvermogen	> 100 %	80 - 100 %	< 100 %

Bovenstaande score houdt in dat Renkum onvoldoende scoort. Voor de bepaling van de toezichtsvorm (repressief of preventief toezicht) blijft het reëel en structureel sluitend zijn van de (meerjaren)begroting het bepalende criterium.

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn investeringen waarvan het nut zich over een reeks van jaren uitstrekt. In de Begroting 2017 is in deze paragraaf het beleidskader omtrent het onderhoud van kapitaalgoederen zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen gegeven. Verder is inzicht gegeven in het niveau van de voorzieningen en de beschikbare middelen.

Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen komen op diverse beleidsvelden voor. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten. Onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen. Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatielasten gemoeid. Een goed overzicht is daarom van belang voor een goed inzicht in de financiële positie.

In het jaarverslag wordt aangegeven wat in het verslagjaar is gerealiseerd, de financiële consequenties hiervan en welke ontwikkelingen er zijn geweest.

Het beleid van de gemeente Renkum voor het onderhoud van kapitaalgoederen is opgenomen in de volgende plannen (2017):

Nota	Vaststelling
Beleidsnota Wegbeheer Renkum	De nieuwe beleidsnota Wegbeheer wordt in 2018 opgesteld. Deze nota wordt onderdeel van het programma Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR).
Actualisatienota Wegbeheer	De actualisatienota wordt opgenomen in het IBOR programma.
Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan + "Water Stroomt"	16 december 2015
Beleidsnota Beheer Gemeentelijke Accommodaties (BGA; onderhoudsplanning t/m 2017)	ter kennisname commissie bedrijvigheid d.d. 14 november 2007
Groenstructuurplan "Structuur in het groen, slim verbinden"	vastgesteld eind 2016
Bosbeleidsplan	Het nieuwe Bosbeleidsplan is november 2017 vastgesteld voor een periode van 10 jaar ingaande 01-01-2018
Bomenverordening gemeente Renkum	Vastgesteld eind 2016
Groenbeheerplan	Dit plan wordt vervangen en opgenomen in het IBOR programma.
Beleidsnota Openbare Verlichting	De beleidsnota Openbare Verlichting wordt vervangen zodra de nieuwe landelijke richtlijnen bekend zijn. De beleidsnota wordt dan opgenomen in het IBOR programma.

Onderhoud wegen

- De gemeente heeft als wegbeheerder de verplichting haar wegen verantwoord te beheren en te onderhouden. De gemeente heeft een zorgplicht en is volgens het Burgerlijk Wetboek wettelijk aansprakelijk voor schade die te wijten is aan of veroorzaakt wordt door gebreken aan de verharding.
- De totale oppervlakte van verhardingen in het beheer van de gemeente bedraagt ongeveer 1.523.000 m²
- Circa 83% hiervan bevindt zich binnen de bebouwde kom, 17% ligt daarbuiten.

Beleidsnota/actualisatienota Wegbeheer Renkum

De beleidsnota en actualisatienota worden onderdeel van het nieuwe programma **I**ntegraal **B**eheer **O**penbare **R**uimte (IBOR). Om de beide nota's zo goed mogelijk met andere disciplines af te stemmen worden de beide nota's in 2018 opgesteld in plaats van 2017.

Onderhoudsniveau

In de Actualisatienota 2015-2017 is vastgelegd dat de komende jaren onderhoud wordt gepleegd op een gecombineerd kwaliteitsniveau B/C conform de CROW (landelijk erkend instituut voor normen en richtlijnen), waarbij de belangrijkste ontsluitingswegen en fietspaden op niveau B en de overige op niveau C worden onderhouden.

Wat hebben we in 2017 gedaan?

- Het wegonderhoud voor asfalt en voor elementenverhardingen is in 2015 voor twee jaar gegund aan aannemers, met hierbij een mogelijke uitloop van één jaar.
- In 2015 en 2016 is het wegonderhoud (respectievelijk asfalt en elementen) met beide aannemers geëvalueerd en op basis van de uitkomst is het werk ook voor 2017 aan hen gegund.
- Op basis van de ingediende prijzen en de onderhoudsplanningen vanuit andere disciplines is de planning van het wegonderhoud voor 2017 bepaald en uitgevoerd.

Project reconstructie Van der Molenallee

- De reconstructie van de Van der Molenallee (Tussen Seelbeckweg en Oude Oosterbeekseweg) is separaat en als project aanbesteed. Voor de uitvoering is in het kader van het programma 'Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer' subsidie aangevraagd. De subsidie is beschikbaar gesteld voor het realiseren van veilige en comfortabele fietsvoorzieningen aan weerszijden van de Van der Molenallee. Deze werkzaamheden zijn gecombineerd uitgevoerd met het asfaltonderhoud.

Onderstaande straten zijn in 2017 uitgevoerd

- In 2017 is er al vroeg in het jaar gestart met uitvoering van het asfaltonderhoud. Hierdoor is het mogelijk geweest alle slijtlagen aan te brengen en hebben wij alle geplande asfaltwegen in onderhoud genomen. Ten aanzien van het elementenonderhoud zijn zo goed als alle locaties in 2017 afgerond. De locaties die vanwege weersomstandigheden in 2017 uitgesteld zijn, worden direct begin 2018 uitgevoerd.

Asfalt	Werkzaamheden
Van der Molenallee Doorwerth (tussen Seelbeekweg en Oude Oosterbeekseweg)	Reconstructie rijbaan en fietspaden.
Begraafplaats Oosterbeek Noord (Van Limburg Stirumweg)	Herstel werkzaamheden voetpaden
Jhr. Nedermeijer van Rosenthalweg Oosterbeek (tussen Utrechtseweg en Pr. Bernhardlaan)	Nieuwe deklaag
Kabeljauwallee Doorwerth (tussen W.A. Scholtenlaan en Van der Molenallee)	Nieuwe deklaag
Rotonde Utrechtseweg te Oosterbeek (ter hoogte van de Valkenburglaan)	Nieuwe deklaag
Telefoonweg fase 1 Renkum (vanaf het verlengde van de Airborneweg tot Telefoonweg nr 4)	Nieuwe deklaag

Elementenverharding	Werkzaamheden
Beethovenlaan Doorwerth (ter hoogte van 257-383 en ter hoogte van Chopinlaan)	Herstraten voetpad
Dalweg te Doorwerth (van Bachlaan tot Kasteelweg)	Herstraten voetpad
Richtersweg Doorwerth (tussen Waldeck Pymontlaan en Kerklaan en ter hoogte van de Richtersflat)	Herstraten voetpad
Van der Molenallee Doorwerth (tussen Kasteelweg en Beethovenlaan en ter hoogte van de rotonde met de Seelbeekweg)	Herstraten voetpad
W. A. Scholtenlaan Doorwerth (tussen de Houtsniplaan en de Reigersberg)	Herstraten voetpad
Bergerhof Renkum (ter hoogte van huisnr 2)	Herstraten voetpad/ inrit
Doornenkampseweg te Renkum (ter hoogte van huisnr 13)	Herstraten voetpad/ inrit
Europalaan Renkum (parkeerplaats Europalaan en Kerkstraat)	Herstraten parkeerplaatsen
Groenendaalseweg Renkum (Van Molenweg tot Beukenlaan)	Herstraten inrit
Meester van Oostromweg Renkum (tussen huisnr 19 en 21)	Herstraten voetpad
Molenweg te Renkum (verkeersplateau)	Herstel rijbaan
Nieuwe Keijenbergseweg Renkum (tussen huisnr 2 en 80 en tussen huisnr 122 en 160)	Herstraten voetpad
Schimmelpennincklaan Renkum (ter hoogte van hoek Swaenepol/ De Ment)	Herstraten parkeerplaatsen
Utrechtseweg Renkum (vanaf huisnr 132 tot aan bushalte)	Herstraten voetpad
Duitsekampweg Wolfheze (tussen huisnr 21 en 28B)	Herstraten voetpad/ inrit
Lindenboomlaan Wolfheze (parkeerplaats bij huisnr 42)	Herstraten parkeerplaatsen
Papyrusstraat Heelsum (bij muziektent)	Herstraten voetpad
Toulon van der Koogweg Oosterbeek (tussen Engelenhof tot Kerkeland)	Herstraten voetpad

Achterstallig onderhoud

Uit de weginspectie van 2016 komt naar voren dat het beschikbare budget voor wegonderhoud geheel onvoldoende is voor het onderhoud van het hele areaal op niveau B/C conform CROW zoals vastgesteld in de Actualisatienota Wegenbeleid 2015-2017. Door het verder oplopen van achterstanden ontstaat er kapitaalvernietiging. Herstel op termijn vraagt een grote investering. In de nieuw op te stellen beleidsnota wordt hierover helderheid verschaft.

Reserve onderhoud wegen

Het verloop van de reserve onderhoud wegen in 2017 is te vinden in deel II Jaarrekening, toelichting balans (bestemmingsreserves).

Openbare verlichting

- De gemeente heeft een zorgplicht en is volgens het Burgerlijk Wetboek wettelijk aansprakelijk voor schade die te wijten is aan of veroorzaakt wordt door gebreken aan de openbare verlichting. Deze aansprakelijkheid heeft alleen betrekking op de verkeersveiligheid en laat de sociale veiligheid buiten beschouwing.
- Lichtmasten circa 5.830 stuks (waarvan circa 1.530 stuks ouder dan 40 jaar)
- Armaturen circa 6.160 stuks (waarvan circa 2.400 stuks ouder dan 20 jaar)
- LED armaturen 639 stuks

Boekwaarde

Binnen de exploitatie is er jaarlijks budget voor o.a. stroomverbruik en onderhoud. Een deel van de vervanging van openbare verlichting wordt geactiveerd; de activa wordt op de balans geplaatst en er wordt over afgeschreven. Over de boekwaarde per 1 januari wordt rente toegerekend. De rente en afschrijving vormen de kapitaallasten. Deze kapitaallasten zijn onderdeel van de jaarlijkse exploitatielasten.

In de volgende tabel is de boekwaarde per 31 december 2017 weergegeven:

Bedragen x € 1.000	per 31-12-2017
Openbare verlichting	690

Onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau is sober.

Wat hebben we in 2017 gedaan?

- In de eerste helft van 2016 is een onderzoek uitgevoerd naar een nieuwe aanpak van het onderhoud en de vervanging van de openbare verlichting.
- Uitgangspunten hierbij zijn onze budgetten en onze wensen/ eisen zoals duurzaamheid, sociale en verkeerstechnische veiligheid.
- Met de budgetten en de wensen/ eisen als criterium is aan marktpartijen om innovatieve ideeën gevraagd om ons volledige areaal gedurende 20 jaar te laten branden.
- De aanbesteding is in 2017 in gang gezet, de definitieve gunning vindt in het tweede kwartaal van 2018 plaats.

Achterstallig onderhoud

Op dit moment zijn ca. 1.530 lichtmasten ouder dan 40 jaar en ca. 2.400 armaturen ouder dan 20 jaar. In het meerjarenprioriteringsplan is niet (alleen) de leeftijd bepalend voor de prioritering, maar ook de veiligheid. Door een nieuwe insteek te kiezen, waarbij wij de markt stimuleren met innovatieve ideeën te komen, verwachten wij dat het achterstallig onderhoud binnen enkele jaren is weggewerkt.

Reserve

Omwille van de veiligheid en in het kader van duurzaamheid, is in de begroting 2014 besloten circa 800 in zeer slechte staat zijnde lichtmasten in 2014-2017 te vervangen en te voorzien van een dim-regime om zo energie te besparen. De begrote kosten zijn circa € 1.400 per lichtpunt

(mast+armatuur). Er is eenmalig € 1.120.000 vanuit de Algemene reserve aan de 'reserve openbare verlichting' gedoteerd.

Het verloop van de reserve vervanging openbare verlichting in 2017 is te vinden in deel II Jaarrekening, toelichting balans (bestemmingsreserves).

Riolering

- De gemeente is wettelijk verplicht een **Gemeentelijk Rioleringsplan** (GRP) op te stellen. In het GRP is weergegeven hoe de gemeente rioleringstaken vorm wil geven. Ook wordt het beleid rond water en een langjarige financiële doorkijk gegeven, zodat jaarlijks een verordening rioolheffing kan worden vastgesteld.
- De riolering binnen de gemeente Renkum bestaat uit circa 172 km vrijvervalriolering en circa 21,7 km druk- en persleidingen, 75 pompunits voor drukriolering en 13 rioolgemalen.
- Onderhoudsniveau: duurzaam.

Boekwaarde

Binnen de exploitatie is er jaarlijks budget voor o.a. stroomverbruik, onderhoud, schoonmaakkosten enz. Vervangingen worden geactiveerd; de activa wordt op de balans geplaatst en er wordt over afgeschreven, over de boekwaarde per 1 januari wordt rente toegerekend. De rente en afschrijving vormen de kapitaallasten. Deze kapitaallasten zijn onderdeel van de jaarlijkse exploitatielasten.

In de volgende tabel is de boekwaarde per 31 december 2017 weergegeven:

Bedragen x € 1.000	per 31-12-2017
Riolering algemeen (voorgaande GRP's)	1.452
Afkoppelen hemelwater	4.124
Infiltratie- en hemelwatervoorzieningen	113
Riolering Vervanging	4.005
Riolen en gemalen: onderzoekskosten	175
Pompen, gemalen, bassins, buffer	705
Zorgplicht afvalwater	1.070
Totaal	11.643

Wat hebben we in 2017 gedaan?

Het vGRP+ Water stroomt is vertaald in een MeerjarenUitvoeringsPlan-Riolering (MUP-R). Hierbij zijn alle activiteiten, variërend van dagelijks onderhoud en kleine reparaties tot en met vervanging, in de gehele planperiode op geld en planning gezet. Op basis van het MUP-R zijn diverse maatregelen uitgevoerd.

Achterstallig onderhoud

N.v.t.

Conform raadsbesluit (nr. 12594; raad 16-12-2015) zijn twee voorzieningen ingesteld: de voorziening GRP en de voorziening Rioolheffing:

Voorziening GRP

- Om het vGRP+ te kunnen realiseren en de daarmee gepaard gaande kosten te egaliseren/schommelingen in de rioolheffing te voorkomen werken we, evenals bij de voorziening Afvalstoffenheffing, met een voorziening GRP.
- Deze voorziening wordt o.a. gebruikt om b.v. uitgesteld schoonmaakonderhoud alsnog uit te kunnen voeren in een volgend begrotingsjaar, het 'direct afboeken' van spaarbedragen ten gunste van een vervangingsinvestering en nog niet uitgevoerd groot onderhoud.

Voorziening Rioolheffing

- De voor- c.q. nadelen op de exploitatiebudgetten als gevolg van o.a. aanbestedings- en efficiencyresultaten worden gemuteerd in de voorziening Rioolheffing.
- De raad kan besluiten de gelden in deze voorziening aan de inwoners 'terug te geven' via de Rioolheffing. Doordat offertes veel scherper worden opgesteld is er nauwelijks aanbestedingsvoordeel behaald waardoor deze voorziening niet gevuld is.

Het verloop van de voorziening GRP en Rioolheffing in 2017 is te vinden in deel II Jaarrekening, toelichting balans (voorzieningen).

Het budget in de voorzieningen is nodig voor de grootschalige vervangingen welke de komende jaren op de planning staan.

Groen

Groenonderhoud

- Het niveau van onderhoud in de woonwijken is 'sober'. Volgens de CROW systematiek is dit niveau C. In deze systematiek wordt per niveau beschreven hoeveel onkruid er mag staan in een plantsoen of wat de lengte van het gras mag zijn.
- Op de gemeentelijke begraafplaatsen is een zgn. "plus niveau" van toepassing (CROW A).
- Het dagelijks beheer is conform de bestekken uitgevoerd.

Boekwaarde begraafplaatsen

Binnen de exploitatie is er jaarlijks budget voor o.a. stroomverbruik, onderhoud, schoonmaakkosten etc. Vervangingen worden geactiveerd; de activa wordt op de balans geplaatst en er wordt over afgeschreven, over de boekwaarde per 1 januari wordt rente toegerekend. De rente en afschrijving vormen de kapitaallasten. Deze kapitaallasten zijn onderdeel van de jaarlijkse exploitatielasten.

In de volgende tabel is de boekwaarde per 31 december 2017 weergegeven:

<i>Bedrag x € 1.000</i>	per 31-12-2017
Begraafplaatsen (Plantsoenen en parken)	566

Beleidsnota/ beheernota

- Het Beleidsplan Groenbeheer is in 2012 vastgesteld voor een periode van vijf jaar. Hierin is vastgelegd dat het niveau, conform uw besluit, minimaal op sober ligt met accenten (extra onderhoud) op zichtlocaties, bijvoorbeeld de parken (onderhoudsniveau A volgens CROW).
- In 2018 wordt een nieuw beleidsplan opgesteld als onderdeel van het IBOR programma.

Achterstallig onderhoud

- In het plantjaar 2017/2018 hebben we te maken gehad met een taakstelling van € 100.000 op het reguliere renovatiebudget.
- De éénmalig beschikbaar gestelde € 150.000 is grotendeels ingezet (€ 100.000) voor het tekort regulier groenonderhoud.
- Een deel is ingezet ter verbetering van de halfverharding o.a. het pad tegenover het Oude Kerkje Oosterbeek en het pad bij het gemeentehuis.
- Het relatief kleine resterende budget van € 50.000 is ingezet voor het renoveren van een beperkt aantal versleten plantsoenen.
- De bestaande initiatieven op het gebied van inwonersparticipatie zijn ondersteund en gefaciliteerd.

Water

- Onderhoudsniveau: niet van toepassing.
- Het beheer van de waterlopen zoals de beken en sprengen is in handen van Waterschap Vallei & Veluwe. In overleg met de gemeente is een beheer- en onderhoudsplan opgesteld. De gemeente is verantwoordelijk voor de duikers in en bruggen over deze waterlopen, voor zover ze deel uitmaken van een weg of pad die bij de gemeente in beheer is.
- Financiële middelen: ten aanzien van water wordt met de waterpartners overleg gepleegd. Te nemen maatregelen zijn in zoverre voor gemeente Renkum van toepassing meegenomen in **Water** stroomt (vGRP+).

Wat hebben we in 2017 gedaan?

- In 2017 is de visieontwikkeling voor het Heelsums Beekdal voorbereid met diverse partners, waaronder het Waterschap Vallei & Veluwe en Natuurmonumenten.
- Ten aanzien van grondwater is conform het lage ambitieniveau gereageerd op adviesvragen van derden.
- Samen met partners uit de onderwijs/ onderzoekswereld, het Waterschap en een commerciële partner is vorm gegeven aan een onderzoeksvoorstel met betrekking tot wateroverlast en klimaatadaptatie.

Achterstallig onderhoud

N.v.t.

Gemeentelijke gebouwen (excl. Schoolgebouwen)

Bij het onderhoud van gemeentelijke gebouwen wordt onderscheid gemaakt tussen onderhoud aan algemene gebouwen en aan schoolgebouwen. In deze paragraaf gaat het om het onderhoud van de algemene gebouwen.

- Beleidsnota Beheer Gemeentelijke Accommodaties (BGA) (meerjarenonderhoudsplan (MOP 2008-2017)
- Onderhoudsniveau: sober en doelmatig (gemiddeld "redelijk" conditieniveau)
- Voorziening en reserve groot onderhoud gebouwen.

Het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen vindt plaats op basis van de Beleidsnota Beheer Gemeentelijke Accommodaties (BGA). Onderdeel van deze beleidsnota is het meerjarenonderhoudsplan (MOP) waarin de planning van de onderhoudswerkzaamheden voor een periode van tien jaar is opgenomen. Jaarlijks wordt de MOP bijgesteld aan de hand van de werkelijke toestand van de gebouwen.

Onderhoud in 2017

De gebouwen in het kernareaal, waarbij volgens de MOP onderhoud nodig was, zijn geschouwd. Na deze schouw is per gebouw een uitvoeringsplan opgesteld met daarin de uit te voeren werkzaamheden. Op basis van dit uitvoeringsplan zijn offertes opgevraagd, is opdracht verstrekt en zijn de werkzaamheden uitgevoerd. De gebouwelementen die in 2017 voor vervanging gepland stonden, maar waar tijdens de schouw bleek dat deze nog niet aan vervanging toe waren, zijn in de MOP verplaatst naar een later planjaar.

Achterstallig onderhoud/ risico's/ maatregelen

De gebouwen in het niet-kernareaal bevatten over het algemeen wel achterstallig onderhoud. Deze gebouwen worden door de gemeente van de hand gedaan.

Renovaties

Een aantal gebouwen uit het kernareaal zijn de komende jaren toe aan renovatie. Een functionele keuze over de toekomst van deze gebouwen alsmede de renovatieplannen zijn uitgewerkt en aan u voorgelegd. U heeft besloten 2 gymzalen en de sporthal Doorwerth te renoveren. Een besluit over het gemeentehuis heeft u uitgesteld. U wil allereerst een visie hierover vaststellen.

Reserve + voorziening

Het verloop van de reserve groot onderhoud gebouwen en de voorziening groot onderhoud gebouwen in 2017 is te vinden in deel II Jaarrekening, toelichting balans (reserves + voorzieningen).

Overig

Gedenktekens, beelden, hekwerken, afscheidingen en grenspalen, zijn geen onderdeel van het kernareaal. In de voorziening gemeentelijke gebouwen is hier dan ook geen rekening mee gehouden. Deze objecten zijn grotendeels geïnventariseerd, maar de verschillende vormen van regulier onderhoud zijn niet inzichtelijk. Het onderhoud hiervan wordt meegenomen in het dagelijks onderhoud. Als blijkt dat iets onderhoud nodig heeft, wordt dit uitgevoerd.

Sportaccommodaties

De sporthallen en gymzalen zijn onderdeel van het kernareaal. Het groot onderhoud is daarom onderdeel van het meerjarenonderhoudsplan (MOP) gemeentelijke accommodaties. Al het planmatig onderhoud dat nodig was, is uitgevoerd in 2017.

Onderhoud in 2017/ achterstallig onderhoud

Voor sportaccommodaties binnen het kernareaal geldt hetzelfde als bij de overige gemeentelijke gebouwen: het MOP is op orde en de voorziening is toereikend waardoor geen achterstallig onderhoud ontstaat. Voor drie gymzalen en de sporthal Doorwerth worden plannen gemaakt om deze gebouwen te renoveren. Bij deze gebouwen worden een aantal werkzaamheden doorgeschoven naar het renovatiejaar, zonder dat het gebruik van deze gebouwen in gevaar komt.

De gebouwen in het niet kernareaal bevatten over het algemeen wel achterstallig onderhoud. Deze gebouwen worden echter door de gemeente van de hand gedaan.

Schoolgebouwen

Vanaf 1-1-2015 is de gemeente Renkum niet meer verantwoordelijk voor het buitenonderhoud van de schoolgebouwen. Het rijk heeft deze vanaf die datum aan de schoolbesturen gedecentraliseerd.

Paragraaf 4 Financiering

Inleiding

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van de financierings- of treasuryfunctie van decentrale overheden. De treasuryfunctie wordt hierbij gedefinieerd als:

"het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op: de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's".

De gemeente Renkum hanteert twee instrumenten op het gebied van financiering. De kaders voor het financieringsbeleid zijn vastgelegd in de "Financiële verordening gemeente Renkum". In de financieringsparagraaf in de begroting en de jaarrekening komen de specifieke voornemens respectievelijk de uitvoering van het beleid op het gebied van financiering aan de orde.

In deze financieringsparagraaf gaan we in op de uitvoering van het treasurybeleid in 2017. Daarbij zijn allereerst de algemene ontwikkelingen die de financieringsfunctie beïnvloeden weergegeven. Vervolgens wordt kort ingegaan op het treasurybeheer in 2017. In dit hoofdstuk komen alleen de hoofdlijnen aan de orde. Gedetailleerde gegevens vindt u in bijlage 3.

Ontwikkelingen

Renteontwikkeling

Eén van de belangrijkste externe ontwikkelingen waarmee rekening gehouden moet worden binnen het treasurybeleid is de renteontwikkeling. We maken daarbij onderscheid tussen de korte rente (looptijd < 1 jaar) en de lange rente (looptijd > 1 jaar).

De 3-maandsrente bedroeg begin 2017 -0,32 %. In 2017 is dit percentage vrijwel stabiel gebleven. Eind 2017 bedroeg de 3-maandsrente -0,33 %. De 10-jaarsrente noteerde begin 2017 0,67 %. Eind 2017 ligt deze rente op 0,97 %.

De verwachting van de grote banken is dat de korte en lange termijn rente het komende jaar op een laag niveau zullen blijven liggen. In de meerjarenbegroting rekenen we voor de rente over het financieringstekort met 0,5 % voor 2018, 1 % voor 2019, waarna we dit jaarlijks met 0,5 % laten oplopen tot 2,0 % met ingang van 2021. De rekenrente voor lange termijn financiering en voor de toerekening van rentekosten aan investeringen is op basis van de verwachte rentekosten vastgesteld op 2,25 % voor 2018.

Schatkistbankieren en wet HOF

Sinds 2014 is het verplicht schatkistbankieren door decentrale overheden ingevoerd. Dit houdt in dat gemeenten, provincies, waterschappen en door hen op basis van de wet Gemeenschappelijke regelingen opgerichte openbare lichamen de middelen die zij (tijdelijk) niet nodig hebben voor de uitoefening van hun taken en verantwoordelijkheden – met andere woorden hun overtollige middelen – aanhouden in de schatkist. Middelen kunnen worden aangehouden via een rekening-courant of in één of meer deposito's. Gezien onze liquiditeitspositie heeft de invoering van het schatkistbankieren voor onze gemeente nauwelijks rentederving tot gevolg.

De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof) stelt dat de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning moeten leveren bij het voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. De wet kwantificeert deze gelijkwaardige inspanning echter niet, maar stelt dat deze wordt ingevuld door na aanvang van een nieuw kabinet in een bestuurlijk overleg een EMU-saldopad voor de

gezamenlijke decentrale overheden af te spreken. Op 18 januari 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten. Onderdeel daarvan is genoemd saldopad voor de EMU-macronorm voor de gezamenlijke decentrale overheden. Het CBS bewaakt of de decentrale overheden binnen de afgesproken norm blijven van het financieel akkoord. In het financieel akkoord is afgesproken dat deze kabinetsperiode van een sanctie wordt afgezien, zolang er geen sanctie uit Europa volgt.

Treasurybeheer

Treasurybeleid gemeente Renkum

De doelstelling van ons treasurybeleid is op hoofdlijnen het blijvend toegang houden tot financiële markten tegen acceptabele condities, zonder ongewenste risico's en tegen minimale kosten. Daarnaast willen we renteresultaten optimaliseren, een goede financiële infrastructuur opzetten en onderhouden en adequate informatiestromen realiseren.

Het realiseren van deze doelstellingen heeft continu de aandacht. Hiervoor is het nodig maatregelen te treffen op het gebied van risicobeheer, gemeentefinanciering en kasbeheer.

Renterisiconorm en kasgeldlimiet

Als maatstaf voor een goed treasurybeleid geldt het renterisico dat wordt gelopen over lang en kort vreemd vermogen. Als richtlijn voor het lang vreemd vermogen geldt de renterisiconorm. Deze norm houdt in dat maximaal over 20% van het begrotingstotaal per 1 januari renterisico mag worden gelopen. Voor 2017 betrof dit een bedrag van € 15,2 miljoen. Wij hebben ruimschoots aan deze norm voldaan. Ook voor de komende jaren verwachten wij aan deze norm te kunnen voldoen. Het renterisico over vlottende schuld wordt bepaald in relatie tot de kasgeldlimiet. Deze limiet geeft de maximaal toegestane omvang van de vlottende schuld weer. De hoogte van de kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal per 1 januari. Voor 2017 was de limiet € 6,5 miljoen. Wij zijn binnen deze limiet gebleven. Meer informatie hierover vindt u in bijlage 3.

Toerekening van rente

Op basis van artikel 13 van het (gewijzigde) BBV geeft de paragraaf financiering met ingang van de begroting 2017 ook inzicht in de rentelasten en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitatie en taakvelden wordt toegerekend. Dit overzicht is opgenomen in bijlage 3.

Paragraaf 5 Bedrijfsvoering

Inleiding

In de Begroting 2017 zijn in de paragraaf bedrijfsvoering het beleid en de risico's ten aanzien van de bedrijfsvoering beschreven. Om de doelstellingen die we hebben genoemd in de programma's te kunnen realiseren is een goede bedrijfsvoering noodzakelijk. Criteria met betrekking tot een goede bedrijfsvoering zijn daarbij:

- rechtmatigheid: handelen volgens de geldende wet- en regelgeving;
- betrouwbaarheid: de (wettelijke) regels voorspelbaar uitvoeren en handhaven;
- transparantie: inzicht bieden in de uitvoering van de programma's en de ondersteunende processen;
- doelmatigheid: het realiseren van bepaalde prestaties met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen;
- doeltreffendheid: de effecten bereiken die beoogd waren;
- responsiviteit: inspelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en de wensen van de burgers.

De beleidsvoornemens op het gebied van de bedrijfsvoering hangen nauw samen met de in het programma 7. Inwoner, bestuur & organisatie genoemde voornemens. In deze paragraaf wordt met name ingegaan op de beleidsvoornemens die te maken hebben met de verbetering van de dagelijkse uitvoering van de bedrijfsvoeringsprocessen.

In de Begroting 2017 zijn we ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen binnen onze gemeente die te maken hebben met de verbetering van de dagelijkse uitvoering van de bedrijfsvoeringsprocessen. In dit jaarverslag geven we verantwoording over deze in de Begroting 2017 opgenomen ontwikkelingen.

Financiële en controle verordeningen

Financiële en controle verordeningen

In het kader van de Gemeentewet is het verplicht dat alle gemeenten beschikken over een drietal verordeningen genoemd naar de respectievelijke artikelen in de Gemeentewet, te weten:

- art. 212: de financiële verordening (okt. 2015);
- art. 213: de controleverordening (jan. 2006);
- art. 213a: de verordening betreffende doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken (dec. 2013).

Met deze verordeningen formuleert uw raad belangrijke kaders om de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van het geformuleerde beleid te waarborgen.

Audits

Op basis van de verordening betreffende doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken, informeren wij u in deze paragraaf over de stand van zaken met betrekking tot de audits en de desbetreffende verbeterplannen. In de verbeterplannen geven de proceseigenaren aan welke concrete acties worden ondernomen om de aanbevelingen n.a.v. de uitgevoerde audit op te volgen. Wij beginnen met het auditplan 2018. Daarna geven wij een overzicht van de tot nu toe uitgevoerde audits. Per audit laten we zien wat de status van de desbetreffende verbeterplan is: dit kan "afgesloten" of "in uitvoering" zijn. Tot slot vindt u de stand van zaken van de verbeterplannen in uitvoering door de proceseigenaar.

Onderzoeksplan interne audits 2018

Audit	Beknopte beschrijving	Type onderzoek	Status
"De gemeente Renkum en de ODRA". De regievoering door de ambtelijke organisatie.	In 2012 heeft de gemeente Renkum samen met tien andere Gelderse gemeenten en de Provincie Gelderland de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) opgericht. In een dienstverleningsovereenkomst (DVO) zijn in 2013 rechten en plichten van de partijen vastgelegd. Op grond van het jaarlijkse Werkprogramma bepaalt de gemeente welke taken de ODRA voor haar uitvoert.	Onderzoek naar de doeltreffendheid van de regievoering op de ODRA door de ambtelijke organisatie. Onder regievoering bedoelen we het coördineren van de kwaliteit en levering van de te leveren diensten door partners , in een opdrachtgever-opdrachtnemer relatie, conform eerder gemaakte samenwerkings-afspraken. Het gaat hierbij niet om contractmanagement richting marktpartijen/ leveranciers	Het onderzoek kent drie fasen (voorbereiding, verdiepend onderzoek, rapportage). Het auditteam is op dit moment volop bezig met het verdiepende onderzoek (interviews en lijncontrole op een product). De verwachting is dat het conceptrapport half maart gereed zal zijn.
Ambtelijke regievoering op de verbonden partijen.	De gemeente Renkum heeft een groot aantal publieke taken. Voor de optimale uitvoering worden sommige taken samen met andere partijen uitgevoerd. Met deze partijen treft de gemeente Gemeenschappelijke Regelingen of neemt deel in naamloze of besloten vennootschappen. Op dit moment kent de Gemeente Renkum 12 verbonden partijen. Tijd om na te gaan in hoeverre de ambtelijke regievoering op deze verbonden partijen effectief en efficiënt is.	Onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de regievoering op de verbonden partijen door de ambtelijke organisatie. Op basis van het onderzoek naar de ODRA zijn een aantal normen over de doeltreffendheid van de ambtelijke regievoering gedefinieerd. De ambtelijke regievoering op de huidige verbonden partijen wordt hieraan getoetst. Daarnaast zullen we aandacht geven aan goed practices en knelpunten uit de praktijk om het proces van regievoering efficiënter te laten verlopen en een bijdrage te leveren aan procesbeheersing.	Naar verwachting zal dit onderzoek in april starten en in het najaar worden afgerond.
Lijncontrole	Vastgoedbeheer	De lijncontrole heeft betrekking op de processen uit de voorgaande audit. Het doel hiervan is om cyclisch te beoordelen of er aanleiding is de desbetreffende processen opnieuw onder de loep te nemen.	De lijncontrole was oorspronkelijk eind 2017 gepland. In verband met de afronding van andere auditactiviteiten schuift de uitvoering door naar het najaar 2018.
Monitoring verbeterplannen	-Inkoop -Burgerzaken	De monitoring van de verbeterplannen heeft	Twee keer per jaar uit te voeren, bij begroting en

Audit	Beknopte beschrijving	Type onderzoek	Status
	-Rioleringsbeheer -Beleids-en uitvoeringscyclus -Proceslandschap -P-systematiek	betrekking op alle verbeterplannen die nog niet afgesloten zijn en geldt als sturingsinstrument voor het MT	jaarrekening. Jaarlijks wordt een rapportage ter informatie aan de raad aangeboden.
Coördinatie nieuwe verbeterplannen	1. Regievoering op de ODRA 2. Regievoering op verbonden partijen	De auditor bewaakt de eenheid en consistentie van de verbeterplannen, die door de proceseigenaren zijn opgesteld.	Na accordering van het auditrapport door het MT hebben producteigenaren 8 weken de tijd om een verbeterplan op te stellen.

Overzicht uitgevoerde audits t/m ultimo 2017

Audit	Status desbetreffende verbeterplan december 2017: afgesloten*
Bestemmingsplannen	lijncontrole is uitgevoerd in 2012
Vastgoedbeheer	lijncontrole is gepland in 2018
Debiteuren welzijn	
Juridische kwaliteitszorg	lijncontrole omgevingsvergunning is uitgevoerd in 2013
Onderhoud wegen	lijncontrole is uitgevoerd in 2016
Flexibilisering secretariaten	
Renkum Europaproof	
Subsidieverstrekking	lijncontrole is vervallen i.v.m. onderzoek rekenkamer
Communicatie	
Fraudebestendigheid	lijncontrole is uitgevoerd in 2015
Effectiviteit re-integratie	
Mandaatregeling	
Waarderend onderzoek WMO	
Archief- en Dossiervorming	

Audit	Status desbetreffende verbeterplan december 2017: in uitvoering
Inkopen en aanbestedingen	Verbeterplan vastgesteld door college; twee verbetermaatregelen in uitvoering, vijf geïmplementeerd
Dienstverlening Burgerzaken	Verbeterplan vastgesteld door college; drie verbetermaatregelen in uitvoering, tien geïmplementeerd
Rioleringsbeheer	Verbeterplan vastgesteld door college; twee verbetermaatregelen in uitvoering, zes geïmplementeerd
Beleids-en uitvoeringscyclus	Verbeterplan vastgesteld door college; twee verbetermaatregelen in uitvoering, dertien geïmplementeerd
Proceslandschap	Verbeterplan vastgesteld door college d.d. 16 januari 2018
P-systematiek	Verbeterplan vastgesteld door college d.d. 16 januari 2018

1)Verbeterplan inkoop en aanbestedingen

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2017	Datum verwachte realisatie
Procesgang en beheersmaatregelen		
Een digitale checklist wordt ontwikkeld door middel van een pilot bij ICT i.s.m. financiën om meer duidelijkheid te creëren over de te volgen procesgang. Hierin wordt de procesgang	Op dit moment vinden de afstemmingsgesprekken plaats met De Connectie over de knip in de werkzaamheden rond inkoop. Bepaald wordt welke werkzaamheden door De Connectie worden gedaan en wat hier in Renkum wordt gedaan. De inzet is om	Q1 2018

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2017	Datum verwachte realisatie
opgenomen, met aandacht voor functiescheiding en 4-ogenprincipe.	gebruik te maken van een grote mate van standaardisatie van beheersinstrumenten vanuit De Connectie. Bewustwording, training en opleiding wordt meer specifiek geënt op Renkum.	
Beheersinstrumenten		
Een aantal beheersinstrumenten wordt ingevoerd: de aangepaste checklists IC inkopen en aanbestedingen; het advies van de inkoopcoördinator; het inkoopjaarplan; de jaarlijkse uitgavenanalyse; het contractenregister; de verplichtingenadministratie	Zie boven	Zie boven

2)Verbeterplan dienstverlening Burgerzaken

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2017	Datum verw. realisatie
Normen dienstverlening		
Een kwaliteitshandvest wordt opgesteld op basis van het VNG-modelkwaliteitshandvest.	In 2017 zijn de voorbereidingen gestart voor een visie op dienstverlening en een bijbehorend plan van aanpak. Dit wordt in de eerste helft van 2018 afgerond. Het kwaliteitshandvest met daarin de servicenormen zijn daarin opgenomen.	2018
Het klantenbegeleidingssysteem wordt zo ingericht dat de servicenormen gemonitord kunnen worden.	Bij de scenario's voor dienstverlening zoals ze begin 2018 zijn opgesteld is een investering voor het Dashboard Dienstverlening opgenomen. Wanneer hiervoor de middelen beschikbaar worden gesteld kan deze aangeschaft worden waarmee de benodigde managementinformatie overzichtelijk gegenereerd kan worden.	2018
We gebruiken het klantenbegeleidingssysteem om pieken en dalen in de dienstverlening in kaart te brengen en inzet van het personeel hierop af te stemmen.	Met ingang van 2 januari 2018 is het mogelijk om digitaal op afspraak te werken. Hiermee wordt het beter mogelijk om de inzet van personeel en de aanvragen op elkaar af te stemmen. Een volgende stap is om te kijken naar pieken en dalen in de aanvragen.	2018

3)Verbeterplan Rioleringsbeheer

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2017	Datum verw. realisatie
Procesdoelmatigheid		
De beheerplannen van de verschillende disciplines (wegen, riolering, verkeer en groen) worden inhoudelijk en financieel op elkaar afgestemd om de kansen van werk-met-werk zoveel mogelijk te benutten.	Projectenoverleg krijgt steeds beter vorm, zodat kansen van werk-met-werk zo vroeg mogelijk geïdentificeerd worden. Er vindt op regelmatige basis overleg tussen alle disciplines i.r.t. de openbare ruimte. Er is een preconcept integrale planning opgesteld. Deze wordt in de eerste helft 2018 nader uitgewerkt.	permanent 'Learning by doing

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2017	Datum verw. realisatie
Er worden richtlijnen opgesteld over de afstemming ikv projecten werk-met werk	Gestart is met het opstellen van een visie IBOR, die (gezien verkiezingen in maart 2018) zoveel mogelijk uitgaan van een integratie van bestaand beleid. Richtlijnen voor afstemming volgen in 2018 uit meer operationeel beleid op het gebied van IBOR.	Begin 2018

4) Verbeterplan Beleids-en uitvoeringscyclus

Strekking openstaande verbetermaatregelen	Stand van zaken ultimo 2017	Datum verw. realisatie
Verkeer		
In 2018 worden de eerste 2 jaar van het MUP 2016-2020 geëvalueerd en er wordt vooruit gekeken naar de jaren erna. Dat is ook het moment dat we het GVVP onder de loep nemen. In het nieuwe beleid/uitvoeringsprogramma plannen we na 4 jaar een evaluatiemoment van het GVVP in.	Zoals aangegeven, worden de verbetermaatregelen in 2018 ter hand genomen.	Q1 2018
Gemeentebrede verbetermaatregelen		
Relatie beleid en uitvoering		
Zorg ervoor dat één standaard matrix voorhanden is om de relaties tussen beleid en uitvoering in kaart te brengen	Uitvoering van de verbetermaatregel in 2018	Q1 2018

Organisatie en formatie

Per 1 juli 2017 zijn een deel van onze uitvoeringstaken overgedragen aan De Connectie. Hierdoor is 31 fte uitgestroomd. De overgang van taken naar regionale samenwerkingsverbanden en nieuwe taken in o.a. het sociaal domein vragen om (noodzakelijke) aanpassingen in onze organisatie. In 2017 is daarom het Koersplan Renkum 2020 vastgesteld, waarin we de koers hebben bepaald die moet leiden tot de organisatie die we willen zijn en we nodig hebben. De missie, visie en strategie uit het koersplan hebben we ondertussen in hoofdlijnen verder uitgewerkt met betrekking tot strategie, structuur, systemen, cultuur, stijl, personeel en vaardigheden. In 2018 gaan we hier breder mee aan de slag in de organisatie, wat uiteindelijk zal leiden tot een organisatieplan.

De invoering van de interne arbeidsmarkt tussen Arnhem, Rheden, Renkum en De Connectie is zo goed als rond. In 2017 zijn vacatures op informele wijze al voorgelegd aan de medewerkers van de vier organisaties. De verwachting is dat in het eerst kwartaal van 2018 de formele procedures vorm hebben gekregen en de medewerkers worden gezien als interne kandidaat bij de vier organisaties.

Formatieontwikkeling

De formatieontwikkeling van 1-1-2017 naar 1-1-2018 is weergegeven in de volgende tabel:

Formatie in fte en bedragen	Fte's	Toelichting	Budget formatie
Formatie per 31.12.16	206,2		12.646.477
Mutaties			
De Connectie	-31,00	Mw die zijn overgegaan naar de Connectie	-1.618.699
Formatieuitbreiding bedrijfsteam	2,22	Diverse functies	130.128
Invulling taakstelling	-0,30	Invulling taakstelling directie adviseur	-27.660
Uitstroom/ mobiliteit	0,00	Budget overgeboekt naar Uitstroom/ mobiliteit	-218.039
Sociaal domein	-0,69	Diverse mutaties formatieplan SD	-47.371
Formatieuitbreiding sociaal domein	3,50	Structurele uitbreiding WMO/ Jeugd	219.213
Overige aanpassingen	0,00	Cao 1 augustus 2017	354.667
Overige aanpassingen	0,00	Wettelijke sociale lasten en ABP	239.929
	-26,27		-967.802
Formatie per 31.12.17	179,93	Subtelling in euro's	11.678.675
Mutaties per 01.01.2018			
Gedeeltelijk niet invullen functies	-1,00	Taakstelling nog in te vullen	-41.269
Totaal formatie per 01.01.2018	178,93		11.637.406

Programma dienstverlening

De verbetering van de gemeentelijke dienstverlening is de afgelopen jaren vanuit de lijnorganisatie opgepakt. In deze periode zijn diverse resultaten geboekt maar ook is gebleken dat er meer nodig is om met een zekere voortvarendheid daadwerkelijke verbeteringen te kunnen realiseren in de dienstverlening. Daarom is in het laatste kwartaal van 2017 gestart met de voorbereiding van een visie op dienstverlening met een bijbehorend plan van aanpak.

Voor de visie zal aangesloten worden bij de wensen van de inwoners van onze gemeente evenals bij de Digitale Agenda 2020.

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

ICT neemt een belangrijke rol in bij het realiseren van de basisinfrastructuur voor de e-overheid en daarmee ook voor de bedrijfsvoering van de gemeente. De complexiteit van systemen neemt toe en de ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Dit vraagt om een robuuste maar ook flexibele ICT organisatie. Maar het kostenaspect mag ook niet uit het oog verloren worden. Door binnen de Connectie op ICT gebied samen te werken met de gemeenten Arnhem en Rheden lossen we dit dilemma op.

Het stelsel van basisregistraties blijft in ontwikkeling. Dit betekent een uitbreiding van wettelijke taken voor de gemeente en een vergroting van de verantwoordelijkheid van de gemeente voor het (digitaal) verstrekken van juiste informatie. Het implementeren van (nieuwe) basisregistraties en het hernieuwd verdelen van taken binnen de eigen organisatie in samenwerking met ICT afdeling van de Connectie is een belangrijke activiteit die in 2018 afgerond zal worden.

Vanuit de bedrijfsvoering wordt continue gereageerd op wettelijke of maatschappelijke veranderingen. Dit vertaalt zich naar een behoefte aan nieuwe en/of aangepaste informatiesystemen. Aangepaste of nieuwe software moet hiervoor op een verantwoorde wijze worden geplaatst en geïntegreerd met de bestaande informatiesystemen. Deze taak wordt uitgevoerd door onze functioneel beheerders in samenwerking met de technische beheer bij De Connectie.

Informatiebeheer

Het informatiebeheer is gericht op de goede en geordende staat van archiefbescheiden (zowel analoog als digitaal). Daaronder wordt verstaan het:

- duurzaam toegankelijk maken en houden van (documentaire) informatie;
- (archief)beheer: tijdige vernietiging en juiste bewaring en overbrenging naar de archiefbewaarplaats (Gelders Archief).

Een goede integratie van documentair informatiebeheer in de bedrijfs- en werkprocessen is daarbij een voorwaarde. Om digitale informatie duurzaam toegankelijk te maken is zaak gericht werken een leidend motief.

Paragraaf 6 Verbonden partijen

De gemeente heeft een groot aantal publieke taken die verschillend van aard en omvang zijn. Voor een optimale uitvoering worden sommige van deze taken gemeenschappelijk met andere (regio) partijen uitgevoerd. Dit is vaak efficiënter, effectiever, er is meer expertise en een grotere bestuurlijke kracht. Met deze partijen treft onze gemeente gemeenschappelijke regelingen of neemt deel in naamloze of besloten vennootschappen. Dit zijn de verbonden partijen. Per verbonden partij is weergegeven wat voor een soort verbonden partij het betreft.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geeft - toegespitst op de gemeente - als definitie: "een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft". Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Als een van deze belangen ontbreekt, dan kan nog steeds worden gesproken van een relatie met zo'n partij, maar die is dan niet als verbonden partij te beschouwen.

Op grond van het BBV rust op het college de verplichting in het kader van de begrotingscyclus in te gaan op de verbonden partijen. Dit vloeit logischerwijs voort uit de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen met de risico's van dien.

De nieuwe BBV vraagt een ordening wat wij over onze verbonden partijen in de programma's en paragrafen verantwoorden. In de paragraaf geven wij per verbonden partij aan hoe de verbonden partij bijdraagt aan het betreffende programma. Daarmee voldoen we aan de BBV.

In het vervolg van deze paragraaf gaan wij eerst in op onze visie en werkwijze ten aanzien van verbonden partijen. Vervolgens zullen wij per verbonden partij nadere informatie verstrekken op basis van het BBV en de financiële verordening. De onder "Bijdrage aan programma(s)" genoemde programma's, betreffen de programma's in de indeling die met ingang van de Begroting 2015 wordt gehanteerd.

Visie en werkwijze

In september 2014 heeft u de Notitie (intergemeentelijke) samenwerking georganiseerd vastgesteld als onderdeel van de besturingsfilosofie. In deze notitie is het volgende basisbeginsel voor samenwerking geformuleerd:

"Door krachten te bundelen met andere partijen kan Renkum duurzaam zelfstandig blijven en voldoende bestuurskracht genereren voor de toekomstige bestuurlijke uitdagingen. Deze krachtenbundeling kan plaatsvinden in diverse vormen van samenwerking met als streven een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving vanuit ieders eigen kracht."

Daarbij is vastgesteld dat wij vijf fasen doorlopen bij het aangaan van een samenwerkingsorganisatie. Per fase is aangeduid hoe de rolverdeling tussen raad en college ligt.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	
Doel	Behartiging van de belangen op het gebied van hulpverlening bij ongevallen en rampen, openbare veiligheid en volksgezondheid
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling
Getroffen	3 maart 2011 (gewijzigd bij raadsbesluit nr. 9)
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	16 gemeenten in het gebied Midden Gelderland incl. regio West-Veluwe Vallei of Foodvalley
Belang gemeente	Renkum heeft in het AB één stem, net als de andere deelnemers. Besluiten betreffende de begrotingen en de jaarrekeningen worden genomen op basis van gewogen stemrecht.
Vertegenwoordiging	Burgemeester en wethouder mw. H.J. van den Berg hebben zitting in Algemeen bestuur (= regionaal college hulpverlening). De bestuurscommissie veiligheid en gezondheid kent grotendeels dezelfde samenstelling als het AB. De burgemeester en de portefeuillehouder zijn in hun kwaliteit van leden van het algemeen bestuur ook lid van deze bestuurscommissie
Missie en visie	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden zet op efficiënte wijze haar middelen in voor een optimale waarborging van de kwaliteit van het leven, in casu de veiligheid en de gezondheid, van de inwoners van het verzorgingsgebied. De dienst is dé wettelijk aangewezen hulpverleningsorganisatie op het terrein van brandweer, volksgezondheid en rampen
Bijdrage aan programma(s)	Programma 1 - maatschappelijke participatie, inkomen & zorg Programma 4 – veiligheid
Beleidsinformatie	
VGGM zorgt voor de gecoördineerde uitvoering van werkzaamheden wat betreft het voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen en beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand, het beperken en bestrijden van rampen, het organiseren en coördineren van ambulance-hulpverlening, het bevorderen van een goede hulpverlening bij ongevallen en rampen, het bevorderen van de totstandkoming van collectieve preventie (volksgezondheid) en de continuïteit daarvan, de afstemming tussen preventieve en curatieve gezondheidszorg, de uitvoering van collectieve preventie betreffende infectieziekten en ter zake van de gezondheidsrisico's voor jeugdigen. Daarnaast draagt de VGGM zorg voor de uitvoering van de taken inzake melding huiselijk geweld en kindermishandeling (Veilig Thuis).	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

Wet Veiligheidsregio's

Met de komst van de Wet Veiligheidsregio's wordt het gemeentelijk rampenplan vervangen door een regionaal crisisplan. Hierin wordt in samenhang de regionale crisisorganisatie beschreven. In 2013 is het regionale crisisplan ingevoerd. De regionale crisisorganisatie is ingericht en actief.

Wet Publieke Gezondheid (WPG)

De gemeente blijft verantwoordelijk voor de bestrijding van infectieziekten. De bestrijding van epidemieën uit de A-groep valt onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de Veiligheidsregio. De preventiecyclus wordt verankerd in de wet. Dit betekent dat gemeenten in hun (gezondheids)nota's concrete doelstellingen en implementatieplannen op moeten nemen, met evidencebased interventies. Tot 2016 gold een cyclus van 4 jaar voor de beleidsnota's. Deze frequentie is door het ministerie losgelaten. Zij publiceren daarvoor in de plaats een beleidsbrief. Dit heeft ook gevolgen voor lokale nota's die dan de frequentie en vorm van het ministerie (kunnen) volgen. Onze gemeente heeft daartoe de regionale nota als basis voor de lokale uitvoering vastgesteld. De gemeentelijke taken behelzen ook preventieve ouderengezondheidszorg, psycho-sociale hulpverlening bij ongevallen en rampen en prenatale voorlichting en gezondheid vluchtelingen. Bij gezondheid (Wpg en JGZ) dat vanaf 2016 de VGGM voor de hele jeugdgezondheidszorg (0-18 jaar) zorgdraagt.

Veilig Thuis

Veilig Thuis is het meldpunt voor kindermishandeling en huiselijk geweld. Zij voeren triage uit op de melding en dragen zorg voor de inzet van hulp en ondersteuning, geven opdracht voor een onderzoek door de Raad van de Kinderbescherming of schalen af naar gemeenten, zodat het sociaal team hulp en ondersteuning kan inzetten. Vanaf 1 april 2017 maakt VT onderdeel uit van de VGGM in de vorm van een stichting.

Tijdelijke wet ambulanceZorg

Op dit moment is de Wet van 26 april 2012, houdende tijdelijke bepalingen over de ambulancezorg (Tijdelijke wet ambulancezorg) van kracht. De wet vervalt op 1 januari 2018.

Voor VGGM zijn in 2016 de navolgende zaken van belang:

- naleven van een meerjarenbegroting waarin een gestage krimp van het budget moet worden verwerkt;
- voldoen aan de prestatienorm m.b.t. responsetijd en aanrijdtijd.

Jeugdwet

In dit kader is een gedragswetenschapper GZ Jeugd bij de GGD ondergebracht, die verantwoordelijk is voor de verbinding tussen VGGM, Sociaal Team, onderwijs en huisartsen in het kader van triage jeugd GZ.

VIRA

De coördinatie van de Verwijs Index Regio Arnhem (VIRA), verwijspunt voor zorgmeldingen jeugd die anoniem bij elkaar worden gebracht, is tevens bij de VGGM onder gebracht.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

In het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 is de directeur Publieke Gezondheid van de VGGM aangewezen als toezichthoudend ambtenaar voor zowel het calamiteitentoezicht als het kwaliteitstoezicht.

Wet Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen

In deze wet is het kwaliteitskader voor de kinderopvang en peuterspeelzalen verder uitgewerkt evenals het toezicht van de gemeente daarop met de bijbehorende handhavingmogelijkheden. De GGD (van VGGM) is de wettelijk verplichte toezichthouder.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO)

De brandweer (VGGM) adviseert ons bij omgevingsvergunningen bouwen, (tijdelijke) omgevingsvergunningen brandveilig gebruik en gebruiksmeldingen maar ook (brandveiligheid) bij evenementen. De brandweer controleert jaarlijks alle bedrijven met een omgevingsvergunning brandveilig gebruik of gebruiksmelding. Wij zijn verantwoordelijk voor de administratieve en juridische verwerking van de adviezen.

De rollen en verantwoordelijkheden zijn per taakonderdeel uitgewerkt in gezamenlijk vastgestelde protocollen. Via periodiek werkoverleg wordt gestuurd op kwantiteit en kwaliteit (verbetering) op openbare orde zaken te vergroten.

Financiële gegevens

Financiële bijdrage	2017	2018
Brandweer	€ 1.801.959	€ 1.785.505
Volksgezondheid (per inwoner)	€ 12,84	€ 13,32
JGZ (per inwoner)	€ 0,06 p.i.	€ 0,06 p.i.
Kinderopvang	€ 60.000	€ 60.000

Financiële positie (bedragen in €)	2016
Eigen vermogen	7.843.880
Vreemd vermogen	43.069.667
Totaal	50.913.547
Exploitatieresultaat	19.465

In de begroting 2018 (versie 30 maart 2017) is geen meerjarenraming opgenomen. In een eerdere ontwerpbegroting heeft de VGGM het volgende opgenomen "het maken van een meerjarenraming heeft voor Veiligheids- en Gezondheidsregio Midden-Gelderland niet zo veel toegevoegde waarde. Dat komt omdat het budgettair kader in de verschillende financieringsstromen op jaarbasis wordt vastgesteld. Het verloop van de kosten in de verschillende domeinen wordt vervolgens op het budgettair kader afgestemd." Er zijn dus geen gegevens beschikbaar na 2018 en/of actuele gegevens over 2017.

Beleidsmatige en financiële risico's

Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen
Een groot deel van de bijdrage aan VGGM wordt bepaald door de inwonersbijdrage. Afsproken is dat de VGGM de inwonersbijdrage incidenteel mag verhogen als het weerstandsvermogen van de VGGM onvoldoende hoog is.

Risicobeheersing (toezicht, advisering en invloed)

De opsomming van beleidsmatige ontwikkelingen is onderverdeeld in twee onderdelen, te weten: wettelijke ontwikkelingen en branche ontwikkelingen. VGGM wil de verschillende kansen en risico's voor gemeenten in beeld brengen om hen zo in staat te stellen hun verantwoordelijkheden te kunnen nemen.

De beleidsmedewerkers van de Veluwe gemeenten trekken in adviserende zin gezamenlijk op. De beleidsadviseur veiligheid en de directeur brandweer van de VGGM voeren periodiek overleg. Ontwerp-begroting

De raad wordt in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze te geven (d.t.v. raadscommissie), maar vanwege korte aanlevertijd van stukken lukt dat vaak niet.

Advies wordt voorbereid door zgn 'kopgroep', de financiële experts van de grote gemeenten. Renkum neemt de adviezen van deze kopgroep over.

Begroting

Wordt door het AB vastgesteld

Jaarstukken

gaan naar GS; geen rol voor de gemeenteraad

Financiële commissie adviseert aan AB

Er is geen bestuurlijke vertegenwoordiging vanuit gemeente Renkum.

De bestuurscommissie veiligheid en gezondheid adviseert aan het AB. De gemeentelijke vertegenwoordigers krijgen advies van hun beleidsmedewerkers.

Beoordeling en advies over samenwerking

De samenwerking in de veiligheidsregio is bij wet opgelegd (derhalve is uittreden geen overweging).

De beleidsdoelen moeten op efficiënte (kosteneffectieve) wijze worden gehaald. De ambtelijke advisering is daarop ingesteld.

Advies: samenwerking continueren

VGGM Gezondheid

In 2017 zijn de uitvoering van JGZ 0-4 en 4-18 verder met elkaar verweven. De uitvoering JGZ is getransformeerd volgens het triage model. Dit houdt kort in dat er minder inzet is op ouders/kinderen die het niet nodig hebben (waarmee het goed gaat) en meer inzet op ouders/kinderen die de extra aandacht nodig hebben. Hiertoe hebben de jeugdverpleegkundigen een opleiding gehad. De VGGM is in Nederland koploper op dit gebied.

In 2017 is er in samenspraak met gemeenten een nieuw basistakenpakket voor de hele regio afgesproken, met daarnaast een nieuw maatwerk aanbod. De prenatale zorg zoals deze werd uitgevoerd komt daarin niet meer terug, in 2018 krijgt dit een nieuwe vorm.

VGGM OGGZ (openbare geestelijke gezondheidszorg)

In het kader van de opvang personen met verward gedrag is een regionale werkgroep actief die zich buigt over vragen als opvang, vervoer en beoordeling.

VGGM toezicht kinderdagverblijven, VVE & Wmo

De VGGM houdt toezicht op het naleven van kwaliteitsregels in de kinderopvang. Een onderdeel betreft de uitvoering van VVE (voor en vroegtijdige educatie). Daarover rapporteren zij. De rapporten worden na wederhoor gepubliceerd. Dit toezicht is risico gestuurd.

De VGGM is toezichthouder kwaliteit en veiligheid in het kader van Wmo. Dit toezicht is risico gestuurd. In 2017 zijn twee onderzoeken op verzoek van de gemeente uitgevoerd.

Permar	
Doel	Gemeenschappelijke uitvoering van taken als opgenomen in de Wet sociale werkvoorziening (Wsw)
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling met een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam: Permar WS
Opgericht	Collegebesluit (tot wijziging) 12 oktober 2010 opheffing ingaande 1 januari 2018
Vestigingsplaats	Ede
Partijen	Gemeente Scherpenzeel, Barneveld, Ede, Wageningen en Renkum
Belang gemeente	Elke deelnemer heeft in DB en AB één stem
Vertegenwoordiging	De heer Ir. E Heinrich vertegenwoordigt Renkum in het DB. Mw. A.D. Ruwhof, portefeuillehouder, vertegenwoordigt Renkum in het AB.
Missie en visie	De naam Permar omvat de missie: <u>P</u> ersonen <u>m</u> arketing. Permar vindt het belangrijk dat medewerkers hun talenten optimaal inzetten en zo mogelijk verder ontwikkelen. Permar kijkt niet naar beperkingen, maar naar mogelijkheden.
Bijdrage aan programma:	Programma 1 – maatschappelijke participatie, inkomen & zorg Programma 5 – openbare ruimte
Beleidsinformatie	
Permar WS is vanaf 1 januari 2018 opgeheven. In 2018 is verdere financiële afwikkeling. Het heeft geen toegevoegde waarde meer om historische cijfers of een meerjarenbegroting te vermelden van een regeling die wordt opgeheven.	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

Vanaf 2018 is Renkum rechtstreeks verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wsw. Hiervoor is het opgestelde plan van aanpak in 2017 geïmplementeerd.

Financiële gegevens

Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

Zie hierboven.

Financiële gegevens

Financiële bijdrage		

Financiële positie (bedragen in €)	
Eigen vermogen	
Vreemd vermogen	
Totaal	
Exploitatieresultaat	

Beleidsmatige en financiële risico's

Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

ontwerp-begroting

Het DB ontvangt ambtelijk advies, op basis waarvan de ontwerp-begroting wordt opgesteld. Als de ontwerp-begroting is afgerond en het DB acht het gewenst voor verzending eerst nog met de adviesgroep te overleggen, dan wordt dit overleg georganiseerd. Toezending aan gemeenteraad voor 1 mei (jaar T). Het AB stelt jaarlijks een vier-jaren meerjarenbeleidsplan op. Hierin wordt ook het financiële beleid belicht.

begroting

de raden van de deelnemende gemeenten kunnen voor 1 juli een "zienswijze" geven, voordat de begroting door het AB wordt vastgesteld.

jaarstukken

Permar WS legt jaarlijks verantwoording af in de vorm van managementrapportages.

Stadsregio Arnhem Nijmegen (in liquidatie) / GO Regio Arnhem Nijmegen	
Doel	Na afronding van het besluitvormingsproces over de opheffing van de Stadsregio wordt de samenwerking op een aantal beleidsterreinen voortgezet in de vorm van het Gemeenschappelijk Orgaan Regio Arnhem Nijmegen. Dit is een lichtere vorm van samenwerking. Nu de Stadsregio is opgeheven zal deze binnenkort niet langer in dit overzicht van verbonden partijen gerepresenteerd zal worden.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Opricht	De Stadsregio is in 2006 opgericht als opvolger van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Openbaar Lichaam Arnhem Nijmegen van 1995. In 2015 is de nieuwe gemeenschappelijke regeling vastgesteld: de GO Regio Arnhem Nijmegen.
Vestigingsplaats	N.v.t.
Partijen	GO Regio Arnhem Nijmegen: 19 gemeenten rondom de steden Arnhem en Nijmegen.
Belang gemeente	GO Regio Arnhem Nijmegen: besluitvorming ligt op lokaal gemeentelijk niveau. Het overleg in regioverband is in het kader van afstemming tussen de deelnemers.
Vertegenwoordiging	Stadsregio Arnhem Nijmegen (in liquidatie): de vertegenwoordigers zijn Erik Heinrich en Jasper Verstand. GO Regio Arnhem Nijmegen: Erik Heinrich vertegenwoordigt Renkum in het dagelijks bestuur.
Missie en Visie	Gemeenten in het samenwerkingsverband blijven zich inzetten voor een aantrekkelijke, goed bereikbare en internationaal concurrerende regio. Een regio die aantrekkelijk is voor inwoners en waar bedrijven en instellingen willen investeren.
Bijdrage aan programma(s)	Het afstemmingsoverleg heeft betrekking hebben op de onderwerpen wonen, mobiliteit, duurzaamheid en economische ontwikkeling.
Beleidsinformatie	
Nu het besluit tot opheffing van de Stadsregio is genomen, is de Stadsregio in liquidatie. Als gevolg	

van de liquidatie van de Stadsregio is er alleen nog sprake van een financieel belang. Besluiten worden lokaal genomen. Het GO Regio Arnhem Nijmegen richt zich primair, maar niet per se uitsluitend op de beleidsterreinen wonen, mobiliteit, duurzaamheid en economie.

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

Als speerpunten gelden de versterking van het beeld van een regio, die één economisch geheel vormt en het versterken van de concurrentiepositie van de regio. Ook de bereikbaarheid is daarbij belangrijk. Dat is de reden waarom is gekozen voor het construct van de Triple Helix. In deze samenwerking worden doelen gerealiseerd door middel van een strategische uitvoeringsagenda die zal worden uitgewerkt in concrete projecten. In de Stichting Economic Board Regio Arnhem Nijmegen krijgt de samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen structuur. Per inwoner is hiervoor € 1 gereserveerd.

Financiële gegevens

- Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

Afhankelijk van besluitvorming over continuering samenwerking.

Financiële bijdrage	2017	2018
Bijdrage per inwoner	€ 1,50	€1,50

- Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)

GO Regio Arnhem Nijmegen: n.v.t.

Beleidsmatige en financiële risico's

- Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen

De liquidatie van de Stadsregio is mogelijk zonder extra financiële offers van de deelnemende gemeenten.

- Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

N.v.t.

- Beoordeling en advies over samenwerking

Het oprichten van het GO Regio Arnhem Nijmegen laat zien dat voor voortzetting van regionale samenwerking, zij het op een bescheidener schaal en in een lichte vorm, voldoende draagvlak bestaat. De samenwerking binnen het GO is recent geëvalueerd en uit de evaluatie is gebleken dat de samenwerking in de basis voldoet aan de wensen en verwachtingen van de partnergemeenten en stakeholders.

ACV	
Doel	Het inzamelen en transporteren van huishoudelijke afvalstoffen en het exploiteren van een afvalaanbiedstation
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap met werkmaatschappijen in de vorm van besloten vennootschappen (holdingstructuur)
Opgericht	Raadsbesluit toetreding: 31 januari 2001
Vestigingsplaats	Ede
Partijen	Gemeente Wageningen, Renkum, Ede en Veenendaal
Belang gemeente	Renkum heeft net als de andere aandeelhouders één stem in de AvA.
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich vertegenwoordigt de gemeente in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Missie en visie	Opdrachtgevende gemeenten, bedrijven en particulieren ontzorgen op het gebied van afval en reinigen en te opereren als de logische, regionale samenwerkingspartner
Bijdrage aan programma	Programma 3, milieu, klimaat & duurzaamheid
Beleidsinformatie	
De ACV houdt zich met uitvoeringszaken bezig. Afstemming tussen afvalbeleid en -uitvoering is geborgd in het periodieke overleg tussen ACV en gemeente, zowel ambtelijk als bestuurlijk.	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

Het afvalscheidingspercentage moet in 2018, op grond van het coalitieakkoord 2014-2018 (Veranderend Renkum), omhoog naar 75%. Door de landelijke overheid is ingezet op een afvalscheiding van gemiddeld maximaal 100 kg ongescheiden restafval per persoon per jaar in 2020. In 2025 daalt dit gewicht mogelijk tot 35 kg. Deze doelstelling past in wat wordt genoemd de 'circulaire economie', die erop is gericht zoveel mogelijk 'afvalstoffen' als grondstof weer in te zetten.

In januari 2016 heeft de raad ingestemd met het afvalbeleidsplan 2016-2020. Hierin zijn maatregelen voorgesteld om het gewenste scheidingspercentage van 75% in 2018 te behalen. Onder de noemer 'ontdek de waarde van afval' is in 2017 zowel een financiële- als een serviceprikkel in het leven geroepen voor te verbranden restafval. Inwoners zijn gefaciliteerd met 2 verschillende klike's (gft+e en restafval). Daarnaast is de inzamelfrequentie gewijzigd. Hoogbouwbezoekers kunnen met de milieupas terecht bij ondergrondse containers. De eerste resultaten van het jaar 2017 laten een positief beeld zien voor wat betreft het scheidingspercentage. In de tussentijdse evaluatie van over de eerste 4 maanden van 2017 is vermeld dat het scheidingspercentage op 77% ligt, voor heel 2017 ligt het percentage uiteindelijk op 78%.

Vanaf september 2017 is gestart met een wekelijkse inzameling van PMD. Dit omdat het aanbod van PMD sinds 2017 drastisch is toegenomen. Een punt van aandacht is de kwaliteit van het aangeleverde PMD. Met enige regelmaat leidt dit tot PMD-vreemd product. Dit heeft tot gevolg dat soms vrachten PMD bij de verwerker worden afgekeurd. Het Renkumse PMD wordt bij Attero in Wijster gesorteerd.

Financiële gegevens

Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

Financiële bijdrage			
	2016	2017	2018
Uitgekeerd dividend	€ 79.694	€ 59.370 (begroting)	€ 69.921 (Begroting)
Kosten afvalinzameling ca.	€ 3.131.919	€ 2.793.873 (begroting)	

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)				
Beleidsmatige en financiële risico's				
Bedrag in €	2014	2015	2016	2017
Eigen vermogen	10.353.000	11.288.000	10.098.000	nog niet voorhanden
Vreemd vermogen	22.555.000	22.167.000	22.697.000	Idem
Totaal (geconsolideerd)	32.908.000	33.455.000	32.795.000	Idem
Exploitatieresultaat	430.000	1.286.000	546.000	Idem

Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen

De oude zgn. 'prioriteits aandelen', waarvan Renkum, Wageningen en Ede er aanvankelijk één hadden en waaraan het stemrecht in de AvA was gekoppeld zijn als uitvloeisel van de toetreding van Veenendaal vervallen. Met de toetreding van Veenendaal zijn de aandelen gesplitst (nominaal € 1,-), en tevens zijn de prioriteits aandelen omgezet in gewone aandelen. Vervolgens is in artikel 32 van de Statuten bepaald dat alle cruciale besluiten in de AvA slechts genomen kunnen worden met algemene stemmen (unanimiteit). Elke gemeente/ aandeelhouder heeft dus één stem.

Afhankelijk van het bedrijfsresultaat en de bestemming die aan de winst wordt gegeven, ontvangt de gemeente jaarlijks dividend. Wanneer de solvabiliteit voldoet aan het gestelde criterium (30 procent) wordt extra dividend uitgekeerd.

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

De aandeelhoudende gemeenten hebben periodiek overleg met de controller van de ACV. In dit overleg worden de begrotingen, jaarstukken etc. besproken. De portefeuillehouder wordt met de adviezen van de financiële consultants/ controllers gevoed.

Daarnaast is er twee keer per jaar overleg met de commissaris (door Renkum en Wageningen gekozen).

Beoordeling en advies over samenwerking

De ACV is een goed functionerend en renderend bedrijf, getuige de jaarlijks uitkering van een behoorlijk dividend. Deze uitkering staat echter onder druk door een mogelijke invoering van Vennootschapsbelasting voor uitvoerders van overheidstaken.

Advies: aandeelhouderschap continueren.

Gelders Archief	
Doel	Het beheren van (oude) archiefbescheiden en collecties
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling (Regeling Regionaal Historisch Centrum "Gelders Archief")
Opgericht	Raadsbesluit toetreding: 5 maart 2002
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	Gemeente Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland.
Belang gemeente	Renkum heeft één stem in het AB
Vertegenwoordiging	Burgemeester A.Schaap vertegenwoordigt behalve Renkum ook Rheden en Rozendaal in het algemeen en het dagelijks bestuur, dat om redenen van vermindering van bestuurlijke last uit dezelfde personen bestaat.
Missie en visie	Het Gelders Archief is een betrouwbare partner voor het beheren van de collecties (zowel fysiek als digitaal) van en voor zijn publieke en particuliere relaties. Door optimalisering van de toegankelijkheid van de collectie, draagt het bij aan een transparante overheid en aan kennisverspreiding over het verleden van Gelderland.
Bijdrage aan programma:	Programma 7 – Inwoner, bestuur en organisatie

Beleidsinformatie

GA beheert archiefbescheiden ouder dan twintig jaar. GA fungeert als inspecteur van onze archieven en controleert of wij op de juiste wijze met documenten (digitaal en fysiek) omgaan en of de bewaaromstandigheden (fysiek kelder en digitaal met software) goed zijn.

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

Het GA heeft te maken met een verre gaande digitalisering. Voor het optimaal kunnen bedienen van de klanten zijn extra investeringen noodzakelijk. Daarnaast wordt door het GA deelgenomen aan de landelijke ontwikkelingen voor de inrichting van een E-depot. Deze ontwikkeling is onvermijdbaar. Aanvullende financiering daarvoor is nodig.

Financiële gegevens

Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

Door de economische situatie is het mogelijk dat bezuinigingen vanuit de rijksoverheid of deelnemende gemeenten van invloed zijn op de financiële situatie.

Financiële bijdrage	2016	2017	2018
Bijdrage	€ 158.378	€ 158.800	€ 162.000

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2016	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen	600	600	600	600	600
Vreemd vermogen	19.500	19.200	18.900	18.500	18.100
Totaal	20.100	19.800	19.500	19.100	18.700
Exploitatieresultaat	0	0	0	0	0

Beleidsmatige en financiële risico's

Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen
Vanaf de oprichting had het GA jaarlijks een structureel tekort. Sinds 2013 boekt GA een positief bedrijfsresultaat op basis van de structurele lumpsum en inkomsten.

Vanaf 2013 wordt er – gelet op dit positieve resultaat- gewerkt aan de opbouw van het weerstandsvermogen.

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

ontwerp-begroting

Het DB stelt voor 1 mei (jaar T) de ontwerp begroting vast.

Begroting

het AB stelt voor 1 juli (jaar T) de begroting vast

jaarstukken

AB stuurt gemeenteraad voor 1 juli (jaar T+1) financieel verslag toe, incl. verklaring accountant; college neemt bijdrage op in eigen ontwerp- begroting.

Het DB brengt jaarlijks voor 1 april een financieel verslag uit (inclusief accountantsverklaring als bedoeld in art. 393 van Boek 2 van het BW). De gemeenteraad heeft het college gemachtigd namens hem te reageren op de ontwerp-begroting (vanwege de beperkte reactietijd).

Beoordeling en advies over samenwerking

Het Gelders Archief (GA) is belast met een deel van de beheerstaken. Eén van de belangrijkste taken is het beheren van de blijvend te bewaren archiefbescheiden in de door het GA aangewezen archiefbewaarplaats(en). Daarnaast heeft het GA een toezichthoudende en adviserende rol ten aanzien van de overige (vernietigbare) archiefbescheiden. Dit toezicht wordt uitgevoerd door de archivaris (de directeur van het GA). De archivaris houdt als het ware toezicht op het dagelijks (archief)beheer door de teamleiders en het Team ICT & Informatiebeheer. De archivaris voert daartoe jaarlijks controles uit op belangrijke archiefonderdelen en rapporteert hierover aan het college.

Advies: samenwerking continueren

Euregio Rijn-Waal	
Doel	Op basis van grensoverschrijdende samenwerking streven naar een sterke economische, sociale en maatschappelijke positie van de Euregio Rijn-Waal. Daarbij richt de Euregio zich op de volgende werkvelden: - Grensoverschrijdende ruimtelijke ordening en verbetering van de grensoverschrijdende infrastructuur.- Grensoverschrijdend toerisme en samenwerking binnen het MKB en technologieoverdracht.- Landbouw, plattelandontwikkeling, milieubescherming.- Kwalificering en arbeidsmarkt. Ontwikkeling van een geïntegreerde arbeidsmarkt, samenwerking op het gebied van beroepsopleiding.- Communicatie tussen burgers en overheid, samenwerking tussen sociale en medische zorginstellingen.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling op basis van een internationale overeenkomst met een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar

	lichaam: Euregio Rijn-Waal.
Opgericht	Renkum is toetreden bij raadsbesluit van 27 januari 2010.
Vestigingsplaats	Kleve
Partijen	Deelnemers zijn Nederlandse en Duitse gemeenten, de Kamer van Koophandel Centraal Gelderland, regionale overheden en overige publiekrechtelijke lichamen in het grensgebied rondom de Rijn, de Waal en de Maas.
Belang gemeente	Renkum heeft 3 stemmen in de Euregioraad.
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich en twee raadsleden vertegenwoordigen Renkum in het algemeen bestuur van de Euregio, de Euregioraad.
Missie en visie	In 2020 is in de Rhein-Waal-Regio grensoverschrijdende samenwerking vanzelfsprekend. Er zijn nieuwe, duurzame sociaaleconomische grensallianties gelegd (ook cross-over) waarin overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen en het maatschappelijk middenveld informatie uitwisselen en nauw samenwerken. Bedrijfsleven, kennisinstellingen, overheden en het maatschappelijk middenveld weten elkaar in alle sectoren grensoverschrijdend te vinden. Zij profiteren van elkaars kennis en netwerken en beantwoorden samen de vraagstukken van de toekomst. Men ziet elkaar niet langer als concurrent maar als partner.
Bijdrage aan programma	Divers
Beleidsinformatie	
De structuurfondsen vormen een van de hoofdpunten van de Europese begroting. Voor de periode 2014-2020 is doelstelling 2 de 'bevordering van de regionale ontwikkeling ter bevordering van de concurrentiekracht' en doelstelling 3 'de Europese territoriale samenwerking' voor Renkum van belang. Uit een door de EU-commissie gemaakte analyse van de EU-begroting blijkt dat de doelstelling van Europese samenwerking overeind blijft, maar ook dat de projecten meer resultaatgericht moeten zijn. De Euregio volgt deze ontwikkelingen op de voet.	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

N.v.t.

Financiële gegevens

- Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

N.v.t.

Financiële bijdrage	2017	2018
Bijdrage	€ 8.100	€ 8.100

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Eigen vermogen	1.315.031					
Vreemd vermogen	2.627.691					
Totaal						
Exploitatieresultaat	1.362					

Beleidsmatige en financiële risico's

- Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen

N.v.t.

- Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

Stukken in het kader van de begrotingscyclus worden naar de gemeenten gestuurd. De Euregio-raad neemt daarover besluiten. De gemeente ontvangt de jaarverslagen van de Euregio.

Beoordeling en advies over samenwerking

De samenwerking in Euregionaal verband werpt zijn vruchten af voor de Renkum, o.a. door deelname aan projecten zoals E-bus 2020 en het project op het gebied van biodiversiteit.

BNG Bank	
Doel	De BNG voorziet in zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening en biedt zo toegevoegde waarde aan haar aandeelhouders en de Nederlandse publieke sector. De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', zoals gemeenten, provincies, gemeenschappelijke regelingen, politieregio's en met overheden verbonden instellingen en bedrijven op het terrein van volkshuisvesting, openbaar nut, onderwijs en gezondheidszorg.
Rechtsvorm	naamloze vennootschap
Opgericht	1914
Vestigingsplaats	Den Haag
Partijen	Gemeenten, provincies, Staat der Nederlanden, waterschappen en andere openbare lichamen
Belang gemeente	0,16 % (89.739 van totaal 55.690.720 aandelen)
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich vertegenwoordigt de gemeente in de algemene vergadering van aandeelhouders.
Missie en visie	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.
Beleidsinformatie	
BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. <i>Toelichting: het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.</i> De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die zij bezitten (een stem per aandeel van EUR 2,50).	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

Gedurende het begrotingsjaar hebben zich geen veranderingen voorgedaan in de belangen van aandeelhouders in BNG Bank. (Hierbij is het gevolg van een eventuele gemeentelijke samenvoeging buiten beschouwing gelaten.) Gelet op de wijze waarop BNG Bank het openbaar belang behartigt, zien wij ons aandelenbezit in BNG Bank als een duurzame belegging.

Financiële gegevens

Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

Over 2016 realiseerde BNG Bank een nettowinst na belastingen van EUR 369 miljoen (2015: EUR 226 miljoen). De cijfers over 2017 worden op 12 maart gepubliceerd.

Financiële bijdrage			
Bedragen in €	2016	2017	2018
Uitgekeerd dividend	€ 1,02 per aandeel (dividend over 2015)	€ 1,64 per aandeel (dividend over 2016)	Nog niet bekend

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
Bedragen x €1 mln	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Eigen vermogen	4.486	nb	nb	nb	nb	nb
Vreemd vermogen	149.483	nb	nb	nb	nb	nb
Totaal	153.969	nb	nb	nb	nb	nb
Exploitatieresultaat	369	nb	nb	nb	nb	nb

Beleidsmatige en financiële risico's

Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen

De gemeente heeft 89.739 aandelen, destijds aangekocht voor (omgerekend) € 2,50. BNG keert jaarlijks dividend uit.

Het door BNG Bank uitgegeven schuldpapier heeft de hoogst mogelijke credit rating van Moody's (Aaa) en Standard & Poor's (AAA) en een rating AA+ van Fitch. BNG Bank behoort daarmee tot de meest kredietwaardige banken ter wereld.

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

Jaarlijks ontvangt de gemeente de jaarrekening, het jaarverslag en eventueel andere ter zake zijnde voorstellen van de BNG ter vaststelling in de algemene vergadering van aandeelhouders.

Toezicht en beoordeling

BNG keert jaarlijks een behoorlijk dividend uit. Er is geen reden de aandelen te verkopen.

Advies: aandeelhouderschap continueren

nb = deze gegevens zijn niet bekend

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	
Doel	De VNG is een vereniging die de belangen behartigt van de gemeenten in het hele proces van besluitvorming bij Rijk en provincies. Daarnaast heeft de VNG een adviesfunctie voor haar leden.
Rechtsvorm	Vereniging
Opgericht	28 februari 1912
Vestigingsplaats	Den Haag
Partijen	Gemeenten in Nederland (op vrijwillige basis)
Belang gemeente	Eén stem in de ledenvergadering
Vertegenwoordiging	De gemeente oefent invloed uit via de ledenvergadering respectievelijk ledenraadplegingen (stemrecht).
Missie en visie	Voor en door alle gemeenten
Beleidsinformatie	
N.v.t.	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

N.v.t.

Financiële gegevens

- Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

N.v.t.

Financiële bijdrage	2017	2018
Bijdrage	€1,16 per inwoner	€1,21 per inwoner

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)

N.v.t.

Beleidsmatige en financiële risico's

- Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen.

- Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

De VNG informeert haar leden en hun bestuurders / medewerkers via het VNG-Magazine. Daarnaast heeft de VNG een website. Jaarlijks wordt het VNG-congres gehouden. D.m.v. ledenraadplegingen worden de gemeenten over bepaalde vraagstukken gepolst.

Beoordeling en advies over samenwerking

Er is geen reden het lidmaatschap te beëindigen. Het advies is dus om lid te blijven.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	
Doel	Het verminderen van kwetsbaarheid en het verbeteren van de kwaliteit van de vergunningverlening, toezicht en handhaving tegen lagere kosten (dan verhoudingsgewijs de huidige)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Opgericht	Raadsbesluit tot toetreding 26 september 2012
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	11 gemeenten rondom Arnhem (incl. Arnhem) en de provincie Gelderland.
Belang gemeente	ODRA is een platvorm van bestuurlijke afstemming
Vertegenwoordiging	Wethouder mw. A.D. Ruwhof maakt deel uit van het Algemeen Bestuur en zit mede namens Doesburg, Rheden en Rozendaal in het in het Dagelijks Bestuur.
Missie en visie	
Bijdrage aan programma	Programma 2, ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit
Beleidsinformatie	
De ODRA voert voor de gemeente Renkum taken op het gebied van de Wet milieubeheer bouwtaken en de juridische APV taken uit.	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

Financiële gegevens

Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

Financiële bijdrage			
	2016	2017	2018
Bouwtaken	€868.940	€ 995.964	€ 969.074
Milieutaken	€198.300	€ 198.300	€199.826

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2015	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen	€1.484.000	€853.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal					
Exploitatieresultaat	€ 539.000	€ 58.275	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Beleidsmatige en financiële risico's

Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen

De partijen zijn gezamenlijk eigenaar en opdrachtgever.

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

De gemeenteraad kan ten aanzien van de ontwerpbegroting van de ODRA een zienswijze naar voren brengen bij het Dagelijks Bestuur van de ODRA. Deze zienswijze wordt, voorzien van een reactie, samen met de begroting aangeboden aan het Algemeen Bestuur van de ODRA. De wethouder van Renkum is lid van zowel het AB als het DB.

Beoordeling en advies over samenwerking

Nog niet van toepassing

We Helpen	
Doel	Bemiddelen van vraag en aanbod op gebied van informele hulp en ondersteuning door middel van website waarop inwoners en organisaties hulp kunnen vragen, aanbieden en organiseren.
Rechtsvorm	Coöperatie U.A.
Opgericht	6 september 2012
Vestigingsplaats	Breda
Partijen	Oprichters: Achmea, Bureauvijftig, CZ, Menzis, PGM, Rabobank, Caretakers, VitaValley. Aantal leden is in vier jaar gegroeid naar meer 130. Groeiverwachting positief.
Belang gemeente	Gemeente is lid van de coöperatie.
Vertegenwoordiging	Wethouder H.J. van den Berg-van Zijl vertegenwoordigt de gemeente in de algemene ledenvergadering
Missie en visie	Elkaar helpen eenvoudiger en vanzelfsprekender maken
Bijdrage aan programma:	1
Beleidsinformatie	
Lidmaatschap van Wehelpen sluit aan op de uitgangspunten van het sociaal beleid van de gemeente zoals geformuleerd in de kadernota sociaal beleid. Het versterken van eigen verantwoordelijkheid van inwoners en versterken van buurtkracht en een veerkrachtige samenleving staat hierin centraal. Wehelpen biedt de mogelijkheid dat mensen onderling hulp kunnen vragen en hulp kunnen organiseren in hulpnetwerken. Het ondersteunt zo deze uitgangspunten.	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

De gemeente Renkum is voorjaar 2015 lid geworden van de coöperatie Wehelpen en er is een externe procescoördinator ingehuurd voor de implementatie van Wehelpen.

De werkzaamheden van de externe coördinator liepen augustus 2017 ten einde. De coördinatie van wehelpen wordt voortaan uitgevoerd vanuit Renkum voor elkaar. De lokale wehelpen-site blijft onveranderd, via de lokale WeHelpen-website www.wehelpen.nl/renkum kunnen inwoners elkaar inden, hulp bieden, vragen en organiseren. De site voorziet ook in een monitoringsinstrument waarmee maandelijks wordt bijgehouden hoeveel gebruikers, hulpvragen, hulpaanbiedingen en matches er zijn. In de gemeente Renkum biedt 1 op de 100 inwoners boven de 16 jaar hulp aan via www.wehelpen.nl/renkum (in vergelijking met de andere gemeenten die wehelpen actief promoten een hoog percentage).

De wehelpensite wordt ook gekoppeld aan de site Sterk Renkum die vanaf februari 2018 actief is geworden.

Financiële gegevens

Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

Financiële bijdrage	2018
	€ 9.869 ten behoeve van lidmaatschap.

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
Cijfers op basis van jaarrekening 2014 en begroting 2015 en 2016						
Bedrag in € 1000	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen						
Vreemd vermogen						
Totaal						
Exploitatieresultaat						

Beleidsmatige en financiële risico's

Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen

Onbekend

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)

ALV, Bestuur met onafhankelijk voorzitter, Raad van Advies aanwezig. De gemeente neemt uitsluitend deel aan de ALV en heeft en beoogt geen positie in het Bestuur of Raad van Advies.

De Connectie	
Doel	- Doel van de Connectie is het behartigen van de sturing en beheersing van ondersteunende processen en uitvoeringstaken voor de deelnemers (gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden), met inachtneming van de autonomie van de deelnemers.- De Connectie vermindert de kwetsbaarheid van de gemeenten op bedrijfsvoeringsgebied en vergroot de kansen voor medewerkers. Daarbij levert De Connectie minimaal dezelfde kwaliteit tegen minimaal 4 procent lagere kosten.
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling, om precies te zijn een bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO).
Opgericht	1 maart 2016
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	Gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden
Belang gemeente	- De drie portefeuillehouders bedrijfsvoering vormen het bestuur van De Connectie. De leden van het bestuur hebben ieder één stem. Besluiten worden bij gewone meerderheid van stemmen genomen, met uitzondering van een aantal specifiek in de GR genoemde situaties.- Het financiële aandeel van de gemeente Renkum bedraagt, op basis van het bedrijfsplan 2017-2020 De Connectie, 10,1 procent.
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich vertegenwoordigt de gemeente in het bestuur van De Connectie.

Missie en visie	De Connectie biedt bedrijfsvoeringsdiensten aan de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden. De Connectie doet dat op een efficiënte manier zodat de gemeenten hun primaire taken uit kunnen voeren tegen lagere kosten met behoud van kwaliteit. Wat voor de gemeenten een randvoorwaarde is, is hoofdzaak voor De Connectie. Daarbij wil De Connectie een moderne, professionele organisatie zijn: aantrekkelijk om voor en mee te werken.
Bijdrage aan programma:	Programma 7 – Inwoner, bestuur en organisatie
Beleidsinformatie	
De Connectie biedt producten en diensten op de volgende terreinen: ICT, inkoop & aanbesteding, facilitaire zaken & frontoffice, documentaire informatievoorziening (DIV), personeels- en salarisadministratie, financiële administratie, verzekeringen, belastingen, basisregistraties en secretariaat.	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

De belangrijkste voorwaarde voor het financiële succes van De Connectie is het harmoniseren van processen, het standaardiseren van de werkwijze en verregaande digitalisering.

Financiële gegevens

- Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

De inbreng van de drie gemeenten is totaal ruim €36 mln. per jaar. Met de gemeentelijke inbreng in beeld is ook direct de taakstellende opgave van De Connectie duidelijk. Immers, De Connectie staat ervoor om zo snel mogelijk de processen en systemen te standaardiseren en te harmoniseren om in 2020 op een kostenniveau uit te komen dat tenminste 4 procent lager ligt. Om het totaal financieel effect van de vorming van De Connectie in beeld te brengen, is ook het effect op de begroting van de drie gemeenten in kaart gebracht. Hier spelen drie effecten, namelijk de kosten van demand management, bedrijfsbureau en frictiekosten. Samen met het transitiebudget van €4,4 mln. moeten deze kosten worden terugverdiend binnen De Connectie. Op basis van de gegevens uit het bedrijfsplan 2017-2020 en de transitieplannen van de gemeenten is het totaal van de incidentele lasten begin 2021 terugverdiend. Voor Renkum ligt de terugverdienperiode voor de transitie- en frictiekosten naar verwachting in 2023, omdat de kosten van demand management en bedrijfsbureau relatief zwaarder doorwerken in de Renkumse begroting.

Financiële bijdrage		
	2017	2018
Bijdrage	€3.678.000	€3.676.000
	(op basis van een volledig jaar)	

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)

Hierover heeft de Connectie nog geen gegevens opgenomen in haar begroting.

Beleidsmatige en financiële risico's

- Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risico beperkende maatregelen

Voor het oprichten van De Connectie zijn de belangrijkste risico's inzichtelijk gemaakt. Dit betreft:

- Kwaliteit: De kwaliteit van de dienstverlening zal na de start van De Connectie in het begin op onderdelen afnemen. Dit is gebruikelijk bij de start van nieuwe samenwerkingen omdat er een nieuwe situatie ontstaat waaraan betrokkenen moeten wennen.
- Kansen: Het risico bestaat dat kansen voor de medewerkers onvoldoende worden ingevuld.
- Kosten: Het risico bestaat dat de begrotingsdoelstellingen niet behaald worden waardoor mogelijk de gestelde besparingsdoelen niet bereikt worden, hiermee wordt specifiek bedoeld op de financiële doelstelling ICT. Een mogelijk gevolg hiervan is dat het terugverdienen van de transitiekosten evenals de besparing van 4 procent onder druk komen te staan.
- Kwetsbaarheid: Het risico bestaat dat doordat taken overgedragen zijn aan De Connectie kwetsbare functie binnen de gemeente ontstaan.

Voor deze risico's zijn beheersmaatregelen beschreven. Voor de eerste vier jaren is een post onvoorzien opgenomen in de Begroting van de Connectie om de eerste risico's op te vangen (€275.000 per jaar). Daar boven komen de financiële effecten bij de gemeenten terecht.

- Risicobeheersing (toezicht, advisering en invloed)

Risicomanagement is een integraal onderdeel van de planning- en controlcyclus van De Connectie om risico's vroegtijdig te signaleren, deze te voorkomen dan wel te beheersen. De uitvoering van het risicomanagement is een samenspel tussen de eigenaren van De Connectie, de controlerend accountant en De Connectie zelf.

Beoordeling en advies over samenwerking

Samenwerking continueren.

BVO AVAN	
Doel	Regionale samenwerking doelgroepenvervoer
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Opgericht	De raad heeft op 15 september 2015 ingestemd met het voornemen tot deelname in een op te richten bedrijfsvoeringsorganisatie voor het regelen van het doelgroepenvervoer en in overleg met de betreffende regiogemeenten starten met de voorbereidingen voor de oprichting hiervan
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	19 gemeenten in de regio Arnhem Nijmegen (door fusie van Zevenaar en Rijnwaarden nog 18)
Belang gemeente	gezamenlijk uitvoering geven aan het verzorgen van doelgroepenvervoer
Vertegenwoordiging	de gemeente wordt afwisselend vertegenwoordigd door de portefeuillehouder doelgroepenvervoer Hermine van den Berg en portefeuillehouder Financiën Erik Heinrich.
Missie en visie	
Bijdrage aan programma:	Programma 1
Beleidsinformatie	
In zijn vergadering van 30 januari 2018 heeft het college besloten, net als zes andere gemeenten in het gebied, het leerlingenvervoer nog niet onder te brengen bij AVAN.	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

Financiële gegevens

Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

In 2017 is het in de samenwerking niet gelukt om een nieuwe kostenverdeelsleutel en de begroting 2017 en verder met elkaar vast te stellen. In maart 2018 staan deze opnieuw geagendeerd in de Bestuursvergadering (BVO-DRAN).

Financiële bijdrage		
	2018	2019
Gemeente Renkum	€ 656.000	€ 733.000

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)				
	2018	2019	2020	2021
Begrote lasten	21.394.000	21.775.000	22.163.000	22.560.000
Begrote baten	21.394.000	21.775.000	22.163.000	22.568.000
Resultaat	0	0	0	0

De meerjarenraming is kostenneutraal opgesteld* in bovengenoemde meerjarenraming. De AVAN ontvangt voorschotten van onder andere gemeentes** en gebruikt deze om aan haar verplichtingen te voldoen. Daarom een opstelling van kosten (en gelijkblijvende inkomsten)

*dus geen vorming van eigen vermogen

**Daarnaast ontvangt zij o.a. ook reizigersbijdrage en Provinciale bijdrage.

MGR Centraal Gelderland Sociaal Domein

In 2017 heeft de MGR Centraal Gelderland Sociaal Domein gestalte gekregen. De regeling is vastgesteld door alle deelnemende gemeenten alsook de begroting. De Regeling kent inmiddels drie modules: Inkoop SD, Onderwijszaken en WSP. Onze gemeente neemt deel aan de inkoop module en neemt partieel deel aan de module onderwijszaken. Bij onderwijszaken nemen wij deel aan de centrumtaken RMC en VSV (hebben betrekking op terugdringen vroegtijdig school verlaten) die door Arnhem worden uitgevoerd. De derde sub-module van deze module bestaat uit leerplicht. Leerplicht wordt bij ons gekoppeld aan het sociaal team lokaal uitgevoerd. De MGR heeft een DB en een AB. Daarnaast heeft de het DB bestuurscommissies ingesteld. De bestuurscommissies zijn inhoudelijk gekoppeld aan portefeuilles binnen het college.

Mgr Centraal Gelerland Sociaal Domein	
Doel	Samenwerking binnen het sociaal domein op uitvoerend niveau bereiken op diverse deelgebieden binnen de regio Gelderland. Deze samenwerking heeft tot doel meer samenhang en doelmatigheid in de samenwerking tussen de gemeenten te realiseren. Met een (modulair in te vullen) gemeenschappelijke regeling krijgt de samenwerkende regio een formele entiteit met rechtspersoonlijkheid.
Rechtsvorm	Wet gemeenschappelijke regelingen openbaar lichaam (Modulaire Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein)

	Centraal Gelderland)
Getroffen	2017
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar
Belang gemeente	Op basis van inwoneraantal (Renkum 7%)
Vertegenwoordiging	Mw. Van den Berg- van Zijl
Missie en visie	
Bijdrage aan programma:	1
Beleidsinformatie	
De MGR is opgebouwd uit modules. Vanaf 2018 zijn dit de modules Inkoop sociaal domein, Onderwijszaken en Werkgevers servicepunt. Gemeente Renkum neemt deel aan Inkoop en 2 submodules van Onderwijszaken (kwalificatieplicht en RMC). Gemeente Renkum heeft geen beleid aan de MGR overgedragen.	
Het bestuur van de MGR kan bestuurscommissies in het leven roepen die specifiek belast zijn met de inhoudelijke aspecten van een module in voorbereidende zin, waarover het AB dan besluit.	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie

De MGR vanaf 2018 een beheersgedeelte, de module inkoop sociaal domein, de module Onderwijszaken en de module WSP. Ten opzichte van 2017 zijn er geen significante ontwikkelingen dan wel ombuigingen te melden.

Financiële gegevens

Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

Financiële bijdrage		
	2017	2018
Bron; meerjarenbegroting 2017 uit AB gedateerd 14 september 2017	€ 76.052	€ 72.210

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)				
Beleidsmatige en financiële risico's				
Bedrag in €	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen	0	0	0	0
Vreemd vermogen	0	0	0	0
Totaal (geconsolideerd)	0	0	0	0
Exploitatieresultaat	0	0	0	0

Paragraaf 7 Grondbeleid

Inhoud grondbeleid

Op 27 juni 2007 heeft de raad de nota Grondbeleid vastgesteld. Met de nota Grondbeleid wordt beoogd een kader te bieden waarbinnen politiek-bestuurlijke besluiten genomen kunnen worden. Besluiten die staan in het teken van het toekennen van functies (bestemmingen) aan grond. Grondbeleid is dus een instrument om het gewenste ruimtelijk beleid te bevorderen en te realiseren.

Grondbeleid is een instrument dat naast andere kan worden ingezet om bepaalde bestemmingen te realiseren. Het blijft niet beperkt tot het via het bestemmingsplan mogelijk maken van bepaalde functies. Het kan ook leiden tot het ontwikkelen van stedenbouwkundige plannen, het verwerven van gronden en het uitgeven van kavels voor o.a. woningbouw. In de ruimtelijke ordening gaat het erom te komen tot een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van de beschikbare ruimte over degenen die ruimte vragen ("claims" van bewoners, winkels, sociaal-culturele ruimten, bedrijven, openbaar groen etc.). Grond is schaars, dus in het toekennen van claims worden na afweging van belangen keuzes gemaakt. Het resultaat van die afweging wordt vastgelegd in het bestemmingsplan.

Voor de (her)ontwikkeling van bouwlocaties worden kosten gemaakt. Het gaat o.a. om kosten voor de verwerving van de grond - als de gemeente aankoopt - en het beheren en het uitgeven van gronden alsmede kosten voor de aanleg van wegen & pleinen, riolering, verlichting en openbaar groen en speelruimte. Deze kosten kunnen worden gedekt uit de opbrengsten die normaal gesproken uit bouwprojecten voortvloeien. Indien de gemeente het eigendom van de grond heeft, is dat mogelijk via de opbrengsten bij de gronduitgifte. Indien andere partijen echter het eigendom in handen hebben, moet de gemeente zoeken naar andere manieren om haar kosten op de zakelijk belanghebbenden bij het bouwproject te verhalen.

Grondbeleid is er mede op gericht de verdeling van de kosten en baten bij de ontwikkeling van bouwlocaties tussen de betrokken partijen te regelen. Daarover moeten tussen partijen duidelijke afspraken worden gemaakt. De Grondexploitatiewet biedt hiervoor een kader.

In het kader van de begrotingcyclus legt het college jaarlijks verantwoording af over de projecten. In deze paragraaf Grondbeleid gaan we op hoofdlijnen in op onze voornemens met betrekking tot de grondexploitatie in 2017.

Beleidsdoelen en ontwikkelingen

3B4 Woningbouw

De woningbouwplannen in 3B4 zijn te verdelen in 3 kleinere gebieden in plangebied 4 (noorden, midden en zuid) en plangebied 3B. Het bestemmingsplan waarbij de bouw van 64-100 woningen planologisch mogelijk wordt gemaakt, is gedeeltelijk door Raad van State vastgesteld. Op grond van dit globale bestemmingsplan worden er gefaseerd en voor elke deelgebied, deelbestemmingsplannen opgesteld.

3B4 Noord

In het deelgebied noord is het woningbouwprogramma nagenoeg gerealiseerd en opgeleverd. Voor een klein gebied binnen 3B4 Noord (1.584 m²) is een CPO traject voor betaalbare en sociale

woningbouw bedacht. Omdat dit onvoldoende op gang kwam is een partij gezocht die de grond zou willen afnemen maar daarbij wel een ontwikkeling via CPO uit zou werken. Deze partij is gevonden in Woonzo. Medio 2016 is het bestemmingsplan voor de bouw van 8 woningen onherroepelijk geworden. De verwachting is dat de woningen in 2018 in de verkoop gaan.

3B4 Midden

Deelgebied midden bestaat uit een aantal vrije kavels bestemd voor de particuliere ontwikkeling. De eerder bedachte particuliere ontwikkeling kwam echter niet van de grond. Met Woonzo zijn nu afspraken gemaakt voor de afname van de grond en de realisatie van een zestal 2¹ kappers. Medio 2016 is het bestemmingsplan voor de bouw van 6 woningen onherroepelijk geworden en zijn de stedenbouwkundige ontwerpen vertaald naar woningbouwontwerpen. De woningen zijn verkocht. De woningen worden in 2018 gebouwd.

3B4 Zuid

Vivare heeft zich teruggetrokken uit het project waarbij 22 sociale huurwoningen gerealiseerd zouden worden. Daarmee is het vigerende bestemmingsplan (14 2¹ kapwoningen en 1 vrijstaande woning) weer uitgangspunt.

3B

In 2016 is gezamenlijk met Vivare (herstructurering Dorrestijn-plantsoen) een stedenbouwkundige uitwerking gegeven aan de mogelijkheid om binnen het plangebied 3B naast de nieuwbouw van een sociale huurwoningen een zestal vrije sector woningen te realiseren. In april 2017 heeft u de (stedenbouwkundige) kaders vastgesteld. Twee vrije sector woningen zijn vervallen. Vivare bouwt in 2018 haar woningen. De vier vrije sector kavels van de gemeente zijn verkocht. Deze gaan begin 2018 in de verkoop en worden mogelijk ook in 2018 al gebouwd.

Oosterbeek Hoog

Binnen het plan Oosterbeek Hoog zijn vanaf 2000 53 woningen en 48 appartementen gerealiseerd. In 2015 heeft een afwaardering van de grondprijs plaatsgevonden. Van de nog resterende bouwplannen (10 woningen en 14 appartementen) zijn de 10 woningen medio 2016 opgeleverd. De bouw van de appartementen is in mei 2016 gestart en afgerond in het eerste kwartaal 2017. De resterende openbare ruimte is woonrijp gemaakt. Het project kan daarmee afgerond worden (eind 2017).

Oosterbeek centrum (Dalzone)

Het project Dalzone betreft een inbreidingslocatie in het centrum van Oosterbeek, gelegen tussen de Utrechtseweg en Cornelis Koningstraat. Het totale programma omvat de bouw van 8 appartementen, 2 commerciële ruimten en 19 woningen. Hiervan zijn in 2010 8 appartementen, de commerciële ruimten en 3 woningen gerealiseerd. Eind 2015 is een nieuwe overeenkomst met de ontwikkelaar gesloten om het plan in twee fasen tot een afronding te brengen. Eind 2016 is gestart met de bouw van 11 woningen aan de Cornelis Koningstraat. Deze woningen zijn eind 2017 opgeleverd. De bouw van de woningen aan het Lukassenpad start begin 2018. Deze twee woningen worden in 2018 opgeleverd en na oplevering van de openbare ruimte zal het project na verwachting eind 2018 afgerond worden.

Mozartlaan

Het bestemmingsplan voor het project aan de Mozartlaan is onherroepelijk. Het betreft hier nieuwbouw van 25 appartementen en 6 woningen met stallingsgarages. Na wijziging van het bestemmingsplan zouden de planontwikkelingen verder uitgewerkt gaan worden. Ook dit project is door de kredietcrisis tot stilstand gekomen. Vervolgens is door de ontwikkelingen voor een centrumplan Doorwerth het project in afstemming met de ontwikkelaar in de wacht gezet. Vanuit het centrumplan zijn nieuwe afspraken gemaakt waarbij 6 woningen komen te vervallen en het aantal appartementen teruggebracht is naar 15. Deze afspraken moeten nog een vertaling krijgen in het bestemmingsplan.

Veritasweg

Op deze locatie is in het verleden woningbouw beoogd in de vorm van appartementen. Hiervoor is een prijsvraag uitgeschreven voor een ontwerp op de locatie. De uiteindelijke contractpartij lukte het niet om het plan gerealiseerd te krijgen. In het vierde kwartaal van 2007 is besloten om het project opnieuw op te starten.

Met wat omzwervingen is in 2015 een overeenkomst met een partij gesloten die op de locatie short stay appartementen wil realiseren. Ondertussen heeft de initiatiefnemer het naastgelegen perceel verworven en is een stedenbouwkundig plan opgesteld. De kaderstelling voor deze nieuwe ontwikkeling heeft in de eerste helft van 2017 plaatsgevonden. In januari 2018 is het bestemmingsplan vastgesteld. De omgevingsvergunning wordt medio 2018 aangevraagd en op dat moment wordt daadwerkelijk aan de initiatiefnemer verkocht.

Talsmalaan

Op de locatie Talsmalaan was voorheen de bouw (uitbreiding, verplaatsing) van de Paasbergschool voorzien. Hiervan is echter in september 2007 aangegeven dat dit geen doorgang zal krijgen. De nieuwe invulling voor de locatie zal bepaald worden. Locatie heeft gevoelige historie dus goede bestuurlijke kadering is noodzaak.

Er is een beknopte stedenbouwkundige visie opgesteld. Deze is gepresenteerd aan onder andere Airborne museum, Vijf Dorpen in 't Groen, Vrienden van Hartenstein. In november 2011 zijn de kaders voor een ontwikkeling op de Talsmalaan verder geconcretiseerd. Het project heeft een tijd stilgelegen door de crisis op de woningbouwmarkt. Ondertussen zijn gesprekken gevoerd met makelaars als ook ontwikkelende partijen om te kunnen bepalen onder welke voorwaarde een ontwikkeling in deze nieuwe markt de meeste kans van slagen heeft. Daarbij is vooral zekerheid op een ontwikkelmogelijkheid een belangrijke voorwaarde.

In 2014 zijn gesprekken gestart met de Vrienden van Park Hartenstein om de komen tot een gezamenlijk gedragen stedenbouwkundige uitwerking. Deze gesprekken hebben begin 2016 geleid tot een samenwerkingsverklaring voor de verdere uitwerking van een stedenbouwkundige visie voor de locatie en het omliggende park. Deze stedenbouwkundige visie is in september 2017 opgeleverd. Besluitvorming over de locatie Talsmalaan volgt waarschijnlijk in 2018.

Financiële positie en resultaatverwachting

Voor de volgende grondexploitatie projecten is een exploitatieberekening opgesteld over de hele planperiode:

- 3B4 Woningbouw
- Oosterbeek hoog
- Oosterbeek Centrum (Dalzone)
- Mozartlaan
- Dennenkamp (Woningbouw locatie NVC en Munninghoflaan)

Deze projecten worden op de balans bij voorraden opgenomen.

In 2017 zijn de projecten Oosterbeek hoog, Mozartlaan en Dennenkamp afgesloten. Deze projecten zijn financieel volledig afgeboekt op de balans voorraden.

Voor de volgende projecten is nog geen exploitatieberekening over de hele planperiode opgesteld:

- Veritasweg met een boekwaarde van € 252.000
- Talsmalaan met een boekwaarde van € 542.000

De kosten van deze projecten worden bij de materiële vaste activa opgenomen. Zolang de boekwaarde van deze projecten beneden de verwachte marktwaarde ligt, zal dit geen invloed hebben op het resultaat. Op moment dat het een grondexploitatieproject wordt zal de boekwaarde worden ingebracht bij het grondexploitatieproject.

Voor een aantal projecten zijn voorbereidingskosten gemaakt. De voorbereidingskosten worden opgenomen bij de immateriële vaste activa. Dit mag maximaal 5 jaar. Als het project een grondexploitatieproject wordt zal de boekwaarde worden ingebracht bij het project. Is het termijn van 5 jaar overschreden of wordt het geen grondexploitatieproject zal de boekwaarde worden afgeboekt ten laste van de exploitatie.

Hieronder zijn de volgende projecten opgenomen waarbij de boekwaarde 31 december 2017 zijn weergegeven:

• Moviera	30.447
• Doorwerth Centrum	70.022
• Klooster en Groeneweg	44.560
• Maatweg Renkum	19.566
• Don Boscweg Renkum	8.026

Naast de grondexploitatie projecten zijn er projecten waarbij de gemeente geen grondpositie heeft.

Dit zijn onder andere:

- Wolfsheide, Wolfheze
- Willemsen Naaldhout, Wolfheze
- Pro Persona, Wolfheze
- WA Scholtenlaan, Doorwerth
- 3B4 Heinekamp, Renkum
- Dorresteinplantsoen, Heelsum

Bij deze projecten wordt ervan uitgegaan dat deze kostenneutraal verlopen omdat de gemaakte kosten door de gemeente vergoed worden door de particuliere initiatiefnemer.

Resultaat 2017

Op basis van de recente inzichten bij het opstellen van de Jaarstukken 2017 is een aantal verschillen ten opzichte van het Najaarsnota 2017 geconstateerd. Beleidslijn is dat voor projecten met een verliesgevende exploitatieberekening het verwachte verlies voorzien moet worden. Op basis van de uitkomsten van de Najaarsnota 2017 is vastgesteld dat in 2017 voor een totaal bedrag van € 220.000 aan voorzieningen moet worden getroffen. Dit heeft te maken dat de gronden van de Mozartlaan niet worden verkocht als gevolg van het centrumplan Doorwerth.

Volgens de Jaarrekening 2017 moet een voorziening van € 392.000 worden getroffen voor de hogere verliezen. Het verschil van € 172.000 wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere kosten c.q. lagere inkomsten (3B, € 80.000) voor het project 3B4 (€ 42.0000) samen € 122.000. Het resultaat van de afronding van Mozartlaan bedraagt € 22.000 nadelig en van Dennenkamp is dit € 23.000 nadelig. De hogere kosten bij het project Mozartlaan worden veroorzaakt door het Centrumplan Doorwerth.

De te treffen voorziening wordt voor € 322.000, gedekt uit de weerstandsreserve. Dit betreft dekking voor het resultaat van Mozartlaan van € 242.000 en het nadelig resultaat van 3b van € 80.000.

De hogere kosten bij de diverse projecten zijn niet in de risicoparagraaf opgenomen en kunnen dus niet uit de weerstandsreserve worden gedekt.

Naast de resultaten van de grondexploitatie is er een resultaat met betrekking tot het project Bergerhof van € 77.000 voor in rekening te brengen gemeentelijke kosten en diverse kleine projecten die niet volledig te verhalen zijn zoals Wolfsheide van € 7.000.

In het volgende overzicht wordt per project het resultaat weergegeven:

Verliesgevende projecten 2017	Najaarsnota	Jaarrekening	Vershil
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
<i>Grondexploitatieprojecten in exploitatie</i>			
3b4 woningbouw	2.101	2.223	- 122
Oosterbeek hoog	4.136	4.141	- 5
Oosterbeek centrum (Dalzone)	1.370	1.370	0
Doorwerth centrum/Mozartlaan	1.140	1.162	- 22
Dennenkamp	14	37	- 23
Totaal verliesgevende projecten	8.761	8.933	- 172
Reeds getroffen voorzieningen	8.541	8.541	0
Te treffen voorzieningen 2017	220	392	- 172
Dekking uit weerstandsreserve	220	322	102
Resultaat na onttrekking reserve	0	- 70	- 70
Bergerhof	0	77	77
Overig	0	- 13	- 13
Totaal resultaat projecten	0	- 6	- 6

Paragraaf 8 subsidies

In de begroting 2017 is een subsidieparagraaf opgenomen Deze paragraaf is een is een financiële terugblik op die in de begroting 2017 genoemde posten, aangepast met door uw Raad/College goedgekeurde mutaties op de budgetcyclus 2017. Het gaat hier dus om een vergelijking tussen begroting 2017 en jaarstukken 2017. Dat impliceert dan ook dat hier bijvoorbeeld geen rekening is gehouden met bijvoorbeeld afwikkeling van subsidies over kalenderjaar 2016 (in kalenderjaar 2017). In de begroting 2017 zijn alleen de totalen per programma weergegeven, in de onderstaande tabel treft u de bedragen aan die daar de grondslag voor vormden en de verantwoording daarvan.

<i>Bedragen x € 1.000 (afroundingsverschillen mogelijk)</i>	Begroot	Begr. na wijziging	Rekening	Afwijking
P1 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	1.605	1.481	1.414	67
Buro HALT	8	8	8	0
Clientondersteuning	239	239	234	5
% jeugd overig	4	4	0	4
Culturele educatie	186	68	93	-25
Inloopvoorziening	107	57	54	3
Mantelzorg	5	5	3	2
Minimabeleid participatie	28	28	21	7
Openbaar bibliotheekwerk	660	705	705	0
Opvang statushouders gemeentelijk gedeelte	56	56	56	0
Peuterspeelzaalwerk	109	109	48	61
Reddingsbrigades	24	24	26	-2
Slachtofferhulp	7	7	8	-1
Sociale raadsliden	13	13	12	1
Zorgpreventie en zorgvernieuwing	40	40	26	14
Zwem- en instructiebad Oosterbeek	43	43	45	-2
Zwemverenigingen	75	75	75	0
P6 Economie en cultuur	157	162	163	-1
Musea	58	58	81	-23
Toeristische activiteiten	53	53	53	0
Airborne herdenking	46	51	29	22
P7 Inwoner bestuur en organisatie	40	40	20	20
Burgerparticipatie	40	40	20	20
Totaal subsidies	1.802	1.683	1.597	86

Buiten subsidiekosten (hierboven in de tabel opgenomen) is het niet ondenkbeeldig dat er voor de betreffende producten ook op andere kosten is begroot buiten subsidiekosten (bijvoorbeeld diensten derden, stelposten en dergelijke). Aangezien we hier op subsidies verantwoorden (en ook nog eens alleen op diegenen die in de subsidieparagraaf begroting 2017 waren opgenomen) hoeft de afwijking geen voordeel of nadeel in de jaarrekening te zijn.

Voorbeeld (als het nadeel wordt genivelleerd door voordelen):

Begroot op subsidie	100	Werkelijk via subsidie	110	Saldo op subsidie	-10	Nadeel (deze paragraaf)
Begroot overige kosten	10	Werkelijke kosten	15	Saldo overige	-5	Nadeel
Begroot op stelpost	40	Werkelijke kosten	0	Saldo stelpost	40	Voordeel
Totaal budget	150		125	Saldo totaal	25	Voordeel (jaarrekening)

Net als in de jaarrekening 2016 willen wij in deze jaarrekening inzicht te geven in diverse subsidies. Wij stellen voor om de bovengenoemde bedragen op programmaniveau nader te specificeren. De opstelling is als volgt:

Geboekt op	Eventuele naam	Bedrag	Eventuele omschrijving
Bureau Halt	Stichting Halt	8.054	
Cliëntondersteuning	MEE Gelderse poort	234.204	Onafhankelijke cliëntondersteuning
Culturele educatie	't Venster	67.954	Gedeelte van het jaar
Culturele educatie		25.000	Reservering leskist
Inloopvoorziening	Het Schild	11.700	
Inloopvoorziening	Het Schild	3.920	Cursus creatief leven
Inloopvoorziening	Talent	36.465	
Inloopvoorziening	St. Vier het Leven	1.500	Activiteit meedoen is de kunst
Mantelzorg	Alzheimer Veluwe	1.800	
Mantelzorg	Zonnebloem	750	
Minimabeleid participatie	St. Leergeld Arnhem	12.500	
Minimabeleid participatie	Humanitas Distr. Oost	8.090	Thuisadministratie inwoners
Openbaar bibliotheekwerk	Bibliotheek Veluwezoom	704.841	
Opvang statush gemeentelijk	Vluchtelingenwerk	55.502	
Peuterspeelzaalwerk	st. Dol-fijn	47.500	
Reddingsbrigades	Reddingsbrigade	23.730	
Reddingsbrigades	Sportver. Waag	1.900	
Slachtofferhulp	Slachtofferhulp Ned.	8.142	Hulp aan slachtoffers
Sociale raadsliden	Stichting Rechtswinkel	12.000	
Zorgvernieuwing	St. Welzijn ouderen	6.300	
Zorgvernieuwing	Stichting Indigo	20.003	
Zwem- en instructiebad Oosterbeek	Zwembad Oosterbeek	45.000	
Zwemverenigingen	Zwem poloclub RZC	75.438	
Totaal prog.1		1.412.293	
Airborne herdenking	Airborne herdenking	7.000	Airborne herdenking 2017
Airborne herdenking	St. Airborne	2.000	Herdenkingsevenement 2017
Airborne herdenking	Renkum Leeft	3.000	Renkum Airborne
Airborne herdenking	Scarabee	12.000	Artborne 2017
Airborne herdenking	Solexclub Pegalex	400	Airborne solex toertocht 2017
Airborne herdenking	Taptoe Oosterbeek	3.000	Taptoe 2017
Airborne herdenking	Wardepartement	2.000	Living history 2017
Musea/verzamelingen/expositie	Airborne museum	40.000	Museale activiteiten
Musea/verzamelingen/expositie	Everwijnsgoed	5.800	kunst en muziek 2017
Musea/verzamelingen/expositie	Marius van Beek	4.680	Cultuurmenu 2017
Musea/verzamelingen/expositie	Scarabee	8.000	Jaaractiviteiten
Musea/verzamelingen/expositie	Pro Persona	3.000	Openluchttheater Klapproos

Geboekt op	Eventuele naam	Bedrag	Eventuele omschrijving
Musea/verzamelingen/expositie	St. Kunst in de 6 dorpen	2.500	Organisatie kunstroute 2017
Musea/verzamelingen/expositie	Museum Veluwezoom	13.000	
Musea/verzamelingen/expositie	Vrienden poëzie	3.000	
Musea/verzamelingen/expositie	Vrienden poëzie	1.500	Dorpsdichter
Openluchtrecreatie; subs. VVV	Bureau voor Toerisme	53.438	
Totaal prog.6		164.318	
Burgerparticipatie	Oranjevereniging	5.000	
Burgerparticipatie	Filmhuis Oosterbeek	6.000	
Burgerparticipatie	Jufferswaard	2.000	
Burgerparticipatie	Stichting Hevea Haven	7.000	
Totaal prog.7		20.000	
Totaal programma's		1.596.611	

Deel II Jaarrekening

Opzet van de jaarrekening

Met de jaarrekening legt het college van burgemeester en wethouders verantwoording af over het gevoerde financieel beheer in 2017. Bij het opstellen van een jaarrekening moeten we voldoen aan de wettelijke regels die daarvoor gelden. Deze regels zijn vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De jaarrekening bestaat uit:

- het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting
- de balans en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat:

- a. de gerealiseerde baten en lasten per programma;
- b. het overzicht van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen;
- c. het gerealiseerde resultaat voor bestemming, volgend uit de onderdelen a en b;
- d. de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
- e. het gerealiseerde resultaat na bestemming, volgend uit de onderdelen c en d.

Daarnaast bevat het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening van de bovenstaande onderdelen ook de ramingen uit de begroting voor en na wijziging.

De toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat ten minste:

- a. voor de bovenstaande onderdelen a t/m e een analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de programmarekening;
- b. een overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien;
- c. een overzicht van de incidentele baten en lasten.

Opbouw

- In het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en toelichting wordt per programma allereerst weergegeven wat de gerealiseerde baten en lasten van het betreffende programma zijn ('Wat heeft het gekost?').
- Vervolgens wordt een totaaloverzicht van de afwijkingen per product gegeven. De vermelde afwijkingen betreffen het verschil tussen de begroting na wijziging en de programmarekening.
- Tenslotte worden alle afwijkingen groter dan € 25.000 toegelicht.
- Vervolgens wordt in het daaropvolgende onderdeel een overzicht gegeven van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen.
- In het onderdeel resultaatbepaling worden het gerealiseerde resultaat voor bestemming, de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves en het gerealiseerde resultaat na bestemming weergegeven.
- In de daarop volgende hoofdstukken wordt een overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien gegeven, wordt ingegaan op de begrotingsrechtmatigheid en de incidentele baten en lasten.
- De jaarrekening wordt afgesloten met de balans, de waarderingsgrondslagen van deze balans en de toelichting op de balans.

Baten en lasten en toelichting

Lasten				
<i>Bedragen * € 1.000</i>	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting na wijz 2017	Rekening 2017
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	41.771	38.172	40.654	39.990
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	6.473	4.627	4.826	5.806
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	6.647	6.211	7.194	6.116
04 Veiligheid	2.913	2.294	2.575	2.629
05 Openbare ruimte	7.166	5.076	5.443	4.762
06 Economie & Cultuur	897	2.944	3.002	691
07 Inwoner, bestuur & organisatie	11.886	5.681	5.934	6.343
Totaal programma's	77.754	65.005	69.627	66.337
00 Algemene dekkingsmiddelen	-41	173	72	-158
Onvoorzien		215	105	
Overhead		10.277	12.217	12.771
Totaal lasten	77.713	75.670	82.021	78.949
Baten				
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	31.158	29.023	30.775	30.802
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	4.075	2.822	2.259	3.286
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	7.535	7.368	8.322	7.337
04 Veiligheid	133	6	6	5
05 Openbare ruimte	450	319	319	637
06 Economie & Cultuur	151	1.038	1.041	-129
07 Inwoner, bestuur & organisatie	1.427	844	869	1.299
Totaal programma's	44.929	41.420	43.591	43.236
00 Algemene dekkingsmiddelen	31.570	30.947	31.856	31.944
Onvoorzien				
Overhead			-1	630
Totaal baten	76.499	72.367	75.447	75.810
Saldo van lasten en baten	-1.214	-3.303	-6.575	-3.139
Mutaties reserves	-124	3.307	5.051	1.919
Totaal resultaat	-1.338	4	-1.523	-1.220

Programma 01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	38.172	40.654	39.990	664
Baten	29.023	30.775	30.802	27
Saldo van baten en lasten	-9.149	-9.879	-9.188	691
Mutatie reserve	855	1.746	926	-820
Gerealiseerd resultaat	-8.294	-8.133	-8.262	-129

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
1A. Algemene voorzieningen	-2.001	-1.683	-1.265	418
1B. Gezondheid	-991	-882	-822	60
1C. Sport	-1.591	-1.604	-1.734	-129
1D. Educatie	-1.255	-1.267	-1.198	69
1E. Minima	-349	-491	-489	2
1F. Inkomensvoorziening	-5.702	-5.488	-5.268	219
1G. Maatwerkvoorzieningen	-18.425	-16.235	-16.147	89
1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO	22.155	19.607	18.756	-851
2 Transformatie Sociaal Domein	-136	-90	-95	-5
totaal	-8.294	-8.133	-8.262	-129

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

1A. Algemene voorzieningen

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.176	1.766	1.349	417
Baten	78	78	78	0
Saldo van baten en lasten	-2.098	-1.689	-1.271	417
Mutatie reserve	97	6	6	0
Gerealiseerd resultaat	-2.001	-1.683	-1.265	418

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Slachtofferhulp	7
Innovatieve trajecten	224
Right to Challenge	46
Renkum voor Elkaar	87
Triage jeugd	18
Overigen	36
Subtotaal	418
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	418

Toelichting afwijkingen

Innovatieve trajecten

Incidenteel voordeel dat voornamelijk wordt veroorzaakt door het uitblijven van lokale en regionale aanvragen. In 2017 zijn er lokaal tien aanvragen ingediend. Daarvan is één aanvraag vroegtijdig ingetrokken, zijn zeven aanvragen afgewezen en zijn twee aanvragen gehonoreerd. Regionaal is er geen beroep gedaan op het hiervoor gereserveerde bedrag.

Renkum voor Elkaar/ Right to challenge

Op het gereserveerde budget voor de netwerkorganisatie Renkum voor elkaar is een onderbesteding. De netwerkorganisatie is van start gegaan met ingang van 2017. Binnen het beschikbare budget is rekening gehouden met de mogelijkheid dat er gaandeweg het jaar ingespeeld zal moeten worden op actuele vraagstukken die aanvullende financiering behoeven. Veel aandacht is in 2017 uitgegaan naar de ontwikkeling van de netwerksamenwerking. Dit heeft meer tijd en moeite gekost dan van tevoren ingeschat. De nadruk is daardoor, zeker in het eerste half jaar, meer komen te liggen op het in orde krijgen van het interne proces. In de tweede helft van 2017 hebben zich wel ontwikkelingen voorgedaan die vragen om extra inzet zoals het opzetten van een Bureau onafhankelijke klachtondersteuning. Dit zal naar verwachting in 2018 wel tot extra inzet leiden, daarom willen we de hoogte van het budget onveranderd laten.

In 2017 zijn voorbereidingen getroffen voor een nadere uitwerking van het Right to Challenge. De voorwaarden voor het Right to challenge zijn in de Wmo slechts in heel algemene zin aangegeven. Daarom moet de gemeente bepalen onder welke voorwaarden ze dit Right to challenge wil gaan organiseren en hoe zich dit verhoudt tot andere interne processen om initiatieven van inwoners te stimuleren. Het onderwerp wordt breed opgepakt en vergt daardoor een langere aanloop dan voorzien. Het gereserveerde budget voor initiatieven is daarom grotendeels onbenut. Begin 2018 wordt het Right to challenge verder uitgewerkt en wordt besluitvorming voorbereid. Hoe het dan precies wordt vormgegeven is nu nog niet bekend.

Triage jeugd

Incidenteel voordeel vanuit afwikkeling met de provincie. Betreft voornamelijk vergoeding voor ambtelijke inzet die al was meegenomen in onze begroting.

1B. Gezondheid

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.041	932	872	60
Baten	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-1.041	-932	-872	60
Mutatie reserve	50	50	50	0
Gerealiseerd resultaat	-991	-882	-822	60

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Gezondheidszorg	43
Overigen	17
Subtotaal	60
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	60

Toelichting afwijkingen

Gezondheidszorg

Dit gedeelte van het product gaat over de volksgezondheid in het algemeen maar ook specifiek de 0-4 jarigen inclusief budget voor maatwerk (samen € 805.000). Daarin een stelpost van € 93.000 die we binnen het product gebruiken om extra intensivering in deze context op te vangen.

Er resteert dus € 43.000. In 2018 wordt deze stelpost (die is gebaseerd op restantbudget voormalig CJG) beter verdeeld naar inzet binnen programma 1 en dit kan dus ook buiten dit product zijn

1C. Sport

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.760	2.454	2.722	-268
Baten	133	576	639	63
Saldo van baten en lasten	-1.627	-1.878	-2.083	-205
Mutatie reserve	36	274	350	76
Gerealiseerd resultaat	-1.591	-1.604	-1.734	-129

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
MFC Doelum	-232
Combinatiefunctie	29
Overigen	-2
Subtotaal	-205
Mutatie reserve MFC	104
Mutatie reserve algemene uitkering combinatiefunctie	-29
Totaal na mutatie reserve	-129

Toelichting afwijkingen

MFC Doelum

Conform het raadsbesluit uit januari 2014 worden de incidentele lasten in een keer genomen ten laste van het rekeningresultaat in het jaar van realisatie. De gevormde reserve 'MFC 3b4' is hierbij volledig ingezet evenals de opbrengsten van de verkoop Kuijpersweg en de verkoop van de grond (ontwikkellocatie) binnen het plangebied 'MFC 3b4'. Per saldo levert dit een nadeel op in 2017.

In 2018 staat de Groeneweg 14 op de nominatie verkocht te worden waardoor er een voordeel ontstaat dat het verlies in 2017 goedmaakt. De overige twee ontwikkellocaties, gymzaal Bram Streeflandweg en gymzaal Maatweg, zijn in 2018 niet meer nodig ter compensatie van de incidentele lasten.

In 2018 zijn er nog wel incidentele lasten binnen het project MFC Doelum. Deze kosten kunnen gedekt worden uit de verkoopopbrengst van de Groeneweg 14.

Volgens afspraak vloeit de verkoopopbrengst terug naar de reserve sociaal domein. Uit deze reserve zijn eerder kosten gedekt voor dit project door het amendement om de algemene reserve op het niveau van 8 miljoen te houden.

Combinatiefunctie

Door een voordeel op de uitgaven combinatiefuncties van € 29.000 is eenzelfde bedrag in de reserve gestort.

1D. Educatie

Bedragen * € 1.000	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.472	1.842	1.723	120
Baten	217	545	495	-50
Saldo van baten en lasten	-1.255	-1.297	-1.228	69
Mutatie reserve	0	30	30	0
Gerealiseerd resultaat	-1.255	-1.267	-1.198	69

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Plan van aanpak verhoogde asielinstroom inkomsten	-81
Plan van aanpak verhoogde asielinstroom uitgaven	81
Lokale educatieve agenda/VVE & peuterspeelzaalwerk	28
Culturele educatie	40
Overigen	1
Subtotaal	69
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	69

Toelichting afwijkingen

Plan van aanpak verhoogde asielinstroom

Het plan is gebaseerd op een meerjarige begroting. Dat betekent dat de begroting in enig jaar afwijkend kan zijn van de werkelijkheid. Inkomsten worden bijvoorbeeld eerder ontvangen dan de uitgaven. Deze blijven in 2017 ook achter bij de begroting. Per saldo neutraal. Het betekent wel dat er voor € 327.000 aan middelen voor de komende jaren beschikbaar zijn die uiteraard wel begroot zijn of worden om het plan te realiseren.

Lokale educatieve agenda/VVE & Peuterspeelzaalwerk

2017 was een overgangsjaar wat betreft Onderwijsachterstanden. Onduidelijkheid vanuit het Rijk over de invoering van de wet Harmonisatie Kinderopvang en de IKK en de beschikbare middelen hebben gezorgd voor een terughoudende uitvoering. De ontvangen inkomsten worden in 2018 ingezet en verantwoord naar het Rijk.

Culturele educatie

De structurele kosten van € 40.000 voor een mediacoach t.b.v. de bibliotheek op school zijn in 2017 gereserveerd, maar de werkelijke kosten worden gemaakt vanaf 2018.

1F. Inkomensvoorziening

Bedragen * € 1.000	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	13.664	15.131	15.008	124
Baten	7.932	8.692	8.827	135
Saldo van baten en lasten	-5.732	-6.440	-6.180	259
Mutatie reserve	30	952	912	-40
Gerealiseerd resultaat	-5.702	-5.488	-5.268	219

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Inkomensvoorziening	-9
Bijzondere bijstand	45
WSW	219
Overigen	4
Subtotaal	259
Mutatie reserve	-40
Totaal na mutatie reserve	219

Toelichting afwijkingen

Inkomensvoorziening

De definitieve rijksbijdrage inkomensvoorziening 2017 is € 7.373.000, € 102.000 meer dan begroot. De totale lasten zijn € 8.998.000, € 135.000 minder dan de € 9.133.000 die aan lasten in de najaarsnota is opgenomen. Dit is een gevolg van een per saldo minder snel gestegen aantal uitkeringsdossiers en hogere teruggevorderde bedragen dan geraamd.

In 2017 hebben wij een nadelig saldo van € 1.625.000. Op grond van de Vangnetregeling worden budgetoverschrijdingen die het eigen risico van 8,75% van het door het rijk toegekende budget overschrijden volledig gecompenseerd. Dit onder de voorwaarde dat ons beroep op een Vangnetuitkering 2017 wordt gehonoreerd. Voor 2017 betekent dit dat wij risicodragend zijn voor een bedrag van € 645.000. Voor de overige € 980.000 wordt een beroep gedaan op de Vangnetuitkering. Vanwege lagere bijstandslasten en een hogere rijksbijdrage inkomensvoorziening is deze € 246.000 minder dan de in de begroting opgenomen € 1.226.000. Over de aanvullende maatregelen die wij hebben getroffen om het tekort terug te dringen verwijzen wij u naar de raadsbrief "Motie n.a.v. zienswijze aanpak tekort BUIG" van 23 oktober 2017 en het bijgevoegde Actieplan 2017 werk & participatie (september 2017). Over de oorzaken van ons tekort bent u door middel van de raadsbrief van 13 december 2017 over "Analyse tekort BUIG 2017" geïnformeerd.

Bijzondere bijstand

Het totaal aan uitgaven voor bijzondere bijstand valt in 2017 met € 45.000 positiever uit dan geraamd. Dit wordt met name veroorzaakt door hogere ontvangsten in verband met terugbetalingen op bijzondere bijstandsleningen/vorderingen.

Wsw

Op de definitieve afwikkeling 2016 is er een voordeel van € 73.000. Enerzijds doordat het bedrijfsvoeringsresultaat 2016 van Permar minder negatief is uitgevallen dan verwacht en anderzijds omdat het aantal SE's (fte's) waarvoor wij rijksbijdrage doorbetalen aan Permar lager is uitgevallen dan verwacht in 2016.

Over het jaar 2017 verwachten wij per saldo een voordeel ten opzichte van de begroting ad. € 176.000. Voor € 40.000 bestaande uit een lagere verwachte bijdrage in het bedrijfsresultaat Permar dan begroot (hierdoor voor hetzelfde bedrag een lagere onttrekking aan de reserve) en voor € 136.000 uit een lagere doorbetaling rijksbijdrage aan Permar/ Presikhaaf dan in de begroting verwerkt vanwege een realisatie in SE's (fte) die lager ligt dan waarvoor wij rijkssubsidie hebben ontvangen.

Samen met enkele kleine nadelen ad. € 30.000 is per saldo sprake van een voordeel van € 219.000 ten opzichte van de begroting.

1G. Maatwerkvoorzieningen

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	19.259	17.356	17.140	216
Baten	835	835	708	-127
Saldo van baten en lasten	-18.425	-16.521	-16.432	89
Mutatie reserve	0	285	285	0
Gerealiseerd resultaat	-18.425	-16.235	-16.147	89

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Hulpmiddelen	75
Huishoudelijke verzorging	112
Begeleiding WMO	-358
Meerkostenregeling	44
Beschermd wonen LVB	70
Eigen bijdragen WMO	-143
Collectief vervoer	-211
Sociaal team	111
PGB	290
Leerlingenvervoer	40
Jeugdzorg	46
Overigen	13
Subtotaal	89
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	89

Toelichting afwijkingen

Hulpmiddelen

In 2017 is € 75.000 minder aan hulpmiddelen uitgegeven dan begroot. Het gaat hier om individuele, passende verstrekkingen die variëren van eenvoudige, minder dure hulpmiddelen tot complexe kostbare hulpmiddelen. Prijsverschillen, maar ook het aantal kostbare verstrekkingen zorgen voor uitgavenverschillen per jaar. Het verschil tussen begrote en werkelijke uitgaven van 2017 is grotendeels te verklaren door de gunstige prijs van de huidige leverancier RSR Revalidatieservice ten opzichte van de voorganger. Daarbij komt dat er eveneens sprake was van een hoog herverstrekkingspercentage van gemiddeld 57%.

Huishoudelijke verzorging

Het resultaat voor Hulp bij het Huishouden bedraagt € 112.000. Een verklaring hiervoor is dat het aantal geïndiceerde uren voor Hulp bij het Huishouden een dalende trend laat zien. Dit kan deels verklaard worden, doordat inwoners tijdens het toegangsgesprek goed worden geïnformeerd over de verwachte hoogte van de Eigen Bijdrage. Als zij die te hoog vinden gaan ze op zoek naar een

particuliere hulp. Deels wordt de dalende trend veroorzaakt door het gegeven dat - door een complexere hulpvraag - Hulp bij het Huishouden alleen niet meer afdoende is: voor een deel van de uren Hulp bij het Huishouden wordt dan Begeleiding geïndiceerd. Het aantal beschikte uren voor Begeleiding kent dan ook een stijgende lijn. Bovendien worden niet alle uren Hulp bij het Huishouden gerealiseerd. Dit heeft enerzijds te maken met afzeggen door de cliënt en anderzijds met niet leveren door de zorgaanbieder in verband met ziekte of vakantie van medewerkers.

Begeleiding WMO

Op dit budget is in 2017 € 900.000 afgeraad (waarvan € 200.000 incidenteel). Uiteindelijk is sprake van een overschrijding van de begroting met € 358.000. Voor € 31.000 veroorzaakt door een niet te voorziene overheidsbijdrage in de arbeidskostenontwikkeling (OVA) over 2016. De resterende afwijking van € 327.000 is een gevolg van een hogere zorgconsumptie dan verwacht op basis van de realisatie over het eerste halfjaar van 2017. Voor € 200.000 te verklaren uit incidentele aframingen bij de voor- en najaarsnota. De hogere zorgconsumptie houdt verband met het gegeven dat de zorgvraag complexer wordt.

Meerkostenregeling

Ondanks dat wij de regeling hebben bijgesteld en nieuwe en gebruikersvriendelijke regels hebben opgesteld, komt het resultaat uit op € 44.000. In 2018 kunnen nog wel aanvragen worden ingediend in het kader van de meerkostenregeling 2017. Het is zaak dat wij de informatie over deze regeling goed blijven overbrengen aan onze inwoners en deze regeling medio 2018 opnieuw evalueren. Dit om te bekijken of de regeling voorziet in de behoefte aan de tegemoetkoming van meerkosten vanwege chronische ziekte en handicap.

Beschermd wonen LVB

Wij dragen als gemeente zelf de regie over deze vorm van beschermd wonen. Wij maken hierbij gebruik van de door de centrumgemeente Arnhem ingekochte dienstverlening voor beschermd wonen wanneer die de best passende oplossing biedt. Voor 2017 hebben zich dergelijke lasten (nog) niet voorgedaan, waardoor er een incidenteel voordeel van € 70.000 ontstaat.

Eigen Bijdrage Wmo

De inkomsten uit de Eigen Bijdrage komen uit op € 666.000, hetgeen een nadeel betekent van € 143.000. Dit nadeel wordt voor een deel verklaard door gestuurde stapelfacturen vanwege latere aanlevering van zorgaanbieders en fouten in aanlevering, waardoor cliënten meer moeite hebben met betalen en betalingsregelingen moeten treffen. Daarnaast is er sprake van een hoog herverstrekkingspercentage voor hulpmiddelen waarvoor tot op heden geen eigen bijdrage werd gevraagd. Het heffen van een eigen bijdrage voor deze categorie is in ontwikkeling en zal in 2018 worden ingevoerd. Ook is sprake van lagere lasten hulp bij het huishouden. Daarnaast wordt de daling voor een deel verklaard door inwoners die wij goed voorlichten over de eigen bijdragen en die vanwege een te verwachten hoge bijdrage overgaan tot het zelf realiseren van de oplossing.

Collectief vervoer

De begroting wordt bij doelgroepenvervoer met € 211.000 overschreden. Onze begroting was gebaseerd op ramingen van AVAN, maar in november 2017 bleek vanaf augustus/september sprake van een forse stijging van het aantal vervoersbewegingen binnen AVAN en daardoor een dreigend liquiditeitsprobleem. Hierdoor hebben deelnemende gemeenten in november een niet begroot aanvullend voorschot betaald, voor Renkum was dit € 181.000. Daarnaast is de afrekening AVAN over 2016 € 10.000 hoger uitgevallen dan voorzien in 2016. De resterende overschrijding van € 20.000 wordt met name veroorzaakt door een in de begroting verwerkte taakstelling bezuiniging ad. € 13.000 die gezien de kostenstijging bij AVAN niet kon worden gerealiseerd.

Sociaal Team

De lagere lasten op deze begrotingspost komen onder andere door €47.000 minder inhuur ten laste van dit taakveld. Tevens is de bijdrage van VNG voor regres Wmo ad € 19.000 niet geraamd en tenslotte zijn er nauwelijks onderzoekskosten op dit taakveld verantwoord, terwijl deze wel ad € 45.000 zijn geraamd.

Persoonsgebonden budget: Hulp Huishouden, Begeleiding Wmo en Jeugdhulp

Het resultaat voor het Persoonsgebonden budget bedraagt in totaal € 290.000 waarvan € 46.000 voor Hulp Huishouden, € 151.000 voor Begeleiding Wmo en € 93.000 voor Jeugdhulp. Een verklaring hiervoor is dat het aantal budgethouders is gedaald van 248 naar 200, onder andere door overstap naar Zorg in Natura. Het is verder een gegeven dat PGB's niet voor 100% besteed worden en dat ook alleen betaald wordt voor daadwerkelijk afgenomen zorg.

Leerlingenvervoer

Er wordt structureel gestuurd om leerlingen zelfstandig te laten deelnemen aan het openbaar vervoer (project SRM). Daarin zijn we succesvol. Per saldo dalen de kosten. Deze daling heeft zich ook in 2017 doorgezet. Het is niet eenvoudig om tijdens een begrotingsjaar een juiste budgetprognose af te geven vanwege onder andere;

- aantal leerlingen (groei/daling);
- mate van succes van het project;
- buitengewone schoollocaties.

Dit heeft geresulteerd in een voordeel van € 40.000. Of dit leidt tot een structureel voordeel is onder andere afhankelijk van de aanbesteding in 2018.

Jeugdzorg

Er is op basis van geboekte en geschatte kosten een voordeel van € 46.000 op een budget van afgerond € 8.300.000. Dat komt neer op 5%. Er bestaat uiteraard het risico dat de inschatting van kosten over de afgelopen* jaren niet afdoende is.

* in eerdere jaren is er ook gereserveerd. Leveranciers geven hun omzet via productieverantwoordingen door en dit wordt vergeleken met de door de gemeentelijke administratie getoetste en betaalde omzet. Er is vaak verschil wat vele oorzaken heeft. Er wordt een inschatting gemaakt welke omzet mogelijk nog wel als rechtmatig tot en met 2017 in 2018 betaald gaat worden.

1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	-1.685	607	611	-4
Baten	19.828	20.050	20.050	0
Saldo van baten en lasten	21.514	19.443	19.439	-4
Mutatie reserve	641	164	-683	-847
Gerealiseerd resultaat	22.155	19.607	18.756	-851

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Overigen	-4
Subtotaal	-4
Mutatie reserve	-847
Totaal na mutatie reserve	-851

Toelichting afwijkingen

Mutatie reserve

Conform de jaarrekening 2016 willen we de saldi van de aan het sociaal domein toe te rekenen producten muteren in de reserve sociaal domein. In onderstaande tabel is de

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Storting	Onttrekking	Saldo
Mutaties als gevolg van voor- en nadelen binnen sociaal domein			
Product 1A. Algemene voorzieningen	418		418V
Product 1B. Gezondheid	60		60V
Product 1D. Educatie	69		69V
Product 1E. Minima	2		2V
Product 1F. Inkomensvoorziening	219		219V
Product 1G. Maatwerkvoorzieningen	89		89V
Product 1. integratie uitkering Sociaal Domein en Wmo		4	4N
Product 2. Transformatie Sociaal Domein		5	5N
Totaal	857	9	847V

Programma 02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	4.627	4.826	5.806	-981
Baten	2.822	2.259	3.286	1.027
Saldo van baten en lasten	-1.804	-2.566	-2.520	46
Mutatie reserve		461	505	44
Gerealiseerd resultaat	-1.804	-2.105	-2.015	90

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
2A. Ruimtelijke ontwikkeling	-186	-491	-458	33
2B. Wonen	-177	-212	-212	
2C. Bestemmingsplannen	-204	-187	-166	21
2D. Omgevingsvergunning	-809	-809	-787	22
2E. Mobiliteit	-429	-406	-393	13
totaal	-1.804	-2.105	-2.015	90

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

2A. Ruimtelijke ontwikkeling

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.541	2.643	3.649	-1.005
Baten	2.355	1.731	2.668	936
Saldo van baten en lasten	-186	-912	-981	-69
Mutatie reserve	0	421	523	102
Gerealiseerd resultaat	-186	-491	-458	33

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Projecten grondexploitatie	-108
Doorbelasting uren projecten	21
Centrum Renkum	12
Overigen	6
Subtotaal	-69
Mutatie Weerstandsreserve	102
Totaal na mutatie reserve	33

Toelichting afwijkingen

Projecten grondexploitatie

In paragraaf 7. Grondbeleid is een nadelig resultaat van € 6.000 opgenomen. Dit is veroorzaakt door een nadeel binnen de grondexploitatie van totaal € 108.000. Tegenover dit nadeel wordt een bedrag van € 102.000 onttrokken uit de Weerstandsreserve.

Doorbelasting uren

Er zijn meer uren naar projecten doorberekend dan het kader van € 137.000 dat hiervoor in de begroting is opgenomen.

Centrum Renkum

Voor het centrum is € 25.000 opgenomen in de begroting 2017. Omdat de uitvoering is vertraagd zal het niet uitgevoerde deel in 2018 worden uitgevoerd.

Mutatie Weerstandsreserve

Uit de Weerstandsreserve wordt € 80.000 onttrokken voor het nadeel van project 3B. Voor dit project staat een netto opbrengst van € 500.000 in de begroting. Omdat twee bouwpercelen zijn vervallen, is de netto opbrengst lager. We ontvangen € 500.000 voor vier percelen. De kosten die we maken (€ 80.000) komen ten laste van de reserve.

Voor het nadeel van het project Mozartlaan wordt € 22.000 uit de Weerstandsreserve onttrokken. Dit zijn ambtelijke kosten die niet meer gedekt kunnen worden vanuit het project omdat er geen opbrengsten worden gerealiseerd.

2E. Mobiliteit

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	483	501	442	59
Baten	54	54	67	13
Saldo van baten en lasten	-429	-446	-375	71
Mutatie reserve	0	41	-18	-58
Gerealiseerd resultaat	-429	-406	-393	13

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
MUP	58
Verkeerslichten, -zuilen,- borden, e.d.	25
Overigen	-12
Subtotaal	71
Mutatie reserve MUP	-58
Totaal na mutatie reserve	13

Toelichting afwijkingen

MUP

De bijdrage aan het provinciale project Heidesteinlaan - N225 is lager uitgevallen dan geraamd. P&R Wolfheze is wel gerealiseerd in 2017 maar de investering niet geactiveerd omdat er nog geen facturen zijn ingediend. Daarnaast wordt meegelift met een aantal projecten van BOR. Vanwege gewijzigde planning zullen deze investeringen later geactiveerd worden. Een aantal gemeentelijke projecten is nog niet opgepakt door de beschikbare tijd en vooruitgeschoven het vooruitzicht op een hernieuwde prioritering van de MUP middelen.

Verkeerslichten, -zuilen,- borden, e.d.

De gecombineerde post kent drie voordelen. Er is minder energie verbruikt door het toepassen van LED armaturen. De bijdrage aan de provinciale VRI's is verminderd door een andere reken systematiek: met de investering wordt het onderhoud over 15 jaar direct afgekocht. In 2017 zijn minder storingen geweest. Daarnaast heeft onze buitendienst het afgelopen jaar aan aantal storingen zelf opgelost door de VRI te resetten.

Mutatie reserve MUP

Voor de uitvoering van het MUP was € 154.000 begroot (€ 113.000 exploitatiebudget + € 41.000 onttrekking uit de reserve MUP).

De onttrekking uit de reserve MUP van € 41.000 is niet benodigd geweest. Op het exploitatiebudget resteert een bedrag van € 17.000 (€ 113.000 -/- € 96.000). Dit is in de reserve MUP gestort. In totaal dus een afwijking van € 58.000 tussen de begrote onttrekking van € 41.000 en de storting van € 17.000.

Programma 03 Milieu, klimaat & duurzaamheid

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	6.211	7.194	6.116	1.078
Baten	7.368	8.322	7.337	-985
Saldo van baten en lasten	1.156	1.129	1.221	93
Mutatie reserve			-7	-7
Gerealiseerd resultaat	1.156	1.129	1.215	86

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
3A. Milieu en duurzaamheid	-96	-96	-96	0
3B. Energie en klimaat	-98	-98	-88	9
3C. Bos en landschap	-138	-173	-176	-4
3D. Water en riolering	651	651	756	104
3E. Afvalverwijdering en -verwerking	837	844	820	-24
totaal	1.156	1.129	1.215	86

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

3D. Water en riolering

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.682	3.527	2.759	768
Baten	3.333	4.178	3.515	-663
Saldo van baten en lasten	651	651	756	104
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	651	651	756	104

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Onderhoud	419
Reparaties/ Renovatie/ Vervangingen/ Verbeteringen	1.155
Eenmalige (onderzoeks)activiteiten	77
Terugkerende (onderzoeks)activiteiten	27
Communicatie en beleving	4
Rioolheffing	33
Overigen	56
Subtotaal	1.771

Omschrijving	Bedrag
Mutatie voorziening GRP i.v.m. saldo product 3D. Riolering en water	-1.771
Mutatie voorziening GRP i.v.m. straatreiniging en kwijscheldingen	-26
Mutatie voorziening GRP i.v.m. rente	130
Mutatie voorziening Rioolheffing	0
Subtotaal	-1.667
Totaal na mutatie reserve	104

Toelichting afwijkingen

Onderhoud

- Het dagelijks onderhoud, onder andere naar aanleiding van klachten en meldingen, is uitgevoerd.
- Ten aanzien van reguliere (jaarlijkse) onderhoudswerkzaamheden is binnen het GRP het onderzoek afgerond om de prioritering en uitvoering van de werkzaamheden beter en efficiënter te laten verlopen. Hierdoor kan in 2018 een groot deel van het reguliere onderhoudswerk voor meerdere jaren op de markt worden gezet. Dit levert mogelijk een inkoopvoordeel op en wordt ook een inhaalslag voor 2016-2017 gemaakt.
- Er heeft afstemming met grondeigenaren plaatsgevonden voor het reinigen en inspecteren van de hoofdtransportriolen in de uiterwaarden. De aanbesteding en uitvoering van deze werkzaamheden vinden in 2018 plaats (€ 220.000).

Reparaties/ Renovaties/ Vervangingen/ Verbeteringen

- Ook deze werkzaamheden zijn uitgevoerd, onder andere naar aanleiding van klachten en melding.
- Technisch onderzoek en voorbereiding van een groot aantal maatregelen op gebied van hemelwaterafvoer is afgerond. De aanbesteding en uitvoering van deze maatregelen vindt in 2018 plaats (€ 120.000).
- Schade aan het totale stelsel is beoordeeld met een externe partij, om zo tot een maatregelenplan te komen voor de riolering. Dit plan wordt begin 2018 afgerond en is de basis voor het uitvoeren van een groot aantal werkzaamheden en maatregelen.

Enmalige (onderzoeks)activiteiten

- Voor een deel van deze activiteiten heeft onderzoek plaatsgevonden. Er zijn voor deze activiteiten zijn (nog) nauwelijks kosten gemaakt. Een voorbeeld hiervan is de ontwikkelvisie Heelsumsebeek.
- Het onderzoek naar foutaansluitingen is voor een groot deel afgerond. De kosten voor dit onderzoek vielen lager uit dan verwacht.

Terugkerende (onderzoeks)activiteiten

- Onderstaande activiteiten zijn in de huidige GRP-periode gestructureerd en er zijn op basis van voorgaande jaren inschattingen gemaakt voor de jaarlijkse kosten.
- In 2016 en 2017 hebben we gestructureerd ervaringen opgedaan met deze inschattingen.
- De start van een aantal activiteiten is afhankelijk van het hydraulisch model dat op dit moment wordt bijgewerkt.

Communicatie en beleving

De publiekscampagne met betrekking tot het afkoppelen hemelwater, die in 2016 is gestart is in 2017 voorgezet.

Rioolheffing

Voor een toelichting op dit resultaat verwijzen we u naar paragraaf 1 Lokale heffingen, onderdeel Rioolheffing.

Overigen

Er zijn meer inkomsten uit lozing afvalwater dan eerder ingeschat.

De kosten van stroomgebruik van gemalen valt lager uit.

Mutatie voorziening GRP/ Mutatie voorziening Rioolheffing

De rioolheffing is dekkend voor de kosten van riolering en water, straatreiniging (50%) en kwijscheldingen. Het saldo wat in de jaarrekening ontstaat is toegevoegd aan de voorziening GRP.

Het voordeel van € 130.000 wat resteert, heeft betrekking op straatreiniging (-/- € 13.000), kwijscheldingen (€ 13.000; zie tevens product 7E Belastingen) en rente (€ 130.000 i.v.m. afwijking van 2% tussen de rekenrente en de werkelijke rente).

Het in de voorziening gestorte bedrag zal in 2018 benodigd zijn voor de nog niet afgeronde projecten.

3E. Afvalverwijdering en -verwerking

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	3.157	3.266	2.989	277
Baten	3.994	4.110	3.809	-301
Saldo van baten en lasten	837	844	820	-24
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	837	844	820	-24

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Vervangingen	45
Vuilophaal en -afvoer	4
Vuilverwerking	-18
Oud papier	13
Afvalstoffenheffing	-12
Overigen	67
Subtotaal	106
Mutatie voorziening Afvalstoffenheffing (saldo Afvalverwijdering en verwerking)	-106
Mutatie voorziening Afvalstoffenheffing (kwijscheldingen)	-17
Totale mutatie voorziening Afvalstoffenheffing	-123
Totaal na mutatie voorziening	-24

Toelichting afwijkingen

Vervangingen

Voor het aanpassen (gedeeltelijk nieuwe bestrating en bebording) van het Afvalbrengrstation was in 2017 € 25.000 gereserveerd (kapitaallasten). De opdracht is gegeven en uitvoering vindt plaats in 2018. Daarnaast zijn de voor de vervanging van de klike's en ondergrondse containers beschikbare investeringskredieten nog niet volledig ingezet (zie tevens Bijlage 4), waardoor er een voordeel op de kapitaallasten is ontstaan.

Vuilophaal en -afvoer

Door de nieuwe manier van inzamelen is minder restafval aangeboden dan vooraf ingeschat. Hierdoor hoeft er minder restafval te worden verbrand. Hier tegenover staat een toename van herbruikbare grondstoffen. Daarnaast blijkt dat er minder inzet nodig is om alle ondergrondse containers te legen. Ook dit komt door de nieuwe manier van inzamelen waardoor meer afval gescheiden wordt aangeboden en er minder restafval overblijft.

De inzameling van PMD gaat in de gemeente Renkum erg goed. Dit heeft er toe geleid dat de tweewekelijkse inzameling van PMD niet langer toereikend bleek om al het aangeboden materiaal in één dag op te kunnen halen. Daarom is de inzamelfrequentie vanaf september verhoogd naar één keer per week. Een bijkomend gevolg van de PMD toename is dat er fors meer zakken worden verbruikt.

Tenslotte wordt er met het PMD ook nog wel eens een verkeerd soort afval aangeboden wat leidt tot afkeur bij de verwerker. Dit afgekeurde PMD moet alsnog naar de afvalverbrander worden gebracht waardoor er meer kosten gemaakt moeten worden. Zowel ACV, de Schone Buurt Coaches als de BOA's steken veel energie in het op de juiste wijze aanbieden van PMD en de kwaliteit ervan.

Vuilverwerking

Met de invoering van het nieuwe inzamelsysteem brengt men meer grof afval naar het afvalbrengrstation 'Veentjesbrug' (ABS). Dit komt tot uitdrukking in de bezoekersaantallen die in 2017 met ruim 5.300 bezoeken zijn gestegen. Dit is een toename van maar liefst 15% ten opzichte van het jaar 2016. Als gevolg hiervan dient meer grofvuil te worden verwerkt om geschikt gemaakt te worden voor hergebruik. De verwerkingstarieven van een aantal afvalstromen die aangeboden worden op het ABS kunnen maandelijks wijzigen en zijn afhankelijk van de tarieven op de wereldmarkt.

Oud papier

Oud papier wordt in de gemeente Renkum iedere maand opgehaald door Jansen Recycling uit Oosterbeek in samenwerking met 14 verenigingen. De betreffende verenigingen krijgen een vaste vergoeding per ingezamelde hoeveelheid. In 2017 is het aanbod van oud papier toegenomen. Dit komt omdat inwoners het afval beter scheiden. De prijs van oud papier kan per maand wisselen waardoor ook de opbrengsten kunnen fluctueren. In 2017 lag de gemiddelde papierprijs hoger dan vooraf ingeschat. Hierdoor zijn de inkomsten hoger dan de uitgaven.

Afvalstoffenheffing

Voor een nadere toelichting op het resultaat verwijzen wij u naar Paragraaf 1 Lokale heffingen, onderdeel Afvalstoffenheffing.

Mutatie voorziening Afvalstoffenheffing

Het voordelig resultaat op afvalverwijdering en -verwerking houdt in dat de in 2017 opgelegde Afvalstoffenheffing hoger was dan noodzakelijk.

Binnen het product Afvalverwijdering en -verwerking is, zoals verantwoord, een voordeel van € 91.000 ontstaan. Daarnaast is als gevolg van lagere kwijtscheldingen (€ 17.000; zie tevens product 7E Belastingen) ten opzichte van de begroting de storting in de voorziening nog eens € 17.000 hoger. Totaal € 108.000.

Het in de voorziening gestorte bedrag zal in 2018 benodigd zijn voor de nog niet afgeronde projecten, zoals b.v. zwerfafval en het nieuwe afvalinzamelsysteem. Daarnaast kunnen op het moment dat de voorziening Afvalstoffenheffing een te hoog saldo heeft de tarieven Afvalstoffenheffing incidenteel verlaagd worden.

Programma 04 Veiligheid

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.294	2.575	2.629	-54
Baten	6	6	5	
Saldo van baten en lasten	-2.288	-2.569	-2.624	-55
Mutatie reserve		58	58	
Gerealiseerd resultaat	-2.288	-2.512	-2.566	-54

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
4A. Integraal veiligheidsbeleid	-1.973	-2.025	-2.105	-80
4B. Toezicht en handhaving	-310	-329	-308	21
4C. Huiselijk geweld, kindermishandeling, discriminatie/pest	-5	-158	-153	5
totaal	-2.288	-2.512	-2.566	-54

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

4A. Integraal veiligheidsbeleid

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.973	2.082	2.163	-81
Baten	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-1.973	-2.082	-2.163	-81
Mutatie reserve	0	58	58	0
Gerealiseerd resultaat	-1.973	-2.025	-2.105	-80

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Brandweer	-57
Overige kosten veiligheid	-23
Subtotaal	-80
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	-80

Toelichting afwijkingen

Brandweer

Binnen het totale budget voor integrale veiligheid neemt de brandweer een grote plek in, te weten 1,75 miljoen. Op dat bedrag is het tekort te verklaren door inzet door een medewerker van de FLO-regeling.

Programma 05 Openbare ruimte

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	5.076	5.443	4.762	681
Baten	319	319	637	317
Saldo van baten en lasten	-4.757	-5.123	-4.125	998
Mutatie reserve	606	808	-238	-1.046
Gerealiseerd resultaat	-4.151	-4.316	-4.363	-48

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
5A. Groenonderhoud	-1.767	-1.828	-1.819	9
5B. Wegen, straten en pleinen	-2.384	-2.488	-2.545	-57
totaal	-4.151	-4.316	-4.363	-48

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

5B. Wegen, straten en pleinen

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	3.032	3.333	2.641	693
Baten	42	42	339	297
Saldo van baten en lasten	-2.990	-3.291	-2.302	989
Mutatie reserve	606	803	-243	-1.046
Gerealiseerd resultaat	-2.384	-2.488	-2.545	-57

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Openbare verlichting	-82
Vervanging openbare verlichting	612
Onderhoud wegen	379
Reparatie lasgaten en -sleuven	39
Lengte-afhankelijke leges reparatie lasgaten en -sleuven	17
Overigen	24
Subtotaal	989
Mutatie reserve vervanging openbare verlichting	-612
Mutatie reserve wegenonderhoud	-379
Mutatie reserve reparatie lasgaten en -sleuven	-55
Totaal na mutatie reserve	-57

Toelichting afwijkingen

Openbare verlichting

Op dit moment zijn de onderhoudsbudgetten van OVL niet toereikend en ontstaat er voor dit jaar een tekort van € 82.000,-. Oorzaak is het sterk verouderde areaal. Om het gat in de begroting op te lossen zijn we nu bezig met een innovatieve aanbesteding.

Vervanging openbare verlichting

Het aanbesteden van de nieuwe aanpak OVL is in 2017 in gang gezet maar de uiteindelijke uitvoering vindt plaats in 2018. Met de aanbesteding van de openbare verlichting maken we gebruik van de innovatie vanuit marktpartijen. Met en door die innovaties is de kans groter dat zij het stroomgebruik en onderhoud binnen het beschikbare budget kunnen realiseren. Het restantbudget is in de reserve Vervanging openbare verlichting gestort.

Groot onderhoud wegen

- Door de vorst is het in 2017 niet mogelijk geweest alle geplande onderhoud op gebied van elementenverharding uit te voeren.
- De geplande 1e fase van de Telefoonweg in Renkum heeft geen doorgang gevonden door een (tragische) personele situatie en de wisseling van personeel.
- Het restantbudget is in de reserve Wegenonderhoud gestort.

Reparatie lasgaten en -sleuven

- Herstel van lasgaten en -sleuven is niet volledig uitgevoerd door de vorst maar ook door de (tragische) personele situatie en de personele wisseling als gevolg daarvan.
- Het restantbudget is in de reserve Reparatie lasgaten en -sleuven gestort. Voor het uitvoeren van de uitgestelde werkzaamheden is voor 2018 opdracht verstrekt (€ 38.000).

Lengte-afhankelijke leges reparatie lasgaten en -sleuven

Voor het eventuele risico voor het herstel van schade door lasgaten en -sleuven worden lengte-afhankelijke leges in rekening gebracht. Dit bedrag wordt in de reserve Reparatie lasgaten en -sleuven gestort voor dekking bij ontstane herstelkosten.

Programma 06 Economie & Cultuur

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.944	3.002	691	2.311
Baten	1.038	1.041	-129	-1.170
Saldo van baten en lasten	-1.907	-1.961	-821	1.140
Mutatie reserve	1.446	1.446	349	-1.097
Gerealiseerd resultaat	-461	-515	-472	43

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
6A. Ondernemen en bedrijvigheid	-82	-122	-100	21
6B. Recreatie en toerisme	-161	-176	-159	17
6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie	-217	-217	-213	5
totaal	-461	-515	-472	43

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.546	2.574	269	2.304
Baten	1.038	1.026	-174	-1.200
Saldo van baten en lasten	-1.508	-1.548	-443	1.105
Mutatie reserve	1.426	1.426	343	-1.083
Gerealiseerd resultaat	-82	-122	-100	21

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Winkelvisies	12
Handel	15
Herstructurering bedrijventerreinen	1.078
Subtotaal	1.105
Mutatie reserve Bedrijventerreinen	-1.083
Totaal na mutatie reserve	21

Toelichting afwijkingen

Winkelvisies

Er is minder geld uitgegeven aan de uitvoering van de winkelvisies dan begroot. De fysieke uitvoering van winkelvisie Renkum centrum is al grotendeels ondergebracht in het project Renkum centrum. De winkelvisie Oosterbeek is dit jaar niet naar tevredenheid afgerond en daarmee is er ook geen maatregelenplan vastgesteld/uitgevoerd.

Handel

De opbrengsten van de standplaatsen zijn meer dan begroot. Ook zijn de onderzoeks- en advieskosten lager uitgevallen dan begroot.

Herstructurering bedrijventerreinen

In de begroting 2017 is voor herstructurering bedrijventerreinen een last opgenomen van € 2.426.000, een baat van € 990.000 (subsidie Provincie) en een onttrekking van uit de reserve bedrijventerreinen van € 1.426.000 omdat volgens de voorwaarden van de Provincie het project voor 1 maart 2018 afgerond moest zijn.

Eind 2017 bleek dat dit niet ging lukken en is uitstel aangevraagd bij de Provincie.

In 2017 is een bedrag van € 126.000 aan subsidiabele kosten gemaakt en € 5.000 aan niet subsidiabele kosten (totaal € 131.000).

De totale subsidiabele kosten van het project bedraagt per 31 december 2017 € 685.000. 50% van dit bedrag wordt gedekt uit de reserve Bedrijventerreinen en 50% uit de subsidie van de Provincie. Omdat in voorgaande jaren de dekking niet op deze wijze is verwerkt is er een correctie gemaakt op de inkomsten van de Provincie van € 216.000.

Bedragen * € 1.000	Begroot	Werkelijk	Verschil
Lasten	2.426	131	2.285
Baten	-990	216	-1.207
Reserve	-1.426	-342	-1.083
Saldo	0	5	-5

Programma 07 Inwoner, bestuur & organisatie

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	5.681	5.934	6.343	-408
Baten	844	869	1.299	430
Saldo van baten en lasten	-4.837	-5.066	-5.044	22
Mutatie reserve	400	181	56	-126
Gerealiseerd resultaat	-4.437	-4.885	-4.989	-104

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie	-96	-96	-61	35
7B. Organisatieontwikkeling	-33	-33	-33	
7C. Servicepunt	-310	-312	-327	-16
7D. ICT	82			
7E. Belastingen	-609	-699	-644	55
7F. Vastgoed	-1.972	-2.133	-2.360	-226
7G. Bestuur en organisatie	-1.498	-1.611	-1.564	47
totaal	-4.437	-4.885	-4.989	-104

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	96	96	61	35
Baten	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-96	-96	-61	35
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-96	-96	-61	35

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Subsidie inwonerparticipatie	20
Overigen	15
Subtotaal	35
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	35

Toelichting afwijkingen

Subsidie inwonerparticipatie

In 2017 zijn drie aanvragen voor de subsidieregeling inwonersinitiatieven gehonoreerd. Enkele aanvragen die niet voldeden aan de doelstellingen van de regeling zijn afgewezen.

Daarmee is het beschikbare budget voor inwonersinitiatieven niet volledig besteed. Najaar 2017 is een artikel op de gemeentepagina in de Rijn- en Veluwe geplaatst om inwoners nogmaals te wijzen op de mogelijkheid een subsidie aan te vragen voor initiatieven. Dit heeft er niet toe geleid dat het aantal aanvragen is toegenomen.

In de begroting 2018 is besloten het budget voor de regeling inwonersinitiatieven voor 2018 te halveren.

7E. Belastingen

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	649	719	663	56
Baten	40	20	20	0
Saldo van baten en lasten	-609	-699	-644	55
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	-609	-699	-644	55

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	33
Diverse kosten gemeentelijke belastingen	22
Subtotaal	55
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	55

Toelichting afwijkingen

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Er zijn 80 minder kwijtscheldingsverzoeken geweest in het jaar 2017. Daarnaast zijn de tarieven voor Afvalstoffenheffing in 2017 lager dan in voorgaande jaren. Gezamenlijk heeft dit geresulteerd in een voordeel van € 33.000.

Diverse kosten gemeentelijke belastingen

Omdat De Connectie per 1 juli 2017 de uitvoering van de heffing en invordering van de gemeentelijke belastingen uitvoert, zijn de kosten van na die datum niet meer ten laste van de gemeente Renkum gekomen. Er zijn minder uitgaven geweest voor benodigde materialen. Daarnaast zijn er minder kosten geweest vanwege proceskostenvergoedingen.

7F. Vastgoed

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	2.786	2.808	2.822	-14
Baten	249	248	161	-86
Saldo van baten en lasten	-2.536	-2.561	-2.661	-101
Mutatie reserve	564	427	301	-126
Gerealiseerd resultaat	-1.972	-2.133	-2.360	-226

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Huisvesting Brouwerij	24
Externe inhuur onderwijshuisvesting	41
Vandalisme	14
Verzekeringen	9
Overige onderwijshuisvesting	-8
Lekkage dak brandweerpost Doorwerth	35
Onderzoek vastgoed	50
Verkoop Lijn 50	-180
Restverschil Vastgoed	-86
Subtotaal	-101
Mutatie reserve Onderwijshuisvesting (OHV)	-41
Mutatie reserve Onderhoud gebouwen	-85
Totaal na mutatie reserve	-226

Toelichting afwijkingen

Huisvesting Brouwerij

Het aantal leerlingen waarvoor doordecentralisatie verplicht is ligt in 2017 lager dan in 2016. Een voordeel binnen onderwijshuisvesting en een nadeel binnen de algemene uitkering.

Externe inhuur onderwijshuisvesting

In 2017 is minder externe expertise nodig geweest. In de najaarsnota is dit nog niet afgeraadmd aangezien uw raad het voorstel Renkum/ Heelsum later in 2017 heeft behandeld.

Vandalisme

Dit budget is sterk afhankelijk van de mate van vandalisme. In 2017 dit budget gelukkig niet geheel nodig gebleken.

Verzekeringen

In 2017 zijn de schoolgebouwen getaxeerd voor de verzekering, waarna de verzekeringspremies zijn verlaagd.

Mutatie reserve Onderwijshuisvesting (OHV)

Er is voordeel binnen dit product op onderwijshuisvesting. Net als in andere jaren is het wenselijk dit voordeel gedeeltelijk te gebruiken om de u bekende nadelen op onderwijshuisvesting in verband met investeringen IHP op te vangen.

Lekkage dak brandweerpost Doorwerth

In de najaarsnota is gemeld dat er € 35.000 nodig was voor reparatie van het dak brandweer Doorwerth. Deze herstelwerkzaamheden zijn in 2017 niet uitgevoerd. Het bedrag wordt in de reserve Onderhoud gebouwen gestort zodat in 2018 de werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd.

Onderzoek vastgoed

Voor 2017 is een bedrag van € 82.000 uit de reserve Onderhoud gebouwen beschikbaar gesteld voor diverse onderzoeken omtrent vastgoed. Er is echter € 32.000 gerealiseerd. Dit betekent dat minder (€ 50.000) uit de reserve nodig is. In de voorjaarsnota 2018 zal worden bepaald welk bedrag nog nodig is van de reserve voor de nog uit te voeren onderzoeken.

Verkoop Lijn 50

In de begroting 2017 was de verkoop van Lijn 50 voorzien. Deze verkoop is echter gestart in februari 2018. De begrote inkomsten worden dan ook naar verwachting in 2018 gerealiseerd. Aangezien u heeft besloten het totale jaarrekeningresultaat ten laste van de reserve Sociaal Domein te laten komen, stellen wij voor om in de voorjaarsnota 2018, als zicht is op deze verkoop dit bedrag terug te storten in de reserve SD.

Restverschil Vastgoed

Voor de sporthal Doorwerth dient de afrekening voor de gebruikte uren door het Dorenweerd College nog in rekening te worden gebracht. Verder is het gasverbruik voor de sporthal gestegen. Voor het voormalige Rabobank gebouw ontvingen wij verrekeningen voor gasverbruik en belastingen over voorgaande jaren.

7G. Bestuur en organisatie

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	1.252	1.411	1.773	-362
Baten	0	46	455	409
Saldo van baten en lasten	-1.252	-1.365	-1.318	47
Mutatie reserve	-246	-246	-246	0
Gerealiseerd resultaat	-1.498	-1.611	-1.564	47

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Bestuursondersteuning raad	-17
Intergemeentelijk subsidiebureau	57
Overigen	7
Subtotaal	47
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	47

Toelichting afwijkingen

Bestuursondersteuning raad

Het raadsbudget is overschreden in verband met inhuur opvang langdurig ziekteverzuim van de raadsadviseur.

Intergemeentelijk subsidiebureau

De medewerkers van het Intergemeentelijk Subsidiebureau zijn ondergebracht bij de gemeente Renkum en werken voor de vijf gemeenten (Rheden, Arnhem, Overbetuwe, Lingewaard en Renkum). Naar verhouding hebben de medewerkers in 2017 meer inzet verricht voor de overige vier gemeenten. Die verhouding vertaalt zich procentueel in de declaraties naar de overige vier gemeenten zodat hier een voordeel te constateren valt.

Programma Overhead

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	10.277	12.217	12.771	-554
Baten		-1	630	631
Saldo van baten en lasten	-10.277	-12.218	-12.141	77
Mutatie reserve		345	264	-81
Gerealiseerd resultaat	-10.277	-11.873	-11.877	-4

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Overhead	-10.277	-11.873	-11.877	-4
totaal	-10.277	-11.873	-11.877	-4

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

Overhead

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	10.277	12.217	12.771	-554
Baten	0	-1	630	631
Saldo van baten en lasten	-10.277	-12.218	-12.141	77
Mutatie reserve	0	345	264	-81
Gerealiseerd resultaat	-10.277	-11.873	-11.877	-4

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
P-budget	-313
Voorziening pensioenen wethouders	137
ICT	167
Huisvesting en facilitair	40
Overigen	46
Subtotaal	77
Mutatie reserve ICT	-81
Totaal na mutatie reserve	-4

Toelichting afwijkingen

P-budget

Het tekort ten opzichte van de NJN is opgebouwd uit een aantal plussen en minnen.

Feitelijk moet worden geconstateerd dat de middelen die voor nieuwe taken zijn benoemd (€ 247.000) niet zijn ingezet omdat de prioriteit heeft gelegen in de vervanging van zieke medewerkers en het lopende werk (- €327.000).

Binnen de decentrale budgetten van de onderdelen is een voordeel van € 59.000 te constateren.

In 2017 heeft de rechtbank de gemeente in het gelijk gesteld rond het ontslag van een oud medewerker en heeft de rechtbank daarbij een ontslagvergoeding toegekend. Hoewel wij een hoger beroep verwachten en ook zullen aangaan voorzien wij, samen met de kosten voor outplacement, een bedrag van - € 200.000.

Daarnaast is in 2017 bij de overgang van onze medewerkers naar De Connectie het recht op de uitloopschaal voor de duur van vijf jaar afgekocht voor - €200.000.

Op het centrale opleidingsbudget is een voordeel van €100.000 ontstaan en op diverse posten € 8.000.

Voorziening pensioenen wethouders

Jaarlijks wordt door ProAmbt de reservewaarde per 31 december van de pensioenen wethouders berekend. De reservewaarde per 31-12-2017 is afgenomen ten opzichte van de berekening per 31-12-2016. Oorzaak van het verschil wordt met name veroorzaakt omdat de rekenrente is gestegen van 0,864% naar 1,648%.

Het gevolg hiervan is dat de voorziening Voormalig personeel verlaagd kan worden met € 137.000.

ICT

Omschrijving	Begroot	Werkelijk	Resultaat
Applicatiebeheer	426,3	468,3	-42,0
Abonnementen Software	59,2	88,3	-29,1
BAG Adressen en Gebouwen	0,0	38,4	-38,4
Technisch beheer	41,1	50,6	-9,6
ICT telefonie	19,2	17,3	1,9
Investeringsplan ICT	108,1	95,4	12,8
ICT projecten	112,0	0,0	112,0
ICT audits	19,0	1,9	17,1
Project BGT 2013-2014	75,0	28,4	46,6
Functioneel beheer regio Arnhem	32,5	32,5	0,0
GovUnited	150,0	53,4	96,6
Totaal	1.042,5	874,7	167,8

Er zijn in 2017 bij ICT een aantal overschrijdingen geweest:

- Door de overgangseffecten bij de start van de samenwerkingsorganisatie De Connectie, zijn er in 2017 meer ad-hoc uitgaven voor inhuur en aanschaf gedaan dan normaal.
- Verder hebben we dubbele onderhoudskosten voor applicaties die (o.a. voor harmonisatie) vervangen zijn, maar waarvan de oude onderhoudscontracten nog niet afgelopen waren.
- Het aantal elektronische abonnementen is de afgelopen jaren gegroeid met ongeveer € 30.000. Aanschaf gebeurt door de afdelingen zelf, maar het betreffende budget bij ICT is niet uitgebreid.
- Een eindafrekening op het project Basisregistraties van € 38.400.
- Technisch beheer en telefonie.

Deze posten hebben een nadeel van totaal € 117.200.

Verder zijn er voordelen op de budgetten voor ICT projecten, ICT investeringen, ICT-audits, GovUnited, en het project BGT van totaal € 285.000.

De voordelen op investeringsplan ICT, project BGT en de afrekening liquidatie stichting GovUnited van € 21.700 worden gestort in de reserve ICT (totaal € 81.000).

Huisvesting en facilitair

Voordeel wordt veroorzaakt door lagere lasten gemeentehuis van € 35.000 als gevolg van lagere energielasten en opzeggen huur van de huisvesting zorgloket (€ 23.000).

Bij facilitair is er een nadeel van € 16.000 door onder andere hogere portokosten.

Programma Onvoorzien

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	215	105		105
Baten				
Saldo van baten en lasten	-215	-105		105
Mutatie reserve				
Gerealiseerd resultaat	-215	-105		105

In lijn met het dualisme is de besteding van de bedragen ten laste van de post onvoorzien gedelegeerd aan het college. Daarbij mag alleen gebruik gemaakt worden van deze post wanneer de betreffende voorstellen onvoorzien, onvermijdbaar en onuitstelbaar zijn. In de tussentijdse rapportages en in de jaarrekening rapporteren wij over de aanwending van de post onvoorzien.

In de volgende tabel is een overzicht te vinden van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien in 2017.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Onvoorzien	Buffer	Totaal
Regulier beschikbaar	165		
Incidenteel beschikbaar (buffer)		275	
Totaal beschikbaar	165	275	440
Aanspraken onvoorzien			
Lekkage dak Brandweer Doorwerth	-35		
OZB Parenco	-125		
Subtotaal	-160		-160
Inzet buffer			
Groenonderhoud		-150	
Renkum centrum		-75	
Renkum centrum		50	
Subtotaal		-175	-175
Restant	5	100	105

Toelichting

Lekkage dak Brandweer Doorwerth

Voor herstel van het dak van de kazerne Doorwerth is ongeveer € 35.000 nodig. Voor verdere toelichting zie product 7F Vastgoed.

OZB Parenco

Het nadeel van de OZB Parenco komt ten laste van de post onvoorzien. Voor verdere toelichting zie algemene dekkingsmiddelen, onderdeel belastingen.

Groenonderhoud

Budget ingezet voor groenonderhoud (verhogen onderhoudsniveau/ wegwerken achterstanden) conform amendement Begroting 2017.

Centrum Renkum

Bij de begroting 2017 is een amendement aangenomen voor Centrum Renkum. Hierbij is uitgegaan dat in 2017 € 75.000 wordt uitgegeven en in 2018 € 175.000. Dekking voor 2017 hiervan vindt plaats uit de buffer. Deze buffer wordt in 2018 weer aangevuld.

Verwacht wordt dat de uitgaven voor Centrum Renkum in 2017 maximaal € 25.000 zal bedragen en dat in 2018 de uitgaven € 225.000 is. Hierdoor is in 2017 een lagere dekking (€ 50.000) nodig uit de buffer en is de aanvulling in 2018 dus ook € 50.000 lager.

Programma 00 Algemene dekkingsmiddelen

1. Wat heeft het gekost?

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	173	72	-158	230
Baten	30.947	31.856	31.944	88
Saldo van baten en lasten	30.774	31.784	32.103	319
Mutatie reserve		6	6	
Gerealiseerd resultaat	30.774	31.790	32.109	319

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
0A. Algemene uitkering	22.802	23.614	23.507	-107
0B. Belastingen	6.794	6.618	6.734	116
0C. Overige algemene dekkingsmiddelen	1.179	1.558	1.867	309
totaal	30.774	31.790	32.109	319

2. Analyse afwijking

Alle afwijkingen groter dan € 25.000 zijn hieronder toegelicht (bedragen x € 1.000).

0A. Algemene uitkering

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	0	0	0	0
Baten	22.802	23.614	23.507	-107
Saldo van baten en lasten	22.802	23.614	23.507	-107
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	22.802	23.614	23.507	-107

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Afrekening oude jaren	-64
Algemene uitkering 2017	-43
Subtotaal	-107
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	-107

Toelichting afwijkingen

Afrekening oude jaren

In het boekjaar 2017 wordt de algemene uitkering over 2015 en 2016 nog bijgesteld. De aantallen van de maatstaven en de uitkeringsfactor worden nog aangepast. Het nadeel van € 64.000 wordt

voor een deel (€ 50.500) veroorzaakt door de bijstelling van de aantallen en de mutatie van de uitkeringsfactor door wijziging van de aantallen. Verder is over 2016 het bedrag WMO huishoudelijk hulp met € 13.500 naar beneden bijgesteld.

Algemene uitkering 2017

De algemene uitkering 2017 is verlaagd met € 37.000 door aanpassing van de uitkeringsfactor. Het overige verschil wordt veroorzaakt actualisering van de aantallen van de maatstaven.

0B. Belastingen

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	0	0	0	0
Baten	6.794	6.618	6.734	116
Saldo van baten en lasten	6.794	6.618	6.734	116
Mutatie reserve	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	6.794	6.618	6.734	116

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Toeristenbelasting	71
OZB	41
Overigen	4
Subtotaal	116
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	116

Toelichting afwijkingen

Toeristenbelasting

Nadat er jaren zijn geweest dat de opbrengst toeristenbelasting achter bleef bij de ramingen, zien we nu dat ook de toeristische sector in Renkum zich herstelt. Het aantal overnachtingen stijgt, en daarmee stijgt ook de opbrengst toeristenbelasting. Het voordeel van € 71.000 betreft de raming voor het jaar 2017.

OZB

Het totale voordeel van OZB ten opzichte van de begroting bedraagt € 41.000. Dit voordeel bestaat uit een structureel voordeel van € 32.000 over 2017 (OZB/RZB woningen eigenaren € 19.000 voordeel; OZB niet-woning eigenaar € 19.000 voordeel en OZB niet-woningen gebruiker € 6.000 nadeel) en incidenteel voordeel van € 9.000 (OZB/RZB woningen eigenaren € 3.000 voordeel; OZB niet-woningen eigenaren € 17.000 voordeel en OZB niet-woningen gebruikers € 11.000 nadeel).

0C. Overige algemene dekkingsmiddelen

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Begroot	Begroot na wijziging	Rekening	Afwijking
Lasten	173	72	-158	230
Baten	1.352	1.624	1.703	79
Saldo van baten en lasten	1.179	1.552	1.861	309
Mutatie reserve	0	6	6	0
Gerealiseerd resultaat	1.179	1.558	1.867	309

Tabel afwijkingen

Omschrijving	Bedrag
Voorziening bijstandsdebiteuren	165
Rente	69
Stelpost vervangingsinvesteringen	65
Overigen	10
Subtotaal	309
Mutatie reserve	0
Totaal na mutatie reserve	309

Toelichting afwijkingen

Voorziening bijstandsdebiteuren

Met ingang van het jaar 2017 is, in afstemming met de accountant, overgegaan naar een andere wijze van berekenen van de voorziening. Dit heeft in 2017 incidenteel geleid tot een vrijval uit de voorziening van € 165.000.

Rente

Als gevolg van lage rente en dat in 2017 geen langlopende leningen nodig zijn geweest heeft dit tot een voordeel geleid.

Stelpost vervangingsinvesteringen

Er is geen aanspraak gemaakt op de stelpost vervangingsinvestering van € 65.000.

Resultaatbepaling

Inleiding

In dit hoofdstuk zullen we ingaan op de bepaling van het resultaat over het jaar 2017. Allereerst gaan we in op het gerealiseerde resultaat voor bestemming. Vervolgens komen de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves aan bod en daarop volgend het gerealiseerde resultaat na bestemming. Daarna geven we u op hoofdlijnen inzicht in de mutaties die na het samenstellen van de Najaarsnota 2017 hebben plaatsgevonden en gaan we in op de resultaatbestemming- en besteding.

Gerealiseerde saldo van lasten en baten

Het gerealiseerd resultaat voor bestemming, onderverdeeld in de netto lasten en baten, is als volgt:

<i>Bedragen * € 1.000</i>	2017
Netto lasten	78.949
Netto baten	75.810
Saldo van lasten en baten	-3.139

Toevoeging en onttrekkingen aan de reserves

Op grond van het BBV worden de mutaties in de reserves afzonderlijk gepresenteerd. Het betreft de volgende mutaties:

Progr.	<i>Bedragen x € 1.000</i>	Bedrag
1	Sociaal Domein	2.553
2	Reserve MUP	-18
3	Landschapsbasisplan	-7
4	Duurzaamheidleningen	0
5	Wegenonderhoud	-273
5	Vervangen openbare verlichting	15
5	Herstelkosten sleuven lasgaten	15
6	Airborne-activiteiten	6
6	Bedrijventerreinen	343
7	Mfc 3b4	364
7	ICT	-72
7	Onderhoud gebouwen	-41
7	Onderwijshuisvesting	323
7	Kapitaallasten vastgoed	9
alg. uitk	Algemene uitkering	-8
ov. alg. dekk.	Weerstandsreserve	323
ov. alg. dekk.	Vrije algemene reserve	-1.685
ov. alg. dekk.	Egalisatiereserve bezuiniging algemene uitkering	72
	Totaal mutaties reserves	1.919

*) Door afrondingen kan de som van de afzonderlijke onderdelen afwijken van het totaal en/of saldo.

Voor nadere toelichting op de reserves verwijzen wij u naar de toelichting op de balans.

Gerealiseerd resultaat

In de volgend tabel vindt u een overzicht van het resultaat na bestemming.

<i>Bedragen * € 1.000</i>	2017
Netto lasten	78.949
Netto baten	75.810
Saldo van lasten en baten	-3.139
Mutaties reserves:	
Algemene reserve	-1.290
Bestemmingsreserve	3.209
Totaal	1.919
Saldo van lasten en baten	-1.220

Het rekening resultaat is als volgt te specificeren:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017
Resultaat gemeentebegroting	-1.214
Resultaat grondexploitatie	-6
Totaal resultaat	-1.220

Analyse rekeningresultaat

In de volgende tabel vindt u een nadere specificatie van de totstandkoming van het rekeningssaldo over 2017. Voor een verdere toelichting verwijzen wij u naar de programma's.

Resultaat incl. mutaties reserves <i>Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)</i>	Begroot t/m najaarsnota	Resultaat jaarrekening	Afwijking
Programma 1			
1A. Algemene voorzieningen	1.683	1.265	418
1B. Gezondheid	882	822	60
1C. Sport	1.604	1.734	-129
1D. Educatie	1.267	1.198	69
1E. Minima	491	489	2
1F. Inkomensvoorziening	5.488	5.268	219
1G. Maatwerkvoorzieningen	16.235	16.147	89
1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO	-19.607	-18.756	-851
2 Transformatie Sociaal Domein	90	95	-5
Subtotaal	8.133	8.262	-129
Programma 2			
2A. Ruimtelijke ontwikkeling	491	458	33
2B. Wonen	212	212	0
2C. Bestemmingsplannen	187	166	21
2D. Omgevingsvergunning	809	787	22
2E. Mobiliteit	406	393	13
Subtotaal	2.105	2.015	90
Programma 3			
3A. Milieu en duurzaamheid	96	96	0
3B. Energie en klimaat	98	88	10
3C. Bos en landschap	173	176	-4
3D. Water en riolering	-651	-756	104
3E. Afvalverwijdering en -verwerking	-844	-820	-24
Subtotaal	-1.129	-1.215	86
Programma 4			
4A. Integraal veiligheidsbeleid	2.025	2.105	-80
4B. Toezicht en handhaving	329	308	21
4C. Veilig thuis	158	153	5
Subtotaal	2.512	2.566	-54
Programma 5			
5A. Groenonderhoud	1.828	1.819	9

Resultaat incl. mutaties reserves <i>Bedragen x € 1.000 (- = nadeel)</i>	Begroot t/m najaarsnota	Resultaat jaarrekening	Afwijking
5B. Wegen, straten en pleinen	2.488	2.545	-57
Subtotaal	4.316	4.363	-48
Programma 6			
6A. Ondernemen en bedrijvigheid	122	100	22
6B. Recreatie en toerisme	176	159	17
6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie	217	213	5
Subtotaal	515	472	43
Programma 7			
7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie	96	61	35
7B. Organisatieontwikkeling	33	33	0
7C. Servicepunt	312	327	-16
7D. ICT	0	0	0
7E. Belastingen	699	644	55
7F. Vastgoed	2.133	2.360	-226
7G. Bestuur & organisatie	1.611	1.564	47
Subtotaal	4.885	4.989	-104
Overhead	11.873	11.877	-4
Onvoorzien	105	0	105
Algemene dekkingsmiddelen			
A. Algemene uitkering	-23.614	-23.507	-107
B. Belastingen	-6.618	-6.734	116
C. Overige algemene dekkingsmiddelen	-1.558	-1.867	309
Afronding	0	-1	1
Subtotaal	-31.790	-32.109	319
Totaal	1.523	1.220	303

Resultaatbestemming- en besteding

Inleiding

Het BBV gaat uit van een resultaat vóór en een resultaat ná bestemming. Het resultaat vóór bestemming geeft het saldo aan van de baten en lasten. Vervolgens wordt het resultaat bestemd in de zin van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves. Daarna volgt het resultaat ná bestemming.

Bij de resultaatbestemming wordt onderscheid gemaakt tussen resultaatbestemming in de zin van de reeds geplande mutaties in reserves en de "echte" resultaatbestemming die ter besluitvorming wordt voorgelegd. Dit laatste wordt het voorstel tot resultaatbesteding genoemd.

De Jaarstukken 2017 sluiten met een nadelig saldo van € 1.220.000. Dit saldo bestaat uit een nadelig saldo van € 6.000 binnen de grondexploitatie en een nadeel van € 1.214.000 binnen de gemeentelijke exploitatie. In de jaarstukken vindt u een toelichting op het resultaat. Vaststelling van deze jaarstukken betekent dat de raad het college decharge verleent voor het in de jaarrekening verantwoorde financieel beheer.

Resumé

Op grond van het voorgaande, wordt het rekeningresultaat 2017 als volgt besteed:

Resultaatbestemming en –besteding jaarrekening	
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Saldo van lasten en baten	-3.139
Mutaties reserves	1.919
Resultaat na bestemming	-1.220
Resultaatbesteding	
Overloopposten	0
Resultaat na besteding	-1.220

Overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien

In lijn met het dualisme is de besteding van de bedragen ten laste van de post onvoorzien gedelegeerd aan het college. Daarbij mag alleen gebruik gemaakt worden van deze post wanneer de betreffende voorstellen onvoorzien, onvermijdbaar èn onuitstelbaar zijn. In de tussentijdse rapportages en in de jaarrekening rapporteren wij over de aanwending van de post onvoorzien.

In de volgende tabel is een overzicht te vinden van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien in 2017. In deel I (het jaarverslag) is reeds een nadere uitwerking met betrekking tot de genoemde onttrekkingen gegeven.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Beschikbaar	165
Aanspraken t/m najaarsnota	160
Aanspraken na najaarsnota	0
Restant	5

Het restant van de post onvoorzien van € 5.000 komt ten gunste van het jaarrekeningresultaat.

Begrotingsrechtmatigheid

Met ingang van 2004 wordt de jaarrekening door de accountant ook beoordeeld op de financiële rechtmatigheid. In het kader van de begrotingsrechtmatigheid wordt aandacht besteed aan overschrijdingen van de begroting. De Begroting 2017 is op programmaniveau door uw raad vastgesteld, zodat voor budgetoverschrijdingen op programmaniveau goedkeuring moet worden gevraagd. Om te voldoen aan het begrotingsrechtmatigheidscriterium worden de volgende budgetoverschrijdingen van de *lasten* (excl. reserves) ten opzichte van de begroting gemeld.

Lasten <i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroot na wijz. 2017	Rekening 2017	Over- schrijding
2. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	4.826	5.806	-980
4. Veiligheid	2.575	2.629	-54
7. Inwoner, bestuur & organisatie	5.934	6.343	-409
Overhead	12.217	12.771	-554

2. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

Binnen product 2A. Ruimtelijke ontwikkeling taakveld Bouwgrondexploitatie zijn de lasten met ca. € 763.000 overschreden. Hiertegenover staat een bedrag van € 681.000 aan baten. Dit bestaat o.a. uit de doorbelasting van de gemaakte kosten aan projectontwikkelaars e.d., verkoop van gronden en overige bijdragen van derden. Hiermee zijn de uitgaven rechtmatig.

Binnen het taakveld Projecten zijn de lasten met ca. € 244.000 overschreden. Hiertegenover staat een bedrag van € 255.000 aan baten. Dit bestaat o.a. uit de doorbelasting van de gemaakte kosten aan derden en een bijdrage vanuit het impulsplan wonen (€ 200.000). Hiermee zijn de uitgaven rechtmatig.

Verder is er binnen het product 2D. Omgevingsvergunning een overschrijding van de lasten met ca. € 75.000. Dit gaat om uitgaven die gecompenseerd worden door direct daaraan gerelateerde inkomsten (€ 97.000). De uitgaven zijn hierdoor als rechtmatig te bestempelen.

4. Veiligheid

Binnen product 4A. Integraal veiligheidsbeleid zijn de lasten met ca. € 81.000 overschreden. Het nadeel betreft m.n. het taakveld Regionale brandweer (€ 57.000). Dit nadeel is in de jaarrekening bij product 4A toegelicht. Hiermee zijn de uitgaven rechtmatig.

7. Inwoner, bestuur & organisatie

De lasten binnen het product 7C. Servicepunt zijn overschreden. Dit gaat om uitgaven (ca. € 124.000) die gecompenseerd worden door direct daaraan gerelateerde inkomsten. De uitgaven zijn hierdoor als rechtmatig te bestempelen.

Verder is er een overschrijding op het product 7G. Bestuur & organisatie, taakveld intergemeentelijk subsidiebureau (ca. € 352.000). Hiertegenover staan bijdragen (€ 409.000) van de overige hierbij aangesloten gemeenten. Hiermee zijn de uitgaven rechtmatig.

Overhead

Binnen het p-budget is er een overschrijding van de lasten. Hiertegenover staan deels baten (uitlening personeel). Het nadeel op het p-budget is in de jaarrekening bij het onderdeel Overhead toegelicht. Hiermee zijn de uitgaven rechtmatig.

Incidentele baten en lasten

Op grond van artikel 28 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten geven we in de jaarstukken inzicht in de incidentele baten en lasten. Incidentele baten en lasten zijn baten en lasten die zich maximaal drie jaar achtereenvolgens voordoen. In de onderstaande tabel is opgenomen welke baten en lasten in deze jaarrekening zijn opgenomen die aan dit criterium voldoen. Voor de volledigheid merken we nog op dat in dit overzicht niet is meegenomen wanneer structurele budgetten incidenteel niet uitgegeven zijn.

Incidentele baten en lasten <i>Bedragen x € 1.000</i>	Lasten/ baten	Begroot 2017	Begroot na wijziging	Jaarrekening 2017
Programma 1				
1C. MFC Doelum	L			128
1F. Bijstand (BUIG)	L	566	566	566
1F. WSW	L			-219
Programma 6				
6A. Winkelvisie Oosterbeek	L	10	10	1
6A. Winkelvisie Renkum Centrum	L	25	25	7
Programma 7				
7C Verkiezingen	L	0		
7F Verkoop Lijn 50	B	-180	-180	0
7G. Formatie sociale zaken	L	86	86	86
Overhead: P-budget	L		1431	1744
Algemene dekkingsmiddelen				
OZB	B		280	239
Algemene uitkering	B		58	165
Onvoorziene uitgaven	L	165	165	160
Buffer	L	275	275	175
Stelpost vervangingsinvesteringen (reservering vrijval rente en afschrijving)	L	67	67	2
Loon en prijsstijgingen	L		192	192
Stadsregio	B		-108	-108
Voorziening bijstandsdebiteuren	L			-165
Totaal incidentele baten en lasten		1.014	2.867	2.973
Waarvan baten		-180	50	296
Waarvan lasten		1.194	2.817	2.677

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

Conform artikel 4.1 van de WNT dienen onderstaande gegevens openbaar gemaakt te worden in de jaarstukken (betreffende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen):

Bedragen in €	Dhr. J. Steverink		Mw. J. Le Comte	
	2017	2016	2017	2016
Functie	Directeur	Directeur	Griffier	Griffier
Omvang dienstverband	1 fte	1 fte	0,930 fte	0,896 fte
Duur dienstverband	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12	1-1 t/m 31-12
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee	Nee	Nee
Dienstbetrekking	Ja	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging:				
Beloning	96.997	97.150	74.882	78.508
Belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen	682	629	150	0
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	21.243	13.492	15.929	9.579
Totaal bezoldiging	118.922	111.271	90.961	81.666
Toepasselijk WNT-maximum	181.000	179.000	168.404	160.487

Balans per 31 december

ACTIVA bedragen x € 1.000	31-12-2017	31-12-2016
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	11.803	52
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	11.630	0
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	173	52
Materiële vaste activa	42.170	47.669
Investeringen met economisch nut	40.621	46.208
Investeringen met economisch nut , ter bestrijding van kosten en heffing kan worden geheven		
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	1.549	1.461
Financiële vaste activa	5.726	4.418
Leningen aan openbare lichamen als bedoeld in art. 1, onderdeel a van de wet financiering decentrale overheden	0	270
Leningen aan deelnemingen	1.057	1.057
Leningen aan overige verbonden partijen	4.668	3.090
TOTAAL VASTE ACTIVA	59.699	52.139
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	1.692	3.260
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	1.692	3.260
Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar	12.393	19.905
Overige vorderingen	12.393	9.905
Rekening courant verhouding met Rijk	0	10.000
Liquide middelen	4.711	2.115
Kassaldi	5	16
Banksaldi	4.706	2.099
Overlopende activa	897	1.182
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen ten laste van volgende begrotingsjaren	897	1.182
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	19.692	26.462
TOTAAL GENERAAL	79.391	78.600

PASSIVA bedragen x € 1.000	31-12-2017	31-12-2016
VASTE PASSIVA		
Eigen vermogen	21.782	24.921
Algemene reserve	8.954	9.001
Bestemmingsreserve	14.049	17.258
Gerealiseerde resultaat	-1.220	-1.337
Vorzieningen	16.167	16.075
Egalisatievoorzieningen	16.167	16.075
Vaste schulden met rente typische looptijd van 1 jaar of langer	22.186	23.676
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	22.186	23.676
TOTAAL VASTE PASSIVA	60.135	64.672
VLOTTENDE PASSIVA		
Netto vlottende schulden met rente typische looptijd korter dan 1 jaar	17.539	12.570
Overige kasgeldleningen	8.500	0
Banksaldi		
Overige schulden	9.039	12.570
Overlopende passiva	1.717	1.358
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	1.717	1.358
Totaal vlottende passiva	19.692	13.928
Totaal generaal	79.391	78.600

Waarderingsgrondslagen

Wettelijke voorschriften

Op de jaarrekening zijn de bepalingen van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) van toepassing. De jaarrekening bevat de balans inclusief een toelichting.

Waardering van activa en passiva

Algemeen

De activa en passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, tenzij hierna een andere grondslag wordt vermeld.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs onder aftrek van afschrijvingen. De verkrijgingsprijs bestaat uit de inkoopprijs en de bijkomende kosten.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van afschrijvingen. De verkrijgingsprijs bestaat uit de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak van de vervaardiging worden opgenomen. De afschrijvingen geschieden deels lineair op basis van de economische levensduur en deels op basis van annuïteiten (met name voor afschrijvingskosten die in tarieven doorberekend worden en/of waarvoor een gelijke bijdrage van rijk, provincie of derden wordt verkregen).

Bijdragen van derden ten behoeve van bepaalde investeringen zijn in mindering gebracht op de desbetreffende activapost. Ten behoeve van bepaalde investeringen gevormde reserves zijn tot de inwerkingtreding van het BBV (2004) eveneens in mindering gebracht op de desbetreffende activapost.

Financiële vaste activa

De waardering van de verstrekte langlopende geldleningen is samengesteld uit de nominale waarde minus de gerealiseerde aflossingen.

De deelnemingen zijn tegen de verkrijgingsprijs gewaardeerd.

Voorraden

De voorraden van in exploitatie genomen projecten worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten. Onder de bijkomende kosten zijn onder andere toegerekende rente en personeelskosten begrepen. Indien van toepassing wordt tegen lagere marktwaarde gewaardeerd. Wanneer van een complex binnen de voorraad onderhanden werk een uiteindelijk verlies wordt verwacht, wordt hiervoor een voorziening getroffen. Deze voorzieningen zijn in mindering gebracht op de waarde van de voorraden.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen de nominale waarde. Voor incurante vorderingen wordt een voorziening opgenomen. Deze wordt in mindering gebracht op de vordering.

Reserves

Reserves zijn de vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken. Bedrijfseconomisch gezien zijn reserves vrij te bestemmen. Dit is echter niet het geval wanneer de politiek een bepaalde bestemming aan de reserve heeft gegeven (= bestemmingsreserve in tegenstelling tot de algemene reserve). Een deel van de algemene reserve bestaat uit het weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen is bedoeld om risico's op te vangen die in de Risicoparagraaf zijn vermeld.

Onder reserves wordt ook verstaan:

egalisatierekeningen die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht wegens door de organisatie geleverde prestaties.

Voorzieningen

Van een voorziening is sprake als het gaat om te kwantificeren financiële verplichtingen of risico's (als een risico niet is te kwantificeren moet dit risico opgenomen worden in de Risicoparagraaf). Elke voorziening moet de omvang hebben van de betreffende verplichting of het betreffende risico (groter of kleiner is niet toegestaan). Mutaties in voorzieningen vloeien uitsluitend voort uit het aanpassen van de omvang van een voorziening aan een nieuw noodzakelijk niveau of verminderingen wegens aanwending voor het doel waarvoor de voorziening is ingesteld.

Voorzieningen, m.u.v. de pensioenvoorziening, worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenvoorziening wordt op basis van contante waarde opgenomen.

De onderhoudsvoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen. Daarbij is rekening gehouden met de vastgestelde kwaliteitseisen. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag, is het beleid verder toegelicht.

Langlopende schulden

De langlopende schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde minus de gerealiseerde aflossingen. Onder de langlopende schulden worden alle geldleningen o/g opgenomen met een restant looptijd groter dan één jaar.

Afwijking grondslagen ten opzichte van voorgaande jaren

De grondslagen zijn, indien nodig, aangepast aan de bepalingen van het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Staat van baten en lasten

De lasten en baten worden aan de jaren toegerekend waarop ze betrekking hebben. Mutaties met betrekking tot het boekjaar die in een eerder of later jaar plaatsvinden worden als transitoria meegenomen. Bij de resultaatbepaling wordt uitgegaan van het voorzichtigheidsbeginsel. Verliezen worden genomen zodra ze bekend zijn en opbrengsten worden genomen zodra ze gerealiseerd zijn.

Doorrekeningmethodieken kostenverdeelstaat

Toelichting kostenverdeelstaat

De gehanteerde systematiek van kostenverdeling is gelijk aan voorgaande jaren.

Bij de kostenverdeling in deze jaarrekening zijn verder de volgende uitgangspunten gehanteerd: de kostenverdeling vindt plaats op basis van de begrote kosten en de begrote urenverdeling; een uitzondering wordt gemaakt voor de grondexploitatieprojecten. Daarbij vindt de doorbelasting wel plaats op basis van de werkelijke uren; de saldi die ontstaan op de kostenplaatsen doordat de werkelijke baten en lasten afwijken van de begroting worden verantwoord op functie 960.

Afschrijvingslasten en rente

De afschrijvingslasten en rentelasten worden toegerekend en bepaald op een wijze zoals vermeld onder 'vaste activa' en 'resultaatbepaling'. Naast aan derden betaalde rente worden tevens de gedeerde renteopbrengsten als gevolg van financiering van vaste activa met eigen middelen (reserves en voorzieningen) als last verantwoord. Een deel van deze berekende rente wordt toegevoegd aan de voorzieningen als inflatiecorrectie, het resterende deel is ten gunste van de exploitatie gebracht.

De rentetoerekening vindt in hoofdlijnen plaats op basis van het renteomslagpercentage en wordt berekend over de balanswaarde van de vaste activa aan het begin van het boekjaar. Het gehanteerde renteomslagpercentage is op begrotingsbasis vastgesteld en bedraagt 5% met uitzondering van het percentage gehanteerd bij de financiële vaste activa en verstrekte geldleningen. Bij deze categorie vaste activa is het doorbelastingpercentage gelijk gesteld aan de te ontvangen vergoedingspercentages.

Toelichting op de balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Omschrijving	Beginstand	Vermeerdering	Vermin-dering	Afschrijving	Eindstand
IVA: Bijdr.activa eigendom v.derden		13.051	-1.385	-36	11.630
IVA: Kosten onderz. en ontwikkeling	52	120			173
Totaal financiële vaste activa	52	13.172	-1.385	-36	11.803

IVA: Bijdr.activa eigendom v.derden					
MFC 3B4					11.666
IVA: Bijdr.activa eigendom v.derden					11.666

IVA: Kosten onderz. en ontwikkeling					
Don Boscoweg Heelsum					4
Doorwerth centrum					70
Klooster en scholen Groeneweg					15
Maatweg Renkum					10
Movira Oosterbeek					21
IVA: Kosten onderz. en ontwikkeling					120

Vorbereidingskosten voor projecten

Als gevolg van wijzigingen BBV worden vanaf 2016 voorbereidingskosten voor projecten die mogelijk in de toekomst een grondexploitatie project kunnen worden opgenomen als immateriële vaste activa. Deze kosten mogen maximaal 5 jaar opgenomen worden bij de immateriële vaste activa.

In bovengenoemd overzicht zijn de boekwaarden van de projecten weergegeven.

Materiële vaste activa

Conform artikel 35 van het BBV worden materiële vaste activa onderverdeeld in:

- Investeringskosten met een economisch nut:
Investeringskosten hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen.
- Investeringskosten in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut:
Hierbij gaat het om activa die geen economisch, maar uitsluitend een maatschappelijk nut hebben. Ze genereren geen middelen, er is geen markt voor.

De boekwaarde van de materiële vaste activa, gesplitst naar economisch en maatschappelijk nut, is als volgt samengesteld:

Omschrijving	Beginstand	Afschrijving	Vermeer-/vermindering	Eindstand
MVA: Bedrijfsgebouwen	26.410	-1.230	-4.467	20.713
MVA: Grond-, weg- en waterb.werken	12.967	-544	1.017	13.440
MVA: Gronden en terreinen	3.287		442	3.729
MVA: Machines, app. en install.	661	-123	106	644
MVA: Overig	4.100	-270	-235	3.594
MVA: Vervoermiddelen	55	-28	23	51
MVA: Woonruimten	189		-189	
Totaal materiële vaste activa	47.669	-2.195	-3.304	42.170

	Beginstand	Afschrijving	Vermeer-/vermindering	Eindstand
Investerings met economisch nut	46.208	-2.066	-3.521	40.621
Investerings met maatschappelijk	1.461	-129	217	1.549
Totaal MVA	47.669	-2.195	-3.304	42.170

Specificatie vermeerderingen/verminderingen

MVA: Bedrijfsgebouwen	
Aankoop Rijnkom	-818
Brandweerpost Obeek bouwkundig	7
MFC 3B4	-5.089
Nieuwbouw scholen Renkum/Heelsum	132
OF03 Benedendorpsweg 188 Oosterbeek	-1
Renovatie kelder K-32 gemeentehuis	40
School Doorwerth	
Terugkoop brandweerkazerne Doorwerth	1.261
MVA: Bedrijfsgebouwen	-4.467

MVA: Grond-, weg- en waterb.werken	
Aanpassingen buurtbus wc de Weerd	
Fietsstraat Benedendorpsweg	-71
GRP riolering DS Gewinweg	450
GRP riolering Keijenbergseweg Renkum	7
GRP riolering Reijmerweg	144
Herstel naast Benedendorpsweg 28	48
Herstel schanskorven Slijpbeek	51
Maatregelen wateroverlast	10
MUP parkeerplaatsen sp Bilderberg	52

MVA: Grond-, weg- en waterb.werken	
Opwaarderen fietspad Fonteinallee	-44
Relinen strengen onder N225	47
Schoolomgeving/-routes	31
Vervanging persleidingen	1
Wateroverlast Weverstraat	277
Zebraleden beter duiden	14
MVA: Grond-, weg- en waterb.werken	1.017

MVA: Gronden en terreinen	
Grond nieuwbouw school R/H	408
Talsmalaan	26
Veritasweg	8
MVA: Gronden en terreinen	442

MVA: Machines, app. en install.	
Brandalarmsysteem en rookmelders	-11
Fietsproject U'weg Oosterbeek	37
Heidesteinlaan- N225	76
ICT Investerings	-11
Snelheidsdisplays	14
MVA: Machines, app. en install.	106

MVA: Overig	
Archiefkasten	-2
Archiefstellingen semistatisch archi	-20
Extra aanpassingen (afval)	10
ICT Investerings	-235
Inrichting voorruimte trouwzaal	-11
Inventaris	-451
Investering bureaustoelen	-33
Kliko's	381
MFC 3B4	
Ondergrondse containers	125
MVA: Overig	-235

MVA: Vervoermiddelen	
Peugeot iOn Active (GRP)	
Peugeot iOn Active (poolauto)	
Toyota Hilux (bos + boa)	23
MVA: Vervoermiddelen	23

MVA: Woonruimten

Appartement Dorpsstraat 61 Renkum -189

MVA: Woonruimten -189**Appartement Dorpsstraat 61 Renkum**

Het appartement Dorpsstraat 61C is verkocht tegen de marktwaarde. Het pand is aangekocht voor de crisis op de woningmarkt. De boekwaarde is hierdoor € 49.000 hoger dan de marktwaarde. Dit is afgeboekt.

Financiële vaste activa

Omschrijving	Beginstand	Vermeerdering	Vermin-dering	Afschrijving	Eindstand
FVA: Kap.verstr. aan gem.reg.	1.057				1.057
FVA: Leningen aan openbare lichamen	270	-270			
FVA: Overige langlopende leningen	3.090	1.625	-46	-1	4.668
Totaal financiële vaste activa	4.418	1.354	-46	-1	5.726

Leningen aan openbare lichamen

Dit betreft een overheveling van duurzaamheidsleningen naar overige langlopende leningen n.a.v. Iv3.

Overige langlopende leningen

Dit betreft onder andere leningen die via de stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting worden verstrekt. Deze is als volgt opgebouwd:

Soort lening	Uitgeleend	In rekening courant	Totaal
<i>bedragen x € 1.000</i>			
Leningen via Stimuleringsfonds:			
Stimuleringslening kwaliteit Renkum	200	188	388
Starters leningen	1.016	329	1.345
Particuliere woningverbetering	187	66	253
Duurzaamheidsleningen	304	210	514
Blijversleningen	14	275	289
Woningverbetering VVE's	0	300	300
Subtotaal	1.721	1.368	3.089
Overige leningen:			
MFC Doelum			1.250
Van leningen aan openbare lichamen (duurzaamheidsleningen)			270
Nieuwe duurzaamheidsleningen			85
Aflossing duurzaamheidsleningen			- 38
Leningen fietsplan			10
Overig			2
Totaal			4.668

Flottende activa

Voorraad

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2016
Grondexploitatie	5.285	11.800
Voorziening t.b.v. grondcomplexen	-3.593	-8.541
Totaal Voorraad	1.692	3.260

Getroffen voorziening	2017	2016
<i>Bedragen x € 1.000</i>		
3B4 Renkum woningbouw	2.223	2.101
Oosterbeek hoog		4.136
Oosterbeek centrum (Dalzone)	1.370	1.370
Wolfsheide Wolfheze		
Willemsen/Naaldhout Wolfheze		
Winkelcentrum de Weerd/Mozartlaan		919
Dennenkamp woningbouw		14
Projecten dorpsvernieuwing		
Totaal getroffen voorziening	3.593	8.541

Vorraden

Op de volgende pagina's treft u een verloopoverzicht aan van de complexen in exploitatie. Ook hierbij zijn de getroffen voorzieningen in een aparte kolom zichtbaar gemaakt.

Specificatie projecten (vermeerderingen) <i>Bedragen x € 1.000</i>	01-01- 2017	Grond aan- kopen	Interne doorber	VTU extern	Ov. Kosten bouw-rijp/ aanleg	Rente bijschrij- ving	Overige beste- dingen
Grondexploitatieprojecten in exploitatie							
3B4 bouwgrondexploitatie	3.864		14	19		15	
Oosterbeek hoog	4.231		2		1		40
Oosterbeek centrum Dalzone	1.490		9	1	2	1	
Winkelcentrum de Weerd/ Mozartlaan	1.140		19	2		2	
Dennenkamp (woningbouw)	1.075		6	9	76	9	
Totaal projecten	11.800	0	50	31	79	27	40

Interne doorberekening

Inzet ambtelijke organisatie van 449 uur voor projecten.

VTU extern

Inhuur externe projectleider en advies.

Bouwrijp/ aanleg

Civiel werk aan diverse projecten zoals sloop van een pand.

Rentebijverschrijving

Er wordt een rente van 0,84% toegerekend over de boekwaarde per 1 januari 2017.

Overige besteding

Doorbetaling van een provinciale subsidie (impulsplan wonen) voor het project.

Specificatie projecten (verminderingen) <i>Bedragen x € 1.000</i>	Ver-kopen	Subsidies rijk	Overige vermin- deringen	Afsluiten projecten	Saldo 31- 12-2017
Grondexploitatie-projecten in exploitatie					
3B4 bouwgrondexploitatie					3.912
Oosterbeek hoog		40	94	4.141	0
Oosterbeek centrum Dalzone	130				1.373
Winkelcentrum de Weerd/ Mozartlaan				1.162	0
Dennenkamp (woningbouw)	1.050	76	11	38	0
Totaal projecten	1.180	116	105	5.341	5.285

Verkopen

Conform de overeenkomsten zijn gronden verkocht.

Subsidies Rijk

Betreft inzet van ISV-gelden voor de sloop van voormalige Neder Veluwe College in Oosterbeek en subsidie provincie (impulsplan wonen).

Overige verminderingen

Indexering en rentevergoeding over de verkoop Dennenkamp en bijdrage van de ontwikkelaar voor de kosten bij Oosterbeek hoog.

Prognose voor de komende jaren

Projecten <i>Bedragen x € 1.000</i>	31-12-2017	Reeds getroffen voor-zieningen	Kosten nog beschikbaar o.b.v. voor-calculation	Resterende opbrengsten o.b.v. voor-calculation	Geraamd eindresultaat o.b.v. voor-calculation na voor-zieningen*
Grondexploitatieprojecten in exploitatie					
3B4 bouwgrondexploitatie	3.912	2.223	154	1.843	0
Oosterbeek hoog	0	0	0	0	0
Oosterbeek centrum Dalzone	1.373	1.370	4	7	0
Winkelcentrum de Weerd / Mozartlaan	0	0	0	0	0
Dennenkamp (woningbouw)	0	0	0	0	0
Totaal projecten	5.285	3.593	158	1.850	0

*) Een negatief bedrag betreft een negatieve boekwaarde (inkomsten zijn hoger dan de uitgaven).

Voor een verdere toelichting op de veronderstellingen, risico's en onzekerheden waarmee rekening wordt gehouden binnen de projecten, verwijzen wij u naar de paragraaf 7. Grondbeleid.

Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2016
Rekening courant verhouding met Rijk		10.000
Totaal		10.000

Rekening courant verhouding met Rijk

Dit betreft het schatkistbankieren. Liquide middelen boven een bepaalde drempel dienen op deze rekening gesteld te worden. Het saldo in 2016 had te maken met projectfinanciering voor het Doelum wat nog in de bouwfase verkeerde. Inmiddels is MFC Doelum gerealiseerd waardoor deze middelen volledig nodig waren.

Schatkistbankieren

Conform artikel 52c BBV dient in de toelichting op de balans het drempelbedrag m.b.t. schatkistbankieren en per kwartaal het liquiditeitssaldo weergegeven te worden.

Het drempelbedrag voor schatkistbankieren is 0,75% van het begrotingstotaal. Het liquiditeitssaldo wordt bepaald door alle saldi van de bankrekeningen samen te tellen en af te zetten tegen de grenswaarde (drempelbedrag). Hier komt een over- of onderschrijding uit voort. Deze over- en onderschrijdingen worden op kwartaalbasis cumulatief gemaakt. Het gaat er namelijk om dat per kwartaal gemiddeld de grenswaarde niet overschreden wordt. Deze methode is goedgekeurd door het Ministerie van Financiën. Gezien de geringere geldstromen en bezettingsgraad heeft gemeente Renkum er voor gekozen om in principe wekelijks een kortlopende liquiditeitsbegroting te maken.

De kwartaalbedragen in de volgende tabel betreffen het gemiddelde bedrag onder (-/-) of boven het drempelbedrag. In geen enkel kwartaal is voldaan aan de Wet financiering decentrale overheden.

	Bedragen in €	Toelichting
Drempelbedrag 2017	570.803	0,75% van het begrotingstotaal
Kwartaal 1	843.882	In het 1 ^e kwartaal heeft gemeente Renkum gemiddeld € 7.811.421 gestald op de paraplurekening van het schatkistbankieren.
Kwartaal 2	1.095.030	In het 2 ^e kwartaal heeft gemeente Renkum gemiddeld 8.956.354 euro gestald op de paraplurekening van het schatkistbankieren.
Kwartaal 3	413.063	In het 2 ^e kwartaal heeft gemeente Renkum gemiddeld 6.382.919 euro gestald op de paraplurekening van het schatkistbankieren.
Kwartaal 4	363.210	In het 4 ^e kwartaal heeft gemeente Renkum gemiddeld 1.462.105 euro gestald op de paraplurekening van het schatkistbankieren.

Huidig saldo paraplurekening SKB € 0 per 31-12-2017. Saldo per 31-12-2016 € 10.000.310.

I.v.m. diverse betaalstromen (salarissen, loonbelasting, uitkeringen en voorschotten sociaal domein en betaalbatchen crediteuren) volstaat het drempelbedrag niet. Wij dienen, o.b.v. kortlopende liquiditeitsoverzichten en bezettingsgraad, soms meer saldo op onze lopende rekeningen te hebben, omdat gemeente Renkum maximaal € 1.500.000 per dag kan laten terugstorten. Een hoger bedrag dient minstens 5 werkdagen van te voren worden aangevraagd. Desondanks heeft gemeente Renkum in het 1^e tot en met 4^e kwartaal gemiddeld zo'n € 7 miljoen gestald op de paraplurekening SKB met een maximum van € 12.000.310.

Vorderingen

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2016
Debiteuren	2.474	929
Voorziening debiteuren	-12	-13
Debiteuren belastingen	431	912
Voorziening belasting debiteuren	-88	-103
Deb. soza terugvordering en verhaal	1.033	563
Voorz. dubieuze debiteuren	-493	-159
Debiteuren soza bijzondere. bijstand	341	308

De samenstelling van de vorderingen is als volgt:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	31-12- 2016	Toevoegingen	Aanwending	31-12- 2017
Nog te ontvangen bedragen overheidslichamen				
Aanvulling BBZ	5		5	
Vangnet regeling NUIG 2015	290		290	
Suppletie bommenregeling bzk	117		117	
Suppletie bommenregeling bzk	21		21	
Inzet ambtelijke uren	10		10	
Vergoeding plankosten	165		165	
Subsidie LOP	11		11	
Dividendbelasting acv	7		7	
Dividendbelasting acv	8		8	
Vangnet buig 2016	386			386
Drielse veer 2016	55		55	
Regionale woningmarktanalyse	50		50	
Afrekening ORM 2016	4		4	
Voorgesloten Connectie	255		255	
Suppletie explosieven	8		8	
Realisatie SE Permar 2016	59		59	
Transitiekosten 2016 de Connectie		154		154
Activa brandweer2017		29		29
Afrekening vs de Connectie		249		249
Terug te verdienen demandmanagement		82		82
Vangnetuitkerin buig 2017		979		979
Afwikkeling tekort Permar 2017		40		40
Bijdragen Drielse veer		58		58
Verhuur aan Dorenweerd college		46		46
Diversen 2017		55		55
Subtotaal	1.451	1.692	1.065	2.078
Nog te ontvangen bedragen overigen				
Vergoeding planontwikkeling	65		65	
Vergoeding plankosten	173		173	
Vergoeding plankosten	7		7	

Vergoeding plankosten	3		3	
Vergoeding plankosten	9		9	
Vergoeding plankosten	19		19	
Nog te ontvangen bijdr wmo	180		180	
Terugvordering PSZ 2015	2		2	
Terugvordering VVE 2015	4		4	
Op te leggen OZB	314		314	
Toeristenbelasting	332		332	
Bijdragen Netvang 2016	101		101	
Riksen 2e halfjaar 2016	22		22	
Bouwleges 2016	1		1	
Toeristenbelasting 2017		392		392
Eigenbijdrage WMO 2017		152		152
Bijdrage Wolfsheide		49		49
Bijdrage Wolfsheide		171		171
Nedvang 4e kw kunstof/drankkartons		184		184
Afvalstoffenheffing 2017		530		530
Diversen 2017		161		161
Subtotaal	1.232	1.639	1.232	1.639
Totaal	2.683	3.331	2.297	3.718

Liquide middelen

De liquide middelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2016
Kas	5	16
Lopende bankrekeningen	4.705	2.099
Spaarekeningen	1	1
Totaal	4.711	2.115

Overlopende activa

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2016
Vooruit betaalde bedragen	888	1.183
Overige	8	-1
Totaal	897	1.182

Vooruitbetaalde bedragen

<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Nieuw opgevoerde posten in 2017	833
Posten van voorgaande jaren die nog niet afgewikkeld zijn	64
Totaal	897

Vaste Passiva

Eigen vermogen

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2016
Eigen vermogen: Algemene reserve	8.954	9.001
Eigen vermogen: Bestemmingsreserve	14.049	17.258
Eigen vermogen: Saldo van rekening		-1.338
Totaal Eigen vermogen	23.003	24.921

Staat van reserves	Begin stand	Resultaat vorig jaar	Storting	Onttrekking	Eindstand
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Weerstandsreserve	1.277			-323	954
vrije algemene reserve	7.652	246	1.685	-1.338	8.000
Egalisatieres bezuiniging alg.uitk.	72			-72	
Resultaat dienstjaar	-1.338		1.338		
Algemene reserve	7.664	246	3.022	-1.732	8.954
Sociaal Domein	9.500		1.543	-4.096	6.947
Landschapbasisplan				7	7
Airbornactiviteiten	137			-6	131
Reserve algemene uitkering	80		50	-42	88
Reserve bestemde resultaat	23				23
Reserve ICT	707		81	-9	780
reserve MUP	232		18		249
Reserve onderhoud gebouwen	1.044		73	-32	1.085
Reserve bedrijven terreinen	2.000			-343	1.657
Reserve onderwijshuisvesting	1.927		222	-545	1.604
Reserve wegenonderhoud	105		288	-14	379
Reserve mfc 3b4	364			-364	
Reserve herstelksten sleuven lasgaten	93		17	-33	77
Reserve vervangen openb verlichting	907			-15	892
Reserve kaplasten vastgoed	139			-9	131
Bestemmingsreserve	17.258		2.291	-5.500	14.049
Totaal reserves	24.921	246	5.314	-7.232	23.003

Algemene reserve

In de tabellen staan de begrote (B), de werkelijke (W) onttrekkingen/ stortingen en de afwijking (Afw.) hiertussen. Voor een toelichting op de afwijking wordt verwezen naar het/ de in de tabel genoemde product(en).

VJN = voorjaarsnota 2017; NJN = najaarsnota 2017; JRK = jaarrekening 2017

Weerstandsreserve	
Doel:	Het opvangen van risico's waarvoor geen bestemmingsreserves of voorzieningen zijn gevormd
Vorming:	Ten laste van de exploitatie c.q. de vrije reserve wanneer de hoogte dat vereist
Hoogte:	Conform het berekende noodzakelijke weerstandsvermogen
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

		B	W	Afw.
2A	Masterplan Doorwerth Centrum	-221	-243	-22
2A	Project 3B4	0	-80	-80
	Totaal	-221	-323	-102

Conform het voorstel Masterplan Doorwerth Centrum is besloten € 221.000 aan de weerstandsreserve te onttrekken in verband het niet verkopen van de locatie Mozartlaan Doorwerth. Omdat de ambtelijke kosten niet meer terugverdiend kunnen worden door de verkoop worden deze kosten gedekt uit de weerstandsreserve. Totale onttrekking bedraagt hierdoor € 243.000.

Als gevolg van lagere opbrengst bij het deelplan 3B, omdat er 4 in plaats 6 woningen worden gerealiseerd, wordt er € 80.000 onttrokken uit de weerstandsreserve.

Vrije algemene Reserve	
Doel:	Het voorzien in dekkingsmiddelen binnen de exploitatie (rentecomponent) en het zonodig op peil brengen van andere reserves en voorzieningen
Vorming:	Uit de resultaatbestemming
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

Het verloop Algemene reserve is als volgt:

		B	W	Afw.
	Stand per 1-1-2017	7.652	7.652	0
	Resultaat jaarrekening 2016	-1.337	-1.337	0
	Amendement Begroting 2016 (onttrekking reserve sociaal domein)	1.225	1.225	0
7G	Storting i.v.m. vertrekarrangement BOR	246	246	0
	Resultaat jaarrekening 2017			
	Totaal mutaties	134	134	0

		B	W	Afw.
	Stand per 31-12-2017	7.786	7.786	0
	Aanvulling saldo uit reserve sociaal domein	214	214	0
	Totaal	8.000	8.000	0

Jaarrekening 2016

De jaarrekening 2016 had een nadelig resultaat na bestemming van € 1.337.000. Dit bedrag is onttrokken aan de algemene reserve.

Vertrekarrangement BOR

Voor het vormen van de voorziening vertrekarrangement BOR heeft in 2016 een onttrekking van € 442.000 plaats gevonden. Gerealiseerde voordelen als gevolg van dit vertrekarrangement worden conform besluit terug gestort in de vrije algemene reserve.

Amendement Begroting 2017

Tijdens de raadsbehandeling van de Begroting 2017 is een amendement aangenomen. Dit amendement geeft aan dat de Vrije algemene reserve in 2017 zal worden aangevuld tot € 8 mln. ten koste van de reserve Sociaal domein.

Reserve bestrijding gevolgen vermindering algemene uitkering	
Doel:	Het opvangen van nadelen die zijn ontstaan door bezuinigingen van het Rijk via o.a. algemene uitkering
Vorming:	Resultaten vanaf 2009 en eenmalige storting van € 3.500.000 uit de vrije algemene reserve
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

		B	W	Afw.
7F	Vrijval frictiebudget ten gunste van taakstelling maatschappelijk vastgoed	-11	-11	0
5A	Ffrictiebudget taakstelling begraafplaatsen (VJN 2017)	-5	-5	0
7G	Pandenarchief (VJN 2017)	-57	-57	0
	Totaal	-72	-72	0

In 2017 is frictiebudget (w.o. onderzoek) t.b.v. de taakstelling begraafplaatsen en maatschappelijk vastgoed uit deze reserve onttrokken. Daarnaast is € 57.000 onttrokken m.b.t. de digitalisering van het pandenarchief.

Bestemmingsreserve

Sociaal domein	
Doel:	• Investeringsreserve t.b.v. realisatie van toekomstige ontwikkelingen. • Weerstandsreserve t.b.v. het risico m.b.t. geraamde taakstellingen. • Egalisatiereserve resultaat product maatwerkvoorzieningen.
Vorming:	Vorming uit overschotten uit de exploitatie sociaal domein, m.u.v. de exploitatie welke relatie heeft met specifieke uitkering BUIG.
Hoogte:	Investeringsreserve: € 1.616.000 Weerstandsreserve: € 3.551.000 Egalisatiereserve: € 921.000
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	O.b.v. begroting

Prod.	Omschrijving	B	W	Afw.
	Beginstand reserve sociaal domein 1/1/2017	9.500	9.500	0
1.1	Conform begroting 2017 blz 30 product 1	-641	-641	0
1A	Conform begroting 2017 blz 30 product 1A	-97	-97	0
1B	Conform begroting 2017 blz 30 product 1B	-50	-50	0
1F	Conform b2017 blz 30 product 1F res. Re-integratie die is opgegaan in de reserve SD	-30	-30	0
00	Jaarrekeningresultaat 2016	-1.439	-1.439	0
1.1	Investeringsplan SD via programma 1 product 1	-73	-73	0
1A	Investeringsplan SD via programma 1 product 1A	-8	-8	0
1F	Investeringsplan SD via programma 1 product 1F	-399	-399	0
1G	Investeringsplan SD via programma 1 product 1G	-285	-285	0
Ov	Investeringsplan SD via programma overhead	-280	-280	0
4A	Investeringsplan SD via programma 4	-58	-58	0
1D	vjn; verlening bibliotheek 2017	-30	-30	0
1E	vjn; inkoop schuldhulpverlening (zie nadeel op 1E)	-20	-11	9
1F	vjn; herziene begroting Permar (zie nadeel op 1F)	-349	-309	40
1F	vjn; bijzondere bijstand	-150	-150	0
1F	vjn; collectieve zorgverzekering minima	-24	-24	0
1.1	Njn blz 54; dotatie reserve P 1A	100	100	0
1.1	Njn blz 54; dotatie reserve P 1E	35	35	0
1.1	Njn blz 54; dotatie reserve P 1	550	550	0
1.1	Jaarrekening 2017; saldo 1A*	0	418	418
1.1	Jaarrekening 2017; saldo 1B*	0	60	60
1.1	jaarrekening 2017; saldo 1D*	0	69	69

Prod.	Omschrijving	B	W	Afw.
1.1	jaarrekening 2017; saldo 1E*	0	2	2
1.1	Jaarrekening 2017; saldo 1F*	0	219	219
1.1	jaarrekening 2017; saldo 1G*	0	89	89
1.1	jaarrekening 2017; saldo 1.2*	0	-5	-5
1.1	jaarrekening 2017; saldo 1.1 als product*	0	-4	-4
	*Samen 847 obv tabel programma 1 product 1			
2A	Raadsbesluit Masterplan centrum Doorwerth	-200	-200	0
	Afrondingen	-1	-2	-1
	Totaal mutaties kalenderjaar 2017	-3.449	-2.553	896
	Totaal 31/12/2017 verwacht versus werkelijk	6.051	6.947	896

Voor een toelichting van de resultaten wordt verwezen naar de verantwoordingen in deel II Jaarrekening programma's 1, 4 en overhead.

Landschapsbasisplan (LBP)	
Doel:	Uitvoeren projecten uit het landschapsbasisplan
Vorming:	Storting van beschikbaar budget
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	Opheffing na uitvoering van het beoogde beleid
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
3C	Voordeel budget LOP (JRK)	0	7	7

Het restantbudget LBP komt o.a. doordat het project Klompenpad Oosterbeek/ Hoogstambrigade vertraging heeft opgelopen door het uitstel van toestemming van Rijkswaterstaat en ook de ontwikkeling van de Heideboerderij is vertraagd (voor onbepaalde tijd).

Dit restant is in de reserve LOP gestort.

Cultuur- en Airborneactiviteiten	
Doel:	Besteding aan cultuur- en Airborneactiviteiten
Vorming:	Eenmalige dotatie bijdrage UPC 2007
Hoogte:	Afhankelijk van de resterende budgetten per jaar
Duur:	Onbepaald
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
6C	Conform primitieve begroting	-20	-6	14

Er is een lagere uitname omdat kosten voor de Cultuur- en Airborneactiviteiten minder waren dan begroot.

Algemene uitkering	
Doel:	Besteding van door het Rijk via de Algemene uitkering ontvangen middelen waarvan de aanwending door uw Raad is geautoriseerd/ maar nog niet tot besteding in het lopende boekjaar(en) heeft geleid
Vorming:	Uit exploitatie
Hoogte:	Onbepaald
Duur:	Afhankelijk van de afwikkeling van de (eventueel incidentele) projecten
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
1C	Conform primitieve begroting Combinatiefunctie	-36	-36	0
1C	Combinatiefunctie (VJN)	21	50	29
7G	Vrijval reserve algemene uitkering (VJN)	-6	-6	0
	Totaal	-21	8	29

Het verloop van de reserve is hieronder schematisch weergegeven:

Omschrijving <i>Bedragen x € 1.000</i>	Saldo 1-1-2017	2017 storting *a	2017 aanwending	Saldo 31-12-2017
1. Combifunctie	74	50	36	88
2. Algemeen	6		6	0
Totaal	80	50	42	88

*a Via de algemene uitkering van het gemeentefonds zijn hiervoor middelen ontvangen voor taakmutaties. Een deel van deze middelen zijn nog niet besteed en worden in de reserve gestort om de taken kunnen uitvoeren die hiermee verband houden.

Bestemde resultaten	
Doel:	Inzichtelijk houden van jaarlijkse vorming en besteding van bestemde resultaten (overloopposten en resultaatbestemmingen).
Vorming:	Uit resultaatbestemming
Hoogte:	Onbepaald
Duur:	1 kalenderjaar na jaar van autorisatie resultaatbesteding
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
	Conform primitieve begroting	0	0	0

Per 31-12-2017 bestaat de reserve bestemde resultaten uit: gift Albricht € 23.000.

ICT	
Doel:	ICT bestedingen meerjarig te egaliseren
Vorming:	Uit voordelig (jaar)saldo exploitatie
Hoogte:	Onbepaald
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
Overh	Investeringsplan	96	109	13
Overh	Onttrekking project BGT	-75	-29	46
Overh	BAG-WOZ	-10	-10	0
Overh	Onttrekking invulling taakstelling	-100	-100	0
Overh	Storting (liquidatie) GovUnited	80	102	22
	Totaal	-9	72	81

Investeringsplan ICT

Uiteindelijk zijn voor een bedrag van € 80.000 investeringen niet in uitvoering genomen. Dit lager investeringsbedrag leidt tot een voordeel van € 13.000. Dit voordeel van € 13.000 is toegevoegd aan de reserve ICT, zodat de dekking van de lasten van de uitgestelde investeringen gereserveerd blijven.

Onttrekking reserve t.b.v. projecten.

Het begrote bedrag voor de dekking van de lasten m.n.t. het project BAG/WOZ is volledig ingezet voor deze lasten. De dekking van de resterende lasten zijn opgevangen binnen de exploitatie.

Voor het project BGT is meerjarig een onttrekking begroot. Voor 2017 bedroeg dit € 75.000. In 2017 voor € 29.000 aan kosten gemaakt. Voor dit bedrag is er een onttrekking aan reserve doorgevoerd.

Invulling taakstelling

Om de taakstelling ICT in te vullen is een bedrag van € 100.000 uit de reserve ICT onttrokken.

Liquidatie GovUnuted

In verband met liquidatie GovUnuted heeft er een afrekening plaatsgevonden. Het ontvangen bedrag van € 22.000 is in de reserve ICT gestort.

MUP	
Doel:	Meerjarig egaliseren van bestedingen binnen het MUP GVVP (MeerjarenUitvoeringsProgramma; Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan)
Vorming:	Uit exploitatie wanneer de uitgaven binnen het MUP in enig boekjaar het beschikbare budget onderschrijden, zodat de middelen kunnen worden ingezet in een boekjaar waarin de uitgaven het beschikbare budget overschrijden.
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	Tot realisering M.U.P 2011-2014
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve.

Prod.		B	W	Afw.
2E	Onttrekking conform voorjaarsnota	-41	17	58

Binnen het MUP is er een voordeel van € 58.000 (zie toelichting product 2 E Mobiliteit, deel II Jaarrekening). Dit voordeel is in de reserve MUP gestort.

Onderhoud gebouwen	
Doel:	Egaliseren onderhoudskosten gemeentelijke gebouwen
Vorming:	Middelen uit de voorziening groot onderhoud gebouwen en vervolgens middels jaarlijkse dotaties binnen de exploitatie zolang geen sprake is van een actueel onderhoudsbeheersprogramma
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

Prod.		B	W	Afw.
7F	Conform besluit gemeentehuis	38	38	0
7F	Conform voorjaarsnota	-69	-32	37
7F	Conform najaarsnota	-13	0	13
7F	Brandweer Doorwerth	0	35	35
	Totaal	-44	41	85

Centrale hal gemeentehuis

Omdat er nog geen besluit is genomen over de renovatie gemeentehuis zijn de begrote kapitaallasten voor de centrale hal van het gemeentehuis toegevoegd aan de reserve gebouwen. Hierdoor kunnen deze middelen later ingezet worden voor investeringen aan het gemeentehuis.

Onderzoek renovatie gemeentehuis en overige gemeentelijke vastgoed

Niet alle onderzoeken zijn uitgevoerd in 2017 waardoor een voordeel is van € 37.000. Dit betekent dat de onttrekking uit de reserve gebouwen € 32.000 bedraagt in plaats van € 82.000 (voor- en najaarsnota).

Brandweer Doorwerth

In de najaarsnota 2017 is € 35.000 beschikbaar gesteld voor reparatie van het dak brandweerkazerne Doorwerth. Door weersomstandigheden zijn deze werkzaamheden niet meer in 2017 uitgevoerd. Om het budget beschikbaar te houden is het bedrag in de reserve gebouwen gestort.

Bedrijventerreinen	
Doel:	Herstructurering bedrijventerreinen
Vorming:	Uit de egalisatiereserve algemene uitkering
Hoogte:	€ 2.000.000
Duur:	Tot maart 2020
Bestedingsraming:	Conform hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
6A	Conform primitieve begroting	-1.426	-343	1.083

De werkelijke uitgave bedrijventerreinen tot en met 2017 bedraagt € 686.000. Conform de afspraken met de provincie wordt de helft (€ 343.000) van deze uitgaven gedekt uit de reserve bedrijventerreinen. Zie verder de toelichting in deel II Jaarrekening, product 6A. Ondernemen en bedrijvigheid.

Onderwijshuisvesting	
Doel:	Het beschikbaar houden van budgetten binnen het IHP bij uitstel van activiteiten.
Vorming:	Reserveren van voordelen die in enig jaar ontstaan zijn ten opzichte van begrote bedragen zodat deze ingezet kunnen worden in kalenderjaren dat er overschrijding t.o.v. de begroting ontstaat. Indien (meerjarige) besluitvorming een uitname niet verhindert.
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

Prod.		B	W	Afw.
7F	Conform begroting	-364	-364	0
7F	Resultaat op onderwijshuisvesting binnen programma 7	0	41	41
	Totaal	-364	-323	41

De storting in de reserve is toegelicht bij product 7F. onderdeel II Jaarrekening.

Wegenonderhoud	
Doel:	Egalisatie van de kosten van planmatig onderhoud aan wegen conform de onderhoudsplanning
Vorming:	Ten laste van exploitatie op basis van meerjarenplanning. Dit betreft het saldo van de jaarlijks geraamde kosten voor groot onderhoud wegen en de daadwerkelijke onderhoudskosten. Verder wordt rekening gehouden met de jaarlijkse inflatie (zie onderstaand).
Hoogte:	Conform meerjarenplanning onderhoud wegen (Beleidsnota Wegbeheer Renkum; BWR)
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Vaststellen conform meerjarenplanning onderhoud wegen

Prod.		B	W	Afw.
5B	Groot onderhoud wegen (VJN 2017)	-85		
5B	Klein onderhoud wegen (VJN 2017)	-20		
	Totaal	-105	274	379

Voor het klein en groot onderhoud is het daarvoor begrote bedrag niet geheel benodigd geweest (zie toelichting product 5B Wegen, straten en pleinen, deel II Jaarrekening). De onttrekking uit de reserve is niet benodigd geweest. Er heeft een storting in de reserve plaats gevonden.

Incidentele lasten MFC 3b4	
Doel:	Opvangen van nog niet gekwantificeerde lasten realisatie MFC 3b4
Vorming:	In de kalenderjaren 2013 t/m 2015 storten van het saldo tussen begrote uitgaven minus werkelijke uitgaven.
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

Prod.		B	W	Afw.
1C	Incidentele lasten a.g.v. MFC Doelum	-259	-364	-105

In 2017 zijn incidentele kosten gerealiseerd met betrekking tot MFC Doelum. Deze kosten bestaan voornamelijk uit de boekwaarde verlies van de Rijnkom en Aquarijn. Daarnaast bestaan de incidentele lasten uit rente van de langlopende leningen en bijdrage aan de stichting.

De totale reserve wordt ingezet ter dekking van deze incidentele kosten.

Risico herstelkosten sleuven en lasgaten	
Doel:	Dekking herstelkosten als gevolg van het graven van sleuven
Vorming:	Vanuit meeropbrengsten leges
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
5B	Aanleg glasvezel Oosterbeek (VJN 2017)	-16	-16	0
5B	Herstelkosten sleuven en lasgaten (VJN 2017)	-55	0	55
	Totaal	-71	-16	55

De onttrekking uit deze reserve heeft betrekking op kosten m.b.t. het project aanleg glasvezel Oosterbeek.

Vervanging openbare verlichting	
Doel:	Egalisatie van de kosten van vervanging openbare verlichting
Vorming:	Exploitatiesaldo openbare verlichting
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	Tot realisering vervanging openbare verlichting
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de reserve

Prod.		B	W	Afw.
5B	Storting vervanging openbare verlichting (NJN 2016)	280		
5B	Onttrekking vervanging openbare verlichting (NJN 2016)	-886		
5B	Onttrekking vervanging openbare verlichting (VJN 2017)	-20	-14	
	Totaal	-626	-14	612

De onttrekking heeft betrekking op de begeleiding bij de aanbesteding van de vervanging van openbare verlichting.

Reserve Kapitaallasten vastgoed	
Doel:	Het opvangen van de kapitaallasten van vastgoed
Vorming:	Uit de reserve gebouwen
Hoogte:	Is gelijk aan de kapitaallasten vastgoed die niet binnen de reguliere begroting kunnen worden opgevangen.
Duur:	Looptijd van de afschrijvingstermijnen van vastgoed
Bestedingsraming:	Verloop van rente en afschrijvingslasten

Prod.		B	W	Afw.
7F	Onttrekking voor kapitaallasten	-9	-9	0
	Totaal	-9	-9	0

De onttrekking betreft de kapitaallasten van de investering van de Concertzaal.

Voorzienen

Staat van voorzieningen	Begin stand	Storting	Onttrekking	Eindstand
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
niet actief pers.en ex wethouder	3.702	414	-723	3.393
Groot onderhoud gebouwen	1.668	347	-89	1.926
Onderhoud sportparken	58	41	-30	69
Sanering Zuiderbeekweg	18		-4	15
Liquidatie permar	997		-368	629
Voorz.Afvalstoffenheffing	855		-116	739
Voorziening GRP	8.443	922		9.365
Investering Stedelijk vernieuwing	334		-303	31
Totaal voorzieningen	16.075	1.723	-1.632	16.167

Niet-actief personeel + wethouders	
Doel:	Voldoen aan betalingsverplichtingen met betrekking tot niet-actief personeel en voormalig wethouders
Vorming:	Ten laste van de exploitatie wanneer de hoogte dat vereist
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Volledig bedrag

Conform de begroting is een bedrag van € 77.000 in de voorziening gestort. Daarnaast is er een bedrag van € 337.000 gestort in de voorziening voor het afscheid nemen van diverse medewerkers.

Op basis van de berekening van de huidige wachtgeldregeling en pensioenen is per 31-12-2017 een bedrag nodig van € 3.394.000. Dit betekent dat in 2017 een vrijval van € 137.000 kan plaatsvinden om de voorziening op de gewenste hoogte te krijgen.

In 2017 hebben de volgende onttrekkingen (incl. 'vrijval') plaatsgevonden:

• Pensioenen voormalige wethouder	€	157.000
• Wachtgeldregeling voormalig personeel	€	322.000
• Vrijval voorziening voor de burgemeester	€	46.000
• Wachtgeldregeling wethouders/burgemeester	€	59.000
• Vrijval om de voorziening op peil te brengen	€	139.000
Totaal	€	723.000

Onderhoud gebouwen	
Doel:	Egaliseren onderhoudskosten gemeentelijke gebouwen
Vorming:	Middelen uit de voorziening groot onderhoud gebouwen en vervolgens middels jaarlijkse dotaties binnen de exploitatie.
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

De storting van € 347.000 betreft de jaarlijkse dotatie aan de voorziening. De onttrekking van € 89.000 betreft het uitgevoerde onderhoud in 2017.

De onttrekking is veel lager dan de gemiddelde jaarlijkse dotatie. Hieronder de onderbouwing voor dit verschil:

Veel geplande werkzaamheden aan de gebouwen zijn doorgeschoven naar een later planjaar, omdat de verschillende gebouw elementen nog voldoen aan de onderhoudsconditie 'sober en doelmatig' zoals in de beleidsnota accommodatiebeheer is vastgelegd.

Verschillende gebouwen waarvan bekend is dat ze worden gesloopt of vervreemd, is het onderhoud naar een later planjaar doorgeschoven. Het doorschuiven naar een later planjaar heeft op korte termijn geen consequenties voor functionaliteit van het gebouw. Op moment van sloop en vervreemden van het gebouw vindt een vrijval plaats van het reeds gedoteerde bedrag voor het onderhoud van het gebouw.

Een aantal gebouwen moeten worden gerenoveerd. Voor deze gebouwen wordt waar mogelijk het onderhoud uitgesteld om deze werkzaamheden te integreren tot één (renovatie/ onderhoud) plan.

Onderhoud sportparken	
Doel:	Egaliseren onderhoudskosten sportparken
Vorming:	Ten laste van de exploitatie door middel van een jaarlijkse dotatie
Hoogte:	Conform onderhoudsplan
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Conform onderhoudsplan

Net als eerdere jaren is er een jaarlijkse storting van €41.000 begroot. In het kader van mogelijke verzelfstandiging van de sportparken Wilhelmina en de Bilderberg maakt het budgettair niet uit of de gemeente onderhoud faciliteert of dat dit wordt gedaan door de besturen van de sportparken. In beide gevallen moet er geld beschikbaar blijven voor groot onderhoud. Dat is reden om de storting tot het moment van verzelfstandiging gelijk te houden op bovengenoemde € 41.000 in de begroting. In 2017 hebben we wel een bedrag van € 12.000 uit de voorziening gehaald om niet gefactureerde huurinkomsten sportpark Bilderberg te dekken. Daarnaast is op basis van het onderhoudsplan een bedrag van afgerond € 18.000 uit de voorziening gehaald.

Verloop:

1/1/2017 saldo	58.000
2017 storting	41.000
Geen huurinkomst	-12.000
Uitname onderhoudsplan	<u>-18.000</u>
31/12/2017	68.000

Sanering Zuiderbeekweg	
Doel:	Opvangen van de kosten voor de monitoring vervuiling grondwater en sanering hiervan.
Vorming:	Uit de voorziening grondexploitatieproject Zuiderbeekweg
Hoogte:	Conform berekening van de monitoring t/m 2016
Duur:	Tot uiterlijk 2019
Bestedingsraming:	Conform offerte

In 2017 zijn kosten gemaakt voor monitoring en advies voor totaal € 4.000.

Liquidatie Permar	
Doel:	Fasegewijs op basis van de realisatie van het liquidatieplan gelden uit deze voorziening beschikbaar te stellen aan het algemeen bestuur van Permar WS.
Vorming:	Eenmalige dotatie ten laste van de exploitatie 2016
Hoogte:	€ 629.103
Duur:	tot en met 2019

Deze voorziening is in 2016 gevormd ter dekking van de kosten verbonden aan het opheffen van de GR Permar WS. De totale lasten van de liquidatie zijn geraamd op € 8.847.725. Hiervan komt op basis van de vastgestelde verdeelmaatstaf 12,1% voor rekening van Renkum. Van het totale aandeel ad € 1.070.763 is in 2016 al € 73.660 aangewend voor liquidatiekosten. Over 2017 is bij Renkum een bedrag van € 368.000 aan liquidatiekosten ten laste van de voorziening gebracht, waardoor een saldo van € 629.103 ultimo 2017 resteert. Dit zal tot en met medio 2019 worden aangewend voor de nog resterende verplichtingen voortvloeiend uit de liquidatie.

Afvalstoffenheffing	
Doel:	Egaliseren van kosten van afvalverwijdering en -verwerking om ongewenste schommelingen in het tarief voor afvalstoffenheffing te voorkomen
Vorming:	Door middel van dotatie van een voordelig exploitatiesaldo op product afvalverwijdering en verwerking
Hoogte:	Minimum: € 0, maximaal € 500.000
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	N.v.t.

Prod.		B	W	Afw.
	Onttrekking conform primitieve begroting	-239		
3E	Resultaat jaarrekening		-116	
	Totaal	-239	-116	123

Voor 2017 was een onttrekking van € 239.000 begroot, in werkelijkheid is er een onttrekking van € 116.000. Het verschil ad. € 123.000 is toegelicht bij het product 3E. Afvalverwijdering en verwerking (onderdeel II jaarrekening).

Rioolheffing	
Doel:	Reserveren voor- c.q. nadelen op de exploitatiebudgetten als gevolg van o.a. aanbestedings- en efficiencyresultaten
Vorming:	Vanuit voor- c.q. nadelen op de exploitatiebudgetten als gevolg van o.a. aanbestedings- en efficiencyresultaten
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	Continu
Bestedingsraming:	Conform raadsbesluit

GRP	
Doel:	Deze voorziening wordt ingezet om het vGRP+ te kunnen realiseren en de daarmee gepaard gaande kosten te egaliseren. Dit om ongewenste schommelingen in het tarief voor Rioolheffing te voorkomen.
Vorming:	Middels jaarlijkse dotatie van het exploitatiesaldo op het product riolering
Hoogte:	Conform GRP
Duur:	N.v.t.
Bestedingsraming:	Conform GRP

Prod.		B	W	Afw.
3D	Onttrekking conform begroting	-745		
3D	Resultaat jaarrekening		922	
	Subtotaal	-745	922	1.667
3D	Onttrekking	-2.346		2.346
	Totaal	-3.091	922	4.013

Voor 2017 was een onttrekking van € 3.091.000 begroot. In werkelijkheid is er een toevoeging van € 922.000. Het verschil ad. € 4.013.000 is voor € 1.667.000 toegelicht bij het product 3D. Riolering en water (onderdeel jaarrekening).

In het GRP is bepaald dat elke investering voor 40% geactiveerd wordt (op balans; er wordt over afgeschreven en rente over berekend); 60% van de investering wordt direct ten laste van de voorziening GRP gebracht. De begrote onttrekking van € 2.346.000 betreft de directe afboeking (60%) van de onderhanden zijnde projecten. Aangezien deze projecten nog niet 'in gebruik genomen' zijn is hier een afwijking van € 2.346.000 ontstaan.

Investering stedelijke vernieuwing (ISV)	
Doel:	Afzonderlijk zichtbaar houden van geormerkte gelden van de provincie voor investering stedelijke vernieuwing (ISV)
Vorming:	Dotatie van ontvangen gelden die niet in het lopende jaar worden uitgegeven
Hoogte:	N.v.t.
Duur:	Opheffing na uitvoering van het door de provincie beoogde beleid
Bestedingsraming:	Conform de hoogte van de voorziening

In 2017 is ISV 3 budget ingezet voor:

• Sloop Neder Veluwe College voor het project Dennenkamp	€ 76.000
• Geluidssanering	€ 27.000
• Doorwerth Centrum	<u>€ 200.000</u>
Totaal	€ 303.000

Langlopende leningen

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2016
Onderh. lening banken en fin. instel	22.186	23.676
Totaal	22.186	23.676

Voor specificatie van leningen inclusief rentepercentage zie bijlage 3 financiering (pagina 258).

Flottende passiva

Overige schulden

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2016
Kasgeldleningen	8.500	
Bank- en giro saldi		
Crediteuren	3.342	5.102
Nog te betalen belastingen		
nog te beta salaris/soc. Lasten/bel	815	779
Cred soza obligp rijk terugv.+verhaa	184	186
Betalingen onderweg soza	1.185	1.153
Soza nog te bet sal/soc l/belasting	73	179
Nog te betalen bedragen	4.605	5.850
Diversen	-1.165	-679
Bedragen buiten rekening		
Totaal	17.539	12.570

Nog te betalen bedragen <i>Bedragen x € 1.000</i>	31-12-2016	Toevoegingen	Aanwending	31-12-2017
gevelisolatie A50 aanvulling	3	7		10
Afrekening wsw 2014	13		13	
Gem Arnhem drank en horeca 2013 / 2014	9			9
Gem Arnhem drank en horeca 2015	11			11
Diversen 12106	287		287	
IKB 2016	457		457	
Rente langlopende leningen	94		14	80
Rente langlopende leningen MFC	469		12	457
Ntb Molenallee fietspaden	277		277	
Afrekening Gelrepas	93		93	
Te betalen PGB jeugd	195		195	
Nog te betalen begeleiding	273		273	
Nog te betalen HbH	253		253	
FLO 2016	90		90	
Intergratie wmo participatie	60		60	
Verwacht nadeel Permar	290		290	
Nog te betalen begeleiding	85		85	
Negatieve restwaarde	75		75	
reservering gecertificeerde instellingen	524		524	

Nog te betalen bedragen <i>Bedragen x € 1.000</i>	31-12-2016	Toevoegingen	Aanwending	31-12-2017
Reservering zorg in natura jeugd	1.519			1.519
Diversen 2016	773			763
Diversen 12106 2017		267		267
Inhuur Odra 2017		40		40
extra uren Odra		80		80
Verrekening uitloop Connectie		234		234
FLO brandweer 2017		99		99
Verrekening i.v.m. activa		74		74
Verplichting PGB jeugd		51		51
Verplichting HBH 2017		309		309
Verplichting begeleidin zin 2017		96		96
Rijksbijdrage WSW 2017		55		55
presikhaaf				
Nabetaling rijksbijdrage WSW 2017		120		120
WMO woonvoorziening 2017		28		28
WMO vervoersvoorziening		25		25
Werkostenregeling 2017		41		41
Exploitatietekort Rijnkom 2017		90		90
Wolfhezerweg		140		140
Subsidie talentvolle leerlingen		40		40
Kwijtscheldingen 2017		24		24
Leskist muziek vervangingen		25		25
Diversen 2017		514		514
Reservering jeugd zorgkosten		1.676		1.676
Totaal	5.850	4.035	5.280	4.605

Overlopende passiva

Onder de overlopende passiva worden verplichtingen opgenomen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen. De specificaties van deze post is als volgt:

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2016
Vooruit ontvangen bedragen	1.717	1.359
Totaal	1.717	1.359

<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	31-12-2016	Toevoegingen	Aanwending	31-12-2017
Vooruit ontvangen bedragen EU, Rijk en provincie				
Subsidie woningproductie (KAN)	472		101	371
OAB periode 2011-2014	38	139	177	0
Bedrijventerrein ontv. Provincie Gelderland	209	342	126	425
Verhoogde taakstelling statushouders	203	126		327
Impulsplan wonen	320	380	240	460
Besluit woninggebonden subsidie	59			59
Belevingswaarde landgoederen	11		11	
Subsidie instandhouding monumenten	3		3	
Realisatie 7 + 2 laadpalen		7		7
Subtotaal	1.315	994	658	1.649
Vooruit ontvangen, overige				
Zwerfafvalvergoeding	44			44
Vergoeding Utrechtseweg 70 Oosterbeek		3		3
Diversen		6		6
Bijdrage speelvoorziening Wolfsheide		15		15
Subtotaal	44	24		68
Totaal	1.359	1.011	658	1.717

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Artikel 53 van het Besluit Begroting en Verantwoording verplicht gemeenten om in de toelichting op de balans inzicht te geven in de financiële verplichtingen waaraan de gemeente is verbonden, voor zover:

- die verplichtingen financiële consequenties hebben voor toekomstige jaren en
- deze verplichtingen niet zijn opgenomen in een balanspost.

Voorbeelden daarvan zijn langlopende huurcontracten en leasecontracten.

Het is niet de bedoeling dat in de toelichting een lange lijst van meerjarig aangegane verplichtingen wordt opgenomen. Het gaat alleen om verplichtingen die politiek-bestuurlijk en financieel gezien van belang zijn.

De Commissie BBV doet de stellige uitspraak om meerjarige inkoopcontracten, die zouden moeten voldoen aan Europese regels, in de toelichting op de jaarrekening bij de 'niet in de balans opgenomen verplichtingen' op te nemen voor het volle bedrag waarover het contract is afgesloten. De accountant betreft de rechtmatigheid van de contractverlening bij de oordeelsvorming over het jaar dat het contract is afgesloten. Een eventuele onrechtmatigheid werkt dan niet door in de controleverklaring gedurende de rest van de looptijd van het contract.

In 2017 hebben er geen Europese aanbestedingen plaatsgevonden.

Met ingang van 2017 is de samenwerking binnen het sociaal domein op uitvoerend niveau belegd bij de Modulaire Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein. De MGR is opgebouwd uit modules. Gemeente Renkum neemt deel aan de module inkoop en twee submodules van onderwijszaken (kwalificatieplicht en RMC). Op basis van de begroting 2017 betreft onze bijdrage circa € 76.000 per jaar.

Staat van gewaarborgde geldleningen en andere garantieverplichtingen

Nr	Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de geldlening	Naam van de geldnemer	Nummer van de lening	Bij gemeensch. waarb.		besluit Raad / Collge	Rente-perc.	Saldo begin dienstjaar 01-01-2017		Totaal der aflossingen in het dienstjaar	Saldo 31-12-2017		Toelichting
					Andere borgen	Aandeel gemeente (%)			Totaal	Gewaarb. door de gemeente		Totaal	Gewaarb. door de gemeente	
59	74.874	zalencentrum + woning	Stg. Behoud Parochiehuis	Rabo: 3550.926.790		100	21-12-88	4,600	11.516	11.516	5,173	6.343	6.343	
76	45.378	renovatie/verbouw	Oosterbeekse Tennisvereniging	Rabo: 3550.944.497		100	20-01-93	2,700	13.389	13.389	2,527	10.862	10.862	
102	204.201	ver- en nieuwbouw clubgebouw	Beheer Stg. Waayenberg	Rabo: 3550.916.620		100	25-02-98	3,700	48.993	48.993	5,376	43.617	43.617	
104-I	984.703	herfinanciering	Stg. Bibl. Veluwezoom	Rabo: 3550.910.231		100	25-10-00	3,900	10.694	10.694	10,694	0	0	
104-III	140.000	inrichting bibliotheek O'beek	Stg. Bibl. Veluwezoom	Rabo: 3161.970.640		100	25-10-00	3,050	72.638	72.638	7,955	64.684	64.684	
105	80.000	herstruc. Park Hartenstein	Oosterbeekse Tennisvereniging	Rabo: 3550.930.852		100	28-06-00	3,500	19.727	19.727	3,996	15.731	15.731	
115	90.202	renovatie/verbouw	Midgetgolfvereniging Duno	SVn: 873546020	St waarborgf. Sport	100	01-01-08	5,000	36.892	36.892	6,072	30.820	30.820	
117-I	105.000	hyph.geldlening t.b.v. 3e kunstgrasveld	MHCO / St. Sportacc. De Bilderberg	Rabo: 3039.948.474	St waarborgf. Sport	50	15-05-12	3,000	24.500	24.500	15,000	9.500	4.750	SWS 50%
117-II	105.000	hyph.geldlening t.b.v. 3e kunstgrasveld	MHCO / St. Sportacc. De Bilderberg	Rabo: 3039.948.660	St waarborgf. Sport	50	13-09-12	3,300	40.000	40.000	15,000	25.000	12.500	SWS 50%
118-I	145.000	Aanpassen velden, verlichten, e.d.	OTV (Oosterbeeks tennisvereniging)	Rabo: 3161.948.661	St waarborgf. Sport	50	17-05-'13	5,400	96.000	96.000	1,500	94.500	47.250	SWS 50%
118-III	60.000	Herfinancieren oude lening	St.Beheer Oosterbeekse Banen	Rabo: 0050.023.061	St waarborgf. Sport	50	17-08-16	2,650	120.000	120.000	31,000	89.000	44.500	SWS 50%
120	130.000	Aanleg kunstgrasveld	Stg.Expl.Sportpark Bilderberg	Rabo: 00.1003.2404	St waarborgf. Sport	50	15-04-15	2,850	102.136	102.136	18,576	83.560	41.780	SWS 50%
121	60.000	Aanleg haven pleziervaartuigen	Stg. Hevehaven	Rabo: 3039.950.827	St waarborgf. Sport	50	05-01-16	2,900	55.000	55.000	3,500	51.500	25.750	SWS 50%
122	?	?	Sport.Ver. Wodanseck	Rabo: 3550.902.549				5,600	5.225	5.225	950	4.275	4.275	
123	125.000	Vervangen van een hockeyveld	MHCO / St. Sportacc. De Bilderberg	Rabo: 0050.020.246	St waarborgf. Sport	50	10-08-16	3,450	125.000	62.500	16,672	54.164	27.082	SWS 50%
				Rabo: 0050.020.247	St waarborgf. Sport	50	10-08-16	3,450				54.164	27.082	SWS 50%
Totaal									781.711	719.211	143.991	637.720	407.026	
A	13.182.000	garant staan om renteloze leningen te verstrekken	Stichting Vivare (4491)	Divers: 7 leningen	WSW + achtervang	50			6.860.000	3.430.000	580.000	6.280.000	3.140.000	Staat 50%
B	40.115.000	garant staan om renteloze leningen te verstrekken	Stichting Woonzorg Nederland (4201)	Divers: 6 leningen	WSW + achtervang	50			34.656.000	17.328.000	683.000	33.973.000	16.986.500	Staat 50%
									42.297.711	21.477.211	1.406.991	40.890.720	20.533.526	

Deel III Bijlagen

Bijlage 1 Productenrekening

Inleiding

Op grond van de artikelen 66 t/m 70 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten bestaat de productenrekening uit de volgende onderdelen:

1. uitwerking van programma's in producten inclusief baten, lasten en saldo
2. een overzicht van kapitaallasten inclusief afschrijvingen en toegerekende rente
3. een lijst van verbonden partijen
4. een toelichting op onderhanden werk inzake grondexploitatie

Specificatie lasten en baten per product

Deze specificatie is opgenomen in de jaarrekening.

Overzicht kapitaallasten

<i>Bedragen x €1.000</i>	2017		2016	
LASTEN				
Rente				
Rente van opgenomen langlopende geldleningen	593		663	
Rente van opgenomen kortlopende geldleningen	0		0	
Rente berekend over reserves en voorzieningen	1.110		1.038	
Totaal rente		1.703		1.701
Afschrijvingen		4.038		2.729
Voordelig renteresultaat		180		211
TOTAAL LASTEN		5.921		4.641
BATEN				
Rente				
Rente van uitgezette kortlopende geldleningen	30		3	
Totaal rente		30		3
Doorberekende kapitaallasten				
Kapitaallasten exploitatie	1.826		1.879	
Kapitaallasten grondexploitatie projecten	27		30	
Afschrijvingen	4.038		2.729	
Totaal doorberekende kapitaallasten		5.891		4.638

<i>Bedragen x €1.000</i>	2017		2016	
TOTAAL BATEN		5.921		4.641

Lijst verbonden partijen

Voor dit overzicht verwijzen wij u naar de paragraaf 6. Verbonden partijen.

Toelichting onderhanden werk grondexploitatie

Voor deze toelichting verwijzen wij u naar de toelichting op de voorraden. Deze is terug te vinden in de toelichting op de balans.

Gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Op grond van artikel 66 en 71 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) zijn, ten gunste van betrouwbare informatie voor interne sturing en externe vergelijkbaarheid, circa 50 nieuwe taakvelden ingevoerd die de circa 105 oude IV3-functies (indeling die wordt gebruikt voor rapportage aan het CBS) vervangen. Een taakveld is een eenheid waarin de programma's worden onderverdeeld.

In de bijlage van de begroting en jaarrekening wordt een totaaloverzicht met geraamde (begroting) dan wel gerealiseerde (jaarrekening) baten en lasten per taakveld opgenomen (art. 7 BBV). Tevens geeft dit overzicht het verdelingsprincipe op basis waarvan de taakvelden over de programma's zijn verdeeld.

Programma/ taakveld <i>bedragen x € 1.000</i>	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	8.133	8.262	-129
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-20.493	-20.493	0
Baten	-20.493	-20.493	0
Arbeidsparticipatie	749	1.214	-464
Baten	-7	-10	3
Lasten	756	1.224	-468
Begeleide participatie	3.281	2.589	692
Lasten	3.281	2.589	692
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	205	173	32
Lasten	205	173	32
Geëscaleerde zorg 18-	705	24	681
Lasten	705	24	681
Geëscaleerde zorg 18+	70	0	70
Lasten	70	0	70
Inkomensregelingen	2.697	2.656	41
Baten	-8.692	-8.817	125
Lasten	11.389	11.473	-85
Maatwerkdienstverlening 18-	7.587	8.221	-635

Programma/ taakveld <i>bedragen x € 1.000</i>	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
Lasten	7.587	8.221	-635
Maatwerkdienstverlening 18+	3.505	3.186	319
Baten	-809	-674	-135
Lasten	4.314	3.859	454
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.862	3.136	-274
Baten	0	-9	9
Lasten	2.862	3.145	-284
Media	705	707	-2
Lasten	705	707	-2
Mutaties reserves	-1.746	-926	-820
Baten	-2.453	-2.517	64
Lasten	707	1.591	-885
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	852	775	77
Baten	-149	-177	28
Lasten	1.001	952	49
Openbaar basisonderwijs	22	22	0
Lasten	22	22	0
Parkeren	263	258	4
Baten	-23	-11	-12
Lasten	286	270	16
Samenkracht en burgerparticipatie	3.236	3.036	200
Baten	-163	-57	-106
Lasten	3.399	3.093	306
Sportaccommodaties	1.421	1.657	-236
Baten	-471	-547	76
Lasten	1.892	2.204	-312
Sportbeleid en activering	503	478	25
Baten	-2	4	-6
Lasten	505	474	31
Volksgezondheid	716	745	-29
Lasten	716	745	-29
Wijkteams	995	804	191
Baten	0	-20	20
Lasten	995	824	171

Programma/ taakveld <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	2.105	2.015	90
Grondexploitatie (niet- bedrijventerreinen)	455	537	-82
Baten	-1.556	-2.239	683
Lasten	2.011	2.776	-765
Milieubeheer	224	219	5
Lasten	224	219	5
Mutaties reserves	-461	-505	44
Baten	-461	-523	62
Lasten	0	18	-18
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-5	-4	-2
Baten	-5	-4	-2
Openbaar vervoer	37	43	-7
Baten	-51	-48	-4
Lasten	88	91	-3
Openbare orde en veiligheid	356	356	0
Baten	-137	-138	1
Lasten	493	494	-1
Parkeren	30	24	6
Baten	-3	-4	2
Lasten	33	28	5
Ruimtelijke ordening	263	240	23
Baten	-75	-64	-10
Lasten	338	304	33
Verkeer en vervoer	380	308	72
Baten	0	-15	15
Lasten	380	323	57
Wonen en bouwen	828	797	31
Baten	-431	-777	346
Lasten	1.259	1.574	-315

Programma/ taakveld <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	-1.129	-1.215	86
Afval	-844	-820	-24
Baten	-4.110	-3.809	-301
Lasten	3.266	2.989	277
Milieubeheer	176	167	10
Baten	0	-12	12
Lasten	176	178	-2
Mutaties reserves	0	7	-7
Baten	0	7	-7
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	18	18	0
Lasten	18	18	0
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	173	170	3
Baten	-34	-2	-33
Lasten	207	171	36
Openbare orde en veiligheid	0	39	-39
Lasten	0	39	-39
Riolering	-651	-795	144
Baten	-4.178	-3.515	-663
Lasten	3.527	2.720	807

Programma/ taakveld <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
04 Veiligheid	2.512	2.566	-54
Burgerzaken	38	21	17
Baten	-6	-5	0
Lasten	44	27	17
Crisisbeheersing en brandweer	2.042	2.116	-75
Lasten	2.042	2.116	-75
Mutaties reserves	-58	-58	0
Baten	-58	-58	0
Openbare orde en veiligheid	433	434	-1
Lasten	433	434	-1
Samenkracht en burgerparticipatie	57	52	5
Lasten	57	52	5

Programma/ taakveld <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
05 Openbare ruimte	4.316	4.363	-48
Begraafplaatsen en crematoria	-5	9	-14
Baten	-277	-300	23
Lasten	272	309	-37
Burgerzaken	23	22	2
Baten	0	-1	1
Lasten	23	22	1
Mutaties reserves	-808	238	-1.046
Baten	-1.088	-66	-1.021
Lasten	280	305	-25
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.649	1.621	28
Baten	0	3	-3
Lasten	1.649	1.619	31
Sportaccommodaties	188	193	-5
Lasten	188	193	-5
Verkeer en vervoer	3.267	2.280	987
Baten	-42	-338	296
Lasten	3.310	2.618	691

Programma/ taakveld <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
06 Economie & Cultuur	515	472	43
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-14	-16	2
Baten	-14	-16	2
Bestuur	2	0	2
Lasten	2	0	2
Cultureel erfgoed	36	16	20
Baten	-15	-31	16
Lasten	51	47	5
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	141	119	22
Lasten	141	119	22
Economische ontwikkeling	68	49	19
Baten	-13	-15	2
Lasten	81	64	17
Economische promotie	176	159	17
Baten	0	-13	13
Lasten	176	173	3
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.494	409	1.084
Baten	-999	204	-1.203
Lasten	2.493	205	2.287
Musea	58	84	-26
Lasten	58	84	-26

Programma/ taakveld (bedragen x € 1.000)	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
Mutaties reserves	-1.446	-349	-1.097
Baten	-1.446	-349	-1.097

Programma/ taakveld (bedragen x € 1.000)	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
07 Inwoner, bestuur & organisatie	4.885	4.989	-104
Belastingen overig	330	307	23
Baten	-20	-20	0
Lasten	350	327	23
Beheer overige gebouwen en gronden	-7	145	-152
Baten	-180	-79	-101
Lasten	173	224	-51
Bestuur	1.206	1.244	-39
Baten	-46	-46	0
Lasten	1.252	1.290	-39
Burgerzaken	312	327	-16
Baten	-555	-663	108
Lasten	866	990	-124
Crisisbeheersing en brandweer	173	144	28
Baten	0	-18	18
Lasten	173	162	10
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	107	106	1
Lasten	107	106	1
Inkomensregelingen	286	249	36
Lasten	286	249	36
Musea	46	47	-1
Lasten	46	47	-1
Mutaties reserves	-181	-56	-126
Baten	-351	-351	-1
Lasten	170	295	-125
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	97	56	41
Lasten	97	56	41
Onderwijshuisvesting	1.928	1.918	10
Lasten	1.928	1.918	10
Overhead	192	107	85
Baten	0	-409	409
Lasten	192	516	-323
OZB woningen	99	99	0
Lasten	99	99	0
Samenkracht en burgerparticipatie	73	45	27
Baten	-13	-13	0
Lasten	86	58	27
Sportaccommodaties	196	226	-31

Programma/ taakveld <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
Baten	-55	-51	-4
Lasten	250	277	-27
Wijkteams	30	22	8
Lasten	30	22	8

Programma/ taakveld <i>bedragen x € 1.000</i>	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
00 Algemene dekkingsmiddelen	-31.790	-32.109	319
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-23.614	-23.507	-107
Baten	-23.614	-23.507	-107
Balastingen overig	-225	-228	3
Baten	-225	-228	3
Economische promotie	-419	-490	71
Baten	-419	-490	71
Mutaties reserves	-6	-6	0
Baten	-1.235	-1.445	210
Lasten	1.229	1.439	-210
Overige baten en lasten	-36	-276	240
Baten	-102	-111	9
Lasten	66	-164	230
OZB niet-woningen	-1.787	-1.936	214
Baten	-1.787	-1.936	149
OZB woningen	-4.187	-4.080	-107
Baten	-4.187	-4.080	-107
Treasury	-1.516	-1.586	70
Baten	-1.522	-1.592	70
Lasten	6	6	0

Programma/ taakveld <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
Overhead	11.873	11.877	-4
Mutaties reserves	-345	-264	-81
Baten	-345	-345	0
Lasten	0	81	-81
Overhead	12.218	12.141	77
Baten	1	-630	631
Lasten	12.217	12.771	-554

Programma/ taakveld <i>(bedragen x € 1.000)</i>	Begroting na wijziging	Werkelijk	Vrije Ruimte
Onvoorzien	105	0	105
Overige baten en lasten	105	0	105
Lasten	105	0	105

Bijlage 2 Weerstandscapaciteit en Risico's

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de post onvoorzien, het vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve, oftewel de weerstandsreserve, de onbenutte belastingcapaciteit, de stille reserves, de begrotingsruimte en mogelijkheden tot kostenreductie. Achtereenvolgens wordt ingaan op deze onderdelen van de weerstandscapaciteit.

1. Post onvoorzien en buffer

Op grond van de financiële verordening nemen wij jaarlijks een bedrag van € 165.000 op in de begroting voor incidentele onvoorziene uitgaven. Structurele risico's kunnen alleen in het jaar van ontstaan ten laste van de post onvoorzien worden gebracht. De jaren erna dient de tegenvaller in de begroting te worden opgenomen.

In 2017 is voor € 160.000 gebruik gemaakt van de post onvoorzien. In de volgende tabel is het verloop van de post onvoorzien in 2017 weergegeven.

Verloop onvoorzien 2017	
<i>Bedragen in euro's</i>	
Beschikbaar	165
Aanspraken 2017	
Lekkage dak brandweer Doorwerth	35
OZB Parenco	125
Totaal	160
Restant	5

De aanspraken zijn afkomstig uit de najaarsnota. Na deze onttrekkingen resteert een saldo van € 5.000 dat ten gunste komt van het jaarrekeningresultaat.

In de begroting 2016 is besloten om gedurende de coalitieperiode een buffer op te nemen in de begroting. In de volgende tabel is een overzicht te vinden van de aanwending van de buffer in 2017:

Verloop buffer 2017	
<i>Bedragen in euro's</i>	
Beschikbaar na amendement	50
Verschuiving inzet Centrum Renkum naar 2018	50
Restant	100

Het saldo van € 100.000 komt ten gunste van het jaarrekeningresultaat.

2. Vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve / weerstandsreserve

Een deel van de algemene reserve is onder de noemer "weerstandsreserve" rentevrij gemaakt. De rente over deze weerstandsreserve wordt niet opgenomen in de meerjarenbegroting. Hierdoor heeft inzet van de weerstandsreserve geen gevolgen voor de uitvoering van het gemeentelijk beleid en hoort de weerstandsreserve tot de weerstandscapaciteit. De stand van de weerstandsreserve per 31-12-2016 bedroeg € 1.277.000. Conform het voorstel Masterplan Doorwerth Centrum is besloten € 221.000 aan de weerstandsreserve te onttrekken in verband het niet verkopen van de locatie Mozartlaan Doorwerth. Omdat de ambtelijke kosten niet meer terugverdiend kunnen worden door de verkoop worden deze kosten ook gedekt uit de weerstandsreserve. Totale onttrekking bedraagt hierdoor € 243.000. Als gevolg van lagere opbrengst bij het deelplan 3B, omdat er 4 in plaats 6 woningen worden gerealiseerd, wordt er € 80.000 onttrokken uit de weerstandsreserve. Hiermee is de stand van de reserve per 31-12-2017 € 954.000.

3. Onbenutte belastingcapaciteit

Wanneer belastingen of heffingen binnen de gemeente niet 'maximaal' zijn, is er sprake van een onbenutte belastingcapaciteit. Dit houdt in dat de gemeente extra inkomsten zou kunnen genereren uit belastingen en heffingen wanneer een bepaald risico de gemeente daartoe dwingt. Daarbij moet rekening gehouden worden met het feit dat een belastingverhoging niet in het jaar zelf mogelijk is. Voor de bepaling van de onbenutte belastingcapaciteit hanteren wij de zogeheten artikel-12 norm. Een gemeente met een artikel 12-status is een Nederlandse gemeente die onder financiële curatele is gesteld door het Rijk vanwege een structureel slechte financiële situatie. Deze gemeenten moeten hun tarieven verhogen tot een "redelijk peil eigen heffingen", willen zij in aanmerking kunnen komen voor rijkssteun. De artikel 12-norm geeft een norm voor het maximum OZB-tarief en gaat uit van 100% kostendekking voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing hanteren wij al kostendekkende tarieven. Dit betekent dat hier geen onbenutte belastingcapaciteit aanwezig is.

De artikel 12 norm voor de OZB bedraagt op grond van de meicirculaire 2017 0,1952 % van de WOZ-waarde. Dit betreft het gewogen gemiddelde percentage van de WOZ-waarde voor woningen en niet-woningen. Voor onze gemeente bedraagt het gemiddelde percentage op basis van de tarieven 2018 0,1383 %. Dit betekent dat er op basis van de bovenstaande uitgangspunten een onbenutte belastingcapaciteit resteert binnen de OZB van € 2.649.000 (stand begroting 2018).

4. Stille reserves

Van stille reserves is sprake als activa onder de opbrengstwaarde of tegen nul zijn gewaardeerd en direct verkoopbaar zijn. Bij verkoop van deze bezittingen ontstaan dan winsten die eenmalig vrij inzetbaar zijn. Gemeenten kennen over het algemeen twee soorten stille reserves. Dit zijn stille reserves in financiële bezittingen en stille reserves in materiële bezittingen.

Onder de *financiële bezittingen* worden deelnemingen in bedrijven verstaan. Bij de gemeente Renkum gaat het om deelnemingen in de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en Afvalcombinatie de Vallei (ACV). Tot nu toe zijn er nog geen gemeenten geweest die aandelen BNG hebben verkocht. De ACV verzorgt de afvalverwijdering binnen onze gemeente. Het verkopen van de aandelen en daarmee de zeggenschap is op dit moment niet aan de orde. Bovendien moeten wij er rekening mee houden dat de dividenden die wij via deze deelnemingen verkrijgen structureel in de begroting zijn opgenomen. Een eventuele verkoop van aandelen legt daarmee een structurele last

op de begroting waar dekking voor moet worden gezocht. Deze stille reserves zijn vooralsnog dan ook niet meegenomen bij het berekenen van de weerstandscapaciteit.

De directe opbrengstwaarde van *materiële vaste activa* kan hoger liggen dan de boekwaarde. Er is echter pas sprake van stille reserves wanneer het gaat om niet bedrijfsgebonden activa die direct verkoopbaar zijn. De meeste gemeentelijke eigendommen zoals schoolgebouwen, dorpshuizen, sporthallen en het gemeentehuis worden gebruikt voor de uitvoering van gemeentelijke taken. Bij niet bedrijfsgebonden gebouwen activa kan gedacht worden aan een dienstwoning of vrijgekomen gebouwen. Strategische aankopen binnen de grondexploitatie zijn bedoeld om op termijn in de ontwikkeling van projecten te worden betrokken. Daarom worden ook deze eigendommen beschouwd als duurzaam verbonden aan de bedrijfsuitoefening. Aangezien er in de meerjarenbegroting reeds een taakstelling is opgenomen op de verkoop van gemeentelijke eigendommen die niet tot het kernareaal behoren, waarden wij de stille reserves op nihil.

5. Begrotingsruimte en buffer

Wanneer de (bijgestelde) meerjarenbegroting sluit met een positief saldo, is sprake van een begrotingsruimte. Structurele begrotingsruimte biedt de mogelijkheid om structurele financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van het gemeentelijke beleid. Een incidenteel positief begrotingssaldo c.q. een verwacht positief rekeningresultaat kan gebruikt worden als incidentele weerstandscapaciteit in het desbetreffende jaar.

In de meerjarenbegroting is geen sprake van positieve begrotingssaldi. Ook is er geen buffer die kan worden meegenomen bij de bepaling van de weerstandscapaciteit.

6. Kostenreductie

Wanneer het mogelijk is een kostenreductie door te voeren zonder dat dit het niveau van de gemeentelijke dienstverlening aantast, behoort deze bezuiniging tot de weerstandscapaciteit. Aangezien onder de huidige bezuinigingen reeds taakstellingen voor kostenreductie zijn opgenomen, is de aanvullende weerstandscapaciteit op nihil gewaardeerd.

Risico's

In het vervolg van deze bijlage wordt per paragraaf uit de jaarstukken aangegeven welke risico's er spelen. Daar waar mogelijk wordt ook aangegeven wat de kans is dat het risico zich voordoet en wat het financiële gevolg is als het risico zich voordoet.

Lokale inkomsten

De inkomsten van een gemeente bestaan enerzijds uit inkomsten vanuit het Rijk in de vorm van algemene en specifieke uitkeringen en anderzijds uit inkomsten uit gemeentelijke belastingen en retributies. Achtereenvolgens wordt ingaan op risico's met betrekking tot deze inkomsten en de daaraan gerelateerde uitgaven.

Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

De gemeenten hebben per 1 januari 2015 op grond van de nieuwe Wmo, Jeugdwet en Participatiewet een brede integrale verantwoordelijkheid voor het sociale domein gekregen. Met de decentralisaties zijn grote bedragen gemoeid. Voor een deel gaat het om nieuw geld voor gemeenten dat beschikbaar is gesteld via de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Voor een

ander deel zijn het nu nog specifieke uitkeringen. De decentralisaties gaan gepaard met aanzienlijke ombuigingstaakstellingen. Daarnaast heeft de overgang naar objectieve verdeelmodellen met name voor de jeugd aanzienlijke herverdeeleffecten tot gevolg. Het risico dat de door het rijk beschikbaar gestelde budgetten niet toereikend zijn voor de bijbehorende taken, is meegenomen onder de decentralisaties in het sociaal domein jeugd, Wmo en participatiewet.

Vanaf 2015 geldt er een plafond op het BTW-compensatiefonds (BCF). Een overschrijding van het BCF-plafond leidt tot een uitname uit het Gemeentefonds, een onderschrijding van het plafond leidt tot een dotatie aan het Gemeentefonds. Wel wordt het BCF-plafond verhoogd vanwege de btw die gemeenten straks verschuldigd zijn over diensten waarvoor de huidige financiers van de te decentraliseren taken dat nu ook zijn.

Doordat de omvang van de algemene uitkering is gekoppeld aan de uitgaven binnen de rijksbegroting, lopen wij tot slot het risico van mutaties als gevolg van wijzigingen binnen de rijksbegroting. Dit kunnen positieve en negatieve mutaties zijn.

Wmo en Jeugdwet

Ten aanzien van de uitvoering van de Wmo en de Jeugdwet zien wij de volgende risico's:

1. Zicht op zorgconsumptie

Het afgelopen jaar is een beter beeld ontstaan van de totale zorgconsumptie van jeugd. Dat beeld is enerzijds gevoed vanuit de verplichtingen en verzilveringen op output, anderzijds vanuit de kwartaal gesprekken met de grote aanbieders. Wij constateren echter dat, ondanks de stappen die zijn gezet, het financiële aan de zorgconsumptie gekoppelde beeld dat wij hebben nog steeds onzuiverheden in zich heeft gehad in 2017. Des al niettemin verwachten wij dat op basis van deze informatie, ontdaan van zoveel mogelijk vervuiling uit 2015 (!) en 2016, een beter beeld te geven is van wat de bandbreedte van de structurele zorgconsumptie is. We gaan uit van bandbreedte omdat één pupil meer of minder in een 3 milieu voorziening de omvang van de zorgconsumptie stevig beïnvloed (kosten minimaal 125.000).

Door Cognos te vullen en raadpleegbaar te maken, worden relevante beleidsdata beschikbaar gemaakt waardoor meer zicht én inzicht in de zorgconsumptie ontstaat.

2. Beperkte invloed op zorgconsumptie

De grootste zorgleveranciers binnen onze gemeente hebben een landelijke of bovenregionale functie. Denk daarbij aan met name Pluryn. Pupillen van deze organisaties zijn vaak intramuraal en qua postcode verbonden aan onze gemeente (woonplaatsbeginsel/voogdij). Als gemeente kunnen wij weinig invloed uitoefenen op de zorgconsumptie bij deze instellingen terwijl wij wel zijn gehouden aan het leveren van deze zorg. Omdat het om intramurale zorg gaat, gaat het hiermee meteen over forse bedragen, zoals in de vorige paragraaf is aangegeven..

Het risico wordt enigszins beperkt aangezien deze pupillen veelal op basis van een voogdijmaatregel worden geplaatst en het Rijk, in afwijking van het zogeheten objectief verdeelmodel, deze kinderen separaat bekostigt. Het Rijk hanteert daarbij historische cijfers van T-2 (ze kijkt in 2017 terug naar 2015). Dat is in het geval van Renkum nadelig aangezien Pluryn heeft aangegeven dat haar locatie Renkum 'groeit'.

Een ander risico blijft natuurlijk het feit dat zowel de uitvoering van de Wmo als jeugd een "open einde regeling" betreft. Indien er een grotere vraag ontstaat dan geraamd, is de gemeente conform de wet gehouden deze zorg te leveren.

3. Taakstelling sociaal domein

Het risico bestaat dat wij niet in staat zijn om alle taakstellingen op het gewenste moment in te vullen. De bezuinigingen vanuit het rijk zijn ingegeven vanuit aannames en één op één doorgevoerd naar gemeenten. Dit betekent dat de gemeente én de nieuwe taken moet inbedden in

de organisatie, innovatie en transformatie binnen het sociaal domein moet realiseren én tegelijkertijd een aanzienlijke taakstelling dient op te vangen. De verwachting is dat er wel degelijk mogelijkheden zijn voor de realisatie ervan. Deze zal echter in de praktijk zichtbaar moeten worden, en is onder meer afhankelijk van innovatie in de zorg, de werkwijze van ons sociaal team en het versterken van het preventieve veld vooraf aan opschalen en achteraf voor geborgd eerder afschalen. Dit betekent dat de invulling van de taakstelling vooralsnog grotendeels een incidenteel karakter heeft. Op basis van reële en steeds betrouwbaardere informatie die de doorwerking van de transformatie moet laten zien, zullen wij het incidentele karakter in een structurele invulling kunnen omzetten.

Concluderend, vormt een gelijk blijvend niveau van de zorgconsumptie, of zelfs een toename daarvan (resultante van alle prestatie x tarief) veruit het grootste risico. Dit risico wordt in eerste instantie opgevangen binnen de reserve Sociaal Domein.

Kansklasse : 5

Gevolgklasse : 5

Dit risico wordt opgevangen binnen de reserve Sociaal domein.

Inkomensvoorziening

Budgetoverschrijding en vangnetuitkering Participatiewet

Het voor 2017 toegekende budget Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG) was niet voldoende om de totale lasten van de bijstand te dekken. De definitieve rijksbijdrage inkomensvoorziening voor 2017 was € 7.373.000 en de totale kosten van inkomensvoorziening waren € 8.998.000. In 2017 hadden wij dus een nadelig saldo van € 1.625.000.

In 2017 hebben wij een tekort van meer dan 8,75% van de rijksbijdrage.

De systematiek van het vangnet komt er voor 2017 op neer dat de eerste 5% van het tekort volledig voor rekening van de gemeente komt en van de volgende 7,5% wordt slechts de helft (3,75%) vergoed. Dit leidt er toe dat het tekort, dat voor rekening van de gemeente blijft, kan oplopen tot 8,75% van het budget. Voor het overige kan een beroep worden gedaan op de Vangnetregeling. Op een budget van € 7.373.000 (2017) betekent dit een maximaal eigen risico van € 645.000. Voor de overige € 980.000 wordt een beroep gedaan op een Vangnetuitkering.

In de begroting is voor 2017 rekening gehouden met het maximale eigen risico van € 636.000. Voor 2018 en verder is rekening gehouden met een structureel nadeel van € 620.000. Omdat het maximale eigen risico een percentage bedraagt van de rijksbijdrage, zijn de definitieve bedragen pas bekend wanneer de rijksbijdrage vast staat. Daarnaast verhoogt het Rijk vanaf 2019 het maximale eigen risico van 8,75% naar 10%.

Voor dit moment gaan wij er vanuit dat het eigen risico grotendeels kan worden opgevangen binnen de begroting, onder de voorwaarde dat ons verzoek om een vangnetuitkering wordt gehonoreerd.

Arbeidsparticipatie

Het participatiebudget bestaat uit de rijksmiddelen voor de Wsw en het budget re-integratie voor de uitvoering van de brede participatie-opdracht van gemeenten, waaronder ondersteuning van jonggehandicapten. Daarnaast hebben gemeenten opdracht om de mogelijkheden op de arbeidsmarkt regionaal in beeld te brengen en te organiseren door middel van regionale werkgeversdienstverlening. Het rijk heeft de hoogte van het Participatiebudget tot en met 2021 bekend gemaakt (meicirculaire 2017). In de komende 5 jaar neemt het budget voor arbeidsparticipatie circa € 300.000 toe. De verwachting is dat de instroom van mensen naar

verhouding groter is dan de toename van het budget. Dit betekent dat er in de toekomst minder budget per instromer beschikbaar is. Het college heeft op 14 juli 2015 voor de periode 2015 – 2018 de visie, prioriteiten en doelstellingen voor arbeidsparticipatie vastgesteld in het uitvoeringsplan Participatiewet, onderdeel arbeidsmarktondersteuning. Gemeenten hebben in de Participatiewet de opdracht gekregen mensen die zelf niet in staat zijn om het wettelijk minimumloon te verdienen naar eigen mogelijkheden te laten werken bij een reguliere werkgever met behulp van het instrument loonkostensubsidie. Gemeenten betalen de loonkostensubsidie uit de inkomensvoorziening. Wanneer een gemeente in de toekomst onvoldoende resultaten boekt, heeft dit ook financiële gevolgen voor het hier boven genoemde risico op de inkomensvoorziening. Het inhoudelijk risico binnen arbeidsparticipatie onderdeel re-integratie heeft dus feitelijk zijn weerslag op het financiële risico bij de uitvoering van het product Inkomensvoorziening.

Lokale opbouw Wsw

Vanaf 1 januari 2018 zijn Wsw medewerkers werkzaam waren bij Permar en woonachtig in gemeente Renkum overgenomen door de gemeente Renkum. Renkum is rechtstreeks verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wsw voor 100 medewerkers. De medewerkers zijn in dienst van de gemeenten maar behouden hun eigen cao. Het Werknemersservicepunt, onderdeel van het Sociaal team, ondersteunt de Wsw-medewerkers bij het zoeken of behouden van een passende werkplek. Voor de uitvoering is in 2018 een bedrag van € 312.000 opgenomen in de begroting. Dekking komt voor € 65.000 uit bestaande middelen en voor € 247.000 uit de reserve SD. Er volgt nog een begrotingswijziging op basis van de meest recente informatie. Renkum heeft zelf geen ervaring met de uitvoering van de Wsw. Er is een meerjarenbegroting (tot 2020) voor de opbouw gemaakt op basis van de informatie van Permar, rapport Langendijk en recente eigen informatie.

Hier zitten nog een aantal extra onzekerheden in, namelijk:

- De geraamde uitstroom (blijfkans) die door het rijk wordt berekend in de budgetvaststelling wordt mogelijk niet gerealiseerd met als gevolg dat de subsidie en kosten niet synchroon lopen;
- De opbrengsten van groepsdetacheringen staan onder druk;
- Bij opnieuw afsluiten van individuele detacheringsovereenkomsten kunnen tarieven onder druk komen te staan;
- Het WSP wordt verantwoordelijk voor het aanbodgericht plaatsen van Wsw-medewerkers. Het is van belang dat zij hierin slagen zodat zoveel mogelijk wsw-medewerkers bij werkgevers geplaatst worden;
- Als Wsw-medewerkers niet geplaatst kunnen worden, werken zij op een ingekochte beschutte werkplek;
- De begroting is zijn de 20 Wsw-medewerkers die bij Presikhaaf Bedrijven werken niet meegenomen.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 3

Dit risico wordt opgevangen binnen de reserve Sociaal domein.

Onderhoudsteam SW medewerkers

Zoals hiervoor ook aangegeven, voert de gemeente vanaf 1 januari 2018 zelf de Wsw uit. De Wsw-groengroep (26 medewerkers) die voorheen in opdracht werkten, zijn in 2017 gedetacheerd bij Team BOR onder de naam "Onderhoudsteam" (OHT). Op dit moment werken wij uit hoe deze groep zo optimaal mogelijk kan worden ingezet. De inzet binnen het groenonderhoud hangt voor een belangrijk deel samen met het groenbestek voor 2018. Op dit moment is nog niet bekend, of er frictie ontstaat tussen het aantal beschikbare medewerkers en het aantal noodzakelijke uren op basis van het bestek. Wij schatten het risico in op maximaal €150.000.

Kansklasse : 5
Gevolgklasse : 4

Leges

De gemeente gaat bij het berekenen van de leges er vanuit dat er een bepaalde hoeveelheid omgevingsvergunningen, begrafenissen en dergelijke worden aangevraagd. De leges voor omgevingsvergunningen zijn voor het overgrote deel afkomstig van enkele grote(re) aanvragen. Voor het overige hebben wij vooral te maken met een groot aantal kleine aanvragen. Er bestaat echter het risico dat de werkelijke aantallen lager of hoger uitvallen. De aanvragen zijn ook gedeeltelijk conjunctuurgevoelig. Hierdoor zullen de gemeentelijke inkomsten per legessoort afwijken van de begroting. De afgelopen jaren zien wij een afname van het aantal grotere aanvragen die relatief veel leges opbrengen. Het risico schatten wij als volgt in:

Kansklasse : 4
Gevolgklasse : 2

Toeristenbelasting

Als gevolg van verschuivingen in het vakantiepatroon van de toerist, kan het aantal overnachtingen afwijken van voorgaande jaren. De aangiften voor de toeristenbelasting worden jaarlijks achteraf ingediend.

Kansklasse : 2
Gevolgklasse : 2

Baten OZB

Voor de bepaling van de baten uit OZB wordt uitgegaan van de WOZ waarden van de objecten. Eigenaren kunnen een bezwaarschrift indienen tegen de vastgestelde waarde. Wanneer een bezwaarschrift toegekend moet worden, heeft dat effect op de gerealiseerde OZB opbrengst van het desbetreffende jaar en navolgende jaren.

Kansklasse : 3
Gevolgklasse : 4

Onderhoud kapitaalgoederen

Risico's met betrekking tot de kapitaalgoederen kunnen bestaan uit:

- risico's in verband met het nagestreefde kwaliteitsniveau bij het onderhoud van de kapitaalgoederen;
- risico's in verband met een discrepantie tussen het noodzakelijke onderhoud conform de beheersplannen en de daarvoor beschikbare financiële middelen.

Aan het onderhoud van de wegen, de gemeentelijke riolering en de gemeentelijke gebouwen liggen onderhoudsplannen ten grondslag, welke regelmatig worden geactualiseerd. De voor het onderhoud noodzakelijke middelen zijn opgenomen in de begroting. Hierdoor zijn de bovenstaande risico's grotendeels ondervangen. Door middel van evaluaties wordt vastgesteld of het werkelijke kwaliteitsniveau overeenkomt met het gewenste niveau.

De risico's die wij wel signaleren zijn hierna toegelicht.

Onderwijshuisvesting

De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting van het primair, speciaal en voortgezet onderwijs. In de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Renkum 2015 zijn bepalingen opgenomen wanneer een school recht heeft op nieuwbouw of uitbreiding. Tevens is de bepaling van de capaciteit van een gebouw opgenomen en normbedragen voor de toe te kennen voorzieningen.

De huisvesting van het onderwijs kan voor gemeenten een groot investeringsniveau inhouden. Dit is afhankelijk van de toestand van de gebouwen, de leerlingaantalontwikkeling en capaciteitsproblemen. Leerling-prognoses vormen de basis en het referentiekader voor de meerjarenplanning (capaciteit/ financiën). Om een meerjarig inzicht te krijgen is een huisvestingsplan (IHP) inclusief financiële meerjarenplanning opgesteld (2013-2020). Er is per school inzichtelijk gemaakt wat de behoefte aan 'onderwijskundige vernieuwingen' en vervangende nieuwbouw in komende jaren is. In 2016 is een geactualiseerd IHP vastgesteld. Dit IHP laat een sluitende begroting zien tot 2027, waarbij moet worden opgemerkt dat er in dit vastgestelde voorstel risico's zijn benoemd zoals de haalbaarheid van de opbrengsten, ook in relatie tot fiscale afwikkeling. In januari 2018 heeft uw raad ingestemd met een aanvullend krediet voor de nieuwbouw van de school in Renkum. De effecten daarvan zijn verwerkt, waarbij het IHP nog steeds tot 2026 sluitend is. Voor het project LOC Doorwerth is de planning erop gericht dat een kredietaanvraag in september 2018 wordt gedaan. Wij verwachten dat de opgenomen investeringsramingen uit het IHP hier niet toereikend voor zullen zijn.

Kansklasse: 5

Gevolgklasse: 5

Verzakkingen Europalaan

In het gebied tussen de Europalaan en de Brinkweg zijn in 2004 verzakkingen in het maaiveld en bebouwing geconstateerd. De vulmaterialen in de voormalige zandwinputten, zijn ingeklonken waardoor waarschijnlijk de schaden zijn ontstaan. Als gemeente hebben wij ingestemd om een nader technisch en juridisch onderzoek uit te voeren. Beide onderzoeken zijn inmiddels afgerond. Hieruit is gebleken dat de gemeente niet juridisch aansprakelijk is. De openbare ruimte vergt wel meer dan gebruikelijk aandacht en investeringen.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Het gemeentelijk vastgoed is onderverdeeld in kernareaal en niet-kernareaal. Alleen voor kernareaal worden meerjaren onderhoudsplannen opgesteld. Daarbij kijken wij ook naar de levensduur van de gemeentelijke gebouwen en mogelijke renovatiekosten die op ons afkomen. Op basis van het raadsbesluit uit 2013 worden renovatiekosten niet opgenomen in de onderhoudsplanung/voorziening, maar steeds apart aangevraagd. Zo heeft u voor de renovaties van gymzalen en sporthal onlangs een raadsbesluit genomen. Voor het gemeentehuis heeft u gesteld eerst een visie te willen over het toekomstig gebruik van het gemeentehuis. Zolang besluitvorming uitblijft, is er een risico om ad hoc werkzaamheden uit te moeten voeren. Zeker bij plaatsen waar ook asbest aanwezig is. Tevens kan dit consequenties hebben voor de bedrijfsvoering.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 3

MFC Doelum

De Beheerstichting Multifunctioneel Centrum Renkum draagt zorg voor de exploitatie van het MFC Doelum. Hiervoor is een exploitatiebegroting opgezet die sluitend is. Omdat er sprake is van een opstart van een nieuwe exploitatie bestaat het risico dat de werkelijke exploitatie de eerste jaren anders uit gaat pakken. De gemeente monitort de nakoming van de gemaakte afspraken met de stichting. De stichting levert hiervoor 2x per jaar informatie aan over onder andere de exploitatie waaronder de (half)jaarcijfers. Jaarlijks vindt er ook bestuurlijk evaluatieoverleg plaats tussen de gemeente en de stichting. Mocht blijken dat de exploitatie niet sluitend is dan wordt een beroep

gedaan op de weerstandscapaciteit van de gemeente. Aangezien de exploitatie van het MFC Doelum is gestart vanaf eind oktober 2017 zijn er nog geen goede cijfers voorhanden over 2017.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 2

Riolering en water

Ondanks het regelmatig actualiseren en uitvoeren van het onderhoudsplan is een plotseling defect niet uit te sluiten. Afhankelijk van de plaats waar dit in het stelsel optreedt is de gevolgschade kleiner of groter. Het instorten van een kleine leiding in een woonstraat heeft andere consequenties dan het instorten van een belangrijk riool in een grote verkeersader. Dit risico is meegenomen in het onderhouds- (en vervangings-)plan. Ook uitval van een rioolgemaal kan tot schade leiden. Dit risico is geminimaliseerd door de drie rioolgemalen uit te voeren met dubbele pompen: wanneer de ene pomp uitvalt, neemt de andere het over.

Een risico voor de rioleringszorg in het algemeen is de huidige personele bezetting én het zeer krappe aanbod van vakinhoudelijk deskundigen op de arbeidsmarkt.

Deze risico's zijn meegenomen in het GRP en komen ten laste van de voorziening rioolheffing.

Afval

Sinds het jaar 2017 is er een ander systeem voor de inzameling van huishoudelijk afval van kracht. Inwoners betalen per keer dat restafval wordt aangeboden. De overige herbruikbare grondstoffen zoals gft+e, papier, PMD en textiel worden zonder extra kosten opgehaald. Door deze zogenaamde 'financiële prikkel' hebben inwoners zelf invloed op de hoogte van het *variabele deel* van de afvalstoffenheffing. Inwoners die het restafval goed van de herbruikbare grondstoffen weten te scheiden zijn daardoor voordeliger uit dan inwoners die het afval minder of niet scheiden. Dit betekent voor de gemeente dat de inkomsten van het variabele deel van de afvalstoffenheffing niet goed zijn in te schatten. Scheiden de inwoners het afval beter dan verwacht dan nemen de variabele inkomsten af. Daar tegenover staat dat er minder restafval verwerkt hoeft te worden waardoor de kosten van verwerking afnemen. Andersom is dat ook het geval.

Naast het variabele deel betalen de inwoners een vast basisbedrag aan afvalstoffenheffing. Dit deel van de afvalstoffenheffing is gebaseerd op de gezinsgrootte zoals dat voorheen ook het geval was (éénpersoons huishoudens, tweepersoonshuishoudens en drie en meerpersoonshuishoudens).

Door de keuze voor een relatief hoog basistarief en een laag variabeltarief zijn de financiële risico's beperkt.

Op basis van de resultaten van 2017 blijkt dat de inwoners het afval beter scheiden dan waar vooraf rekening mee gehouden is. Hierdoor is minder restafval aangeboden waardoor er minder variabele inkomsten zijn dan vooraf is ingeschat. Bij het opstellen van de begroting van 2018 is hier rekening mee gehouden.

Eventuele tegenvallers kunnen opgevangen worden vanuit de voorziening afvalstoffenheffing.

Groenonderhoud

- Voor het wegwerken van achterstanden is voor 2017 € 150.000 extra beschikbaar gesteld. In 2016/2017 is het reguliere renovatiebudget incidenteel is verlaagd met € 100.000 voor het invullen van de taakstelling waardoor er feitelijk maar beperkt extra budget voor 2017 beschikbaar is geweest voor renovatie van versleten plantvakken.
- Door renovatievakken duurzaam aan te planten is onderhoud minder arbeidsintensief en daarmee op termijn voordeliger. Groen is echter een dynamisch geheel en bij het ontbreken van voldoende regulier budget wordt het vastgestelde kwaliteitsniveau niet gehaald of gecontinueerd. Als gevolg van het ontbreken van voldoende budget ontstaat er kapitaalvernietiging. Het wegwerken van de achterstanden in één keer vraagt een grote investering.

- Naast het financiële risico brengen versleten renovatievakken sociale en verkeerstechnische onveiligheid met zich mee.
- Door de komst van de groenploeg van Permar naar de eigen dienst komt een aanzienlijk deel van het nu nog vrij besteedbare budget vast te liggen in salarissen van voormalige Permar-medewerkers, materieel en bijkomende kosten. Hiermee wordt het moeilijker om flexibel in te spelen op budgetveranderingen en optimaal te werken aan kwaliteitsverbetering.
- De aangegeven kans- en gevolgklasse geven het risico aan voor één jaar.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 3

Boombeheer

- De visuele boominspectie (VTA) toont aan dat er een grote achterstand is bij het onderhoud van bomen. Hiermee is er een verhoogd veiligheidsrisico zowel op persoonlijk letsel als op schade aan bomen en de omgeving. Onze openbare ruimte bestaat voor een deel uit oude en soms zeer oude bomen. Dit betekent dat er meer en meer onderhoud nodig is en bij het uitblijven daarvan lopen de risico's snel op. Het punt is bereikt waarbij de veiligheid niet langer gegarandeerd kan worden.
- Daarnaast zijn bomen die schade toebrengen aan erfafscheidingen (muurtjes e.d.) in toenemende mate een bron van ergernis en claims vanuit inwoners.
- Door de plotselinge toename van de ziekte essentaksterfte is er bij essen een verhoogd risico van takbreuk, met mogelijk aansprakelijkstelling tot gevolg. Versneld verwijderen van zieke essen leidt tot onvoorziene uitgaven.

Kansklasse : 5

Gevolgklasse : 5

Landschap

Op diverse wijzen proberen we invasieve exoten als Japanse Duizendknoop en Reuzenbereklaauw te bestrijden. Deze soorten vormen een bedreiging voor inheemse flora. Reuzenbereklaauw is gevaarlijk voor de gezondheid (brandblaren). Japanse Duizendknoop kan constructies en gebouwen ontzetten; een eerste voorbeeld is al bekend in onze gemeente. Daarnaast heeft de Europese Unie een lijst samengesteld van invasieve exoten die actief bestreden moeten worden. Enkele soorten van die lijst komen in onze gemeente voor. Nog onduidelijk is hoe de landelijke wetgeving hier op gaat aansluiten. Mogelijk dat daar een actieve rol voor gemeenten is weggelegd.

Kansklasse : 5

Gevolgklasse : 4

Wegen

De laatste wegininspectie is uitgevoerd in 2016. Hieruit blijkt dat de kwaliteit van het areaal achteruit gaat. Waar in 2014 de kwaliteit voornamelijk op B en C niveau ligt zien we een kentering richting C en D niveau. Uit de resultaten van de wegininspectie komt onder andere een prioritering, waarbij de meest urgente/gevaarlijke situatie als eerste worden verholpen binnen de mogelijkheden van het beschikbare budgetten.

Aangezien de budgetten niet toereikend zijn om alle locaties te herstellen kan het vastgestelde onderhoudsniveau niet overal gerealiseerd worden. Het gevolg hiervan is dat de kwaliteit van de wegen afneemt. Als de kwaliteit te ver terugloopt bestaat er een groot risico op kapitaalsvernietiging. Als gevolg hiervan moeten er grotere investeringen gedaan worden om het wegareaal weer naar het gewenste onderhoudsniveau te brengen.

Naast de mogelijke kapitaalsvernietiging zijn we in de rol van wegbeheerder verantwoordelijk voor de veiligheid van de wegen. Door de kentering van de afgelopen jaren is op meerdere locaties de

veiligheid nauwelijks meer te garanderen. Als wegbeheerder worden wij aansprakelijk gesteld voor ongelukken die ontstaan door achterstallig onderhoud. Naast de financiële gevolgen bestaat ook een grote kans op imagoschade.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Openbare verlichting

Het areaal van de openbare verlichting is op veel locaties sterk verouderd waardoor de onderhoudskosten de afgelopen jaren flink toeneemt. Dit resulteert in jaarlijkse tekorten op de begrote posten. Naast de toenemende onderhoudskosten is er ook een toename in het aantal storingen. Om de onderhoudskosten en de storingen naar beneden te brengen moet de komende jaren fors geïnvesteerd worden in vervanging van het areaal.

Naast tekorten op het onderhoudsbudget is het budget voor het stroomgebruik ook al jaren niet toereikend.

Om het gat in de begroting op te lossen en de bedrijfszekerheid te garanderen wordt ingezet op een innovatieve aanbesteding. Met deze aanbesteding wordt gebruik gemaakt van de innovaties die marktpartijen binnen de huidige budgetten kunnen bieden. Met de beschikbare innovaties is de kans groot dat de marktpartijen het stroomgebruik, het onderhoud en de vervanging binnen de beschikbare budgetten kunnen realiseren. Aangezien de aanbesteding op dit moment nog niet is afgerond en nog niet duidelijk is of de aanbesteding het gewenste resultaat oplevert, is de kans-, gevolgklasse op dit moment:

Kansklasse: 2

Gevolgklasse: 5

Financiering

Risico's met betrekking tot financiering kunnen bestaan uit renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's. Ons beleid is erop gericht deze risico's zoveel mogelijk te beperken. Concreet betekent dit dat moet worden voldaan aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm en dat de te gebruiken financiële producten en te kiezen tegenpartijen beperkt zijn. De risico's die daarna resteren zijn renterisico's, kredietrisico's met betrekking tot gewaarborgde geldleningen en risico's als gevolg van het schatkistbankieren en de wet HOF.

Renteontwikkelingen

Een belangrijk risico vormt de renteontwikkeling. Grote mutaties in het werkelijke rentepercentage kunnen financiële consequenties tot gevolg hebben wanneer de gemeente op dat moment een beroep moet doen op de geld- of kapitaalmarkt. Voor 2018 wordt voor het aantrekken van kort geld rekening gehouden met een rentepercentage van 0,5%. Voor 2019 rekenen we met 1% rente, voor 2020 met 1,5 % en met ingang van 2021 met 2 %. De rekenrente voor lange termijn financiering en voor de toerekening van rentekosten aan investeringen is verlaagd naar 2,5%. Voor de naar verwachting in 2017 en 2018 aan te trekken nieuwe langlopende leningen is gerekend met een rentepercentage van respectievelijk 1,05 % en 1,25 %.

De gehanteerde percentages zijn in lijn met de geprognosticeerde renteontwikkeling op de kapitaalmarkt. Daarom verwachten wij hier op dit moment geen risico.

Gewaarborgde geldleningen

Het gemeentelijke beleid met betrekking tot het verlenen van garanties voor geldleningen is gebaseerd op het uitgangspunt "nee, tenzij". Op dit moment staat de gemeente echter wel garant voor een aantal geldleningen met een totaal bedrag van € 407.000 per 1-1-2018. De financiële

verplichtingen van garanties voor de particuliere woningbouw zijn met ingang van 1 januari 1995, onder betaling van een afkoopsom, overgedragen aan de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit betreft een bedrag van € 20.758.000. Wij hebben hiervoor een achtervang functie.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Schatkistbankieren en wet HOF

Eén van de maatregelen uit het Regeerakkoord van het kabinet is de invoering van het verplicht schatkistbankieren door decentrale overheden. Dit houdt in dat wij onze overtollige middelen moeten overboeken naar de schatkist. Gezien onze liquiditeitspositie heeft de invoering van het schatkistbankieren voor onze gemeente geen rentederving tot gevolg. Op dit moment zijn de uitvoeringskosten nog onbekend.

Op 23 april 2013 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingestemd met het wetsvoorstel houdbare overheidsfinanciën. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof) stelt dat de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven om te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. Op 18 januari 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten. Onderdeel daarvan is genoemd saldropad voor de EMU-macronorm voor de gezamenlijke decentrale overheden. In het financieel akkoord is afgesproken dat deze kabinetsperiode van een sanctie wordt afgezien zolang er geen sanctie uit Europa volgt.

Bedrijfsvoering

Openstaande taakstellingen

In de begroting 2018 zijn voor de jaren 2018 t/m 2021 de volgende taakstellingen opgenomen:

Bijstellingen en ombuigingen 2018-2021	2018	2019	2020	2021
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Bestaande ombuigingen (stand najaarsnota 2017)	1.384	988	3.311	3.380

Risico voor het weerstandsvermogen is dat wij niet in staat zijn om alle taakstellingen op het gewenste moment in te vullen. Wanneer een taakstelling bijvoorbeeld inhoudt dat personeel moet worden ontslagen, hebben wij te maken met uitkeringen in het kader van de werkloosheidswet en met re-integratiekosten. De re-integratiekosten bedragen circa € 4.500 per persoon. De ww-plicht bedraagt 70% van het salaris voor maximaal 3 jaar. Daarnaast hebben wij bij bezuinigingen waarbij gesubsidieerde instellingen betrokken zijn te maken met de redelijke termijn van de Algemene Wet Bestuursrecht. Dit kan leiden tot vertragingen bij de invulling van taakstellingen. Tot slot kunnen gesubsidieerde instellingen mogelijk te maken krijgen met frictiekosten als gevolg van doorgevoerde taakstellingen.

Het risico dat wij de taakstelling als gevolg van de dalende rijksbijdrage binnen het sociaal domein niet kunnen realiseren, is meegenomen binnen de onderdelen Wmo en jeugd.

Aangezien bij de eigen bijstellingen en ombuigingen al zoveel mogelijk rekening is gehouden met factoren die de realisatie kunnen bemoeilijken, schatten wij de kans op het niet realiseren van die taakstellingen in als beperkt.

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 5

Kosten ruiming explosieven Tweede Wereldoorlog

Tot nu toe zijn wij binnen de gemeente Renkum al op verschillende locaties geconfronteerd met munitieresten, metaalscherven en onontpofte munitie uit de Slag om Arnhem in de Tweede Wereldoorlog. Zo zijn er al opruimwerkzaamheden uitgevoerd langs de spoorlijn en, meer recent, rond de Oosterbeekse en Heelsumse beken.

In feite is er sprake van twee type risico's:

- I. Het risico is dat de gemeente de veiligheid van haar burgers en bezoekers niet kan waarborgen;
- II. Het risico is dat er financiële schade ontstaat door het moeten doen van opsporingsactiviteiten.

I: Voor het risico dat de gemeente de veiligheid van haar burgers en bezoekers niet kan waarborgen zijn de volgende beheersmaatregelen mogelijk:

1. Preventief: communiceren over de oorlogshistorie van het gebied, risicokaart up-to-date houden, inzicht verwerven over het gedrag van ondergrondse explosieven en de staat waarin deze verkeren.
2. Detectief: plan maken zodat bij vondsten (projecten of daarbuiten) snel kan worden opgetreden, zorgen dat rampenplan doorleefd is, zorgen dat contacten met EOD warm zijn.
3. Correctief: rampenplan doorleven en goed uitvoeren.
4. Repressief: jaarlijks monitoren op vondsten en incidenten, verslag laten leggen hiervan.

II: Voor het risico dat er financiële schade ontstaat door het moeten doen van opsporingsactiviteiten zijn preventieve en detectieve beheersmaatregelen mogelijk:

1. Preventief: reserveringen maken (onvoorzien of benoemd) bij projecten risico vastleggen in overeenkomsten, niet in eigen grond roeren, toezicht houden op betreden van risicovolle (afgeschermd gebied).
2. Detectief: contacten onderhouden met ministerie over gebruikmaking van suppletie-uitkering, transparant communiceren via de planning- en controlcyclus.

Bij het roeren in de grond worden de preventieve maatregelen uitgevoerd, zoals, het doen van onderzoek naar niet-gesprongen explosieven. Er doen zich daarbij twee typen situaties voor:

- de grond wordt (gepland) geroerd en er worden maatregelen getroffen (verder onderzoek, detectieve maatregelen, plan aanpassen). De kosten die niet via de suppletieregeling vergoed worden, zijn vaak (maar niet altijd) op de projectontwikkelaar/initiatiefnemer te verhalen. B.v.: Oosterbeekse beken, woningbouwprojecten, omlegging Heelsumse beek;
- de preventieve maatregelen wijzen niet op de aanwezigheid van niet gesprongen explosieven maar toch blijken deze aanwezig en moet de gemeente ingrijpen. B.v.: Renkums beekdal.

Overigens worden met enige regelmaat niet-gesprongen explosieven gevonden, terwijl er geen sprake is van het roeren in de grond. Granaten e.d. worden door inwerking van vorst naar het oppervlak gewerkt. B.v.: Trappershorst.

De kans- en gevolklassen voor beide typen risico's wordt als volgt ingeschat:

Type 1: Kansklasse	: 1
Gevolgklasse	: 5
Type 2: Kansklasse	: 2
Gevolgklasse	: 3

Planschadevergoedingen

Bij een bestemmingsplanwijziging of een afwijking artikel 2.12, eerste lid van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, loopt de gemeente het risico te worden geconfronteerd met claims tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 6.1 van de Wet ruimtelijke ordening. Voor de bepaling van

de planschade wordt een vergelijking gemaakt tussen de planologische toestand voor en na de schadeveroorzakende bestemmingsplanwijziging of afwijking. Daarbij is niet de feitelijke situatie bepalend, maar de bouw- en gebruiksmogelijkheden die door het genomen besluit zijn ontstaan. De geleden schade moet meer zijn dan een normaal maatschappelijk risico.

Een verzoek om toekenning planschadevergoeding dient binnen 5 jaar na het onherroepelijk worden van het besluit te worden ingediend.

De behandeling van planschadeverzoeken besteden wij uit aan een deskundig adviesbureau. De advieskosten bedragen circa € 2.500 per verzoek. De planschadevergoedingen variëren per verzoek van ongeveer € 1.000 tot enkele tienduizenden euro's en zijn dan ook moeilijk in te schatten. Sinds medio 2005 kunnen door de gemeente overeenkomsten gesloten worden met initiatiefnemers van een nieuwe ontwikkeling dat de planschadekosten voor rekening zijn van de initiatiefnemer. Deze overeenkomsten worden sindsdien gesloten. Ook de planschade die volgt uit (algehele) herzieningen van bestemmingsplannen, die de gemeente opstelt, blijft voor rekening van de gemeente. De advieskosten van een verzoek om toekenning planschadevergoeding en de rente op de planschadekosten kunnen niet bij initiatiefnemers worden neergelegd met een overeenkomst. Deze kosten blijven daarom voor de gemeente,

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 2

Verplichting ten aanzien van ingehuurd personeel

Wanneer wij gebruik maken van ingehuurd personeel, brengt dat een aantal verplichtingen met zich mee. Sinds 1 juli 2012 moeten bedrijven die arbeidskrachten ter beschikking stellen aan andere bedrijven voldoen aan de registratieplicht Waadi (Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs). Dit betekent dat in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel moet staan vermeld dat het bedrijf arbeidskrachten ter beschikking stelt aan andere werkgevers. Deze registratieplicht Waadi heeft ook consequenties voor bedrijven die personeel inlenen. Als zij zaken doen met een bedrijf dat niet goed geregistreerd staat, dan lopen ook zij het risico op een boete van € 12.000 of meer voor elke arbeidskracht die via een niet-geregistreerd bedrijf aan het werk is. Bedrijven kunnen via de Waadi-check op de site van de Kamer van Koophandel controleren of het uitlenende bedrijf staat geregistreerd.

Verder kunnen wij aansprakelijk worden gesteld voor de afdracht van loonbelasting en btw voor inhuurkrachten. Dit zal met name gelden in geval van een faillissement. Voor zelfstandigen kunnen wij een en ander ondervangen door gebruik te maken van de door de belastingdienst vastgestelde modelovereenkomst (wet DBA). Bij detachering- en uitzendbureaus kan gebruik worden gemaakt van een zogeheten g-rekening. Dit gebeurt op dit moment bij een detacheringsbureau.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Lasten uitkering WGA

De gemeente Renkum is eigen risicodragers voor de WGA en heeft hiervoor een stop loss verzekering afgesloten bij Loyalis.

Per 1 januari 2017 zijn de premiedelen die werkgevers betalen voor de WGA-flex en WGA-vast samengevoegd: WGA-totaal. Er geldt een eigen risico over tien jaar van € 395.084. De organisatie betaalt over de periode van tien jaar zelf de uitkeringen en de kosten van de re-integratie tot een maximum van het eigen risico bedrag.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Loon- en prijsstijgingen

Voor de bekostiging van de loon- en prijsstijgingen werken we met een stelpost in de begroting. Deze stelpost wordt gevoed door de prijsontwikkeling binnen de algemene uitkering en de inflatiecorrectie op belastingen en heffingen. Als gemeente lopen we het risico dat de stelpost niet toereikend is om de werkelijke loon- en prijsstijgingen op te vangen.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Dwangsommen bij niet tijdige besluitvorming of informatieverstrekking

In het kader van de Wet dwangsom & beroep bij niet tijdig beslissen kan de gemeente een dwangsom verschuldigd zijn wanneer een besluit niet tijdig wordt genomen. Intern zijn procedures uitgezet om deze dwangsommen zoveel mogelijk te voorkomen.

Per 1 oktober 2016 zijn de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) en de Wet hergebruik overheidsinformatie uitgezonderd van de Wet dwangsom. De kans dat een dwangsom verschuldigd is omdat de afhandelingstermijn van verzoeken op basis van deze twee wetten verstreken is, is dus nihil. Voor alle andere wetten bestaat nog steeds de kans dat een termijn wordt overschreden. De dwangsom bedraagt maximaal € 1.260. Maar ook hiervoor geldt dat intern procedures zijn uitgezet om dwangsommen zoveel mogelijk te voorkomen.

Proceskostenvergoeding

Door het bepaalde in artikel 7:15 van de Algemene wet bestuursrecht loopt de gemeente het risico dat zij de kosten moet vergoeden van een indiener van een bezwaar- of beroepsschrift. Kostenvergoeding vindt alleen plaats indien het bezwaar of beroep gegrond wordt verklaard "wegens aan het bestuursorgaan te wijten onrechtmatigheid". Per geval bedragen deze kosten (in beginsel) minimaal € 490. Meest reëel is een kostenvergoeding van € 980. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor een kostenvergoeding zijn streng. Het college schat het risico dan ook in als beperkt.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Vennootschapsbelasting

In mei 2015 is de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen aangenomen. Dat betekent dat overheidsondernemingen, bijvoorbeeld van gemeenten, provincies en waterschappen, per 1 januari 2016 belastingplichtig worden voor de vennootschapsbelasting.

Met deze wet wil de Nederlandse overheid, op aangeven van de Europese Commissie, gelijkheid creëren tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen: voor overheidsondernemingen gelden straks dezelfde verplichtingen voor de vennootschapsbelasting als voor private ondernemingen.

De gemeente moet zelf bepalen voor welke activiteiten zij belastingplichtig wordt voor de vennootschapsbelasting. In dit traject hebben wij samenwerking gezocht met de gemeenten Rheden, Lingewaard en Overbetuwe. PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. adviseert ons hierbij.

Per gemeentelijke activiteit is in beeld gebracht of deze activiteit wel of geen fiscale onderneming (en daarmee wel of niet belastingplichtig) is. Vervolgens is bepaald of een belastingplichtige activiteit al dan niet onder een vrijstelling valt. In de gepubliceerde wetgeving is zoveel als mogelijk aangesloten bij de huidige wetgeving en jurisprudentie, maar daarnaast is sprake van nieuwe specifieke regels voor overheidslichamen. Hierdoor bestaat over bepaalde punten in het wetsvoorstel nog onduidelijkheid over hoe deze regels toegepast moeten worden. Vanwege deze onduidelijkheden hebben een aantal belanghebbende partijen, zoals het IPO en de VNG diverse handreikingen opgesteld.

Wij gaan er voorsnog vanuit dat wij zeer beperkt te maken hebben met vennootschapsbelastingplichtige activiteiten.

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 3

Algemene verordening Gegevensbescherming van toepassing met ingang van 25 mei 2018

Met ingang van 25 mei 2018 is de Europese Algemene verordening Gegevensbescherming van toepassing op verwerkingen van persoonsgegevens door o.a. gemeenten. Deze verordening vervangt de huidige Wet bescherming persoonsgegevens.

De verordening brengt naast een versterking en uitbreiding van de privacyrechten van betrokkenen (geregistreerden) ook een groot aantal verplichtingen voor organisaties met zich mee, zoals bijv. een documentatieplicht, aanstellen privacy-officer etc.

Organisaties blijven onder de Verordening verantwoordelijk voor een goede beveiliging van persoonsgegevens en inbreuken op de beveiliging moeten net als nu het geval is, gemeld worden bij de Autoriteit Persoonsgegevens en betrokkenen.

De bevoegdheid tot het opleggen van administratieve geldboeten vanwege het niet naleven van wettelijke verplichtingen wordt uitgebreid. Afhankelijk van de categorie van overtreding kan de boete maximaal 10 miljoen euro bedragen (bij niet naleving van verplichtingen uit de Verordening) of maximaal 20 miljoen euro (bij overtreding van de grondslagen van de Verordening of de privacyrechten van betrokkenen).

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Veilig gebruik Suwinet

Gemeenten en uitvoeringsorganisaties (UWV en SVB) wisselen via Suwinet persoonsgegevens met elkaar uit. Deze uitwisseling is van groot belang voor zowel de dienstverlening aan onze inwoners als voor de uitvoering van gemeentelijke taken, zoals de verstrekking van een uitkering en de controle hierop.

Voor het afnemen van Suwinetgegevens is een Specifiek Suwinet Normenkader van kracht die een aantal aanscherpingen van normen in de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten bevat.

Wanneer niet aan het normenkader wordt voldaan, loopt de gemeente Renkum het risico dat het escalatieprotocol in werking wordt gebracht. Dit kan leiden tot een aanwijzing waarin de gemeente wordt opgedragen om een externe deskundige in te huren om de beveiliging van SUWInet op orde te brengen of zelfs een afsluiting van het gebruik van Suwinet.

Binnen het Sociaal team zijn de procedures m.b.t. het gebruik van Suwinet aangescherpt. Daarnaast is het informatiebeveiligingsbeleid van de gemeente aangepast op de BIG en het Suwinet Normenkader. Hierdoor acht het College de kans klein dat dit risico zich zal voordoen.

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 3

Overige claims

Financiële consequenties van schadeclaims kunnen niet worden voorzien en zijn daarom niet in de begroting opgenomen. Nadelige gevolgen van claims hebben daardoor direct invloed op de financiële positie van de gemeente.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Verbonden partijen

Zoals in de paragraaf verbonden partijen is weergegeven, participeert de gemeente in een aantal verbonden partijen. De deelname kan financiële risico's met zich meebrengen, omdat het uitgavenbeleid door het bestuur van het samenwerkingsverband wordt bepaald en niet door de individuele gemeenten. Ook kunnen autonome ontwikkelingen in de uitvoering van bestaande regionale taken leiden tot tekorten. Op dit moment speelt er met name een risico ten aanzien van Permar WS en De Connectie.

Liquidatie Permar

Permar WS is per 1 januari 2018 opgeheven. Voor de afbouw van de Permar en de implementatie van het lokaal organiseren van de Wsw heeft Renkum in de jaarrekening 2016 een voorziening getroffen waarmee het risico naar verwachting is afgedekt. De totale kosten van de liquidatie zijn begroot op € 8.848.000. Renkum draagt hier circa 12,1% (€ 1.071.000) in bij. Maandelijks worden de liquidatiekosten gemonitord. De jaarrekening van Permar is in lijn met de begrote liquidatiekosten.

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 3

Dit risico wordt opgevangen binnen de reserve Sociaal domein.

De Connectie

Voor het oprichten van De Connectie zijn de belangrijkste risico's inzichtelijk gemaakt en beheersmaatregelen beschreven. Voor de eerste vier jaren is een post onvoorzien opgenomen in de Begroting van de Connectie om de eerste risico's op te vangen (€275.000 per jaar). Daar boven komen de financiële effecten bij de gemeenten terecht. Financieel gezien is er met name sprake van een risico wanneer de taakstelling ICT niet wordt gerealiseerd. Dit betreft een taakstelling van € 550.000 in 2017, oplopend tot € 1.650.000 in 2020. Wanneer deze taakstelling niet wordt gerealiseerd, betreft het risico voor de gemeente Renkum 10,1 % van het eventueel ontstane tekort.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 4

Grondbeleid

De gemeentelijke projectenportefeuille omvat diverse projecten. Van deze projecten wordt een prognose gemaakt van de verwachte uitkomst van het project op het moment dat het project in exploitatie wordt genomen. Wanneer een tekort wordt verwacht, wordt voor dit verlies een voorziening getroffen. Dit betekent dat deze risico's direct worden afgedekt.

Van de projecten die nog niet in exploitatie zijn genomen, loopt de gemeente risico dat de boekwaarde niet wordt terugverdiend. De boekwaarde per 31-12-2017 van deze projecten bedraagt totaal € 966.000. Hiervan is € 280.000 meegenomen als risico.

Daarnaast is sprake van een renterisico bij het niet volgens planning realiseren van de verwachte opbrengsten. Dit risico is in kansklasse 3 ingedeeld.

Als gevolg van de situatie op de woningmarkt staan de grondprijzen de laatste tijd onder druk. Dit kan betekenen dat de grondprijs, waarmee gerekend is voor de totale verwachte opbrengsten inmiddels boven de marktwaarde ligt. Voor het bepalen van een meer reële grondprijs is een inschatting gemaakt op basis van een aantal taxaties voor grondprijzen die de afgelopen jaren uitgevoerd zijn voor diverse projecten. Gezien het feit dat deze projecten niet 1 op 1 te vergelijken zijn gaat het hierbij om een benadering van de grondprijs. Tevens zijn de risico's van de

betreffende projecten verschillend. Op basis van deze benadering bedraagt het totale risico € 140.000.

Kansklasse : *divers*

Gevolgklasse : *5*

Subsidies

Het risico van mogelijke frictiekosten bij gesubsidieerde instellingen als gevolg van doorgevoerde taakstellingen, is meegenomen onder de risico's bij de taakstellingen.

Financiële kengetallen

	Netto schuldquote	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
A	Vaste schulden	23.676	23.676	22.186
B	Netto vlottende schuld	12.570	12.570	17.561
C	Overlopende passiva	1.358	1.358	1.717
D	Financiële activa incl. doorgeleende gelden	0	0	0
E	Uitzettingen < 1 jaar	19.905	19.905	12.415
F	Liquide middelen	2.115	2.115	4.711
G	Overlopende activa	1.182	1.182	897
H	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	76.499	72.492	75.810
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	19 %	20 %	31 %

	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
A	Vaste schulden	23.676	23.676	22.186
B	Netto vlottende schuld	12.570	12.570	17.561
C	Overlopende passiva	1.358	1.358	1.717
D	Financiële activa excl. doorgeleende gelden	3.361	3.361	4.669
E	Uitzettingen < 1 jaar	19.905	19.905	12.415
F	Liquide middelen	2.115	2.115	4.711
G	Overlopende activa	1.182	1.182	897
H	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	76.499	72.492	75.810
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	14 %	15 %	25 %

	Solvabiliteitsratio	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
A	Eigen Vermogen	24.921	24.921	21.782
B	Totaal Passiva (vast en vlottend)	78.600	78.600	79.413
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	32 %	32 %	27 %

	Kengetal grondexploitatie	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden	759	759	793
B	Bouwgronden in exploitatie	3.259	43.259	1.692
C	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	76.499	72.492	75.810
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	5 %	6 %	3 %

	Structurele exploitatieruimte	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
A	Totale structurele lasten	80.297	74.913	80.001
B	Totale structurele baten	81.102	76.112	81.161
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0	0	0
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	0	0	0
E	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	76.499	72.492	75.810
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E) x 100%	1 %	2 %	2 %

	Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017*)
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	307	308	308
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	260	267	267
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	279	262	262
D	Eventuele heffingskorting	0	0	0
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	845	838	838
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	716	723	723
	Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	118 %	116 %	116 %

*) Obv het BBV is de belastingcapaciteit in de jaarrekening gelijk aan de belastingcapaciteit in de begroting van dat jaar.

Bijlage 3 Financiering

Risicobeheer

Renterisicobeheer

Het renterisico van een gemeente is te verdelen in renterisico over vlottende schuld (looptijd < 1 jaar) en renterisico over vaste schuld (looptijd > 1 jaar).

Het renterisico over vlottende schuld wordt bepaald in relatie tot de kasgeldlimiet. Deze limiet geeft de maximaal toegestane omvang van de vlottende schuld weer. De hoogte van de kasgeldlimiet is een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage van de omvang van de begroting per 1 januari.

In tabel A vindt voor 2017 de toetsing aan de kasgeldlimiet voor de gemeente Renkum plaats.

Uit de tabel blijkt dat wij in 2017 hebben voldaan aan de kasgeldlimiet.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
Omvang begroting 1-1-2017 (=grondslag)	76.107			
(1) Toegestane kasgeldlimiet				
- in procenten van de grondslag	8,5	8,5	8,5	8,5
- in bedrag	6.469	6.469	6.469	6.469
(2) Omvang vlottende schuld	0	0	0	8.000
- opgenomen gelden < 1 jaar	0	0	0	8.000
- schuld in rekening-courant	0	0	0	0
- gestorte gelden door derden < 1 jaar	0	0	0	0
- overige geldleningen (niet vaste schuld)	0	0	0	0
(3) Vlottende middelen	1.173	2.638	826	2.285
- contante gelden in kas	16	18	12	11
- tegoeden in rekening-courant	1.001	2.450	626	2.076
- overige uitstaande gelden < 1 jaar	155	170	188	198
Toets kasgeldlimiet				
(4) Totaal netto vlottende schuld (2 - 3)	-1.173	-2.638	-826	548
Toegestane kasgeldlimiet (1)	6.469	6.469	6.469	6.469
Ruimte (1) - (4)	7.642	9.107	7.295	5.921

Tabel A Kasgeldlimiet

Het renterisico over vaste schuld wordt gezien in relatie tot de renterisiconorm. Deze norm geeft de maximaal toegestane omvang van dat deel van de vaste schuld waarover renterisico wordt gelopen weer. De norm houdt in dat we maximaal over 20 % van het begrotingstotaal renterisico mogen lopen. De raming van de ruimte/overschrijding voor de jaren 2017 tot en met 2020 is weergegeven in tabel B. Uit de tabel blijkt dat we in 2017 hebben voldaan aan de renterisiconorm. De verwachting is dat dit de komende jaren opnieuw het geval zal zijn.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2017	2018	2019	2020
(1) Renteherzieningen				
(2) Aflossingen	1.490	1.500	2.727	2.737
(3) Renterisico (1+2)	1.490	1.500	2.727	2.737
(4) Renterisiconorm	15.221	15.221	15.221	15.221
(5a) Ruimte onder renterisiconorm (4 > 3)	13.731	13.721	12.495	12.484
(5b) Overschrijding renterisiconorm (3 > 4)				
Berekening renterisiconorm				
(4a) Begrotingstotaal 2017	76.107			
(4b) Vastgesteld percentage	20%			
(4) Renterisiconorm (4a x 4b)	15.221			

Tabel B Renterisiconorm

Kredietrisicobeheer

In tabel C vindt u een overzicht van de door de gemeente Renkum verstrekte gelden, gegroepeerd per risicogroep. De groepen zijn (globaal) gerangschikt naar oplopend risico.

Risicogroep <i>Bedragen x € 1.000</i>	Met/zonder (hyp.) zekerheid	Restant schuld per 31-12-2016
Gemeenten/provincies	zonder	
Overheidsbanken	zonder	
Financiële instellingen (A en hoger)	zonder	3.293
Overige toegestane instellingen	met en zonder	2.440
Totaal		5.733

Tabel C Kredietrisico op verstrekte gelden

Gemeentefinanciering

Financiering

De leningenportefeuille per 31 december 2017 is weergegeven in tabel D. De mutaties in 2017 en de invloed hiervan op de gemiddelde rente is terug te vinden in tabel E.

Leningnummer	Oorspr. bedrag	Aanvang	Einde looptijd	Rente	Aflossing 2017	Restant 31-12-2017
40106846	3.000	2011	2021	2,85 %	300	1.200
40107281	3.000	2012	2022	2,63 %	300	1.500
40.109.666	5.000	2015	2025	0,56 %	500	4.000
Lening optisport	728	2015	2029	4,96 %	52	624
Totaal					1.152	7.324
Projectlening Mfc Doelum	5.830	2014	2034	2,87 %	220	5.610
Projectlening Mfc Doelum	9.370	2014	2054	3,22 %	118	9.252
Totaal projectfinanciering					338	14.862
Totaal					1.490	22.186

Tabel D Leningenportefeuille (bedragen x € 1.000)

Bedragen x € 1.000	Bedrag	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2017	23.676	1,75 %
Nieuwe leningen		
Reguliere aflossingen	1.490	1,89 %
Vervroegde aflossingen		
Renteaanpassingen (oud percentage)		
Renteaanpassingen (nieuw percentage)		
Stand per 31 december 2017	22.186	1,73 %

Tabel E Mutaties in leningenportefeuille (excl. projectleningen)

Uitzetting

De door de gemeente uitgezette (lange termijn) gelden zijn als volgt onder te verdelen:

Bedragen x € 1.000	Stand per 31-12-2017	Gemiddeld Rendement
Deelnemingen	1.057	21,46 %
Leningen	4.676	0,63 %
Totaal	5.733	

Tabel F Uitgezette gelden

Relatiebeheer

Huisbankier van de gemeente Renkum is de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Het grootste deel van onze reguliere bankzaken loopt via deze bank. Door de invoering van het Schatkistbankieren per 1-1-2014 moeten wij overtollige middelen overboeken naar de schatkist. Op het gebied van gemeentefinanciering wordt gebruik gemaakt van diverse financiële instellingen. Voordat middelen worden aangetrokken of uitgezet, worden offertes aangevraagd bij minimaal

twee instellingen. Vervolgens wordt gekozen voor die instantie die de meest gunstige condities voor de gemeente aanbiedt.

Kasbeheer

Evenals voor lange termijn financiering wordt ook voor korte termijn financiering de tarieven van een tweetal instellingen met elkaar vergeleken.

Bijlage 4 Kredieten

ICT

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Suite 4 SD v.1.0	12	12	
Uitbreiding Cognos 2017	38	35	3
Totaal	50	47	3

ICT Investeringsen

Zowel de investering voor de Suite 4SD als de uitbreiding van Cognos zijn binnen budget afgerond.

Vastgoed

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Vorbereiding renovatie gemeentehuis	440	10	430
Renovatie kelder K-32 gemeentehuis	40	40	
Discussiesysteem raadszaal	38		38
Brandalarmstelsel en rookmelders	16	-11	27
Terugkoop brandweerkazerne Doorwerth	1.261	1.261	
Brandweerpost Obeek bouwkundig	149	7	142
Brandweerpost Obeek install.	64		64
Totaal	2.008	1.308	700

Vorbereiding renovatie gemeentehuis

De verbouwing van de centrale hal vindt gezamenlijk plaats met de renovatie van het gemeentehuis. De werkzaamheden vinden nog niet plaats. Eerst wordt van een visie opgesteld hoe het gebruik voor de komende jaren, met de daarbij behorende kosten zullen zijn.

Renovatie kelder K-32 gemeentehuis

Is afgerond.

Discussiesysteem raadszaal

Is uitgesteld naar 2018.

Brandalarmstelsel en rookmelders

Is in 2017 gestart en zal in 1e kwartaal 2018 worden afgerond.

Terugkoop brandweerkazerne Doorwerth

Zoals in 2013 is afgesproken is de brandweerpost Doorwerth weer aangekocht. Om fiscale redenen was het toen gunstig dat de brandweerpost werd overgedragen aan de VGGM. Nu dit is vervallen is deze kazerne weer aan de gemeente overgedragen. Dit is in augustus afgewikkeld tegen de boekwaarde van € 1,26 miljoen.

Brandweerpost Oosterbeek bouwkundig en installaties

De planvoorbereiding voor aanbesteding en uitvoering is in volle gang. Hieruit blijkt dat deze verbouwing niet mogelijk is binnen de beschikbare investeringskrediet. Er zal een krediet verhoging worden aangevraagd voordat er begonnen wordt de bouw.

Afval

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Kliko's	671	631	40
Ondergrondse containers	614	610	4
Extra aanpassingen (afval)	84	10	74
Totaal	1.369	1.251	118

Kliko's

Het proces rondom het vervangen van de kliko's is zo goed als afgerond. In de zomer van 2017 hebben inwoners de mogelijkheid gekregen om zonder kosten van kliko-formaat te wisselen. Hier hebben bijna 600 inwoners gebruik van gemaakt.

Ondergrondse containers

Het proces rondom het plaatsen van nieuwe ondergrondse containers is zo goed als afgerond. Op enkele locaties moeten nog wat kleine aanpassingen uitgevoerd worden. Ook zijn afgelopen zomer alle ondergrondse containers geschikt gemaakt voor zowel 30 liter als 60 liter vuilniszakken.

Extra aanpassingen (afval)

In de komende periode moet blijken wat er nog aan aanvullende maatregelen nodig is voor met name de bewoners van hoogbouw. Het betreft maatregelen die het voor de inwoners makkelijker maken om het huishoudelijk afval te scheiden en om het aanbieden van afval buiten de ophaaldagen te voorkomen. Daarnaast wordt op een 3-tal locaties een proef uitgevoerd met een gekoelde gft-voorziening in het appartementencomplex. Zo kunnen deze bewoners het gft+e goed scheiden op locaties waar men het zelf niet kan regelen met een normale kliko. Afhankelijk van de resultaten van de proef wordt bepaald of de proef een vervolg krijgt.

Verder blijken de twee semi-ondergrondse containers aan de Wilgenpas te Renkum gevoelig te zijn voor storingen. Een container die in storing staat is vaak aanleiding voor inwoners om de vuilniszak er dan maar naast te zetten. Dit zorgt voor ongewenste situatie. Daarom wordt onderzocht of deze twee containers vervangen kunnen worden door een ondergrondse container zoals die op veel locaties is aangelegd. Ook worden meer openbare prullenbakken voorzien van een inworpverkleiner. Hier worden goede resultaten mee behaald. Openbare prullenbakken met een inworpverkleiner worden daarna minder gebruikt voor huishoudelijk afval.

Tenslotte worden de Schone Buurt Coaches ingezet om inwoners te helpen bij het op de juiste wijze aanbieden van afval. Deze inzet richt zich vooral op bewoners in hoogbouw. Hier worden goede resultaten mee behaald.

Tractie

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Peugeot iOn Active (poolauto)	17		17
Peugeot iOn Active (GRP)	17		17
Toyota Hilux (bos + boa)	34	23	11
Mercedes Sprinter verkeer	55		55
Totaal	122	23	99

Peugeot iOn Active (poolauto)

In tegenstelling tot eerdere berichten is de auto nog niet overgedragen aan de Connectie omdat de benodigde administratieve overschrijving nog niet heeft plaatsgevonden. Voor 2017 staat de auto nog op naam van de gemeente Renkum. Begin 2018 wordt de overschrijving administratief verwerkt waardoor de overdracht een feit is.

Peugeot iOn Active (GRP)

In tegenstelling tot eerdere berichten is de auto nog niet overgedragen aan de Connectie omdat de benodigde administratieve overschrijving nog niet heeft plaatsgevonden. Voor 2017 staat de auto nog op naam van de gemeente Renkum. Begin 2018 wordt de overschrijving administratief verwerkt waardoor de overdracht een feit is.

Toyota Hilux (bos + boa)

In het vierde kwartaal van 2017 is de auto ten behoeve van BOA/Bosbeheer in gebruik genomen.

Mercedes Sprinter verkeer

De auto is besteld en wordt rond de 2e week februari 2018 geleverd.

Vervanging tractie

- Vanuit het ontwikkeltraject team BOR is duidelijk welke tractie nodig is voor het uitvoeren van de taken. Vervanging/aanschaf/afstoten van tractie is in 2017 gestart en wordt in 2018 vervolgd.
- In 2017 is duidelijk geworden welke onderdelen van de tractie van het Onderhoudsteam (voormalige Permar) worden overgenomen. De financiële afwikkeling hiervan vindt plaats in 2018.
- Met betrekking van het onderdeel Sport is duidelijk welke tractieonderdelen bij overdracht van het onderhoud aan de verenigingen niet meer nodig zijn en worden afgestoten. Op het moment van het schrijven van deze informatie is echter onduidelijk in hoeverre de plannen doorgang vinden. In 2018 wordt hierover verdere duidelijkheid verwacht.

Verkeersmaatregelen

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Fietspad Duitsekampweg -Reyerskamp	50	69	-19
Aanpassingen buurtbus wc de Weerd	5	4	1
MUP Wolfhezerweg		5	-5
P+R Wolfheze	50		50
Heidesteinlaan- N225	115	76	40
Fietsproject U'weg Oosterbeek	25	37	-12
Opwaarderen fietspad Fonteinallee	55	55	
Fietsstraat Benedendorpsweg	76	-71	147
ZebraPaden beter duiden	14	14	
Snelheidsdisplays	15	14	1
Fietsp.Fonteinallee-Noordberg N225	189	7	182
Schoolomgeving/-routes	146	152	-6
MUP parkeerplaatsen sp Bilderberg	75	84	-9
Totaal	816	445	370

Fietspad Duitsekampweg – Reyerskamp

Het nieuwe fietspad is in 2016 aangelegd. Het fietspad is twee meter breed en gemaakt van beton. Op de plaats van het oude fietspad is een nieuw ruiterspad aangelegd. De kosten vielen hoger uit dan gepland, omdat er meer werkzaamheden moesten worden gepleegd om de ondergrond de juiste constructie te geven. Dit kon vooraf, op basis van de beschikbare informatie, niet worden ingeschat. De tegenvaller zal opgevangen worden in het MUP.

Aanpassingen buurtbus WC de Weerd

Door een aantal misverstanden in de uitvoering en problemen met het bestellen van nieuwe (unieke) opsluitbanden is de halte pas later aangepast en nog steeds niet helemaal zoals die door de Buurtbusvereniging is gewenst. De afrekening is nu wel definitief en er zit een overschrijding van € 1.200 op. Dit wordt binnen het MUP opgevangen.

MUP Wolfhezerweg

In 2017 is het contract voor de overdracht met de provincie getekend. Het werk wordt door de gemeente voorbereid, aanbesteed en de uitvoering start in 2018. Een deel van de werkzaamheden zal gecombineerd (moeten) worden met het aanpassen van de spoorwegovergang. Hiervoor zal gebruik gemaakt worden van dezelfde TreinVrije Periode.

P+R Wolfheze

Het werk is december 2017 gereed gekomen, resteert nog de financiële afhandeling.

Heidesteinlaan - N225

Naar aanleiding van de eerste ramingen van de aanpassingen van het kruispunt Heidesteinlaan-N225 door de provincie, was de verwachting dat hier een gemeentelijke bijdrage van € 250.000 vanuit het MUP nodig was. Naar nu blijkt komt onze bijdrage uit op € 115.246. De minderkosten vallen terug in het MUP waarmee andere projecten uit het MUP bekostigd kunnen worden.

Fietsproject Utrechtseweg Oosterbeek

Dit project is voorjaar 2017 bij de provincie Gelderland voorgedragen als BDU project. Het betreft een tweerichting fietspad tussen Mariëndaal en de Mariëndaalweg. Het is in korte tijd gerealiseerd, zoals de subsidiebeschikking ook had voorgeschreven. Er is sprake van een kleine overschrijding. Dit zal binnen het MUP worden opgevangen.

Opwaarderen fietspad Fonteinallee

Het project is gereed en financieel afgehandeld met een formeel subsidiebesluit van de provincie.

Fietsstraat Benedendorpsweg

De voorbereiding van dit project is begin 2017 gestart. Er zijn twee informatieavonden georganiseerd in het voortraject en twee tijdens de uitvoering. Uitvoering is gestart in het najaar van 2017. Vanwege specifieke leveringsproblemen en aanvullend saneringsonderzoek en vervolgens sanering is het project uitgelopen tot in het eerste kwartaal van 2018.

Snelheidsdisplays

In 2017 zijn 6 nieuw snelheidsdisplays aangeschaft en in gebruik genomen. Hiervoor hebben we ca € 14.000 subsidie ontvangen (50%). Onze eigen bijdrage is vanuit het MUP gefinancierd.

Fietspad Fonteinallee-Noordberg N225

Dit nieuwe fietspad maakt onderdeel uit van de toekomstige Snelfietsroute Arnhem Wageningen en wordt als apart project opgepakt door de provincie. De beschikte subsidie moet beschikbaar blijven als bijdrage aan deze Snelfietsroute en is opgenomen in het MUP. Uitvoering van het fietspad loopt vertraging op door overleg met een grondeigenaar waarvan de grond nodig is voor dit nieuwe fietspad. De provincie heeft inmiddels geld vrijgemaakt om het fietspad te verwarmen met restwarmte van Parengo.

Schoolomgeving/-routes

De locatie van de reeds geplaatste Julie-palen in de hele gemeente is geïnventariseerd. Wijzigingen in locatie en aantal zijn in 2017/2018 meegenomen met de aanpassingen op verschillende schoollocaties, waaronder omgeving het Doelum terrein.

MUP parkeerplaatsen sportpark De Bilderberg

In 2017 zijn extra parkeervakken aangebracht en is de indeling van de vakken op het parkeerterrein waar mogelijk geoptimaliseerd. In 2017 is ook de routing van autoverkeer aangepast. Eind 2017 is nog opdracht gegeven om begin 2018 nog twee lichtmasten extra te plaatsen en één te verplaatsen. Daarmee is de verkeerssituatie op sportpark De Bilderberg sterk verbeterd.

Onderwijshuisvesting

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Nieuwbouw scholen Renkum/Heelsum	4.100	135	3.965
Buitenruimte school Renkum Heelsum	270		270
Grond nieuwbouw school R/H	408	408	
School Doorwerth	175		175
Totaal	4.953	543	4.410

Nieuwbouw scholen Renkum/Heelsum

Er is door de ontwerpende adviseurs in samenwerking met de scholen, de gemeente en de externe adviseur/projectleider gewerkt aan een Voorlopig Ontwerp. Daarnaast zijn de voorbereidingen getroffen voor de aanbesteding van de realisatie. De gemaakte kosten hebben met name hierop betrekking. Gebleken is dat de door uw raad beschikbaar gestelde krediet niet voldoende is. Hiervoor is een aanvullend krediet aangevraagd.

Leer- en ontmoetingscentrum Doorwerth (LOC): nieuwbouw school

De inzet van de werkzaamheden voor de planvoorbereiding van het LOC zijn met name ambtelijke uren geweest waardoor er nog geen kosten zijn geboekt op dit aanvangskrediet.

Riolering

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Wateroverlast Weverstraat	1.800	409	1.391
Maatregelen wateroverlast	110	169	-59
Bergingsbezinkbassins	86	11	74
Herstel naast Benedendorpsweg 28	67	59	9
Herstel schanskorven Slijpbeek	65	57	7
GRP riolering Reijmerweg	1.518	160	1.358
GRP riolering DS Gewinweg	707	450	257
Relinen strengen onder N225		47	-47
GRP riolering Keijenbergseweg Renkum		7	-7
Vervanging persleidingen		1	-1
Totaal	4.353	1.371	2.982

Wateroverlast Weverstraat

De opdracht voor de werkzaamheden is in oktober 2017 verstrekt. In november is fase 1 uitgevoerd (aanbrengen infiltratievoorzieningen). In maart 2018 starten de herinrichtingswerkzaamheden. Voorafgaande aan deze werkzaamheden wordt de water- en gasleiding vervangen. De Werkzaamheden worden medio juli 2018 afgerond.

Maatregelen wateroverlast

In 2015 zijn middels collegevoorstel 136567 middelen vrijgemaakt voor de aanpak van diverse wateroverlast locaties. Voor de Van Limburg Stirumweg is een inschatting gemaakt van mogelijke kosten. Deze kosten bleken onvoldoende om de waterproblemen adequaat op te lossen. De gedane investering heeft de problemen opgelost.

Bergbezinkbassins

Dit krediet stamt uit 2003 (raadsvoorstel 17-12-2003). In 2010 zijn er afspraken gemaakt in een Afvalwaterakkoord dat de gemeente het restantbudget zou reserveren voor de samenwerking R2W2. Dit krediet komt te vervallen en de vrijgevallen kapitaallasten worden binnen de exploitatiebudgetten gereserveerd.

Herstel naast Benedendorpsweg 28

Project is in het voorjaar 2017 uitgevoerd en afgerond.

Herstel schanskorven Slijpbeek

Project is in de zomer 2017 uitgevoerd en afgerond.

Relinen strengen onder N225

Renovatiwerkzaamheden aan het riool onder de N225 zijn in het vierde kwartaal van 2017 succesvol uitgevoerd. In het voorjaar 2018 wordt nog een putdeksel vervangen. Daarna kan het project afgesloten worden.

Rioolvervanging Keijenbergseweg te Renkum

Het project loopt conform planning. Voorbereidingswerkzaamheden zoals ontwerp, bestek en aanbesteding staan tot eind 2018 gepland. Daarna start de uitvoering.

Rioolvervanging Reijmerweg e.o.

Op basis van het door het Bouwteam geaccepteerde definitieve ontwerp, heeft het college op 31 oktober 2017 het besluit genomen tot uitvoering van de rioolvervanging Reijmerweg e.o. De werkzaamheden zijn op 8 januari 2018 gestart en worden medio juli 2018 opgeleverd.

Rioolvervanging Ds. Gewinweg

- Project is in uitvoering.
- De planning om eind 2017 het project af te ronden is niet haalbaar gebleken. Door sterk oplopende levertijden is de uitvoering later dan gepland gestart en loop daarmee ook verder uit.
- De natte omstandigheden en de vorst maken dat de afronding nu voor begin maart 2018 gepland staat.

Vervanging persleidingen

Eind 2017 is gestart met het in beeld brengen van de exacte locatie en onderhoudsstaat van persleiding die vanaf Hotel Wolfheze naar de kruising met de Utrechtseweg en de Kasteelweg loopt. Wanneer dit in beeld is wordt een plan van aanpak uitgewerkt met daarin de te nemen maatregelen.

MFC 3b4

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
MFC 3b4	15.202	11.664	3.538
Totaal	15.202	11.664	3.538

MFC 3b4

In het laatste kwartaal is het gebouw en de tennisaccommodatie binnen Doelum (voorheen MFC 3b4) opgeleverd en geopend. De bestaande gebouwen zijn deels gesloopt en is afgerond begin 2018. Aansluitend start de aanleg van de buitenruimte (inclusief kunstgrasveld). Het project kan daarna worden afgesloten.

Grondexploitatie

Omschrijving	Begroting	Realisatie	Restant
Talsmalaan		542	-542
Movira Oosterbeek		30	-30
Veritasweg		252	-252
Doorwerth centrum		70	-70
Klooster en scholen Groeneweg		45	-45
Maatweg Renkum		20	-20
Don Boscoweg Heelsum		8	-8
Totaal		966	-966

Grondexploitatie

Met ingang van 2016 is het niet meer toegestaan om voorbereidingskosten op te nemen binnen de grondexploitatie. Deze kosten moeten opgenomen worden bij de immateriële vaste activa. Dit mag maximaal 5 jaar. Op het moment dat er een grondexploitatie voor een project is, worden de voorbereidingskosten van het project toegevoegd aan de grondexploitatie.

Bijlage 5 Specifieke uitkeringen (SiSa)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018								
OC W 9	D	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en voerschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie		
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>		
			<i>Indicatornummers: D9 / 01</i>	<i>Indicatornummer : D9 / 02</i>	<i>Indicatornummers: D9 / 03</i>	<i>Indicatornummer : D9 / 04</i>		
			€ 92.625	€ 18.137	€ 76.201	€ 36.850		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid		
			Bedrag	Bedrag	Bedrag	Bedrag		
			<i>Aard controle n.v.t</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t</i>	<i>Aard controle R</i>		
			<i>Indicatornummers: D9 / 05</i>	<i>Indicatornummer : D9 / 06</i>	<i>Indicatornummers: D9 / 07</i>	<i>Indicatornummer : D9 / 08</i>		
			1	060274 Gemeente Renkum	€ 0	060274 Gemeente Renkum	€ 0	
			2					
SZ W 2	G	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2016 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
		I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte zelfstandigen (IOAZ)	
		<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	

<i>Indicatornummer: G2 / 01</i>	<i>Indicatornummer: G2 / 02</i>	<i>Indicatornummer: G2 / 03</i>	<i>Indicatornummer: G2 / 04</i>	<i>Indicatornummer: G2 / 05</i>	<i>Indicatornummer: G2 / 06</i>
€ 8.291.939	€ 242.599	€ 698.789	€ 3.711	€ 32.019	€ 1.500
Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 07</i>	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 08</i>	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 09</i>	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 10</i>	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2 / 11</i>	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G2 / 12</i>
€ 62.438	€ 7.569	€ 0	€ 167.944	€ 0	Ja

SZ G W 3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2016 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoord voor hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 01</i>	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 02</i>	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 03</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 04</i>	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 05</i>	Besteding (jaar T) Bob <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 06</i>
		€ 40.800	€ 54.067	€ 1.266	€ 26.134	€ 24.292	€ 0
		Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 07</i>	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 <i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G3 / 08</i>	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G3 / 09</i>			
€ 0	€ 0	Ja					

Bijlage 6 Welk beleid is voor handen?

Product	Naam verordening e.d.
Progr. 1	Kadernota sociaal domein ' <i>De kunst van samenleven in Renkum, de transformatie</i> '
1A	Gemeenschappelijke regeling Permar WS 2011
1A	Uitvoeringsplan Mantelzorg 2015
1B	Regionale visie
1C	Kadernota en uitvoeringsprogramma 'Sportief verbinden'
1D	Uitvoeringsplan VVE 2015 - 2018
1D	Kwaliteitsregels peuterspeelzaalwerk Renkum
1D	Aanvullende Subsidieregel peuterspeelzaalwerk en VVE-voorziening gemeente Renkum (2013 ev)
1D	Verordening wet inburgering
1D	Gemeentelijk Bibliotheekbeleidskader 2012 - 2015
1E	Nota: Naar een integraal en activerend minimabeleid 2015 t/m 2018
1E	Beleidsplan Integrale Schuldhulpverlening 2013 - 2015
1E	Verordening Gelrepas gemeente Renkum
1F	Verordening Studietoelage gemeente Renkum 2015
1F	Verordening Tegenprestatie gemeente Renkum 2015
1F	Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive 2015
1F	Re-integratieverordening Participatiewet 2015
1F	Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 gemeente Renkum 2016
1F	Verordening individuele inkomenstoelage gemeente Renkum 2015
1G	Verordening jeugdhulp
1G	Verordening leerlingenvervoer gemeente Renkum
1G	Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning Renkum 2015
2A	Strategische Visie 2040 (2010)
2A	Ruimtelijke Visie 2025 (2011)
2A	Economische Visie (2011)
2A	Sociale Visie (2009)
2A	Businessplan voor de bedrijfsomgeving Renkum (2012)
2A	Nota Grondbeleid 2007
2A	Methodiek Projectmanagement RO-projecten (herziene versie 2012)
2B	Nota Wonen (2014)
2B	Beleidsnotitie Wonen en Zorg (2015)
2B	Investeringsprogramma ISV 2010 - 2014 Gemeente Renkum
2B	Bestuursovereenkomst Verstedelijking & Mobiliteit Subregio: Arnhem Noord 2012 - 2014

Product	Naam verordening e.d.
2B	Regionale Huisvestingsverordening Stadsregio Arnhem Nijmegen 2013
2B	Huisvestingsverordening Renkum (2016)
2D	Welstandsnota 2013
2E	Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan (GVVP) (2016-2020)
2E	Meerjaren Uitvoeringsprogramma GVVP 2011-2014 (MUP)
2E	Beleidsregels uitritten en uitwegen (2012)
2E	Parkeernota Gemeente Renkum (2014)
3A	Milieunota Renkum/ Milieukader 2013-2016 (24-4-2013)
3A	Kadernota Duurzaam Renkum 2010
3B	Routekaart Op weg naar een Klimaatneutraal 2040 (2017)
3C	Landschapsontwikkelingsplan LOP 2006 , wordt in 2017 LandschapsBasisPlan
3C	Basisvisie Landgoederen & Buitenplaatsen (2013)
3C	Bosbeleidsplan Gemeente Renkum 2003 - 2013 (beheerplan), herziening in 2017
3D	Gemeentelijk water- en rioleringsplan: Water stroomt" (vGRP+ 2016 t/m 2020)
3E	Afvalbeleidsplan: 'Grondstoffen zijn nodig, restafval is onnodig' (2016)
4A	Integraal veiligheidsplan 2018-2021
4B	Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma Omgevingsrecht, Bijzondere wetten & Kinderopvang
4C	Regiovisie aanpak huiselijk geweld
4C	Meldcode huiselijk geweld & kindermishandeling
5A	Beleidsplan Groenbeheer 2012-2017
5A	Speelruimteplan: 'Ruimte voor spelen, bewegen, ontdekken en ontmoeten 2010'
5A	Groenstructuurplan 'Structuur in het groen, slim verbinden' gemeente Renkum 2016
5A	Bomenverordening gemeente Renkum 2017
5B	Beleidsnota Wegbeheer 2013-2017
5B	Actualisatienota Wegbeheer 2015-2017
5B	Renkums Licht doorgelicht 2006-2015 Deze nota wordt vervangen door een nieuw beleidsplan zodra de nieuwe landelijke richtlijnen zijn vastgesteld en wij weten hoe wij deze in onze gemeente gaan implementeren.
6A	Kadernota Economie – Groei bereik je samen (2017)
6B	Toeristisch Recreatief Ontwikkelingsplan 2006 (TROP)
6C	Cultuurvisie 2005 – 2015

Product	Naam verordening e.d.
6C	Beleidsnota Archeologie 2010
7A	Nota Burgerparticipatie
7A	Besturingsfilosofie
7E	Verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelastingen (2017)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (2017)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van hondenbelasting (2017)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing (2017)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing (2017)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting (2017)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van marktgeden (2017)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten (2017)
7E	Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen (2012)
7E	Verordening op de heffing en de invordering van leges (2017)
7E	Verordening precariobelasting ter zake van buizen, kabels, draden of leidingen (2016)
7E	Verordening reclamebelasting (2017)
7F	Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Renkum 2007
7F	Integraal huisvestingsplan 2013-2020 > Actualisering Integraal Huisvestingsplan
7F	Beleidsnota onderwijshuisvesting gemeente Renkum 2011
7F	Verordening voorziening huisvesting onderwijs gemeente Renkum 2015
7G	Toekomstvisie 2030
7G	Integriteitsnota van de gemeente Renkum
7G	Mandaatregeling
7G	Verordening vergoeding commissie en raad
7G	Verordening vergoeding wethouders
7G	Financiële verordening gemeente Renkum
7G	Controleverordening gemeente Renkum
7G	Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid gemeente Renkum
7G	Organisatiebesluit
7G	Informatiebeleidsplan
7G	Archiefverordening

Vaststelling Jaarstukken 2017

Aldus vastgesteld in de raad van de gemeente Renkum in haar openbare vergadering van 27 juni 2018.

De raad van de gemeente Renkum

de griffier,

de voorzitter,

mr. J.I.M. le Comte

A.M.J. Schaap